המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס"ד יום ו', ערב חג הסוכות י"ד תשרי תשמ"ז (17 באוקטובר 86)
דף היומי: בבלי — בבא קמא כ"ה; ירושלמי — יבמות ט"ו

שנה ל"ח גליון 10612
80 אג"ח כ' מע"מ

בית העסק הנבחר 1986

"בגיר" אופנה וחייטות רומן

חליפות איכות מיוחדת
חייטות מקצועית · שרות מעולה!

הנחה 20% על כל המוצרים

הנחה 5% בגיר

ביאליק 24 רמת־גן

ROMAN אופנה גברית

מחלקת תיקונים משוכללת במקום

לבאים מירושלים
מובטח החזר הוצאות הנסיעה

אחר חצות:

נפל מטוס חיל האויר בתקיפה בלבנון - איש צוות חולץ

במהלך תקיפת מטוסי חיל האויר על יעדי מחבלים דרומית לצידון בלבנון אתמול אחר הצהריים נפל אחד ממטוסיה, ושני אנשי צוותו נצחו.

אחד מהם חולץ בפעולה מהירה ונועזת של מסוקי קרב של חיל האויר. איש הצוות השני נעדר. נעשים כל המאמצים להחזרתו בהקדם לידינו. הודעה נמסרה למשפחתו.

תקיפת חיל האויר היתה על מתפידות של ארגון "פתח" כ־4 ק"מ דרומית לצידון. המטוס נפל בשעה 16.30, ואחד הטייסים חולץ בסביבות 18.00. כל העת פיטרלו באזור מטוסי חיל האויר וספינות חיל הים.

היתה זו ההתקפה הישראלית ה־13 על מטרות מחבלים במהלך 1986 ההתקפה גם באה 24 שעות לאחר שמחבלים זרקו רימוני יד בירושלים העתיקה לאחר טקס השבעה של חטיבת גבעתי. (עצ).

ארגוני מחבלים טוענים לביצוע הפיגוע

דמשק — ארגון החזית העממית לשחרור פלשתין טען כאן אתמול, לאחריות להתקפת הרימונים בעיר העתיקה בירושלים.

בלילה שבין יום רביעי לחמישי הודיע דובר אש"ף בקהיר, כי אנשי ארגון זה ביצעו את ההתקפה.

שמואל נויגרשל ירושלים — **יהודית ברלוביץ** בני ברק

מאורשים

בס"ד, יום ד' אור לי"ג בתשרי תשמ"ז

מפקד משטרת ירושלים:

המחבלים ניצלו "התקפלות" כח האבטחה בשער האשפות

36 מפצועי הפיגוע עודם מאושפזים ★ צה"ל מינה קצין בודק

"הלקח העיקרי הוא שמי שאמור היה לאבטח התקפל עם סיום האירוע, והמחבלים ניצלו נוקדת תורפה זו" — אמר אמש מפקד מרחב ירושלים של המשטרה, תת ניצב יוסף יהודאי, בראיון ביומן גלי צה"ל, בדבריו על חקירת הפיגוע בשעת בשער האשפות.

בדיקה ראשונית שעשתה המשטרה על האירועים שקדמו לפיגוע בשער האשפות העלתה כי כוח האבטחה של חיילי "גבעתי" שהושאר באזור מגרש החניה עזב דקות ספורות לפני זריקת הרימונים את המקום והחיילים התערבבו עם יתר הטירונים ובני משפחותיהם בטרם עלייתם לאוטובוסים.

כתב עתים מוסר, כי עפ"י הוראות מפקד היחידה הושארו באזור מגרש האוטובוסים לאבטחה אנשי הסגל של היחידה, בעוד יתר הטירונים היו במסדר ההשבעה.

כאשר עמדו כולם על סף עזיבת המקום, הורה מפקד היחידה לערוך מיסדר כללי של כל הטירונים כדי שלא יחסר איש. לשם כך היה צורך להעזר במפקדיהם של הטירונים, שהיו אותה שעה באבטחה. הם קראו לסייע בעריכת המסדר ומשום כך יצאו מהמקומות בו היו זמן קצר לפני שנזרקו הרימונים.

36 מפצועי הפיגוע עדיין מאושפזים בבתי החולים ביקור חולים, שערי צדק, והדסה.

חוקרי המשטרה איתרו אתמול את המקום שממנו זרקו המחבלים את שלושת רימוני הרסס לעבר חיילי צה"ל ובני משפחותיהם, במגרש החניה שליד שער האשפות.

(המשך בעמוד אחרון)

לא הולך!

— מאת סופרנו הצבאי —

פשוט לא הולך!
משהו קורה לצה"ל.
האם זה מפנה? העירנות התרופפה?
דבר אחד ברור, מישהו חייב לבדוק מהר וביסודיות, מה באמת קורה, לפני שיהיה משהו הרבה יותר רחב, ואז גם ועדות לא יביאו תועלת.
כשלא הולך, אז אולי מישהו צריך ללכת?

הרצוג יטיל היום על שמיר להרכיב ממשלה חדשה

לאחר שהושגה הסכמה בין פרס ושמיר ★ השגריר בארה"ב ימונה ע"י שר החוץ בהסכמת ראש הממשלה

— מאת סופרנו המדיני —

נשיא המדינה, הרצוג יקבל הבוקר את שר החוץ יצחק שמיר ויטיל עליו להרכיב ממשלה חדשה, שתורכב בדוגמת הממשלה היוצאת אולם יתוקף אליה ח"כ יצחק מודעי כשר בלי תיק וכן תצורף אליה ש. ארבלי אלמוזלינו כשר הבריאות במקום מ. גור המסרב להמשיך ולכהן בממשלת שמיר.

שמיר הוזמן אל נשיא המדינה, לאחר שמלחמת המערך בראשות ש. פרס מזכיר המפלגה ח"כ רפי אדרי יו"ר סיעת המערך. הרפיה בלשכת נשיא המדינה והודיעו שאף הם מצטרפים ליתר סיעות הכנסת ומציעים להטיל את הרכבת הממשלה של י. שמיר.

בצאתו מלשכת הנשיא הבטיח ח"כ ברעם כי מפלגתו מאחורי הממשלה בראשותו של שמיר, כפי שעמדה לימינה של הממשלה הקודמת של שמעון פרס.

לאחר שבוע שבהם החלפו האשמות ההדדיות בין הליכוד והמערך בדבר ביצוע הרוטציה וביממה האחרונה היה חשש רציני להתפתחות משבר ממשלתי עמוק, חלה התפתחות מפתיעה לא במעט, בעקבות התערבותו, הלא רשמית כביכול, של נשיא המדינה. הרצוג שהשתדל לגשר בין הצדדים ואמנם הצליח בכך.

אתמול בשעות הבוקר שורדה

(המשך בעמוד אחרון)

מצרים הורידה את מחירי הנפט שלה

קהיר — מצרים הכריזה אתמול על הורדת מחירי הנפט שלה כדי שישים סנט לחבית, תוך מאמץ לשמור על רמת יצוא הנפט.

קיצוץ המחיר חל על מחירי הנפט בחודש אוקטובר.

ההודעה בקהיר פורסמה על רקע ידיעות, כי שרי הנפט של ארגון אופ"ק, הנועדים בז'נבה, לא הצליחו עד כה להסכים ביניהם על הגבלת תפוקת הנפט. (ע"ר)

מונה קצין בודק

בצה"ל מונה אתמול קצין בודק, שיערוך חקירה על פרטי הפיגוע במזרח ירושלים, את הקצין הבודק מינה הרמטכ"ל ובתוך זמן קצר ימסור את מסקנותיו לשר הבטחון ולרמטכ"ל.

תחזית מזג האויר

תחזית מזג האויר להיום: מעונן חלקית תשקיף לשבת מעונן חלקית עם ירידה קלה בטמפרטורות ועליה בלחות.
ירושלים 14 עד 27, תל אביב 18 עד 27, באר שבע 15 עד 30.

אלפיים חקלאים ב־130 ישובים קבלו על עצמם לשמור שביעית כהלכתה

הסיכומים אינם סופיים ★ ההוצאה להתארגנות המרכז הארצי לחקלאים שומרי שביעית מאה אלף דולר

— מאת סופר "המודיע" —

צוות ההדרכה של המרכז הארצי לחקלאים שומרי שביעית ערך עד כה למעלה מ־1200 ביקורים ב־180 ישובים. כתוצאה מכך אלפיים חקלאים מ־130 ישובים קבלו כבר על עצמם לשמור שביעית כהלכתה. המספרים הסופיים יודעו עד סוף החודש. וזה תלוי הרבה במדת היכולת הכספית של "קרן שביעית", שהיא המכשיר הכספי המממן את ההתחייבויות שנטלו על עצמם השליחים.

צוות השליחים, שעשה את המלאכה, כולל 13 איחוש במשרה מלאה ועוד 15 שליחים שעבדו חלקית. אלה עברו קרוב לששים אלף ק"מ בכל רחבי הארץ, כדי לעשות נפשות לקיומה של מצוה זו. עד כה מסתכם תקציב ההוצאה לארגון למעלה ממאה אלף דולר, תוצאה זו איננה כוללת עדיין את ההתחייבויות שנטל על עצמו המרכז הארצי לחקלאים שומרי שביעית לצרכי קיום המינימלי שלהם.

פרטים אלה כלולים בדו"ח שהגיש ידיד קרן השביעית, הר"ר שמואל מרדכי מינץ, לגזברות קרן השביעית שהתכנסה לפני כמה ימים. בישיבה השתתפו, הגאון רבי מנחם מנדל מנדלסון שליט"א, רבה של קוממיות, חברי הגזברות, רבי נחום הלפרין, רבי שמואל דסקל, רבי השל רייזמן, רבי ראובן רינדרבאום, רבי צבי דב וובר, רבי יוסף גוטמן, רבי אברהם קלירס ורבי ישראל פחטר.

הגזברות ציינה בהערכה את העבודה המאומצת שביצעו אנשי "המרכז הארצי" והביעו תקוה, שהיהדות החרדית בארץ ובחוץ לארץ יתגייסו לעזרת "קרן השביעית", על מנת שיוכל לעמוד בכל ההתחייבויות שנטל על עצמו מפעל קדוש זה.

לפי הדו"ח החלה פעילות ההדרכה החל מחודש טבת תשמ"ו. בחודשים הראשונים התרכזה הפעולה אצל חקלאים בעלי ענף במשק החי. כתוצאה מכך, שלושה מרכזי מזון שלימים ב"שדה אילן" בגליל, "יכיני" ו"פטיש" בדרום, קבלו על עצמם לשמור שביעית במלאה. עליהם נוספו 2 מרכזי מזון חלקיים "באר טוביה" ו"ניר ישראל" בדרום. כן הובטחו 13 ברזות תחמיץ בישוב בית "שדה יעקב" בעמק, "אביטל" ו"מיטב" בתענכים, וכפר הרא"ה במרכז, וזאת מלבד ההתיישבות החרדית. אלה כוללים 12 אלף פרות חולבות שמספקות למעלה מעשרה אחוז של תצרוכת החלב בארץ.

גזברות קרן השביעית, ששמעה על תכנית הפעילות בחודשים הבאים, קבעה שורה של החלטות בדבר גיוס האמצעים הכספיים, שלפי שעה היה בה כדי לכסות את הוצאות ההתארגנות וההדרכה. צויין עוד, כי ההוצאות הארגוניות היו רק אחוז קטן של הסכום שנאסף עד כה, מן הציבור החרדי בארץ ובחוץ לארץ.

זמני הדלקת הנר

	עש"ק	מוצש"ק
ירושלים:	4.29	5.40
ת"א:	4.48	5.42
חיפה:	4.39	5.40

מוצש"ק לשיטת ר"ת: 6.21

ספרים קונים בתפוצה

נפלה עטרת ראשנו
אוי לנו כי הושברנו

הגאון הגדול רבי **יוסף קרביץ** זצוק"ל
מגדולי תלמידי מרן הגרב"ד ליבוביץ זצוק"ל מקמינץ

רח' יחזקאל 22 ירושלים
בשעה 11.00 לפנה"צ

המשפחה המתאבלת

משמרת סת"ם — Vaad Mishmereth Stam
The center for international action to preserve and promote the halachic integrity of scribal arts: Torah Scrolls, Tefillin, And Mezuzoth

הזדמנות מיוחדת
לבודקים ומגיהים וללומדי הוראה

מחזור שיעורים תמציתי ומרוכז

בהל' סת"ם **צורת האותיות** ושינוייהם
בדברים הנוגעים למעשה

המחזור ימשך רק 3 חדשים (בערך)
פעם בשבוע במשך שעתיים
החל מר"ח מר חשון הבעל"ט

השיעורים ימסרו ע"י:
הרה"ג ר' **יעקב מאיר שטרן** שליט"א
מו"צ בבית הוראה של הגר"ש וואזנר שליט"א

בירושלים: בימי שני בשבוע (באידיש) בין השעות:
8.00-10.00 בערב בביהמ"ד הגדול "זכרון משה"
בימי חמישי בשבוע (בלשון הקודש) בין השעות
8.00-10.00 בערב בביהמ"ד "אהבת שלום" רח' ברדיצוב 12 ע"י בתי זופניק

בני ברק: בימי ראשון בשבוע (בלשון הקודש) בין השעות: 8.00-10.00 בערב בביהמ"ד "פנים מאירות" קרית אגודת ישראל

השיעורים ישמשו גם כהזדמנות "חזרה מרוכזת" למשתתפי השיעורים בעבר

בחינות בהל' סתם
בכתב ובעי"פ נערכות מידי שבוע ע"י וועד הרבנים שע"י משמרת סת"ם, במשרדי המכון, רח' שלי"ה 9 ב"ב טל. 03-798714

בס"ד

גן אורנים

מטבח גלאט כשר (חלק) למהדרין

אירועים לקהל החרדי בגן אורנים,
מטבח גלאט כשר למהדרין
מן המהדרין תחת הנהלה חרדית עם צוות משגיחים יר"ש ומנוסים.
בוא ליהנות מאירוע בלתי נשכח שיערך בגנים המפוארים או באולמות הטרופיים המיוחדים.

גן אורנים
המקום היפה בישראל
לשמחות לאירועים משפחתיים ולהגיגות ציבוריות - אולמות, גנים טרופיים, אולמי קונגרסים.
ליד התערוכה שד' רוקח ת"א 422171

ישיבת "אש התורה"
מזמינה את כל הצבור
לשמחת בית השואבה
שתערך בעזרת ה' ע"י כמדי שנה
ביום שני, ב' דחוה"מ י"ז תשרי תשמ"ז (20.10.86)
בשעה 8 בערב, בככר בתי מחסה שברובע היהודי, י"ם העתיקה בלווי התזמורת "חסידים", שירה וריקודים בהשתתפות
הרב **נח וינברג**, גדולי תורה ואנשי צבור
בואו בהמוניכם

בגליון היום
20 עמודים
4 עמודים חולקו למנויים בגליון אתמול
דרשו ממוכר העתונים את התוספת
להשיג בתוספת חל שיבוש בסדרי הדפסת העמודים ומספורם

גולדתריס
ירושלים רח' שטראוס 13, טלפון 222970
ייצור והרכבת כל סוגי התריסים
ועבודות אלומיניום
מבצע לתריס הגלילה המתוחכם מחומר אלומיניום
פתרון סופי לבעיות השלבים
תריס המונע לחלוטין קלקולים בשלבי התריס
מוגן מפני פריצות, תרמוסית מוחלטת, בצבעים מרהיבים
מבצע לחגים
שימו לב!
המחיר למ"ר 112 ש"ח (במקום 160 ש"ח)
כולל מע"מ אביזרים והרכבה

קרית ישיבת חידושי הרי"מ
תל אביב

הודעה חשובה
למשתתפי "דינר היובל" לישיבתנו

א. בכניסה "לגן אורנים" יקבל כל אחד תיק אישי שבו יופיע שם המשתתף ומקום הישיבה המיועד לו. (המספר בהזמנת הכבוד אינו מספר מקום אלא מספר סידורי בלבד)

ב. חניה לרכב פרטי, בחניון שממול גני התערוכה.

ג. הכניסה למקום האירוע מהרחוב הראשי (שד' רוקח) דרך שער גן אורנים.

ד. בענין תחבורה תבוא הודעה נפרדת ע"י משרד הנסיעות

ה. עקב מספר המקומות המוגבל בסוכה אין באפשרותנו לקבל הזמנות נוספות. ואתכם הסליחה

פתיחת הדינר בשעה 6.30 בערב
נא לדייק — ההנהלה

ישיבת ספינקא
בני ברק רח' דונלו 7—13

ברכת התורה נשגר קדם פני הב' החשוב
ברוך הכשרון ופאר המדות עדיו לגאון ולתפארת
הב' **משה חיים גוטמן** הי"ו
תלמיד ישיבתינו הק'
בן ידידנו הדגול
מוהר"ר **יודא** הי"ו
בקבלו תואר "יורה יורה"
מהגאון רבי **שמואל הלוי וואזנר** שליט"א
אב"ד זכרון מאיר ובית דינו
יזכה לעלות מעלה מעלה על במתי התורה וההוראה לתפארת הוריו ומחנכיו ולתפארת עם ישראל
ההנהלה

דואינו ערכית
כולל 35 כרטיסים (במקום 25)
גדולים מהרגיל
ציורים חינוכיים מרהיבי עין

לוטו ערכית
מיוחד במינו הכולל 6 לוחות מרתקים והם:
"שבעת החיות הטהורות"
"פזל בית כנסת"
"מצא את ההבדלים"
"הכרת הצבעים"
"חפצי קודש"
"סיפור בהמשכים"
כזה לא היה מעולם

שחק: הישר והטוב
כולל 3 משחקים לכל הגילים
★ לאח הגדול ★ לאח הקטן
★ שעשוע בלי סוף
כל הרוכש המשחק מקבל קסטה מרתקת חינם

כתר אברהם חברון
כתר תורה — כתר הוראה — כתר שם טוב

תנו כבוד לתורה ולומדיה
הזמנה
הרינו מתכבדים להזמין את מעכת"ר
ראשי הישיבות והכוללים, הרבנים ויושבי על מדין
בני הישיבות והאברכים
המסתופפים בחצרות בית ד'
לבוא ולהשתתף
במעמד מפואר לכבודה של תורה
בנוכחות מרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור שליט"א
וחתני קרן הפרסים
במסיבה החגיגית השנתית של קרן הפרסים
בנשיאות ראשי אלפי ישראל הגאונים הגדולים
רבי **אלעזר מנחם שך** שליט"א — רבי **יצחק יעקב וייס** שליט"א
רבי **שמואל הלוי וואזנר** שליט"א — רבי **ניסים קרליץ** שליט"א
שתתקיים אי"ה ביום שלישי כ"ה בתשרי תשמ"ז
באולמי "מלכי ישראל", רח' מלכי ישראל 36 ירושלים
בשעה 7.00 בערב בדיוק
הנהלת הקרן
שישו ושמחו בשמחת תורה כי היא לנו עוז ואורה

בואו לסוכתנו הגדולה
יוסי מעדן
מסעדות סיניות אקסקלוסיביות גלאט כשר
מבחר מעדנים מיוחדים לסוכות
ירושלים: רח' שמעון בן שטח 5
טל. 02-226892
תל אביב: רח' אופנהיימר 13
טל. 03-421888
בברכת מועדים לשמחה

תחבורה
לפדיון הבן
לכבוד של
כ"ק מרן **אדמור מקרעטשניף** שליט"א
תצא אי"ה מחר — מוצשק"ריוט הראשון דסוכות בשעה 8.00
מב"ב: ביהמ"ד דחסידי קרעטשניף רח' הרב קוטלר פינת סוקולוב
ירושלים: משרד נסיעות "הופמן" רח' יונה 1

פוטו גאולה תוך שעה
מבצע מצלמות פילם ופיתוח
החל מ־15 ש"ח תמונות תוך שעה
פוטו גאולה תוך שעה
מלכי ישראל 14 ירושלים

בסופר־סטייל
חזון איש 9 בני־ברק
מבצע כפול!!
הנחות! ותשלומים!
(עד 3 תשלומים)
מבצע סנדלים במחיר הקרן!

חנות לפחת וירקות **ניסים היקושלר**
מחנה יהודה 6, ירושלים
אצלנו סחורה טריה יום יום
נקיה מחשש שביעית
בהכשר העדה החרדית ירושלים
מחירים נוחים
משלוחים לכל חלקי העיר
בברכת חג שמח

הדר היום

ופרוס עלינו סוכת שלומך

מ/ה. לא נעסוק בשאלה המטרידה רבים, אם היה מחדל שבגללו נתאפשר לאנשי אש"ף לפגוע בקבוצה גדולה של חיילים שעמדו לפני שער האשפתות. נשאיר את החקירה לאותם גורמים אשר בודאי יבדקו את השאלה בכלים שבידם וילמדו את הלקחים הדרושים לקראת העתיד. מותו של אדם ופציעתם של עשרות אחרים, ביניהם חיילים שרק עכשיו החלו בשירותם, יש בה כדי לגרום צער וכאב לא רק למשפחות שהיו קרבן להתקפה טירוריסטית מו־בהקת זו פעולה פחדנית שאין עמה שום גבורה ומטרתה היתה רק שפיכת דמים, שאין בה להעניק הילה של "גבורה" כפי שניסו אתמול כמה ארגונים חבלניים ליטול לעצמם.

מה שצריך לציין, ולזכור כי היה זה משרד אש"ף בקהיר, שהיה הראשון ליטול על עצמו את האחריות לפיגוע המתני זה. מצרים יש להם הסכם עם ישראל שעל פיו אסור לה לעודד כל פעולת טירור נגד ישראל. קיומו של משרד מטעם אש"ף בקהיר, הנוטל על עצמו אחריות למעשה רצחני כמו זה, יש בו כדי להטיל צל כבד על מערכת היחסים בין ישראל למצרים, היא סותרת את האוירה הפייסנית שהפגין נשיא מצרים בעת ביקורו של ראש הממשלה ואינה עולה בקנה אחד עם הכרזות והצהרות שניתנו בהזדמנות זו, וקהיר צריכה לתת הסבר ולנקוט בפעולה נגד קיומו של משרד העוסק בטירור.

פיגוע חמור זה סמוך למקום הקדוש ביותר, היה יכול לקרות גם בכל מקום אחר, גם בירושלים או בכל עיר אחרת, קל מאוד להם למרצחים למצוא מחסה בחשכה ולברוח על נפשם במיוחד כאשר מדובר באיזור המיושב על ידי ערבים. אמנם פיגוע זה לא פגע במערכת החיים המסודרים בירושלים, אורחים ערביים לא נמנעו אתמול מלבוא לשכונות יהודיות, כמו שאורחים יהודיים לא ימנעו מלחזור ולבוא אל הכותל המערבי ולכל מקום אחר בעיר. ואנו מקוים, כי אירוע מצער זה לא יפגום באוירת החג המתקדש הערב, רבבות ומאות אלפי יהודים ימשיכו לנהור לתפילה ולקיים את הזכר לעליה לרגל, כפי שנהגו במשך עשרים השנים האחרונות. אולם, גורמי הבטחון בעיר צריכים וחייבים לדאוג להסדרי בטחון קפדניים יותר לא רק בימי החגים.

אנו נאלצים לחיות במציאות שבו פועלים ארגוני הטירור הערביים, אלה אינם מגלים שום רצון להתפשר עם קיומה של ישראל. מציאות זו עומדת בסתירה לכל אותם מגעים שמקיימים אישים ישראלים עם גורמים פלשתינאים וירדניים על הסדרים כלשהם, אפילו תעשה ישראל ויתורים גדולים בנושא הפלשתיני. ארגונים אלה מטילים פחד ואימה בקרב תושבי השטחים, ספק רב אם יימצא גורם ערבי שיטול על עצמו את האחריות להסדר כלשהו, אם לא יענה על שאיפתם להקים מדינה פלשתינאית בכל שטחי ארץ־ישראל.

מציאות עגומה זו מחייבת את ישראל לקיים ערנות מתמדת, לסכל כל מזימה שיש בה כדי לפגוע בחיי אדם. זוהי משימה קשה ומסובכת, אבל אין מנוס מלנהוג כך בכל האמצעים, לעקור את קיני הטירור ולהדק את הפיקוח על הערבים, גם אם יראו בכך משום דיכוי. זוהי משימה של הגנה עצמית בלתי פוסקת.

במצב זה, אין לנו אלא להרבות בתפילה, בימי החג הסוכות הבאים עלינו לטובה, ופרוס עלינו סוכת שלומך. רק אז יביא השלום על כנו ונזכה לראות בבנין בית הבחירה, כהנים על דוכנם ולוים בשירם וזמרם.

איראן מקשיחה את עמדתה במו"מ עם צרפת

פאריז — מקורות יודעי דבר בפאריז גילו ל"אלקבס" כי ההנהגה האיראנית גילתה קשיחות במו"מ עם צרפת ועמדה על כך ששר החוץ הצרפתי רימון יבקר בטהראן וכן שיפסיקו לספק לעיראק נשק חדש. כמו כן תבעה שאיראן תוכל לרכוש ציוד צבאי צרפתי כתנאי לנירמול היחסים ביניהם באופן מלא ואמיתי.

המקורות ציינו, כי הודעת ההקשחה האיראנית עומדת מאחורי ההודעה המפתיעה שפירסם הג'יהאד האיסלמי, ומצביעה על השינוי בעמדתה של איראן, כי הארגון לא ישחרר את בני הערובה כל עוד צרפת לא תשכנע את שלטונות כוויית לשחרר 17 אנשים שנשפטו באשמת ההתקפות בכוויית בדצמבר 1983. (ע"מ)

מכונה לריסוק אבני מרה בעוד חודש בבי"ח אסותא

מאת סופר המודיע

מכונה לריסוק אבני מרה ראשונה מסוגה בארץ תגיע בעוד כחודש ותופעל בבית החולים "אסותא" בתל אביב, על כך מסר בימים אלה מר אודי פישמן המנהל האדמיניסטרטיבי של בית החולים בעת פגישה עם ראשי ארגון רפע"ה הרב ברוך יהושע שיינבערגר והרב אברהם רוזנברג.

המכונה תופעל במסגרת המחלקה הכירורגית בבית החולים שבראשה עומד הפרופ' גד בן ארי.

מנהלי ביה"ח הבטיחו לראשי רפע"ה התחשבות והיענות לדרישות שונות של הציבור החרדי.

כרוזי הסתה נגד ישראל וצה"ל נמצאו בעזה

כרוזי הסתה נגד ישראל וצה"ל נמצאו ביום ה' בבוקר פזורים בחצר בית־הספר לבנות "פלש־תין" בעזה.

עם פתיחת שערי בית־הספר מצאו עובדי המוסד את כרוזי ההסתה בחצר. הם הודיעו על כך למשטרה ושוטרים הגיעו למקום ואספו את הכרוזים. על הכרוזים היה חתום ארגון, המכנה את עצמו "הכוח הלאומי בעזה". בכרוזים הופיעו קריאות נגד החלת האוטונומיה על רצועת עזה, וקריאות להתנגדות לחיילי צה"ל ומחאה על מה שתואר כ"התנהגותם האכזרית" כלפי אוכלוסיית הרצועה. כמו כן קראו כותבי הכרוזים לתלמידות לקיים שביתות לימודים ביום ה' (היום), במסגרת שביתה כללית של חיי המסחר, העבודה והלימודים, שהוכרזה ליום ה' בערי הרצועה.

כתב עתי"ם בדרום, יצחק לרינסון, מציין שעד יום ה' ב־8 בבוקר הסתמנה מגמה של כישלון השביתה הכללית. פועלים יצאו לעבוד בתחום הקו הירוק, חנויות ובתי מלאכה ברחובות הצדדים בעזה נפתחו, ורק ברחובות הראשיים נפתחו בשלב זה חנויות מועטות בלבד, וכנראה שאחרים יפתחו את עסקיהם לאחר שידאו שהשביתה אינה כללית.

ביום ד' סמוך לשעה 21.25 בלילה עצר סיור משטרה צעיר בן 28 משכונת סג'עיה בעזה ובחיפוש על גופו נמצא אולר מתקפל שאר־רך להבו היה מעל 10 ס"מ. הוא נעצר לחקירה במשטרה באשמת החזקת כלי נשק בניגוד לסעיף 99 בחוק הפלילי. כתב עתי"ם מציין שהנו האדם ה־18 שנעצר כחשוד בנשיאת סכין בניגוד לחוק, מאז רצח ישראל קיטרו ז"ל בשבוע שעבר בעזה. (עתי"ם)

גילוי נפט ראשון באיזור אמזונה בבראזיל

סאן־פאולו, בראזיל — לאחר עשרות שנים של חיפושי נפט הו־דיעה ביום רביעי בראזיל לראשונה על גילוי שדה גדול באיזור אמזו־ניה.

חיפושי נפט החלו ביערות האמזונה של בראזיל בשנות ה־50. אולם עד עתה היתה בראזיל הארץ היחידה באגן האמזונה, שטרם גילתה נפט בטבורו של הסבך הזה. (ע"ר)

משלחת סובייטית נפגשה בטוניס עם בכירים באש"ף

אבו־דאבי — משלחת סובייטית שהיתה מורכבת מחבר הוועד המרכזי של המפלגה הקומוניסטית ופקידים בכירים במשרד החוץ חזרה למוסקבה מטוניס.

המשלחת נפגשה עם כל הב־כירים של אש"ף בטוניסיה ובמ־יוחד עם חברי הוועד המרכזי בפת"ח, אבו מאזן ואבו אלחול.

המשלחת הבהירה לראשי אש"ף, כי הפלגים הפלשתינים חייבים להגיע להסכם לגבי אחדות מינימלית, כדי שבריה"מ תוכל לדבר בשם גוף אחד וכדי שאפשר יהיה להתגבר על הצדדים העומ־דים למכשול בפני אחדות זו. הסובייטים הבטיחו לתת דחיפה חדשה ועזה למען כינוס הועידה הלאומית בנוכחות רוב הפלגים, אם לא תתאפשר השתתפות כולם. (ע"מ)

חנוכת בית הפנימיה הראשון של ישיבת "עטרת ישראל" ביום ד' הבא

בראשות גדולי תורה, ראשי ישיבות, רבנים, אישי ציבור, אורחים, ותלמידי ובוגרי הישיבה

מאת סופר "המודיע"

חנוכת בית הפנימיה הראשון של מוסדות ישיבת "עטרת ישראל", בשכונת בית וגן ב־ירושלים, תתקיים ביום רביעי הבא, ד' דחוהמ"ס, בסוכת הי־שיבה, בהשתתפות גדולי התורה, ראשי ישיבות, רבנים, אישי צי־בור, אורחים מהארץ ומחו"ל וקהל בוגרי ותלמידי הישיבה.

בית הפנימיה הוא למעשה הבנין הראשון של ישיבת "עטרת ישראל", שמאז הקמתה, לפני 10 שנים, מפוזרים מוסדותיה בכל רחבי שכונת בית וגן בדירות שכורות. כשנוסדה למדו בה 24 תלמידים. כיום נחשבת הישיבה לאחת הגדולות, עם כ־400 תל־מידים בישיבה הגדולה, בישיבה הקטנה ובכולל האברכים שעל ידה.

הנהלת הישיבה עושה את כל ההכנות לקלוט את קהל האורחים הגדול שיבוא למעמד חנוכת הבית. הימנה כ־500 איש. בין אלו שכבר הבטיחו את השתתפותם — מרנן הגאונים רבי שלמה זלמן אויערבאך ורבי יוסף שלום אלי־שיב, רבני ירושלים הגרי"י קוליץ והגרש"מ משאש, הראשל"צ הגרע"י יוסף ועוד גדולי תורה, ראשי ישיבות ורבנים מכל רחבי הארץ.

מעמד חנוכת הבית יתקיים בראשות המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש, וראש ישיבת "עטרת ישראל" הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי. דברים ישאו הרב יצחק פרץ, שר הפנים, הרב אברהם יוסף שפירא, יו"ר ועדת הכספים ויו"ר המעמד — חה"כ הרב מנחם פרוש.

ראשי הישיבה ציינו את הנגיד הרבני אלי רייכמן מירושלים, שבתרומתו החשובה נתן את הד־חיפה לרכישת בנין הפנימיה החדש, והוא שחולל את המפנה בצעד הראשון שנעשה עתה, ביציאת הישיבה ממבנים שכורים למבנה משלה.

בעת חנוכת הפנימיה החדשה יהיו נוכחים אורחי הכבוד ר' אשר ור' זאב הוברט מאנגליה, ר' אברהם מצרי מישראל והרב אברהם כהן מארה"ב. תעודת "כתר תורה" תינתן לאחים הרבנים שלמה ואליעזר פרל מארה"ב — אנגליה ותעודת כבוד מיוחדת תוענק למר אביגדור ורשה, ראש מועצת קרית אונו. כל אלו סייעו רבות להתפתחות הישיבה מאז היווסדה

שמחות בית השואבה

שמחת בית השואבה של יש־יבת "עטרת ישראל" הוקדמה השנה ליום שני, ב' דחוהמ"ס, בסוכת הישיבה. זאת לאור קיום מעמד חנוכת בית הפנימיה ביום ד'. בשמחת בית השואבה לוקחים חלק כל תלמידי הישיבה ובוגריה מכל רחבי הארץ.

ביום ראשון א' דחוהמ"ס, תתקיים שמחת בית השואבה של תנועת בית תורה בבית הכנסת "גבורת ישראל" בת"א. בהשתת־פות בני תורה ומשתתפי המתנות של התנועה. הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי, ראש הישיבה, הוא מקימה ונשיאה של התנועה שה־ביאה אלפי בני נוער לעולם הי־שיבות בישראל.

● ביה"ח קפלן — נוכח המצב הבלתי־נסבל שנוצר בבית החולים קפלן עקב צעדי הנטישה של האחיות, יפעל המוסד במתכונת של בית־החולים חירום, החל מהיום מ־12 בצהריים.

שערים יציגים במטבע חוץ

יחידות המטבע	השער בשקלים
סל	1.4969
דולר ארה"ב	1.4813
לישט"ש	2.1306
מרק גרמני	0.7506
פרנק צרפתי	0.2292
גולדין הולנדי	0.6641
פרנק שוויצרי	0.9172
ין יפני: (100)	9619

מוסדות המסורה
תחכמוני 24 י־ם
דרוש
ר"מ או מחנך
לכתה בינונית
לפנות בטלפון בשעות הערב מ־10-8 לסל.
02-813435 02-281190

בס"ד

לציבור החרדי שומרי שביעית

הננו שמחים להודיע שחברת א.ז. משיח בע"מ עומדת תחת פיקוח ועדת השמיטה וכשרה למהדרין לשווק תוצרת חקלאית באיזור חיפה והצפון.

התוצרת המשווקת הינה משופרא דשופרא לבתי עסק, מוסדות, בתי מלון, ואולמות שמחה, ינתנו תנאים מיוחדים.

טלפונים
בעבודה 645048
בבית 384556 ,383409

בברכת חג שמח
וגמר חתימה טובה
א.ז. משיח בע"מ

הרבנות הראשית לחיפה והמחוז
THE CHIEF RABBINATE OF HAIFA & DISTRICT
6.10.86

הננו מאשרים בזה שחברת א.ז. משיח בע"מ לשווק פירות וירקות בשוק הסיטונאי חיפה, קבלה על עצמה לשווק בשנת השמיטה פירות וירקות ללא חשש שביעית.

הפירות והירקות הם בפקוח ובהשגחת ועדת השמיטה שע"י הרבנות הראשית חיפה.

ירקנים המשווקים הסחורה יקבלו אשור בצרוף תעודת משלוח החתומה על ידי המשגיח.

התאחדות אברכים תלמידי ישיבת חוג חתם־סופר "מחנה אברהם" בני ברק
בנשיאות מרן רבינו
הרב יצחק שלמה אונגר שליט"א

הננו מתכבדים להזמין את כל אברכי יוצאי ישיבתינו הק' להשתתף במסיבת

שמחת בית השואבה
ואושפיזא דמרן רבינו שליט"א

שתתקיים אי"ה במוצאי שב"ק יום א' דסוכות בשעה 7.30 בסוכת בית המדרש דקהל חוג חת"ס בני ברק רח' מימון 18

בברכת החג
המארגנים

בני ברק רח' דונולו 7—13

לכל ידידנו ואוהדינו!

א. היות וקיים עומס גדול במשרד התקשורת ויש חשש שהכרטיסים שהיו צריכים לחזור אלינו לא יגיעו במועד, מבקשים לאשר את ההשתתפות בטלפונים דלהלן:
03-782629 03-700504

ב. הסעות הלוך וחזור לדינר

שיערך אי"ה ביום ראשון, אסרו חג, כ"ג בתשרי (26.10.86) לרשות המשתתפים מבני ברק והסביבה החל משעה 6.30 ברח' דונולו 7 בני ברק

בברכת
ועדת הדינר

איפה היית?

ש. היכן התארחת בשבת שעברה?
ת. הייתי בקרית קמיניץ בירושלים וממש התפעלתי

ש. ממה התפעלת כל כך?
ת. ישנם שם קהילה של בני תורה ממש כמו כאן בעזרת תורה והיתה לי הרגשה נפלאה הדירות ממש מרווחות ויוקרתיות והמקום מאד יפה לגור בו.

ש. מה גודלו של הציבור שם?
ת. הקהילה לא כל כך גדולה בכמות כמו באיזור עזרת תורה אך יש שם למעלה ממאה וחמישים משפחות ובעז"ה באים עוד ועוד.

ש. היכן ציבור כזה מתפללים ולומדים?
ת. במקום ישנם שרותים ציבור מפותחים, בתי כנסת, גני ילדים, בתי ספר ואין כל שימוש במקלטים.

ש. כל זה יפה מאוד־מ"מ זה לא רחוק מהמרכז?
ת. זה בכלל לא רחוק מהמרכז מבחינת זמן נסיעה היא שווה לכל שאר השכונות כמו הר־נוף ורמות וכו'

ש. האם יש שם אפשרויות להתפתחות?
ת. בהחלט יש עוד כ־50 דירות בקריה הקבלנים עומדים לבנות עוד 50 דירות ומשרד השיכון מתכונן לבנות שם עוד 300 יחידות דיור לחרדים.

ש. ומהי רמת המחירים?
ת. המחירים נמוכים במיוחד 5½ חדרים החל מ־$65.000 4½ החל מ־$52.000 3½ החל מ־$43.00 והדירות מוכנות לכניסה, יש שם גם קוטג'ים דו קומתיים 8½ חדרים החל מ־$111.000

ש. אתה חושב על זה ברצינות?
ת. בהחלט! אני החלטתי למכור את דירתי כאן ולקנות שם דירה הרבה יותר גדולה וישאר לי עוד כסף בכיס.

ש. זה רעיון גם לי ב"ה ששה ילדים ומאד צפוף לי אלך לראות ולהתרשם בעצמי

פרטים קרית קמיניץ 528/2
טלפון: 02-859090

מודעה רבא לאורייתא

מתכבדים אנו להודיע בזה שהגיעה כמות מצומצמת של

הספרים היקרים "טל לישראל" מאת הגאון רבי **ישראל גרבר** שליט"א
בן אחותו ותלמידו המובהק של הגאון הצדיק
מרן רבי **ברוך בער ליבוביץ** זצוק"ל

הספרים הניתנים להשיג הם על המסכתות דלהלן:
1) ברכות
2) ברכות מהדורא ב' עם מגילה
3) שבת 4) עירובין
5) פסחים 6) יומא
7) ביצה סוכה חגיגה

המעונין לרכוש ספרים אלה יפנה
למשרד ישיבת קמניץ,
רח' עזרא 14, ירושלים

ישיבת עטרת צבי אשדוד
ע"ש הגאון ר' יצחק צבי סמיטיצקי זצ"ל

בעז"ה ביום שני, ב' דחול המועד סוכות בשעה 5.00 אחה"צ יתקיים בישיבתנו

שמחת בית השואבה ומסיבת החג

★ ריקודים שירות ותשבחות בליווי תזמורת
★ דברים בעניני החג בהלכה ובאגדה

בוגרי, ידידי ומוקירי הישיבה מוזמנים

בברכת מועדים לשמחה

צרכנית "יד דוד"
ממשיכים במבצעים במסגרת
"הכן ביתך לקראת שנת השמיטה"
★ שמורים במחירים הזולים ביותר בעיר.
★ מחלקת פירות וירקות בהשגחת העדה החרדית בעניני שמיטה
★ מחלקת עופות ובשר בהשגחת העדה החרדית
פתוח בחול־המועד
משלוחים חינם הביתה ים סוף 101, 02-825234-3, 02-826263

02-246044 — מרכז

קח אותנו בחשבון בסוכות כשאתה מטייל בצפון

חשבנו עליך.

כשאתה ומשפחתך עולים לקברי צדיקים
או מטיילים בצפון, היכנסו למלון "בית יוסף"
לארוחת חג, שרות אדיב ומטבח מעולה
בסוכה רחבת ידיים מקום מרווח ומהודר

★ **אנו לשרותכם בכל ימות השנה** ★

גלאט כשר — בהכשר הרב ביססריצקי צפת:
מוצרי הבשר בהכשר הרב לנדאו ב"ב

מלון - פנסיון "בית יוסף" - צפת
רח' ירושלים 2 [בכניסה לעיר] צפת. טל. 30012, 069-31141

בס"ד

חנינה ל"מחתרת"

"בסכות תשבו שבעת ימים..."

משפחות אסירי ה"מחתרת" היושבות בסוכה הממוקמת מול כלא תל־מונד, מזמינות את הציבור, להתארח בסוכתם בימי חול המועד.

הסוכה תהיה פתוחה לציבור החל מיום ראשון

נתכבד גם באורחים חשובים — רבנים, חברי כנסת ואישי ציבור אשר ישבו אתנו בימי החג בסוכה.

הסוכה ממוקמת מול כלא תל־מונד בו "יושבים" מזה שנתיים וחצי, יקירינו שפעלו במטרה לחזק את בטחון ישראל

אנו תקוה שמועד חנינתם קרוב ולא יצטרכו ל"שבת" עוד בחגים ומועדי ישראל.

בברכת חג שמח לאסירים, למשפחות, למבקרים בסוכה ולכל בית ישראל

לפרטים נוספים: **ועד הפעולה למען שחרור אסירי ה"מחתרת"**
רח' הרב נג'ארה 47 ירושלים
טל: 02-520165

תרומות לחשבון מספר 105/998877 הבנק הבינלאומי הראשון
סניף בצלאל ירושלים

★ ★ ★

סוכת המשפחות ממוקמת מול כלא תל־מונד
שילוט מתאים יכוון את המבקרים

בסוכות
הולכים לגן־החיות התנ"כי

בגן תמצאו
★ תצוגת חיות ★ מיתקני בילוי ומזנונים ★ סוכה

והחידושים במתקני השעשועים:
★ רכבת חדשה ★ מכוניות מתנגשות
★ סירות פדלים ★ קרוסלה אוטלקית

פתוח בימים א'—ה'	09.00—17.00
יום ו'	09.00—13.00
יום שבת	09.00—15.00

לשבתות וחגים
יש להבין כרטיסים מראש

אוטובוסים: 1, 15, 26, 28

בואו לביקור שכולו חוויה

גן־החיות התנ"כי, הממה, ירושלים,
טלפון 823658-02

מוסדות חסידי סקווירא בארה"ק
תולדות יעקב יוסף ★ בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א

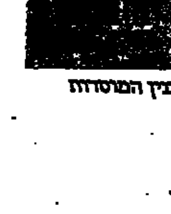

ציון המוסדות

תלמוד תורה "סקווירא"
★ מטבח ומסעדה להגשת ארוחות חינם
★ הסעה מאורגנת מכל קצוי העיר
★ שיטות לימוד מעולה ומיוחדות
★ צוות מטובי המחנכים בעיר
★ טיפול אינדיוידואלי במסירות ובאמונה

כולל אברכים "תולדות יעקב יוסף" בעיה"ק ירושלים
בכולל לומדים אברכים מופלגים השוקדים על התורה בשני מסלולי לימוד המשלימים זה את זה כולל הוראה וכולל ש"ס. האברכים, בהם

גדולי תורה והוראה, משפיעים במסירות ויראת־שמים, עומדים מידי חודש בבחינות בע"פ, ומוקירים בהם רבני המשנה — "יגעת ומצאת — תאמין".

קרן הבנין
בעקבות ההתפתחות והגשגשוג של מוסדות סקווירא בעיה"ק ירושלים ובארץ, הוצבו אתגרים חדשים לפיתוח והרחבת של המוסדות הק'. לצורך זה הוקמה קרן הבנין שתבוא על מלאכת הקודש ותסייע לעושים במלאכה.

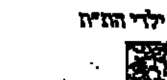

ילדי הת"ת

גמר חתימה טובה ו"חג שמח"
הנהלת המוסדות

02-246044 — מרכז

משה עקיבה דרוק

האמנם אין זו עת לפרוש?

עת לחשות ועת לדבר, אמר שלמה חכם בן חכם, מלך ירושלים, בקהלת. בימים האלה, עומדת היהדות החרדית, זו המיוצגת על ידי אגודת ישראל לפני פרשת דרכים. לפי שעה, לא נראה מוצא שיאפשר את הקמתה של הממשלה אשר תישען על שתי המפלגות הגדולות, כפי שהיו הדברים בשנתיים האחרונות. נערכים גם גישושים על הרכבת ממשלה צרה וזו לא תוכל לקום ללא השתתפותן של המפלגות הדתיות, ומאליה תעלה על סדר היום השאלה: האם יש לתת יד לאחת משתי המפלגות הגדולות, שלא הצליחו ליישר ביניהן את ההדורים בשאלות שבעיני ציבור נראות כשוליות. האם היהדות החרדית, זו שאיננה שותפה לממשלה צריכה להעדיף ממשלה צרה שבה יהיה משקלה גדול יותר. שאלה לא פחות חשובה, האם יש לה ליהדות החרדית מקום בממשלה רחבה שבה נבלע קולה וכח השפעתה מוגבל עד מאוד, כפי שנוכחנו לדעת בשנתיים האחרונות.

אולי אין מקום להעלות את השאלות לדיון פומבי, אלא להשאיר אותם לבירור בפני המוסדות המוסמכים אשר מאז ומתמיד, הם הקובעים את דרכה של אגודת ישראל ועל פיהם נוהגים נציגיה בכנסת. אבל, לא נהיה חוטאים אם נעבור הפעם על הציווי של "אל תגידו בגת", מפני שהכל כבר שחים בכך. המשבר הפוקד את אגודת ישראל מזה כמה שנים, גרם לשיתוק מוחי לתנועה זו. ואין טעם להרחיב את הדיבור על הסיבות והגורמים שהביאו למצב זה, הרי זה מן הדברים השנויים במחלוקת מאז נקלענו למשבר זה. יש לנו התקוה, כי נציגי אגודת ישראל בכנסת לא יפעלו על דעת עצמם, ובודאי יעשו שאלת חכם לפני שיקבלו הכרעה. אולם גם אם אין זה נעים, צריך להזכיר, שהיו ימים שבהם, ציפו הכל לשמוע חוות דעת תורה מפי המוסד המוסמך ביותר, וכבודו של מוסד זה נתגדל ונתרומם ועמו התרוממה כבודה של התנועה, אשר העמידה את עצמה תחת סמכות עליונה זו. אלא שבנסיבות הקיימות לא נשמע קולו של מוסד זה — מועצת גדולי התורה שעליה אמרו גדולים וחכמים, שבה נתקיים הכתוב; "אלוקים ניצב בעדת קל". והדברים שיצאו ממנה, היו כאילו יצאו מפי אורים ותומים.

כל זה היה ואיננו, לדאבון לבם של כל אלה אשר כפו את ראשם כאגמון ועשו אזניהם כאפרכסת לשמוע דעת תורה, נעשינו עדרים עדרים. מציאות זו שהיא עגומה כלשעצמה משאירה לנו בקעה קטנה להעלות את כל גדרי הספקות וההרהורים, שיש בהם כדי להכריע לכאן או לכאן, כמגמה ללבן את הבעיה, על פי הנסיון, והלא אין חכם כבעל הנסיון, ואין אדם עומד על דבר הלכה אלא אם כן נכשל בה, ומי יוכל לומר זכיתי.

* * *

הנסיון של השנתיים האחרונות, כפי שהוא משתקף מהעובדות שעל פני השטח, יש בו כדי להטיל ספק רציני בצדקת ההצבעה של נציגי אגודת ישראל בעד הממשלה שתקום, ולא חשוב כרגע איזו ממשלה תקום, רחבה או צרה. בשני המקרים יש צדדים לכאן ולכאן, וכל הכרעה תהיה כבדת משקל. עם כל הכבוד לנציגי אגודת ישראל בכנסת, שעושים מלאכתם באמונה, משמיעים את קולה של היהדות החרדית מעל במת הכנסת בכל הנושאים העולים על הפרק, ויוצאים ידי חובת מחאה כנגד מעשים ומחדלים של הממשלה, אין זה אלא קול ענות חלושה ולא קול ענות גבורה.

רשימת התביעות כפי שהוגשה למיועד להיות ראש ממשלה, לפי הסכם הרוטציה, נוגעת בכל אוזן נקודות תורפה מכאיבות. אמנם אסור לקפח שכר שיחה נאה שמתבטאת בהבטחות חגיגיות שגם אם הן נאמרות בריש גלי, אין לנו מנוס מלהביע אכזבה נוכח המציאות המרה ההולכת ונוצרת במדינה שבה כירסמו בשיטתיות ועקביות את מה שקרוי בלשון הדיפלומטית, "סטטוס קוו", שנראה כמין לעג לרש: לא נלך למנות כרוכלים את כל הדברים שנוצרו והשתרשו בתקופה זו, גם בתקופה שבה היתה היהדות החרדית חוט השדרה של הממשלה.

אין אנו מתעלמים ובודאי לא מזלזלים בכל אותם השגים שהושגו בעבר בתקופת ממשלת הליכוד, מהם שהפכו לנכסי צאן ברזל שהתקבלו גם ע"י ממשלת האחדות. אלא שגם אלה מילים מאוד, אם נשתמש בחזית השבת בישראל, ואין זה עוד הכל. מערכת השיפוט החילונית, עושה בעקביות שיטתית כדי לכרסם ברבים מן הנוהגים שהיו מקובלים ללא ערעור על החברה הישראלית. זו פשטה צורה ולבשה צורה של מתירנות שהיא "אם כל חטאת", מתירנות שדירדרה את החברה לשפל המדרגה.

אמנם מעולם לא שפר חלקה של היהדות החרדית, מי שעוקב בעין אחר המדור "המודיע לפני שלושים שנה", ילמד שאין כל חדש תחת השמש. היהדות החרדית עברה משברים לא פחות חמורים, הפגנות נגד חילולי שבת לא התחילו בפתח תקוה (ולא בכל מקום אחר), נסיונות לקעקע את חומות היהדות בתחומים שונים נעשו לא אחת גם בגושפנקא של הרשות השופטת וגם של הרשות המבצעת, זו הממשלה. נגד עלינו לעמוד במערכה זו. ואף על פי כן, צריך לומר, כי דוקא בתקופה זו של חיכוך מתמיד, גבר כוחה של היהדות החרדית בארץ ישראל, לא רק בשל הגידול הטבעי, תנועת התשובה צמחה למרות כל זאת. מעולם לא שפר חלקה של היהדות החרדית על מפעליה ומוסדותיה כל כך. [illegible] העובדה שמעט מאוד שניתן לנו מן [illegible] היהדות החרדית, קופת [illegible] בצדק ובישר. היהדות החרדית על כל חוגיה חרמיה מוכיחה כושר יצירה שיש בו כדי לעורר התפעלות ולא מעט קינאה מעבר למתרס.

מדובר גם בנושאים שלא היו מעונים חקיקה חדשה, שכנגדה קמו מערערים תוקפניים מכל הצדדים, כאלה שמרבים לדבר על "סטטוס קוו" רק כאשר הדבר נראה להם כמשרת את השקפותיהם. גם בנושאים שהיה בהם כדי לתקן עיוותים חמורים, לא תמיד נתגלה הרצון הטוב, והיתה מידה גדולה של צרות עין גם כלפי "כבשת הרש" והיתה תמיד דרושה שתדלנות מיגעת. אף על פי כן, אי אפשר יהיה לעקור את הרושם המסולף שנוצר בדעת הקהל, כאילו אנו סחטנים מעיקרם, כאילו היהדות החרדית היא המנהלת את המדינה וכל צרה שנתרגשה על המשק נתלתה ביהדות החרדית, כאילו באמצעים העלובים שהיא מקבלת אפשר היה לפתור את כל המצוקות של החברה. הנסיונות להדוף מתקפות אלה נתקבל בחומה אטומה.

מצב הדברים החמיר, כפי שידוע, לאחר שחדלנו מלהיות "לשון המאזניים", על אף שהיינו שותפים לקואליציה. צא ולמד על אותם מאבקים שמילאו את סדר יומה של היהדות החרדית רק בשנה האחרונה, כדי להבין את חומרת הדברים.

כאמור, אין לקפח שכר שיחה נאה של כמה הישגים חשובים שהושגו בתקופת ממשלתו של מנחם בגין. אולם יורשיו, השביעו אותנו לא מעט מרורים ואיכזבו כמה וכמה תקוות. מעטים ביניהם גילו הבנה כנה לדרישותיה של היהדות החרדית, אלא שכוחם לא היה גדול בהכרעות. הסיעה הליבראלית שבליכוד הנחילה לנו כמה אכזבות קשות, גם בגישתה הליבראלית בשאלות דת עקרוניות וגם בנושא המורמוני, שהצביע שלה הכריע בקולו כנגד המשך הקמתו של מרכז השמד.

* * *

שנים רבות ישבה אגודת ישראל באופוזיציה, וקבעה עמדה לגופו של כל ענין וענין, היתה לה תדמית שונה מזו של היום, היא גם זכתה למידה רבה של כבוד והערצה. כיום כוחה פחות לא רק מבחינה אלקטוראלית. האם זאת לא היתה גם תוצאה של שינוי בתדמית?, האם לא היתה לכך השפעה שלילית על מערכת היחסים בתוך התנועה? והדברים יכולים מלפתוח פצעים שותתי דם.

אין אנו רוצים להרחיב את הדיבור על טשטוש תחומים ושיבוש השקפות יסוד, שהיו תמיד עיקר באידיאולוגיה של היהדות החרדית המאורגנת באגודת ישראל, זה נושא רחב ועמוק מכדי שנוכל לעסוק בו במסגרת זו. אבל קשה גם להתעלם מנקודת תורפה זו, המחייבת עיון מחודש.

יש "עת לשמור ועת להשליך" כפי שלמדנו מפיו של קהלת. האם לא זו השעה להיערכות ובדיקה מחודשת של הדרך בה נלך בשנים הבאות? גם אם יש סיכונים בצד סיכויים, וקשה לנו לקבוע, מי מהם גדולים יותר. השאלה שעומדת להכרעה איננה תלויה רק באופיה של הממשלה אשר תקום, במידה ושתי המפלגות יגיעו בסופו של דבר להבנה על חלוקת השלל, סלע המחלוקת העיקרי ביניהן.

ולא רק באם אחד הצדדים יזדקק לתמיכתה של אגודת ישראל, אלא יש לקיים עיון מחודש בגישה הפוליטית, ולשקול את צדדי החיוב והשלילה. על פי הכלל של "עת לטעת ועת לעקור נטוע" ולא להמשיך בשיגרה. יתכן מאוד, שלא רחוק היום בו תצטרך אגודת ישראל לצעוד בפני הבוחר, אשר ישפוט אותה על פי המעשים ומבלי לקבוע עמדה חד צדדית, צריך שנשאל את עצמנו את השאלה: האם לא הגענו לפרשת דרכים שבה צריך לדעת שיש גם עת לפרוש מן הקואליציה, ולהמשיך במאבקים ובמערכות ללא שום תלות, ומבלי שנהיה מעורבים כל כך בממשל, שבכל המצבים אין בו כדי להניח את הדעת.

שבעה מזהירים מספיק בדרך שבה הלכנו עד כה, ומידת הנסיון מחייבת בדיקה מחודשת והיערכות אחרת מכל הבחינות. היהדות החרדית בארץ ובחוץ לארץ, עוד כוחה במותניה לעמוד במערכות ואין הציבור עני גם כדי להמשיך בתנופת הבניה והביצור של היהדות החרדית כאן בארץ.

י. מתתיהו

כחש!...

כעורכי חדשות של עתון "המודיע", רגילים אנו מאז ומתמיד לאינפורמציה עתונאית משוכתבת ומוכתבת, לפחות עד כמה שמדובר בנושאים של דת ומסורת, הליכותיה והליכות נוטריה. בעניינים אחרים, כלל לא מעניין אותנו לבדוק מידת מהימנותם של דיווחים וסקירות.

מודעים אנו לתיסכולם של עתונות חילונית כאשר זו באה לדווח על אירועים ופעילויות של הציבור הדתי ובודאי החרדי. פעמים מועטים ביותר אפשר "לזכות" מהם ל"מילה טובה". אבל מכאן ועד לסילוף של מציאות כלל ישראלית. — כמו זו שרשומה ניכר ביום הכיפורים — הדרך רחוקה. ואף על פי כן זה קרה.

יותר משקר, הרבה יותר מכזב, היה בדיווחים של העתונות החילונית למחרת יום הכיפורים, על מה שארע באותו יום גדול וקדוש, לא רק בירושלים ובבני ברק, אלא בכל רחבי הארץ, מדן ועד באר שבע, מהעמקים ועד חופי הים.

כחש! — אין צום, אין בתי כנסת לאלפים, אין מאות אלפי מתפללים, אין כלום — רק... בילוי בחוף אילת ונסיעה באופניים.

האכזבה מדיווחי הכחש היתה כה עמוקה, כה מאכזבת ומעליבה, עד שבהחלט ניתן לצאת מגדרנו ולהגיב עליהם וגם להציג את העתונות החילונית כ"קטיגור" על עם ישראל.

כשבאנו במוצאי יום כיפור לחדר החדשות של מערכת "המודיע", הקמתו בציפיה לידיעות שיחילו לזרום מתוך הטלפרינטר של עתים (עתונות ישראלית מאוגדת), המיועדים להעביר לחדרי החדשות של עתונות הכתובה והמשודרת, ידיעות מהארץ ומרחבי עולם.

ידיעות אלה, המדווחות ע"י כתבי עתיים מקומיים הפזורים ברחבי הארץ, משודרות ישירות במהסרוגות למערכות העתונים. בדרך כלל הידיעות מכסות אירועים מקומיים ללא פרשנות, ומהוות חלק נכבד של העתונות הכתובה וגם המשודרת.

רגילים אנו משנים עברו, ל"תיאורים" מאלפים על מה שקרה לעם ישראל בארץ ישראל ביום הכיפורים. בדרך כלל על אמבולנסים שמוזעקו לעברם אבנים, על "הגינות" של ישראלים ביום זה — דווח על החריגות שאינן מאפיינות את האמת הפשוטה. מילא, על דברים יפים וטובים של הדת ושומריה, אם אין בהם "סקופים פיקנטיים" על צד השלילה — אין מדווחים.

אבל הפעם, במוצאי כיפורים זה, החלו לזרום ידיעות "טובות" מכל הארץ. כתבי עתיים דיווחו כמעט כולם את המאפיין העיקרי של יום קדוש זה — שבתון כללי!

— בתי הכנסת היו מלאים עד אפס מקום... שקט מוחך בגליל התחתון, אין פיקניקים... לא נשמע רעש מנועי — השתורה דממה בכבישים... מזג האויר הקל על הצום, לא נרשמו מקרים חריגים ביומני המשטרה... מתפללים גדשו את בתי הכנסת, גם אלו שבכורח המציאות הוקמו בצורה מאולתרת... ביישובי ספר התגברו רבים למשמרות בטחון... אלו היו תבנות השטח מכל רחבי הארץ. היינו — עם ישראל כולו עמד בסימן הקדושה של יום זה.

ואף הרדיו במהדורת החדשות הראשונה דיווח, פחות או יותר, ברוח זו.

ואנו במערכת "המודיע", אמרנו מילה טובה על היהודים תושבי הארץ הזו, וכי כתבי עתיים שאין להם עתון משלהם ולא רדיו משלהם, אלא מעבירים "ידיעות יבשות" למערכות — עשו "מלאכה יפה" והציגו את העם הנבחר בדיוק כמו שהוא ואיך הוא "מבלה" את יום הכיפורים — בבתי הכנסת!

אבל כל זה טוב ויפה עד שמגיע לשולחנם של מערכות העתונים החילוניים. אלה שמו "זוטרי" על קדושת היום. הם לא ראו את המבדקים של עתיים. הם לא הביטו בגלילי הנייר שנפלטו מהטלפרינטרים אלא הסתמכו אך ורק על עתונאי זה או אחר שבילה את החג ב...אילת, שם "לא היה יום כיפור".

מאות אלפים בן ידבו, מבני ישראל ששמרו — לדאבוננו, לפחות — את יום הכיפורים, שהוסו בבתי הכנסת בהמוני המונות, אלה לא היו קיימים כלל באותו יום. רק כמה מאות מתפקרים, ואולי כלל לא יהודים, שהפקירו גופם בחוף ימה של אילת — זו ידיעה מרעישה שזוכה לכותרות בעתונות החילונית, למחרת יום הכיפורים.

כחש!

רוב רובו, ואולי כמעט כולו, של העם היושב בציון, שצם והתענה והתפלל, אינו זכאי למילה אחת. בעתון מסויים כלל לא הוזכר המילה בית כנסת רק בהקשר פוליטי־חברתי. הם לא ידעו שאפילו בכבישים ההומים הגדולים ביותר, כמו כביש גהה ופתח תקוה, פשוט לא נראו כלי־רכב, זה לא "משהו" שכדאי לדווח אליו. הם לא ראו בעיניהם את האמת המציאותית של אותו יום — שכל המדינה שובתת! לא ראו, לא ידעו, וגם לא שמו לב לדיווחי הכתבים המקומיים...

הם בודאי "יאשימו" גם את "המודיע" שזורק ידיעות רבות לסל האשפה הגדול ליד שולחן המערכת. נכון! הרבה מאוד ידיעות מושלכות הישר לזבל, אם משום להרחיק מן הכיעור וגם משום שאין המערכת חפצה לדווח על עוונות ופשעים שיש בהם משום קיטרוג על עם ישראל. שוד ורצח, גזל ושליפות סכינים של בני נוער, עברייני רכוש ועבריינות של פשיעה — כל אלה אינם רואים אור בעתון זה כדי שלא להראות את המכוער של חלק מהעם של כל ימות השנה — פרט ליום הכיפורים...

אבל העתונות החילונית לא דיווחה כלל על עם ישראל בכללו, על אותו ציבור, שהתפלל ועבד

ולקחתם לכם

באדיבות ארכיון "גנזך קידוש השם" ב"ב

דוד אבן | חוגים מדיניים

ה"כימיה" בין פרס ושמיר לא "עבדה" והרוטציה נדחתה

ראש הממשלה הנוכחי והמיועד לא הצליחו — כמו בעבר — לפתור בעיות בשיחה ב"ארבע עיניים" ★ פרס אמר למקורביו: "לא אסכים להיות שר חוץ במעמד של "בובה". הליכוד עושה צחוק ממני. ואם כך זה עכשיו — מה יהיה בעוד כמה שבועות"? ★ שמיר דחה את הדברים בתוקף ואמר: "לא באים בחשבון שום ויתורים, שינויים ותוספות. הסכם צריך לקיים כמו שהוא" ★ פרס רוצה את ביילין כשגריר בוושינגטון ושמיר את חנן בר־און ★ כל אחד חושש שמועמדו של השני ידווח "מעל לראשו" וישאיר אותו מחוץ לתמונה בכל הנוגע ליחסי ישראל-ארה"ב

המשבר בין המערך והליכוד, שהביא לדחיית הצגת הממשלה החדשה בראשות יצחק שמיר, הוא יותר משבר אישי בין פרס לשמיר מאשר משבר בין שתי המפלגות. כך התרשם כל מי ששוחח בימים האחרונים עם ראש הממשלה הנוכחי והמיועד.

בכלי התקשורת כינו את ההתפתחויות האחרונות כ"משבר ביילין", כשהכוונה לדרישה של שמעון פרס, כי יוסי ביילין, מי שהיה עד כה מזכיר הממשלה ונחשב לעוזרו ומקורבו של ראש הממשלה, יהיה שגריר ישראל בארצות־הברית. אך ההגדרה נראית מוגזמת מעט. עניינו של ביילין אינו "משבר" בפני עצמו, אלא "הקש ששבר את גבו של פרס".

בשיחות בארבע־עיניים עם אישים פוליטיים מרכזיים במדינה, שנועדו, עם ראש הממשלה, במטרה לברר "מה כואב" למערך, אמר שמעון פרס, כי למערך כמפלגה אין שום בעיה מיוחדת. אדרבה. שרי המערך וסיעתו בכנסת החליטו לבקש מהנשיא להטיל את הרכבת הממשלה על יצחק שמיר ולבצע את הסכם הרוטציה.

הבעיה היא יותר ענין אישי. כך אפשר היה להבין מראש הממשלה, שאמר לאחד האישים: "אני מרגיש שהליכוד עושה ממני צחוק. ואם כך זה עכשיו, מה יהיה בעוד חודש ובעוד חודשיים"?

כאשר אמר שמעון פרס "הליכוד" — התכוון ליצחק שמיר. מאז הקמת ממשלת האחדות הלאומית, ועוד לפני כן, ידעו ראשי המערך והליכוד, כי ברגעים קריטיים של משבר, יש רק שנים שיכולים לפתור את כל הבעיות ברוח טובה: שמעון ויצחק. כמעט כל שיחה ביניהם הביאה לפתרון בעיות ומשברים שאיימו על קיומה של הממשלה.

● ה"לאומים" של שמיר

על סמך נסיון העבר, נפגש ראש הממשלה עם המיועד למלא את מקומו בערב יום הכיפורים, כדי "לסגור כמה עניינים", כפי שהתבטא. היו כמה בעיות שעמדו על הפרק: מודעי — כן בממשלה או לא; שושנה ארבלי־אלמוזלינו כשרת הבריאות; מעמדם של עזר ויצמן ואברהם שריר: מינוי סגני שרים נוספים מטעם המערך, ולבסוף — מינוי השגריר החדש בוושינגטון.

כמעט לכל הבעיות היו תשובות: לחלקן ענה פרס ולחלקן ענה שמיר. זה ויתר מעט וזה ויתר מעט. אך כאשר הגיעו לבעיות הפרסונאליות — כאן הודיע יצחק שמיר בצורה ברורה: "לא בא בחשבון. ממשלה רק עם מודעי. שגריר בארצות הברית — זהו מינוי שצריך להיות מקובל גם על ראש הממשלה, ולא יתכן ששר החוץ המיועד, שמעון פרס, ימנה לתפקיד את עוזרו ומקורבו, יוסי ביילין".

בהמשך השיחה התברר לפתע לשנים, כי ה"כימיה" המפורסמת ביניהם איננה "עובדת". שוב ושוב התברר, כי יש נקודות של אי הסכמה ובמצב זה הצדדים הצטרפו לסיים את השיחה.

שרי המערך התכנסו וגם בישיבה זו לא רווה שמעון פרס נחת. כמה שרים אמרו לו, שלדעתם המשבר שיוצר המערך הוא מלאכותי ו"לא יעבור" בדעת הקהל. פרס ענה, שאחרי שהציע לתפקיד השגריר בארה"ב את אשר בן נתן, מי שהיה שגריר בגרמניה ועתה בצרפת ונענה בסרוב, אחרי שהציע את עוזרו בועז אפלבאום לתפקיד ונענה בסרוב, הוא אינו מוכן לסבול שגם הצעתו למינוי יוסי ביילין תידחה על ידי שמיר. "הליכוד עושה צחוק ממני, ומי יודע מה יקרה בעוד כמה שבועות, אם כך זה נראה עכשיו" — ענה פרס בזעמו.

● 18 הדרישות של המערך

משה שחל, שר האנרגיה, ש"הריח" אווירת משבר ואפשרות שקיום הרוטציה ידחה, העלה מיד הצעת פעולה: ללכת לדבר עם הסיעות הקטנות, לקראת אפשרות ש"הכל מתפוצץ" ולהכין מסמך דרישות של המערך מהליכוד.

שמעון פרס אינו מתלהב בדרך כלל מעצותיו של הפרקליט החיפני הוותיק, "יהום פוליטי" ותיק שידע כבר הרבה מלחמות בזירה הפוליטית בישראל, אך הפעם מיהר להסות אותו. תוך זמן קצר חובר המסמך הנו 18 (!) דרישות שהמערך דורש מהליכוד ובלעדיהן לא תהיה רוטציה.

בפגישה הבאה בין פרס לשמיר — הגיע תורו של האחרון לכעוס. "שום ויתור לא בא בחשבון מצידנו", ענה שמיר בזעם. "יש הסכם וצריך לקיים אותו בלי שום תוספות ודרישות חדשות", אמר. ה"כימיה" שוב לא עבדה וגם פגישה זו נסתיימה בלא כלום.

בישיבה שקיים ראש הממשלה עם שרי המערך ועם הסיעה בכנסת, חזר ושמע דברים קשים נגד הדרישות החדשות שלו. ח"כ דן אמיר, ח"כ יצחק ארצי וח"כ מנחם הכהן אמרו, שהמערך חייב לרדת מהר מה"עץ" שעליו "טיפס". שרים וחכי"ם אחרים אמרו זאת בלשון עדינה יותר.

למותר לציין, שההדים שקיבל פרס מתוך לסיעתו היו קשים בהרבה. כמה מידידיו האישיים שאלו אותו ישירות: "שמעון, מה קרה לך"? תשובתו היתה: "אתם צריכים להבין. עניינו של ביילין זה הקש ששבר את גבי. אני לא אסכים להיות שר חוץ במעמד של "בובה"". אישים אחרים הגיבו בחומרה לא פחותה. ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא אמר לפרס, שכל יום שעובר אינו משחק לידי המערך וצריך להפסיק את המאבק המוזר הזה ולהקים את הממשלה בראשות שמיר.

ח"כ הרב חיים דרוקמן אמר: "זוהי פשוט

(המשך בעמוד י"ד)

י. שפיגל

בנבכי ה"פוליטישוק"

מפלגת העבודה לא קיימה את הסכם הרוטציה כפי שנאמר בו וכפי שמשתמע מכל סעיפיו המפורשים. ולא חשוב בכלל אם אתמול, היום או בעוד שלושה ימים תחזור בה מתרגיליה המקניים ומתמרוניה המגוחכים וחברי סיעתה בכנסת ירימו כולם כאיש אחד את ידיהם למען הממשלה החדשה בראשותו של מר יצחק שמיר, כי במה שעשתה עד עתה מפלגה זו, היא כבר רשמה לעצמה את הציון הגרוע כמי שאינה מקיימת הסכם.

הסכם הרוטציה הוא מכלול שלם. הוא כולל את פרק הגשת ההתפטרות מר פרס לנשיא המדינה, פרק שבו משלחות הליכוד והמערך באות לפני הנשיא להמליץ על הטלת תפקיד הרכבת הממשלה על מר שמיר והצבעת־אימון בכנסת לממשלה שהוא ירכיב ויעמוד בראשה. כל המהלכים הללו היו חייבים, עפ"י ההסכם, להתבצע בצורה צמודה, כך שביום שלישי, י"א תשרי, תקבל הממשלה החדשה את אישורה הסופי בכנסת. וזה לא קרה ולא התרחש, לא מפני שבאותו יום נערכו בבתי־העלמין הצבאיים האזכרות לחללי מלחמת יום־הכיפורים, ואף לא מפני כל סיבה חיצונית אחרת, אלא מסיבה אחת ויחידה: מפלגת העבודה אינה שומרת הסכם.

יכולים אשפי הפוליטיקה ואמני גלגל־הלשון של מפלגה זו, אם זה שר האנרגיה, משה שחל, או שר הקליטה, יעקב צור, מזכ"ל המפלגה, עוזי ברעם או מרכז סיעתה בכנסת, רפי אדרי, לנסות ולתלות זאת באלף ואחת נימוקים. ההסכם המחייב אותה היה, לקיים בקפידה את כל המהלכים שהתחייבו עליהם ולא להתמקח על דרישות או אפילו לטעון שהליכוד מתמקח ומציג דרישות. הסכם חייבים לשמור ולקיים כרוחו וכלשונו ולא להפוך אותו לסחר־מכר ולריכה מייגע ואוזילי.

מפלגת העבודה הציגה מחזה גרוע ביותר בתחום הפוליטי ולא משכה ידה גם מהנסיון לטעון ל"הגינות". הנה, אמרו, קיימנו את ההסכם, "מר פרס הגיש את התפטרותו לנשיא המדינה", אבל לא יצאו אלא שעות ספורות בלבד ומיד נשמע הלחש הרועם, מעין "סידרנו אותם", את הליכוד, אמנם, מר פרס התפטר, אבל מה זה אומר? הוא הרי ממשיך להיות ראש ממשלה ומר שמיר איננו יותר ממ"מ ראש הממשלה, אמנם ההתפטרות הופכת את הממשלה לממשלת־מעבר אבל זה לא אומר כלום. זו ממשלה עם כל התוקף והסמכות, וכך גם ראש הממשלה, והוא יכול ורשאי בתוקף החוק לפעול ולתפקד כאילו לא קרה דבר...

ההצגה הגסה הזו דמתה למסחר גס ומגושם של תגרים קולניים וצעקנים, מעין "פוליטישוק", על משקל ה"פשפשוק" המפורסם, המסמל את פשיטת־הרגל הרעיונית של התנועה הקיבוצית. לא פחות גרוע היה הנסיון להיתמם ולהטיל את האשמה על הליכוד, זאת מתוך חזרה על הגישה הרווחת בציבור חבר מטומטמים שאינם מבינים את "כללי המשחק" שלהם, כאילו לא ברור לכל אחד שמשחקים כאן בתרמית גלויה וברורה.

* * *

במהלך למעלה משתי שנות ממשלת האחדות, שמענו, לפחות, עשרות פעמים דיבורי־מוסר מתיהורים של אנשי מפלגת העבודה על החשיבות של ידיעת "תרבות שלטון" וגילוי "אחריות ציבורית". הכל, כמובן, נאמר והופנה לכתובות אחרות, לעבר יריבים פוליטיים, פעם כלפי שר פלוני שביטוייו לא עמדו במבחן, פעם נגד שר אחר שלא נצר את לשונו ודיבר סרה בממשלה ובעומד בראשה. אלה, כמובן, פסחו תמיד על עצמם, אבל השתבחו וגילו יותר מכל במה שלא מסוגלים לראות את נגעי עצמם, במה שהם ראויים להיות מטיפי מוסר לאחרים, מפני שהקורה התלויה בין עיניהם היא כקורת בית־הבד ממש.

הם ניסו להעלות טענה, כי הליכוד משנה ממה שקיים בהסכם, כמו, למשל, שאלת מספר השרים בממשלה. אמנם נכון, מדובר במספר מוגזם ומנופח ביותר של שרים. מדינה קטנה, נאנקת במצב כלכלי שגם היום, לאחר בלימת האינפלציה, רחוק הוא מלהיות מזהיר, ובודאי היה טוב יותר אילו מנתה הממשלה מספר קטן יותר של שרים, אלא שזו אינה יכולה להיות טענה רק כאשר הליכוד מרכיב את הממשלה. אם מר פרס יכול להשלים עם זה לפני למעלה משנתיים, עליו להשלים עם זה גם עתה. בהסכם הקואליציוני אכן נאמר במפורש כי הממשלה תמנה 25 שרים, ולצורך קיום ההסכם לא חשוב אם טוב הדבר ואם הוא גרוע.

אלא שכל התרגיל על מניעת צירוף מר מודעי לממשלה החדשה לא נובע ממניעים של צמצום הבזבוז, הוא אפילו כבר לא מתייחס למר מודעי, אלא הוא נועד כדי לספק כמה משרות ממלכתיות בכירות ביותר לכמה מנושאי־הכלים שהיו למר פרס בכהונו כראש ממשלה. זוהי "תרבות השלטון" של מפלגת העבודה, היונקת עוד מ"תרבות" מפא"י, שעם ישראל צריך לפצות את יחידי־הסגולה שהואילו ברוב טובם להתמנות לתפקידים בכירים, ליהנות מכל המנעמים והפרסום, שבהגיע השעה שעליהם לעזוב את משרותיהם בתוקף הנסיבות, צריכים מיד להעמיד לרשותם משרות אחרות.

כך שמענו לפתע על תואר ממלכתי חדש, חסר־תקדים: "משנה לשר", ובמקרה המדובר: לשר החוץ. יש למר פרס עוזר אישי ושמו יוסי ביילין, המכהן עד כה כמזכיר הממשלה, וצריכים באופן דחוף לפצות אותו על שלפי כל הצפוי עליו לעזוב את התפקיד כשמר פרס עוזב את תפקיד ראש הממשלה, ומיד תופרים בשבילו "חליפה" חדשה, משרת "משנה לשר", תואר שאיננו קיים לא בחוקה, לא בתקנות ולא בשום נוהל. בינתיים התיישב מר ביילין בדעתו, שהתפקיד הזה לא יהיה טוב עבורו, יהיו מי שיערערו על תוקפות התפקיד, יתכן שזה יהיה סתם תואר ריק ללא כל משמעות, ועל כן החליט כי לאחר שהקריב את עצמו שנתיים כמזכיר הממשלה — יהיה זה רק מן הישר הצרוף אם יקבל, לא פחות ולא יותר, אלא את תפקיד שגריר ישראל בארה"ב. וכאשר הליכוד מסרב להסכים לכך — יוצא המערך ומאשים אותו בהפרת הסכם הרוטציה, ולחילופין הוא בא ואומר: אנחנו נוותר על ביילין ואתם תוותרו על מודעי, כשברור שהכוונה היא להשאיר את "סעיף ביילין" פתוח לאחר הקמת הממשלה...

* * *

מאחורי כל ההתנהגות הפוליטית הגרועה הזו של מפלגת העבודה, עומדת התפיסה הידועה של "המדינה זה אני", ו"המפלגה מעל לכל", גישה שלא השתנתה בכל שינויי השמות שמפלגת שלטון שתלטנית זו אימצה וסיגלה לעצמה. רוממות "המסירות למדינה" בגרונה אבל חרב־הפיפיות של "משטר החלוקה" של עמדות ומשרות לה ולאנשי־שלומה בידיה.

פעמים רבות ניתן היה לטעות בראיית הדברים, וזה כאשר מפא"י או מפלגת העבודה גילתה נאמנות לשותפיה, קיימה הסכמים ולא נמנעה למלא אחר ההבטחות שנתנה להם. בימים אלה ביצעה בצורה סופית את ההסכם עם סיעת "יחד" שנמזגה בתוכה, תוך כדי הבטחת עמדות בכירות בצורה מוגזמת עבור נציגיה. אין למפלגת העבודה כל סיבה לעשות זאת, מפני שמר ויצמן, כפוליטיקאי עצמאי, גמר את הקריירה לכל הדיעות, ובכל זאת קיימה באמונות כל מה שהבטיחה לו. והיו עוד מקרים רבים במהלך השנים שבהם קיימה הסכמים והעניקה טובות־הנאה שהבטיחה לבעלי־ברית פוליטיים.

מה קרה, איפוא, שבהסכם הרוטציה היא כה נכשלה? הולא הפרת ההסכם אינה מתחילה עתה, רק בשלב האחרון, היא נמשכת מהיום הראשון לממשלת האחדות, ואין קץ למספר האינטריגות שחוללה, להתגרויות ולפרובוקציות המכוונות שנקטה בהן כדי להמאיס על הליכוד את המשך השותפות, כדי שתיפטר ממנו. לא פעם ולא פעמיים רמזו נציגיה כי יצאו איכשהו מן המלכודת הרוטציה לא תבוצע. יתירה מזו: במרכז מפלגת העבודה נערך דיון יזום וגלוי על הפרת הסכם הרוטציה, ולא חשוב אם הדבר לא התקבל, בעיקר בגלל שמר פרס תפס שהחלטה כזו תהרוס את תדמיתו לחלוטין בעיני הציבור. אבל עצם ההוה־אמינא שאפשר להחליט על הפרת הסכם די בה כדי להוכיח את "תרבות השלטון" ואת תודעת קיום או אי־קיום הסכמים שיש במפלגה זו, שהכל בשבילה בעיניה למטרה הנעלה של החזקת השלטון בידיה.

ההבדל הוא בכך, שלמעשה אין הבדל... קיימת מטרה עליונה של החזקת השלטון והכל תלוי במה שמשרת מטרה זו. אם קיומם של הסכמים תורם לכך, מה טוב, כי אז צריכים לגמול חסד עם מי שתומך בקיום השלטון בידיה, צריכים לקיים מה שהובטח לבעלי־ברית, לבטח אותם במקומות ריאליים ברשימה לכנסת, לבחור אנשים לתפקידים בכירים, להעניק תקציבים וכיו"ב, ובאותה המידה — אם כדי לשמור את השלטון בידים צריכים להפר הסכם, כי אז, בלי בעיות, גם עושים את זה, ואם יש חשש מפני השפעה רעה בדעת הקהל, כי אז מגייסים את המסבירים ובהבל־פה הופכים יום ללילה ולילה ליום, והעיקר: מר פרס ממשיך לעמוד בראש הממשלה, לו גם ממשלת־מעבר...

* * *

בתורה "דכולה ביה", נתונה מראש גם שחיתות שלטונית זו, וכך מתארת הגמרא טיעון מתחסד וצבוע של בעלי־שלטון והתשובה הניתנת להם ע"י הקב"ה:

"אמר להם הקב"ה, במאי עסקתם, אומרים לפניו רבש"ע, הרבה שווקים תקננו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה, אמר להם הקב"ה, שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם וכר כסף וזהב שלי הוא, שנאמר (חגי ב) לי הכסף ולי הזהב נאום ה'" (ע"ז ב:).

ולכאורה לא מובן הביטול הזה, שהרי לכרות הכוונות האנוכיות, המעשה או המעשים עומדים בפני עצמם, יש שווקים, ויש מרחצאות וגם כסף וזהב ניתן, ולמה לא להתחשב בהם בכלל?

"כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם", היא התשובה האחת. עושים הכל בשביל להחזיק את השלטון בידים. כל הדיבורים על "טובת המדינה" אינם אלא מס־שפתיים, סתם דיבורי־גבוהה. סתם צביעות והתחסדות, והא ראיה: הלא בשביל אותה מטרה, של החזקת השלטון, מוכנים גם לעשות את ההיפך הגמור מן המעשים הטובים. אותה מפלגה שכה מתפארת בכך שהיא "מקיימת הבטחות" למי שסייעו בידה להחזיק בשלטון, מוכנה להפר הסכמים ולהתכחש להם אם הדבר משרת את המטרה הזו של החזקת השלטון. הרי שהכל הוא "לצורך עצמכם".

אך אולי יש כאן עוד נקודה עמוקה יותר. אמנם, די מגונה הוא אם הכל נעשה כדי "לשמור על ההגמוניה", אבל בכל זאת, מחזיקים בשלטון ובאותו זמן מקיימים את המדינה, את צבאה, את כלכלתה ואת משקה, ועדיין לא מוכח מזה שהכל הוא רק לצורך העצמי, אלא ביחד עם העמדת הצורך העצמי במקום ראשון, עדיין עושים לטובת המדינה והציבור. הבחינה היסודית היא, איפוא, עמוקה יותר. מה קורה כאשר השלטון איננו בידי אלה, מה הם עושים אז?... ואכן, אז היא הבחינה האמיתית, כי כאשר השלטון נשמט מידיהם הם מוכנים לשבור, לנתוץ ולהרוס את הכל, והלא מן הנסיון שצברנו בימי האופוזיציה של המערך ראה ראינו איך בועטים בכל, מנתצים את הכל, וזו אולי המשמעות העמוקה ביותר של "כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם".

ועוד נותר ענין זה של "לי הכסף ולי הזהב", מפני שכל ההתפארות הזו אפילו באותו "חלק חיובי" של "אנו מקיימים מה שהבטחנו", הרי מקיימים זאת בממונו ובכספו של בעל "לי הכסף ולי הזהב", מרוקנים את קופת הציבור כדי לגמול למי שהיטיב עמם בשימוש השאיפה העליונה ביותר של החזקת השלטון בידיהם.

זה היה השיעור המאלף שלמדנו השבוע בכל נבכי ה"פוליטישוק" המבוצע שהתנהל לנגד עיני כולם. הם יכולים לחזור בהם מתרגיליהם, ואולי עד שדברים אלה יראו אור כבר חזרו בהם. אבל המשמעות תישאר, לפנינו עוד קטע ארוך וקשה יותר, ב"תרבות השלטון" של אלה שהשלטון מעביר אותם על דעתם והפכו אותו להיות מטרה שהיא מעל למדינה, טובתה ועתידה.

הפעולה בירושלים

תוכנה בבגדד — הביצוע והעיתוי הושאר למקומיים

— מאת א. פאר סופרנו הצבאי —

ב־7 בנובמבר 1985, ניצב יאסר עראפת ליד נשיא מצרים חוסני מובארק והקריא את "הצהרת קהיר", בה גינה את הטרור והביע התחייבות ברורה ובלתי מותנית לחדול מפעולות טרור. מאז ניסו אישי ממשל מצריים שנים להציג את אש"ף החדש, המתון, המוכן לשלום. השבוע, נציג הוכר של אותו ארגון באותו עיר, בקהיר, נטל על עצמו את האחריות לפיגוע הרצחני בירושלים.

מה קרה?

אין ספק שהוא קו חדש והדחי — בנוטי אחר שהחל כבר לפני כמה שבועות ובא לידי ביטוי בירידה בפעילות המדינית ובמתן חופש נרחב יותר לזרועות המבצעים של אש"ף. הארגון הרוצה להוכיח לערביי יהודה ושומרון כמו גם למדינות השונות בעולם שבלעדיו אין פתרון למצב באזור.

מה שקרה השבוע בירושלים לא היה פרי החלטה מקומית כי־סדר הפעולה, אך בהחלט ייתכן שהביצוע יצא לפועל כתוצאה מהחלטה מקומית של חוליה שצוידה עוד קודם לכן בנשק.

איך הגיע נשק זה לידם? זו שאלה שמישהו יצטרך לבדוק, כמו גם השאלה איך קרה שכל כך הרבה חילים היו במקום, באורע צבאי והאבטחה לא פעלה כראוי. צה"ל מינה קצין בודק שיצטרך לתת מענה לשאלות אלו. ספציפית למקרה הזה.

הממשלה, תצטרך לבחון את שקרה במבט רחב יותר. היא תצטרך גם לקבוע מה מדיניות התגובה. האם אחרי כל פעולה תבוא מדיניות העונשין או שבאופן קבוע תנוהל מדיניות של פעילות מנע.

אין ספק שהפעולה השבוע בירושלים מציגה מבצע סידורסטי עם תעוזה ובמקום שבו לא פעלו בעבר. נושאים החייבים להתוסף לדיון, שיתקיים באשר לאירועים דומים בעתיד. ההתפתחות החדשה חייבת להבחן ולקחיה צריכים להגיע ל"ישום מהיר.

הצהרות ומעשים

מאז "הצהרת קהיר", אותה השמיע יאסר עראפת במצרים ובה גינה את הטרור והתחייב שלא להמשיך בו ביצעו מחבלים פלשתינאיים כמה פעולות גדולות ודי להזכיר את הטבח בבית הכנסת באיסטנבול והפיגוע הרצחני בשער האשפות. בהחלט ייתכן שארגונים שונים הם שעשו את המלאכה, פיסית. אך כמעט כולם מאוגדים במסגרת הגג של המועצה הלאומית הפלשתינאית בראשותו של האיש שהבטיח במצרים שהוא מפסיק את הטרור.

בעיון בהצהרות שונות של אנשי אש"ף בחודשים האחרונים מצטיירת תמונה ברורה: "אין שינוי במטרה היסוד של אש"ף והוא להחליף מדינת ישראל במדינה פלשתינאית על שטחה של מדינת ישראל".

ב־7 לינואר השנה, הופיע עראפת ברדיו אש"ף המשודר מבגדד ואמר: "החרפת המאבק המזויין, תמשיך להיות הבריה האסטרטגית שלנו עד להגשמת הנצחון".

ב־2.1.86 אמר האני אלחסן מראשי הפת"ח ברדיו כווית: "אין אפשרות לשחרר את פלשתין ללא מאבק מזויין". באותו היום מופיע בעתון "אל דסתור" הירדני ראיון עם אלחסן האומר: "קו המהפכה הפלשתינאית היה ברור מן ההתחלה והוא המאבק המזויין והמהפכה למען שחרור האדמה".

ב־1.1.86 מראיין עראפת ב"קול אש"ף" המשודר מבגדד ובין היתר הוא מדגיש: "המאבק הלאומי הפלשתינאי על כל צורותיו ובראש ובראשונה המאבק המזויין — יימשך בעוצמה ואף יגבר... עלינו להמשיך במאבקנו יחד, זה לצד זה, על מנת שנפגש בפלשתין ובירושלים בירת מולדתנו המשוחררת".

ארבעה ימים מאוחר יותר ב־5.1.86 נפגש עראפת עם אנשי צבא השחרור הפלשתיני המוצבים בעירק ואומר להם: "אני באה על חידוש הפגזת הישובים הציוניים באזור הגליל שבצפון המולדת הכבושה, בטילי קטיושה. מאבקנו המזויין יימשך בהסלמה אפקטיבית עד שעמנו יגשים את כל יעדיו ויממש את זכויותיו הלאומיות הלגטימיות".

אם חשב מישהו שאש"ף הפך מתון יותר וכשהוא מצהיר על כוונתו לפעול, הוא חושב רק על אזורי יהודה ושומרון בא אבו איאד, מראשי הפת"ח וכראיון לבי.בי.סי. בקהיר, אומר נחרצות: "אין אנו מגדירים מקום מסויים ... אנו רואים את כל פלשתין כבושה... ולכן אני אומר שהמאבק יהיה בכל מקום בתוך שטחה של ישראל ולאו דווקא רק בגדה המערבית ואזור רצועת עזה".

המשוואה המתחלפת

עראפת ואנשיו לא שינו, איפוא, את פרצופם והם נחשבים כמתונים לעומת "ארגוני הסרוב" הנתמכים על ידי סוריה, לוב ותימן.

העימות הוא עתה כפי שהיה בעבר, חזיתי עם המחבלים בתחומי יהודה שומרון, עזה והגולן, כמו גם בתוך הקו הירוק ומחוצה לגבולות הארץ מכוון נגד יהודים ומוסדות יהודיות.

בבדיקה לאחור של התקופות השונות והמעמד אש"ף בהן, מסתבר כי יש משוואה הפוכה בין המעמד המדיני של הארגון לפעילותו הרצחנית. כשנדחה לראשי

(המשך בעמוד י"ד)

هكذا من الأصل

ושאבתם מים בששון

באדיבות ארכיון "מגנך קידוש השם" ב"ב

"חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים — ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך, שבעת ימים תחג לה' אלקיך במקום אשר יבחר ה' — והיית אך שמח" (דברים ט"ז י"ג-ט"ו), והוא היסוד למצות שמחה בחג הסוכות, הוא זמן שמחתנו.

"בחג אתה מוצא שלש שמחות — פותח בעל "ילקוט שמעוני": "ושמחת בחגך, והיית אך שמח, ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים" אבל בפסח אין אתה מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת, למה? שבפסח התבואה נידונית, ואין אדם יודע אם עושה השנה תבואה, אם אינו עושה, לפיכך אין כתוב שם שמחה. דבר אחר בשביל שמתו בו המצריים... וכן אתה מוצא שאין כתוב בעצרת אלא שמחה אחת דכתיב "ועשית חג שבועות לה' אלקיך, ושמחת אתה וביתך" (דברים ט"ז י) ולמה כתב בה שמחה אחת, מפני שהתבואה נכנסת בפנים, ומה טעם אין כתוב שם שתי שמחות, לפי שפירות האילן נידונין, אבל בראש השנה אין כתיב שם אפילו שמחה אחת, שהנפשות נידונות ומבקש אדם את נפשו יותר מממונו, אבל בחג הסוכות, לפי שנטלו הנפשות דימוס [פטור] ביום הכיפורים, כמו שנאמר, "כי ביום הזה יכפר עליכם" (ויקרא ט"ז ל) ועוד שהתבואה ופירות האילן בפנים, לפיכך כתב שלוש שמחות".

אמנם גם בשבועות נאמרה שמחה "ועשית חג שבועות לה' אלקיך" וסמיך ליה "ושמחת לפני ה' אלקיך", עם כל זה אין אומרים בו "זמן שמחתנו", משום שבשבועות כתוב "לפני ה' אלקיך" שכל השמחה תהא שמחה רוחנית, "במקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם", ודרשו חז"ל שהיא שמחת התורה, שניתנה לנו בו ביום, ומשום זה מזכירין בתפילה "זמן מתן תורתנו" — אבל בחג הסוכות כתוב "חג הסכת תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך", וסמיך ליה "ושמחת בחגך" ולא כתוב שם "לפני ה' אלקיך". ככתוב בחג השבועות, כדי לרמז כי השמחה שבחג הסוכות היא גם גשמית, לכן נזכר בחג הסוכות פעמיים שמחה "ושמחת בחגך וגו', והיית אך שמח" ולכן אומרים בחג הסוכות בקידוש ותפלה "זמן שמחתנו".

בעל "תוספות יום טוב" מסביר בר"ה פ"א מ"ב ייחוד שם "חג" לסוכות טפי מפסח ועצרת (וכן בר"פ ג' דשקלים, בספ"ז נדרים ובפרק בתרא דבכורות) ואע"פ ששלושתן בשם חגים נקראו בכתוב, מ"מ מלת "חג" הנחתו הראשונה על המחול והריקוד — והרד"ק כפי הפשט מפרשו מענין ריקוד וטפוח לשמחה, ובסוכות היתה שמחה יתירה של בית השואבה, לפיכך ראוי הוא להקרא ביחוד בשם "חג".

אף הרמב"ם מציין בהלכות לולב (פ"ח הלכה י"ב) "אף על פי שבכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה במקדש שמחה יתרה", ובעל "כלי יקר" מוסיף שהשמחה נזכרת דווקא בחג זה "לפי שהוא זמן אסיפה, אשר מדרך העולם לשמוח בה ביותר "ושמחתם לפני ה' אלקיכם", הזהירם שתהיה השמחה לפני ה' דוקא, לא כשמחת הריקים. אשר כל מזימותם הרוג צאן ושחוט בקר, השותים במזרקי יין ומרבים מחלוקת בישראל".

"ושמחת בחגך"

"ושמחת בחגך", היא איפוא מצות עשה המנויה בין תרי"ג המצוות, אחת משלש מצוות עשה הנוהגות ברגל, ואם כי ביסודה באה מצוה זו לחייב את האדם בהקרבת קרבן שלמים "שלמי שמחה", היא כוללת גם שמחה ממש, וכדברי הרמב"ם בספר המצוות מ"ע נ"ד: "ובכלל אמרו ושמחת בחגך, מה שאמרו גם כן לשמוח בהם במיני שמחה, ומזה לאכול בשר, ולשתות יין, וללבוש בגדים חדשים, ולחלק מיני פירות ומיני מתיקה לקטנים ולנשים".

לפי הספרי (מובא בתוספות חגיגה ח' ע"א ד"ה ושמחת) אנו למדים מצוות שמחה בפסח ובסוכות בדרך היקש מעצרת "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים" — מלמד שכל שנהגים בעצרת נוהגים בפסח ובחג".

לעומת זאת מציין רבי אליעזר ממיץ בספרו "יראים" את מקור הלימוד לפי הספרי (מובא בתוספות חגיגה ח' ע"א) לגבי שמחה בפסח ובשבועות בגזירה שוה, חמשה עשר חמשה עשר מחג הסוכות, שבו מצינו במפורש חובת שמחה, "ושמחת בחגך".

בתוספות חגיגה ח' ע"ב ד"ה [illegible] הובעה דעה שהשמחה הראשונה היא שלמי שמחה בזמן הבית, ואילו בזמן הזה היא מדרבנן, אך דעתם של מוני המצוות, הרמב"ם ובעל החנוך, היא דמצוות שמחה מן התורה היא לאו דווקא שלמי שמחה, אלא כל עניני שמחה כגון אכילה ושתיה ובגדים "כל דבר המשמח" כלומר גם בזמן הזה. אמנם בזמן הבית מצוה מן המובחר לאכול בשר שלמים, אך לגבי אנשים שלא יכלו לאכול בשר שלמים, כגון ערל וטמא, חלה חובת שמחה בכל דבר המשמח, והוא הדין בזמן הזה. בין האחרונים הדנים בכך בעל "שאגת אריה" שהאריך בדינו (סי' ס"ה) ומסכם דמצוות שמחה נוהגת

בריכות שלמה — אחד ממאגרי המים העתיקים בארץ — שלשה בריכות אחת מעל גב השניה

בזמן הזה בכל מיני שמחות, וזוהי גם דעת בעל "מנחת חנוך" (מצוה תפ"ח).

שלמי שמחה בקרבנות ושמחה כפשוטה

בהתאם לירושלמי (חגיגה פ"א ה"ב) הכוונה בשמחה היא הקרבת קרבנות שלמים "נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה "וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלקיך (דברים כ"ז ז') מה שמחה להלן שלמים עד כאן שלמים, אולם כדברי רבי יהודה בן בתירא (פסחים ק"ט ע"א) "בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר, שנאמר "וזבחת שלמים ואכלת שם" — ועכשיו שאין בית המקדש קיים, אין שמחה אלא בבשר ויין".

שילוב זה של קרבנות שלמי שמחה ושמחה כפשוטה נידון ע"י בעל ספר החינוך, המסביר (במצווה תנ"א) את החובה "לשמוח ברגלים שנאמר ושמחת בחגיך, והענין הראשון הרמוז בשמחה זו הוא שנקריב שלמים בבית הבחירה —ועוד אמרו זכרונם לברכה סמך לכל מיני שמחה (חגיגה ח ע"א), ובכלל זה אכילת הבשר ושתיית היין, ובלבישת בגדים חדשים, וחילוק פירות, ומיני מתיקה לנערים ונשים, ולשתוק בכלי שיר במקדש לבד, וזוהי שמחת בית השואבה הנזכרת בגמרא, כל זה בכלל "ושמחת בחגיך"".

רבי יהודה הלוי מעמיד בספר הכוזרי את השמחה במעמד היראה והאהבה, ונותן בפיו של ה"חבר": "ותורת משה לא העבידה אותנו בפרישות —, ואין רוב התענית למי שתאוותיו חלושות וכוחותיו חלושים וגופו רזה — ולא המעטת הממון עבודה, וכללו של דבר כי תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה, תתקרב אל אלקיך בכל אחת מהנה, ואין כניעתך בימי התענית יותר קרובה אל האלקים, משמחתך בימי השבתות והמועדים, כשתהיה שמחתך בכוונה ולב שלם, וכמו שהתחנונים צריכים מחשבה וכוונה, כן השמחה במצוותיו ובתורתו צריכים מחשבה וכוונה, שתשמח במצוה עצמה מאהבתך המצוה בה, ושתכיר מה שהיטיב לך בה, וכאילו אתה בא באכסניתו, קרוא אל שולחנו וטובו, ותודה על זה במצפון ובגלוי, ואם תעבור בך השמחה אל הניגון והריקוד — היא עבודה ודבקות בענין האלקי".

הרמב"ם המסביר (בהלכות יו"ט פ"ו ה"כ) את הגדרת שמחת החג, מזהיר מפני השכרות, השחוק הרבה וקלות הראש, וכדבריו, "אינה שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת יוצר הכל, שנאמר "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל — הא למדת שהעבודה בשמחה". בהלכות לולב (פ"ח הט"ו) מדגיש הרמב"ם עוד יותר את חובת השמחה כדרגה גדולה בעבודת ה' וכדבריו: "עבודה גדולה" "השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה ובאהבת הא־ל שצוה בהם, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להיפרע ממנו".

זמן שמחתנו וימי דין

"זמן שמחתנו" — זה שמו וזה זכרו בסדר התפילה. מאידך מצינו במשנתנו שחג הסוכות נמנה על ימי הדין, וכך שנינו במשנתנו (ר"ה ט"ז ע"א), "בארבעה פרקים העולם נידון" והמשנה ממשיכה לפרט: "בפסח — על התבואה, בעצרת — על פירות האילן, בר"ה — כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון, ובחג נידונים על המים". בגמרא שם מובאים דברי רבי יהודה "הכל נידונים בר"ה וגזר דין שלהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו, בחג נידונים על המים". בברייתא נוספת שם "למה אמרה תורה נסכו מים בחג, אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה".

כבר מראשית דברינו נדגיש כי בהגדרה מים — גשמים הכוונה לפרנסה, וחשיבות מכרעת למים לפתרון בעיותיו הגשמיות של האדם — הפרנסה. הקבלה בין גשמים ובין פרנסה, אנו מוצאים במס' תענית (ט ע"א) בדברי רבי יוחנן המפרש את ההבדל בין מטר ובין פרנסה: "מטר בשביל יחיד דכתיב יפתח ה' לך את אוצרו, ואילו פרנסה בשביל רבים, וסמך לכך הם דברי הפסוק "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, ממטיר לכם לשון רבים". ולא זו בלבד, אלא שהקב"ה שומר בידו את המפתח כדברי חז"ל (תענית ו ע"ב) מפתח של גשמים שומר הקב"ה בידו ואינו מוסר אותו לשליח, ורק הקב"ה הוא הנותן טל ומטר "משיב הרוח ומוריד הגשם".

הברכה השניה בתפילת העמידה "גבורות" התפילה לגשמים — פרנסה "משיב הרוח ומוריד הגשם", והמשך "מכלכל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים רבים", פותחת "אתה גבור לעולם ה'", וחתימתה "מחיה המתים", מפני שגבורתו של הקב"ה לא רק בתחיית המתים אלא גם בהורדת הגשמים, וגבורתו של מקום היא להביא חיים לעולם.

הר"ד אבודרהם מביא דברי רבי יוסף (ברכות ל"ג ע"א) "גבורות גשמים בתחיית המתים מאי טעמא — מתוך ששקולה כתחית המתים, לפיכך קבעוה בתחיית המתים, וכן בירושלמי (תענית א א) כשם שתחיית המתים חיים לעולם כך ירידת גשמים חיים לעולם, ר' חייא בר אבא שמע ליה מן הדא (הושע ו ב) יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, וכתיב בתריה ונדעה נרדפה לדעת את ה'."

בהתאם לדברי חז"ל (סדר אליהו רבה פרק י"ח) "מים הללו קורת רוח הם לכל באי העולם, בין בימות החמה בין בימות הגשמים — מים חיים הם לכל באי העולם, אין בניינו של עולם אלא במים, אלמלא מים אין העולם יכול לעמוד" והיו שהוסיפו סמך מנוסח הברכות (ברכות מ"ד ע"ב) "מים בתחילה מברך עליהם שהכל ולבסוף בורא נפשות", וביחוד מנוסח ברכה אחרונה "בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שבראת, להחיות בהם נפש כל חי, ברוך חי העולמים".

כאיל תערוג על אפיקי מים

הר"ד אבודרהם מזכיר, בריש סדר תפילת סוכות, מנהג עדות ספרד לשלב בתפילת החג מזמור מ"ב "כאיל תערוג על אפיקי מים", לפי שבחג נדונין על המים, ואחרונים הוסיפו מאמר חז"ל שהאילה הזאת היא חסידה שבחיות, ובזמן שהחיות צמאות מתכנסות אצל האילה, והיא תופרת ומכנסת קרניה בקרקע ועורגת להקב"ה וקורע לה את התהום, והמים עולין לה, ואף אנו נושאים נפשנו אל המים, וראוי לחוס עלינו ולהוציא את משפטינו לאורה להתברך כל השנה בגשמי רצון, ברכה ונדבה.

המים הם יסוד ראשוני וחיוני ביותר לקיום העולם. בלעדי מים אין חיים. בלי מים לא יתקיימו לא צמח ולא חי ולא אדם, ולפיכך כה מצויים הם ופזורים בשפע על פני תבל, פשוטים הם להבאה ללא טורחת הכנה, זכים הם וטהורים, אולם אנו מכירים בהם "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", ואנו מכירים "קול ה' על המים" בעינינו, יסוד כל החיים עצמו, מעשי ידיו של מי שאמר והיה העולם.

החג כיום דין על המים

בגמרא ר"ה ט"ז ע"א מובאים דברי רבי יהודה "הכל נידונין בר"ה וגזר דין שלהם נחתם כל אחד בזמנו, בפסח — על התבואה, בעצרת — על פירות האילן, בחג — נידונים על המים, אדם נדון בר"ה וגזר דין שלו נחתם ביוהכ"פ. בגמרא שם מסקינן שתנא דמשנתנו הולך בעקבות תנא דבי רבי ישמעאל שארבעת הפרקים מתייחסים לתחילת הדין "בארבעה פרקים העולם נידון" וגזר דין נחתם ביוהכ"פ.

ענין ימי הדין השונים נידון כבר ע"י הראשונים, ונשתלבו בבירורים עניני קבלה. הרמב"ם כבר מדגיש בפירושו למשנה בארבעה פרקים העולם נידון, "יתגלה מזה המאמר מבואר כאשר תראה, והנסתר עניינו קשה מאד בלי ספק".

שאלה זו נידונה גם ע"י הרמב"ן בדרשתו לראש השנה, המסתמך בין היתר גם על נוסח תפילת המוסף לר"ה "תקיעתא דבי רב, זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון" וכו' וכן הברייתא השניה בגמרא (ר"ה י"ז ע"ב) "הרי שהיו ישראל רשעים גמורים בראש השנה, ופסקו להם גשמים מועטים, ולבסוף חזרו בהן וכו', הכי משמע דעל המים נמי נדונין בראש השנה" וכן המעשה שהוזכר (במס' ברכות י"ח ע"ב) "מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ר"ה בשני בצורת, והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות וכו', שמעתי מאחורי הפרגוד שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו וכו'. וכך הוא מסביר כי בראש השנה כל באי עולם נידונים על עניני העולם הזה, אבל אינו נידון על הנפש, אם תזכה לגן עדן ולחיי העולם הבא או תתחייב לגיהנום ולאבדון.

על סמך מאמרי חז"ל מסכם הרמב"ן: "ראש השנה יום הדין הוא לעולם הזה. שעת מיתתו של אדם הוא יום הדין שלו, שהוא נדון בנפשו על אותו עולם שהוא עולם הנפשות — עוד יש יום דין אחר, שהוא יום דין לשניהם, לגוף ולנפש, והוא שהנביאים מזכירין אותו ומפליגין עליו, כענין שנאמר: "הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם היום הבא" וכו' ואומר "הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא וגו'. והיום הזה הוא בתחילת תחיית המתים, והוא הנקרא יום הדין הגדול".

הרמב"ן מזכיר אמנם גם דעת הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ג ה"ג "כשם ששוקלין עוונות האדם וזכויותיו בשעת מיתתו כך שוקלין עוונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכיותיו ביום טוב של ראש השנה", וכך כתב עוד הברייתא של "שלש כתות הן" ליום הדין הזה של ראש השנה, אך לדעתו "נראה מדבריו שלא דקדק בכך".

לדברי הר"ן (מובאים גם בתוספות יום טוב לר"ה פ"א מ"ב) "למה אדם נידון בר"ה יותר מבשאר ימים, דבשלמא שאר דברים דהיינו תבואה ופירות האילן ומים כל אחד בזמנו נדון, כדאמרינן בגמרא דפסח — זמן תבואה היא, ועצרת — זמן פירות האילן, וחג — זמן גשמי שנה, אבל אדם למה נדון בר"ה יותר משאר ימים, והוא מסביר את קביעת יום הדין בראש השנה, על יסוד דברי רבי אליעזר שבריאת האדם בכ"ה באלול (הוא מזכיר גם את ההשכמה לסליחות "ולכך נהגו בברצלונה ובגלילותיה להשכים מכ"ה באלול) ולפי זה הא דתניא בגמרא "רבי אליעזר אומר בתשרי נברא העולם", על גמר ברייתו קא אמרינן, והוא האדם הראשון, שבו נגמר בריאת העולם, נברא — איפוא ביום ששי, דהיינו באחד בתשרי.

הר"ן מוסיף את הפסיקתא "נמצאת אומר בר"ה נברא אדם הראשון, שעה ראשונה עלה במחשבה — בשתים עשרה יצא בדימוס, אמר לו הקב"ה זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני בדין ביום זה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדים לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס", וכל זה אימתי בחודש השביעי באחד לחדש, ומכאן סמך למה אדם נדון בר"ה יותר משאר ימים.

הר"ן מוסיף להסביר שגם לשיטת רבי יהושע שבניסן נברא העולם, בכל זאת נקבע המועד סמוך ליום הכפורים, שנקבע מקדם ליום סליחה וכפרה, והאדם נידון בו כדי שיוכל לתקן מעשיו ולזכות בסליחות: "ונ"ל שרצה המקום לזכות את ישראל בדינם ורצה לדון את ישראל בזמן שהוקבע לכפרה ולסליחה, שלפי שנתרצה הקב"ה ביוה"כ, הוקבע יום סליחה לדורות, לפיכך גזר השם שיהא אדם נידון בר"ה, שצדיקים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים, ובינונים, הרי גזר דין שלהם אינו נחתם אלא עד יוה"כ, שהוא יום סליחה וכפרה, הרי נתנה להם תורה זמן, כדי שבו יפשפשו מעשיהם וישובו אל השם, ואפשר עוד שמר"ה ועד יוה"כ התחיל השם להתרצות למשה, וביוה"כ נתרצה לו לגמרי, ולפיכך רצה הקב"ה לדון בריותיו בזמן שהוקבע לכפרה וסליחה".

הרמ"ע מפאנו פותח את החלק השני מספרו "עשרה מאמרות", במאמר "חקור דין" בקשר למועד דינו של האדם ומסביר שבראש השנה נגזר הדין בכלל, ובמועדות אלה: פסח, עצרת וחג,

בריכת מים חצובה בסלע בגבעון

נידון האדם שנית אם אמנם ראוי באותה שעה לקבל מה שנגזר עליו.

רבי דוד פארדו מסביר בספרו "חסדי דוד" כי בר"ה הדין הוא לגבי הכלל, ואילו היחיד נידון בכל יום ויום כדברי רבי יוסי "אדם נידון בכל יום שנאמר ותפקדנו לבקרים (מדי בקר), ולדברי רבי נתן אדם נידון בכל שעה שנאמר "לרגעים תבחננו".

מרבית ימי הסוכות עוברים למעשה בסימן של שמחה, שמחת בית השואבה, ורק ביום האחרון לחג הוא "הושענא רבה", רבו ההלכות הדינים והמנהגים שיש בהם ציון ליום דין, וכבר בספר הזוהר ובפסקי הראשונים הוא נזכר "כיום חיתום דין" (ראה במאמרנו הבא בהושענא רבה, ערב שמחת תורה).

שמחת החג והקשר עם הדין על המים

מצוות החג מרמזות לרצות על המים, כדברי רבי אליעזר (תענית ב ע"ב) בדיון על מועד הזכרת גשמים "והאיל וארבע מינים הללו אינם באים אלא לרצות על המים, וכשם שארבעה מינים הללו אי אפשר בהם בלי מים, כך אי אפשר לעולם בלא מים, ועל יסוד דבריו מפרש הרמב"ן את הפסוק פרי עץ הדר (ויקרא כג מ) "ובטעם המצוה הזאת

שכר אדם נהריים

אמרו על דרך האגדות, וארבעת מינים האלו אינן באים אלא לרצות על המים".

במדרש תנחומא (ויקרא) על הפסוק "ולקחתם לכם ביום הראשון" — אמר הקב"ה הרבה לקיחות בשביל לזכות אתכם, ושם מפורשים פרה אדומה, בית המקדש, שמן למאור "ועכשיו שאמר ולקחתם לכם ביום הראשון לא בשביל שצריך לי אלא לזכותכם". מדרש זה מובא גם במדרש ויקרא רבה (פל"ג י"ג) בתוספת קצרה "כדי לזכותכם כדי שאוריד לכם מטר".

ציון החג כיום דין מכר גם בזוהר הקדוש ויחי (רכ"ו ע"ב): "ובחג נדונים על המים, דא הוא שירותא דימינא דמלכא, ועל דא חדוותא דמיא אשתכח בכלא, בשעתא דנסכי מיא ושאבי לון, בגין דמים הי"א ידיעא. ועל דא בארבעה פרקים, אלו כלא משתכחין, אמר רבי יוסי כד יסתכלון מלי כלא, אשתכח בהני פרקין אברהם יצחק ויעקב דוד מלכא, ובהני —. עלמא אתדן, ובארבע פרקין —בני נשא אתנו, ביומין דאשתכחו בעלמא".

ענין מיוחד בדברים המובאים בזוהר חדש (י"ד ע"ב): "ובחג נדונין על שהם מבזים בנטילת ידים ועל שהם מזלזלים במקואות ובטהרות שהם מים, ועל כך נדונין על המים, על ענין המים". ובהמשך הוא מביא דברי רבי אחא בד' פרקים כמו כן האדם נדון בו ביום שמהרהר העבירה, בזמן שעושהו, ביום ראש השנה ובעולם הבא.

הקשר בין ארבעת המינים, בחג בו נידונים על המים, ובין חוסר המים במדבר, מוסבר ע"י הרמב"ם בין טעמי המצוות ב"מורה נבוכים": ארבעת המינים "שהן שמחה בצאתם מהמדבר, אשר היה "לא מקום זרע ותאנה וגפן ורימון ומים אין לשתות", ובבואם לארץ מקום האילנות נותני הפרי והנהרות", ניתנה להם מצוות ארבעה מינים בין יתר הטעמים "בגלל רוב מציאותם בארץ בעת ההיא, והיה כל אדם יכול למצאם" (מורה נבוכים ח"ג פ מ"ג).

אף הנענועים בארבע מינים קשורים בגשמים ובמס' סוכה ל"ח ע"א מובא ענין הנענועים לגבי שתי הלחם "מוליך ומביא מעלה ומוריד, אמר רבי יוחנן מוליך ומביא — למי שארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו, רבי יוסי ברבי חנינא אומר מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים", ורבא מוסיף "וכן בלולב" וטעם זה מובא על ידי נושאי הכלים של השו"ע להסבר כוונת הנענועים בארבעת המינים.

ניסוך המים והערבה בחג הסוכות

נוסף על הקשר בין ארבעת המינים בחג הסוכות ובין המים כנ"ל, מצווה נוספת בימי חג הסוכות היא ניסוך המים, וגם מצוות ערבה קשורה במים.

לגבי ניסוך המים לא מצינו בתורה מפורש אלא נסכים של יין בכל ימות השנה, ובברייתא (תענית ב ע"ב) מחלוקת תנאים; מהם שלמדו ניסוך המים מן התורה, מהם שאומרים הלכה למשה מסיני: ר' יהודה בן בתירה אומר נאמר בשני (וביום השני) ונסכיהם (במקום ונסכה), ונאמר בששי ונסכיה, ונאמר בשביעי כמשפטם (במקום כמשפט), הרי מ"ם יו"ד מ"ם הרי כאן מים, מכאן רמז לניסוך המים מן התורה. ר' עקיבא אומר נאמר בששי "ונסכיה", בשני נסוכין הכתוב מדבר, אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין, אולם לדברי ר' נחוניא איש בקעת בית חורתן "עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני".

לדעת הרמב"ם יש הבדל ביניהם לענין "הלכתא למשיחא". לדעת הסובר שניסוך המים דבר תורה, המנסך בחג בחוץ חייב משום העלאת חוץ, ואילו לדעה שקיבלו אותה הלכה למשה מסיני פטור, וכבר תמה בעל התוספות יו"ט "מה לי מפורש מדאורייתא, מה לי הלכה למשה מסיני, שהרי שתיים זו שמענו מפי הגבורה" ואכמ"ל.

בזוהר הקדוש מוסבר ענין ניסוך המים על יסוד הפסוק "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה, אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו", פי' אם יתן איש [זה ס"מ] "את כל הון ביתו" להיות לו חלק עמהם עם ישראל, ע"י בוז, שהוא רמז לניסוך המים בימים אלה, יבוזו לו, ובניסוך המים הם נבעים ונעשים בחרס הנשבר, ואין להם תיקון כי אם בשבירה בחרסי האדמה.

ניסוך המים לביצור האמונה

בגמרא (סוכה מ"ח ע"ב) "תנו רבנן מעשה בצדוקי אחד שניסך ע"ג רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן", וכבר עמדו על זה למה רגמוהו באתרוגיהן דווקא, ויש המסבירים דהנה באמת כתב שם רש"י שנפגם המזבח ע"י אבנים שזרקו בו בהצדוקי, ואח"כ למה הוצרכו לרוגמו ע"י האתרוגים, אולם עיקר חטאו של הצדוקי מפני שכפר בתורה שבע"פ, ועי"ז כפר בניסוך המים, כמו שפירש"י שם ד"ה הגבה את ידך, שכפר הצדוקי בתורה שבע"פ, ועל כן רגמוהו באתרוגיהן שאנו לומדים עליו בתורה שבעל פה.

כן מסופר במס' סוכה מ"ח ע"ב על "ההוא תרי צדוקי חד שמיה ששון וחד שמיה שמחה וכו'. משכיה דהאי גברא וכו' ולכאורה יפלא איך מכרו בגמ' דברי הבאי של שני הצדוקים המינים האלה, ודווקא באמצע הלכות שמחת בית השואבה, מה שאמרו שני הרשעים האלה זל"ז וגילו פנים בתורה שלא כהלכה. המהרש"א מסביר שהיה זה ויכוח לגבי האמונה בתחיית המתים, וכך השיבו לו לצדוקי שלא האמין, כיון שהמינים והאפיקורסים אין להם חלק לעולם הבא ולפי דעותיהם הכוזבות לא יחיו לעתיד, לא יוכלו להיות שואבי מים. אולם כמותו יטלו את עורו וישתמשו בו לעשות הימנו נאד לשאיבת מים.

בעל "שער יששכר" מסמיך את הגמרא (בבא מציעא כ"ח ע"ב) לגבי הדברים שניתן לשנות בהני תלת מילי וכו' באושפיזא היינו בהקבלת אושפיזין בסוכות, זמן בית השואבה, הותר גם בדיחותא לשמחה, ולכן כאשר חז"ל עסקו במקור שמחת בית השואבה הביאו גם מילי דבדיחותא "ליצנותא דעבודה זרה".

בברייתא (סוכה ל"ג ע"ב) "תנו רבנן ערבי נחל הגדילים על הנחל", ובברייתא שניה "ערבי נחל" אין לי אלא ערבי נחל, של בעל ושל הרים מנין תלמוד לומר ערבי נחל, מכל מקום", ורש"י מפרש שם ערבי נחל הגדילות על הנחל, נחלי מים מצוה בהו, ומיהו בשל בעל כשרה כדלקמן כדכתיב ערבי לשון רבים".

בעל "ערוך השלחן" מעיר בסי' תרמ"ז: "ולפי זה יש יותר מצוה בערבות הגדילות על המים, ושום אחד מהפוסקים לא הזכיר זה, ולא שמענו מעולם להדר אחר זה, ורבותינו בעלי התוס' (ל"ד ד"ה ורבנן) התמידו עוד יותר דאפילו בדיעבד לא יצא, דכיון דמרבינן של בעל ושל הרים "מערבי" לשון רבים, וזהו למאן דס"ל דדי בערבה אחת, אבל אנן דקיי"ל שתי ערבות, איצטריך ערבי לשני ערבות, וליכא דרשא לשל בעל ושל הרים". אולם הוא מוסיף "דאין הדרשה מריבוי הלשון, אלא דלשון ערבי נחל פירושו מהמין שדרכו ליגדל על הנחל, אבל אין נפקא מינה באיזה מקום שגדל, וכן מבואר מלשון הרמב"ם, וא"כ אפילו הידור ליכא בזה וכן נהוג עלמא".

עם זאת פוסק מהר"י נבון בספרו "גט מקושר" "טוב להיזהר היכא דאפשר שיהיה ערבה הגדלה בנחל לצאת ידי חובת שאר הפוסקים".

סדר הושענות לחג הסוכות

סדר הושענות וההקפות הנקוט בידינו בימי חג הסוכות יסודו במצוות ערבה, שהיתה נהוגה בזמן שבית המקדש היה קיים. נוסף על הערבה, הכלולה בין ארבעת המינים, נהגו להקיף את המזבח בער־בה כמו ששנינו (במשנה סוכה מ"ה ע"א) "מצות ערבה כיצד? מקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא, יורדין לשם ומלקטין משם מורביות של ערבה ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח — בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת ואומרים אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא — ואותו היום [יום השביעי של ערבה הנזכר במשנה קודמת] מקיפין את המזבח שבע פעמים".

אבא שאול אמנם סבור שיש לכך יסוד בתורה (שם ל"ד ע"א) "ערבי נחל אחת ללולב ואחת למקדש" לזקפה בצדי המזבח, אולם להלכה נקטינן כדברי ר' נחוניא איש בקעת בית חורתן שהיא הלכה למשה מסיני, (נזכר לעיל) ומטעם זה דלית לה עיקר מן התורה. בגבולין לא עבדינן שבעה זכר למקדש, רק ביום השביעי של חג הסוכות, הושענא רבה, — נוטלין את הערבה.

במשך הדורות התקינו הפייטנים שורת פיוטים להושענות, הן לשבעת ימי חג הסוכות והן להושענא רבה, וביניהם [illegible] אולם סדר ההושענות המקובל בידינו "למען אמתך, אבן שתיה וכו'", מיוחס לרבי אלעזר הקליר, רש"י בפירושו לספר איוב כ"ד ד מסתמך על נוסחתו של הקליר בפיוט "אדמה מארר, לקש מארבה וכו'", ואף ר"מ ציוני מזכיר את "יסוד הקליר", בפיוט כהושעת אלים".

ר"א לנדסהוט מפרט בספרו "עמודי העבודה" את פיוטי הבאים של ר"א הקליר: אדמה מארר, תתננו לשם ולתהלה, אמץ ישעך, כהושעת אלים, אולם גם יתר הפיוטים בסדר ההושענות הם משלו — בסיומו של הפיוט כהושעת אלים ישנו אמנם סיום "כהושעת שומרי מצות תוכי ישועות א־ל למושעות וראשי התבות הם שמואל, אולם לדעתו של ר"א לנדסהוט זוהי הוספה מאוחרת. הפיוט "למען תמים בדורותיו" מיוחסין לר"א הקליר הן לר' ינאי רבו של הקליר.

סדר ההושענות של הקליר כלול גם "במחזור בני רומי" בתוספת פתיחה ארוכה "למענך אלקי האלקים הושענא, למענך אדוני האדונים — הושענא וכו'", אולם במחזורי הספרדים ועדות המזרח באים במקום פיוטי הקליר פיוטים אחרים.

ארבעת המינים — משמחי לב רואיהם

לעומת דעת הרמב"ם שהובאה לעיל משלב בעל ה"חינוך" את ארבעת המינים עם מצוות השמחה, ולאחר ההקדמה "משרשי המצוה שהאדם נפעל כפי פעולותיו שיעשה תמיד, והרהוריו וכל עשתונותיו נתפשות אחרי פועל ידיו, אם טוב ואם רע, ועל כן רצה המקום לזכות את עמו אשר בחר, הרבה להם מצוות, להיות נפשם מתפעלת בהן לטובה תמיד כל היום — וכמו כן מצות הלולב עם שלשת מיניו מזה השורש היא, לפי שימי החג הם ימי שמחה גדולה לישראל, כי הוא עת אסיפת התבואות ופירות האילן בבית, ואז ישמחו בני אדם שמחה רבה, ומפני כן נקרא חג האסיף, וציווה הא־ל לעשות לפניו חג באותו העת, לזכותם, להיות עיקר השמחה לשמו, ובהיות השמחה מושכת החומר הרבה ומשכחת ממנו יראת האלקים בעת ההיא, צונו השם לקחת בין ידינו דברים המזכירים אותנו, כי כל שמחת לבנו לשמו ולכבודו, והיה מרצונו להיות המזכיר מין המשמח, כמו שהעת עת שמחה, כי צדק כל אמרי פיו, וידוע מצד הטבע כי ארבעה המינים כולם משמחי לב רואיהם".

ארבעת המינים באים להזהיר את האדם, שגם בשעת שמחה יכוון את מעשיו: "ועוד יש בארבעה מינין אלה ענין אחר, שהם דומים לאיברים שבאדם היקרים, שהאתרוג דומה ללב, שהוא משכן השכל, לרמז שיעבוד בוראו בשכלו, והלולב דומה לשדרה שהיא העיקר שבאדם, לרמז ליישר כל גופו לע־בודתו ברוך הוא, וההדס דומה לעינים, לרמז שלא יתור אחר עיניו ביום שמחת לבו, והערבה דומה לשפתיים, שבהן יגמור כל האדם כל מעשהו בדבור, לרמז שישים רסן בפיו ויכוין דבריו ויירא מהשם אף בעת השמחה, וטעם שאינו נוהג במדינה אלא יום אחד, לפי שידוע כי עיקר השמחה ביום ראשון".

"וגילו ברעדה" — השמחה בחג הסוכות המשך לרעדה בימים הנוראים

השמחה היא המשך לשמחת התשובה המת־עוררת ביום הכיפור. כדברי רבותינו (תענית ל) "לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים — בשלמא יום הכיפורים יום סליחה ומחילה" — כאשר חוזר האדם לקדמותו שמחה גדולה היא לו כמו שנאמר "וכמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלוקיך". החתן שמח יותר מאשר הכלה, לפיכך מציינים שמחה גדולה "שמחת חתן", משום שהחתן מקבל חזרה את אבידתו, אולם שונה עבודת התשובה בסוכות בהושענא רבה ובשמיני עצרת, מעבודת הימים הנוראים, כאן העבודה היא השמחה, לא רק שהשמחה היא ביטוי לתשובה מאהבה. יתירה מזו אין שמחה אלא רק ע"י שלימות, והמהר"ל מבאר כי כל חטא הוא חסרון, ויוצר בהכרח תחושת עצבות, על כן העבודה בחג הסוכות היא השמחה, היינו השלמת החסר להגיע לשלימות.

מצוות הסוכה הוא בבחינת המשך לימים הנוראים, ורמז מצאו במשנת יומא בענין משלח השעיר לעזאזל "על כל סוכה וסוכה אומרים לו הרי מזון והרי מים", ומצאו רמז בזוה"ק פ' אמור "יעבור נא אדוני לפני עבדו וכו', ביום ההוא אימתי בשעת נטילה וכו' כיון דההוא מקטרגא אזל ואתפרש מיניה, בעי קוב"ה למיחדי בהו, מה כתיב ויעקב נסע סוכותה וכו' ע"כ קרא שם המקום סוכות" — וכיון שהיה אז קטרוג גדול מהמסטין קודם שנשתחד בהשעיר שלו, ע"כ היו מנחמין ומחזקין את לבו של משלח השעיר לעזאזל, ואומרים לו "הרי סוכה", שע"י השעיר הזה יזכו בקרוב לחסדים בחג הסוכות.

שמחת בית השואבה שמשם שואבים רוח הקודש

עניני שמחת בית השואבה כבר נסקרו על ידינו ב"המודיע" ערב סוכות תשל"ז, אולם אינו יכולים להמנע מהזכרתו במאמר המוקדש לדיון על המים וכך שנינו במשנתנו (סוכה מ"ח ע"א): ניסוך המים בחג הסוכות כיצד? צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגין, היה ממלא מן השילוח, הגיע לשער המים, תקעו והריעו ותקעו, כדי לקיים "ושאבתם מים בששון", וכבר הזכרנו שהיתה זו הפגנה של נאמנות לדברי חכמים, שכן ניסוך המים הלכה למשה מסיני.

ושמחה גדולה היתה שם בכל לילות החג בניסוך המים, ונקראת שמחת בית השואבה, ותנו רבנן (שם נ"א ע"ב) "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו", ולמה נקראת שמה שואבה (שם) שמשם היו שואבים רוח הקדש שנאמר (ישעיה י"ב ג) ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה".

חג הסוכות נקרא זמן שמחתנו וגילה ונשמחה בו, ואין השמחה שלימה עד בא יום הכיפורים, לאחר שישראל נטהרים מאשמותיהם ונטפלים באותם ד' ימים בצורכי מצוה, אז יש לו יתברך שמחה, ואין לו ימי שמחה כחג הסוכות. כי אז נקיים ישראל מכל עון אשר חטא, וגם לנו אין לנו עוד שמחה וששון כזאת, להיותנו נקיים מעונותינו.

תעלת מי מעיינות הבאים לידי בריכות שלמה מובילים את מי המעיינות למרחב של 25 ק"מ אמות בייאור הוקמה על ידי הורדוס

על דרך שאמרו חז"ל בשבחה של ארץ ישראל שנקראת "משוש כל הארץ" לפי שלא היה אחד מישראל מיצר, כשהיה בית המקדש קיים. למה? שהיה אדם נכנס לשם מלא עונות ומתכפר לו, אין שמחה גדולה מזה שהיה יוצא צדיק, הרי "יפה נוף משוש כל הארץ", ולפיכך בחג הקדוש הזה, הוא יתברך שמח "בגילה ושמחה בו", על כשרות וטהרת נפשותינו, וע"כ תקנו לומר "זמן שמחתנו", וכל אדם חייב להראות את עצמו שש ושמח, בתתו השבח הזה לו יתברך, אשר בחר בנו מכל העמים, ודרך תשובה לנו הורה, לטהר את אשמתינו ולשמוח בשמחת הנפש בחג הקדוש הזה.

רבי לוי יצחק מברדיטשוב מסביר בספרו "קדושת לוי" את דברי חז"ל "ראשון לחשבון עונות" כי לעומת הימים הנוראים בהם עושים תשובה מיראה, הרי בסוכות עושים תשובה מאהבה ומזדונות נעשים זכויות, ועל יסוד דברי רבי אלעזר מליזענסק על הכתוב "אז תשמח בתולה במחול", שקאי על אלול מול בתולה, נזכה למחילת עונות. בעל "בני יששכר" מסביר את המשך הפסוק "בחורים וזקנים יחדיו" כי בשמחת בית השואבה היו הצדיקים אומרים "אשרי ילדותינו שלא ביישה את זקנותינו" והבעלי תשובה אומרים "אשרי זקנותינו שכיפרה על ילדותינו" וזהו "בחורים וזקנים יחדיו", הן אותם שמשבחים את הילדות והן אותם שמשבחים את הזקנה.

בכך ניתן להסביר את מדרש הפליאה, "ויאמר משה, בנערינו ובזקנינו נלך, כי חג ה' לנו, זה חג הסוכות" והכוונה לשמחת בית השואבה שהיו אומרים בהם אשרי ילדותינו — אשרי זקנותינו, שכן בשמחה זו היו משתתפים חסידים ואנשי מעשה מחד, שהיו אומרים "אשרי ילדותנו וכו' ומאידך בעלי תשובה שהיו אומרים אשרי זקנותנו שכיפרה. שאר העם היו רק צופים ולא רוקדים ושרים, כי שמחה תיתכן, רק כאשר האדם נמצא בדרגת צדיק, וזו עבודת השמחה לבטא את בקשת השלימות. רבי משה חברוני ראש ישיבת חברון מסביר בספרו "משאת משה". לכאורה תמוה על החסידים ואנשי מעשה, לומר בפני עם ועדה שלא חטאו מעולם, דהוי גאוה, הוא מסביר "דלא שייך להתגאות בזה דהרי אמרו חז"ל (מדרש) שאמר הקב"ה לישראל: בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים, שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו", וא"כ כל חסיד עושה רק פתח קטן, והשאר עשה הקב"ה, ומה יש לו להתגאות בזה.

לאחר שהוא דן על חובת האדם לבחון את עצמו בעניני ענוה וגאוה, הוא מסכם בדברי הירושלמי (סוכה פ"ה ה"א) "יונה בן אמתי מעולי רגלים היה ונכנס לשמחת בית השואבה, ושרתה עליו רוח הקודש, ללמדך שאין רוח הקודש שורה אלא על לב שמח", ומזה זכה ללב שמח תמיד, כדחזינן שאפי' אחרי ששאל נפשו למות זכה לרוח הקדש והדיבר אתו ה' והיינו אפי' במצב שבקש למות, היה לו לב שמח משום דאת "עבדו את ה' בשמחה" אי אפשר לבטל, ונשאר לו לב שמח במצב הכי גרוע, וסמך לכך הם דברי ר"ח ויטאל, המביא ראיה מירמיהו הנביא, שאע"פ שכתב מגילת איכה והיה לו צער בלי גבול מחורבן הבית, מהגלות וצרות ישראל, מ"מ היה לו לב שמח, דהרי איכה היא מכתבי הקודש שנכתבה ברוה"ק, ואי אפשר לכותבה בצער, דאם יש צער אין נבואה, ע"כ דלב שמח היה לו תמיד, וכמו שהיה אצל יונה שזכה לרוח הקודש בשמחת בית השואבה.

הר"מ חברוני מוסיף בשם הרי"ז מבריסק שזהו מה שאנו מתפללין "והשיאנו ה' אלקינו את ברכת מועדיך לחיים ולשלום ולשמחה ולששון", דברכת מועדיך היא ההבטחה, שתהיה המשכה תמידית משמחת המועד. שמן המועד ואילך יתקיימו אצלו תמיד שמחה וששון, כלומר שאיבה ממעין שאין מימיו נפסקים, ויונה, שקיים מצות "ושמחת" כדבעי בשמחת בית השואבה, זכה להבטחת התורה שיהיה לו לב שמח תמיד.

הימים הנוראים הם בבחינת הכנה לחג הסוכות, וע"כ יש מקור למשנה זהירות בחג, כי הכל הולך אחר החיתום, ואיככה השליכו אחרי גיוום כל אשר עשינו מיום התקדש ר"ה עד היום הזה, כי הכל כאשר לכל היה הכנה טובה לקדושת היום הזה. זאת ועוד; מהיום הזה והלאה צריך כל אדם להתקדש עצמו במותר לו, להרבות בתורה ביותר, כאשר ימצא עזר כנגדו, מכל אשר התקדש בקרב הימים הנוראים שעברו.

בין ישראל ואומות העולם

ברוך אלקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת, והיא המפרידה בינינו לבינם. ברצוננו או שלא ברצוננו אנו חיים בשכנות, וכך מובא במדרש "נכרי אחד שאל את ר' יהושע בן קרחה "אתם יש לכם מועדות ואנו יש לנו מועדות. בשעה שאתם שמחים אי־ן אנו שמחים,

(המשך בעמוד י"ד)

צמאים לישעך, כארץ עיפה למים

ומים במשורה ובשממון ישתו (יחזקאל ד' ט"ז)

מאת ד. יוסף

מי שמאזין לקינותיהם ולאזהרותיהם של מומחים הידרולוגיים, של ראשי נציבות המים, למנהלי חברות מקורות ולראשי משרד החקלאות דומה לו שאכן קללה זו שבתוכחת הנביאים מתקיימת בנו בתקופה זו. כשאנו עומדים ערב חג הסוכות שעליו נאמר "ובחג נידונין על המים" יש מקום לסקירת המצב הקיים בנושא זה בתקופתנו בארץ ישראל.

הגרעון ההידרולוגי של ארץ ישראל מגיע עתה לכמיליארד חצי מ"ק של מים, במילים אחרות, הגרעון שווה לתצרוכת של שנה שלמה. הפרופ' הלל שובל במזכיר שהגיש לא מכבר לכנסת התריע: "אם לא ייעשו צעדים לשינויים דרסטיים עלול להגרם אסון שיוסית מניות הבנקים יתגמד לעומתו".

האם זה מקרה שמזכירים את מניות הבנקים בנושא זה? מסתבר שלא. כמו שם — כך גם כאן יש הטוענים כי למשבר החומר אחראים הגורמים שאישרו שאיבת יתר. כפי שניתן לצפות עוד ייערך בנושא זה ויכוח מכאיב. אך בל נקדים את המאוחר.

דובר מקורות מר מרדכי יעקרבוביץ גילה שהשנה הנוכחית היא השנה הראשונה ב־49 שנות קיומה של החברה, שבה היא לא יכלה לספק את כמות המים שנדרשה לספק. הוא הזהיר מפני קיצוצים במי השתיה, לא רק במים לחקלאות. הוא קרא (עוד בתחילת הקיץ) להסתפק בהשקאת מדשאות פעם בחודשיים. "שום דבר לא יקרה להם — גם אם יצהיבו — הם יוריקו מחדש". אם תרצו, הרי זו בשורה לחקלאים ולישובים שומרי השביעית. ניתן להפסיק השקיית השאים.

הגרעון הגדול זה מהיכן הוא נובע? ובכן קודם כל שלש השנים שחלפו הגדרו בשנים שחונות שבהם לא ירד גשם במדה מספקת, וכך נתדלדלו גם הבארות ומאגרי המים בצורה חמורה.

בעוד יש מי שמנסה לטעון שכל בעיית המים היא בעיה של מחיר, הרי כמעט כולם מודים שבעיה זו (המחיר) בבעיה, היא כבר מאחורינו. עתה הבעיה היא המים עצמם. אולי זה נגרם כפועל יוצא מבעיית הסיבסוד, אך עתה אנו עומדים בפני בארות יבשות או בארות מלוחות, באיזור החוף, כנרת ריקה שכבר עברה את הקוים האדומים שהוצבו לכמות השאיבה ממנה. המפלס בכנרת ירד מעל 213 מטר מתחת לפני הים, מפלס שלדעת מומחים יש בו כדי לסכן את עתידו כמקור מים מתוקים לשתיה. מינוס 212.5 זה היה הקו האדום. מאז שנת 1932 לא נרשמה ירידה דרסטית כפי שנרשמה הקיץ. ב"מקורות" כבר התכוננו להוריד המפלס אף ל־214 ובדקו את האפשרויות והסיכונים שיהיו אם יגיע ל־214. החשש הוא שבמקרה כזה יתחילו לחדור לאגם הכנרת מי ים מלוחים מן התהום.

הורדת המפלס בכנרת היא לא רק סכנה של המלחה ופגיעה במאגר המים העיקרי של ישראל. יש לה היבט נוסף, אם כי אולי לא מרכזי אך גם הוא חשוב מאד. והוא הפגיעה הכלכלית הקשה בישובים ובגופים שעיסוקם הכנסתם מענפי נופש ותיירות מסביב לכנרת. ירידת המפלס וייבוש שטחים נרחבים בחופי הכנרת מבריחים את התיירים. המים ברחוק לנו, התלוננו מלונאים ומפעילי מרינות ושייט חופים, גם השחיה והבילוי בחוף הפכו לבלתי נעימים. "זה לא הכי נעים ללכת עשרות מטרים מהמקום שרק לפני שנה היו בו מים קרים בגובה של 1.20 ועתה הוא יבש".

היבט אחר הוא מאבקה של רשות שמורות הטבע נגד ישובים חקלאים שדורשים הטיית מי נחל דן. הדברים הגיעו לידי פגיעה בצינורות המים לישובים. הרשות דורשת לשמור על זרימה מינימאלית בנחלים כדי למנוע פגיעה בערכי טבע.

כאמור, שנים היו הסיבות לגרעון ההידרולוגי: מיעוט הגשמים הגורם להתרוקנות המאגרים ומשיכת יתר מן הבארות של מי התהום. שאיבת יתר גם גורמת להמלחת בארות, וכבר נמסר על סגירתם של עשרות בארות מים באיזור החוף, יותר ממאה בארות נמצאים בתהליך המלחה. בנוסף לכך קיימת גם תופעה של זיהום כתוצאה משפכים, ביוב וכימיקלים.

משלחת של מדענים ופרופסורים מן הטכניון ומוסדות המדע האחרים התייצבה בראשית הקיץ בפני ראש הממשלה והעמידה אותו על חומרת המצב. קבע פרופ' יעקב בר: אין כאן בעיה שמקורה בשנת בצורת בודדת, הבעיה נוצרה מהפקה מוגברת במשך שנים, יש האומרים 15 שנים, במאות מליוני קוב מעל למותר. כדי להשיב את החסרון ההידרולוגי הזה עוד בצורך לכמה שנים גשומות מאד. המדענים דורש מראש הממשלה לקצץ ב־300 מליון קוב מים, שגם סכום זה אינו מספק לדעתם.

אליבא דדעת מומחים אנו מקיימים משק גרעוני בקביעות. כאשר כמות המים הממוצעת הנכנסת פחותה בכ־200 מליון קוב מן הכמות הנצרכת.

כאמור, הסכנה הנוספת היא סכנת המלחת בארות המים. (קיימת סכנה נוספת והיא סכנת זיהום המים ועל כך ראה בנפרד). בעקבות המלחת בארות כבר נסגרו באיזור החוף עשרות בארות. יש אומרים כי שוב לא ניתן יהיה להשתמש בהם, לפחות במאות השנים הבאות. באר שנסגרה בגלל המלחה נמחקת מרשימת הבארות. מקורות נלחמת נגד סכנת ההמלחה על ידי החדרת מים לתוכם מן המוביל הארצי בימי החורף, אך פעולה זו ניתנת לביצוע בשנים גשומות ואילו בשנים שחונות, כפי שהיו השנים האחרונות, אי אפשר היה לבצע את הפעולה הזו.

ובכן, להיכן הולכים המים הישראליים ומי "שותה" אותם? מתברר כי אזרחי ישראל אינם שותים כל כך הרבה. מתוך 1800־1600 מליון ממ"ק של מים צורכים הצרכנים העירוניים כ־400 מליון בלבד. התעשיה צורכת כ־5 אחוז ואילו היתר צורכת החקלאות, המנצלת בנוסף לכך גם מאות מליוני ממ"ק מים מטוהרים. על פי חשבון פשוט לדעת מומחי המים היתה צריכה החקלאות

שדה יבש מחוסר מים

להסתפק בכ־1200 מליון ממ"ק. אך בפועל היא צורכת הרבה יותר. אם תרצו יש גם מי שמצביע על הענף הצורך את רוב הגרעון ההידרולוגי: הכותנה. השנה כבר קוצצה אספקת המים לחקלאות כ־10 אחוז. אם הבצורת תימשך יקוצצו בשנה הבאה אחוזים נוספים הבטיחו ראשי נציבות המים "על החקלאים להתרגל לכך ולתכנן את הגידולים בהתאם", אמרו.

באמת, כבר התריעו על עובדה זו מומחים מקצועיים, אך משום מה לא שעו לדבריהם, יש האומרים כי אפילו הקיצוץ במכסות השנה אינו מספיק וכי בקיצוץ זה צריך היה להתחיל עוד לפני 20 שנה. שלא כמו נפט אותו ניתן לרכוש ולייבא מחו"ל, שלא כמו כסף אותו ניתן להדפיס, מים לא מקבלים בהקצבת הקונגרס וגם לא ניתן להדפיס אותם. ומשום כך עולה ונדרשת הקריאה לצמצם בבזבוז ולחסוך.

על פי הצעותיהם של פרופסורים ומומחים יש להפסיק את הקצאת המים לגידול כותנה, ענף הכותנה בולע לדברי דובר "מקורות" כ־300 מליון מ"ק מים בשנה. על ידי חיסול הענף הזה אפשר יהיה למנוע את הגרעון המצטבר. עדיין יהיה צורך בקיצוץ נוסף כדי לאזן את החסר ההידרולוגי. כמובן שאין צורך לומר שאפילו חברת מקורות אינה מעיזה להציע זאת "האם בדרך זו יוגשם החזון הציוני?" שואל מר עקובוביץ.

לעומתו, כאמור, פרופסורים, לא פחות ציונים ממנו, מציעים חיסול ענף זה וטעמיהם ונימוקיהם סבירים בהחלט. רק השבוע מסרו ראשי הענף על הפסדים בסך של 35 מליון דולר ואולם התחייבות בהכרה לגבי השנים הבאות.

ההתנגדות להצעה זו היא הדגרות פוליטית אידיאולוגית וקשורה לחלומות ציוניים, יותר משהיא קשורה לשיקולים של כלכלה עסקית. אך צוכים חדשים, לעומתם טוענים המחייבים כי הפגיעה בענף זה עשויה לגרום מכה קשה לכל המגזר החקלאי הסובל גם כך מקשיים מקיפים ועשויה להיות לה תגובת שרשרת.

מן הצד השני גורסים מומחים וכלכלנים כי עיקר הבעיה של משיכת יתר או השקעה בענפים בלתי משתלמים כמו כותנה וכד', מקורה במחיר המים המוזל והמסובסד לחקלאי. אם החקלאים היו משלמים עבור המים, שלהם את מחיר העלות שלו, הם היו שוקלים פעמיים באיזה ענף להשקיע, או כיצד לחסוך בהשקיה. הם מוסיפים ואומרים כי רמת החיים של החקלאי בישראל היא גבוהה לאין שיעור משל עמיתיו בכל מקום אחר בעולם. משום כך היו תגובות מעמעות מצד חוגים שונים כאשר משרד החקלאות אף הציע בקיץ האחרון להוזיל את מחירי המים לחקלאות.

בכלל, נשמעת טענה חזקה שצריך להפקיע את הטיפול בנושא הכללי של המים מידיו של משרד החקלאות הדומה ל"חתול שהופקד לשמור על השמנת". לעומת זאת, דוחה שר החקלאות אריק נחמקין את הטענות הללו ואומר כי בכל מקרה משרדו מקדים את העדיפות לאספקת המים למגזר העירוני. הוא מצביע על ההשקעות של משרדו ושל המגזר החקלאי בפיתוח מקורות מים ושיטות של יעול השקאה וגם שוקדים על יצירת אמצעי הסכון וכן את השימוש במי ביוב מטוהרים.

אחד הכלכלנים הבכירים במשרד האוצר הד"ר רן מוסנזון פירסם באחרונה מאמר שבו קרא להפסיק את סיבסוד המים לחקלאות. במאמרו הביא נתונים על היקף הסבסוד המגיע לכ־200 מליון דולר לשנה לדבריו "סבסוד זה הוא הגורם ללחץ הגדול על הקצבות המים, המאיים בהחרבת המקורות. בכל נושא אחר שהיה מסובסד במידה כזאת, היו מתהוות בעיות בחומרה דומה. יתרה מזו, כשלושה רבעים מן הסבסוד הנ"ל הם סמויים ובלתי מתוקצבים. הדבר נובע מאי הכללת עלות ההון של המערכת הארצית בעלות התעריפית של המים. ומזקיפת מחיר לא מציאותי בגין שאיבה ממאגרי המים התת־קרקעיים".

לדבריו כפולה עלות מ"ק של מים על התפוקה שלו, "שימוש כזה במים אינו אלא השחתת מקורות". כלכלני משרד האוצר, חלקם בפומבי אחרים בשיחות פרטיות, תומכים בדרישה לחסל את ענף הכותנה וכן ענפים דומים שלדעתם "מבחינת אספקת עבודה וצרך התיישבותי תועלתם נמוכה". כ־20 אלף דולר סובסידיות מהדמים אל מתיישב דרך צינורות המים לכל 200 דונם מעובדים.

יש הטוענים: אם רוצים להעניק סובסידיות למתישבים עדיף לתת אותם בצורה ישירה, למה לתת אותם בצורה שתעודד בנוסף לכך בזבוז כמויות אדירות של מים לענפים בלתי משתלמים שבסופו של דבר הם בניגוד ל"חזון ההתיישבות הציונית".

יותר מפעם אחת כבר הצבענו על האבסורד שהתנועה הציונית שאחד מדגליה היה המלחמה ב"חלוקה" של הישוב הישן, היא עצמה עוסקת כיום ב"חלוקה" [illegible] להרס המערכת כולה...

אין זה מפתיע גם שבמקרה, או שלא במקרה, ענף הכותנה שעליו מגינים ראשי המגזר החקלאי בחירוף נפש, הוא ענף קיבוצי מובהק ואינם מוכנים לוותר עליו. האבסורד הגדול ביותר הוא שהכותנה הוא ענף יצוא (90%), כך שהאזרח הישראלי המוריד את לחמו בזיעת אפו, מסבסד את הצרכן האירופי ומשלם עבורו במיטב כספו ובטיפות המים האחרונות של מאגרי הארץ הזו.

על הטיעונים נגד ענף הכותנה הגיבה לא מכבר המועצה לייצור ושיווק כותנה, שטענה כי "תודות למאמצי מחקר ופיתוח ממושכים, הגיעה ישראל להישגים ראשונים במעלה בניצול יעיל של מים בגידול הכותנה. מכל מטר מעוקב מים, מפיקים בישראל פי 4־3 כותנה, מאשר במדינות החקלאיות המתקדמות ביותר. מרבית המים שמרוים את שדות הכותנה בישראל, הם מי ביוב ומים מלוחים, שלא יצלחו לגידולים אחרים או לשתיה. קיצוץ מזרע הכותנה יביא להרעה במאזן התשלומים, מבלי לשפר את המים". לטענתם.

אך למעשה, הכותנה או החקלאות בכללה אינם בבזבוז המים היחידים בארץ, בצנרת העירונית דולפים 65 מליון מתוך כ־400 מ"ק מים בגלל ליקויים בתחזוקה, או גנילות. בשלטון המקומי טוענים שגם בנושא זה הבעיה היא תקציבית, אין מעמידים להם תקציב לטיפול בתיקון הרשתות. מכל זה יוצא שההפרש בין הצרכים לבין השימוש בפועל מגיע לעתים עד לכ־50%.

כפי שרמזנו, מתנהל ויכוח גדול בין המומחים והגופים השונים ויש הדורשים להקים גופים חדשים ולהפקיע הטיפול מידי הגורמים הקיימים. הויכוח אינו נעדר נימות אישיות ופוליטיות.

וכמו בהרבה מקרים דומים, יש הטוענים שכל הבעיה היא בעיה תקציבית שנגרמה בגלל הצמצום התקציבי. לטענת יותר ממאה מליון דולר שהושקעו לפני כ־15־16 שנה בפיתוח מקורות המים, הרי השנה הוקצבו לכך רק 30 מליון, שגם הם נשחקו בגלל ירידת ערך הדולר. את החקלאות תיכננו על פי היקף ההשקעות בעבר, אולם בפועל קוצצו אלו בצורה דראסטית והיום באים בטענות לחקלאים על חריגות — טוענים תומכי הלובי החקלאי.

עם זאת קיימות כמה תכניות לפיתוח מקורות מים חדשים, כיזהום הזרמת מי הירמוך לכנרת, קידוחים חדשים ופיתוח מפעלי טיהור נוספים. הטיית הירמוך היא גם בעיה מדינית (על ההשלכות המדיניות והצבאיות בעבר ובהווה של בעיית המים בישראל ראה מאמר נפרד). יש גם אפשרויות של הפקת מים בגבול לבנון. תכניות לניצול מי המעיינות המתוקים של עין פשחה, לפני שהם מתחברים לים המלח. תכנית לניצול מי נחל התנינים ומקורות אחרים. קיימת גם הצעה לניצול המים התהומיים בעומק הסלע בנגב והזרמתם צפונה. לדעת המומחים התומכים ברעיון זה יש מאגר גדול של מי תהום מתוקים במקום זה, אך לטענתם יש מומחים הפוסלים את ההצעות על דרכי השאיבה של מים אלו, הן בגלל החשש מאי הצלחת הרעיון והן בשל המחיר.

בינתיים מדברים דווקא על הצורך לחסוך. יש מי שהזכיר את ניו יורק, שידעה לפני שנה — שנה שחונה, צווי חירום קראו לתושבים לחסוך במים, אך עיקר ההשפעה על החסכון היתה מערכת הסברה יעילה ואינטנסיבית שחדרה לכל בית והוסברה בבתי הספר ובכל המקומות הציבוריים, יש הטוענים אצלנו כי החסכון בצריכת המים הביתית תהיה מיזערית אך בפועל ניתן לומר כי מערכת הסברה תשפיע על כלל הציבור ותחדיר לתודעתו את המצב החמור.

כך או אחרת עם פרוש חג הסוכות הבא עלינו לטובה, נתחזק ונשגן את התפילות על הגשם. התפילות, פיוטי החג וסדרי ההושענות יאמרו אולי בכוונה טובה יותר אם נבין מעט את הסיבות, כאשר אולי יותר מכל דבר אחר, התמורה עשויה לבא רק אם יי פתחו שערי שמים ואוצרו הטוב לנו יפתח.

הושע נא והושיעה נא. בצדקו חון תשות מים.

שלש שנים שחונות ושאיבת יתר מן הבארות במשך עשרות שנים יצרו גרעון מים שווה לצריכה של שנה מלאה ★ עשרות בארות שהומלחו נסגרו לצמיתות אחרות מצבן גרוע ★ צריכת המים לחקלאות היא מעבר לצרכים המקומיים ★ הצעות לחיסול ענף הכותנה ★ רעיונות חדשניים להטיית הירדן ולשאיבת מי הנגב צפונה ★ רק חסדי שמים יכולים לפתוח לנו אוצרו הטוב

הקפות עם ד' מינים סגולה לגשמים

[illegible]

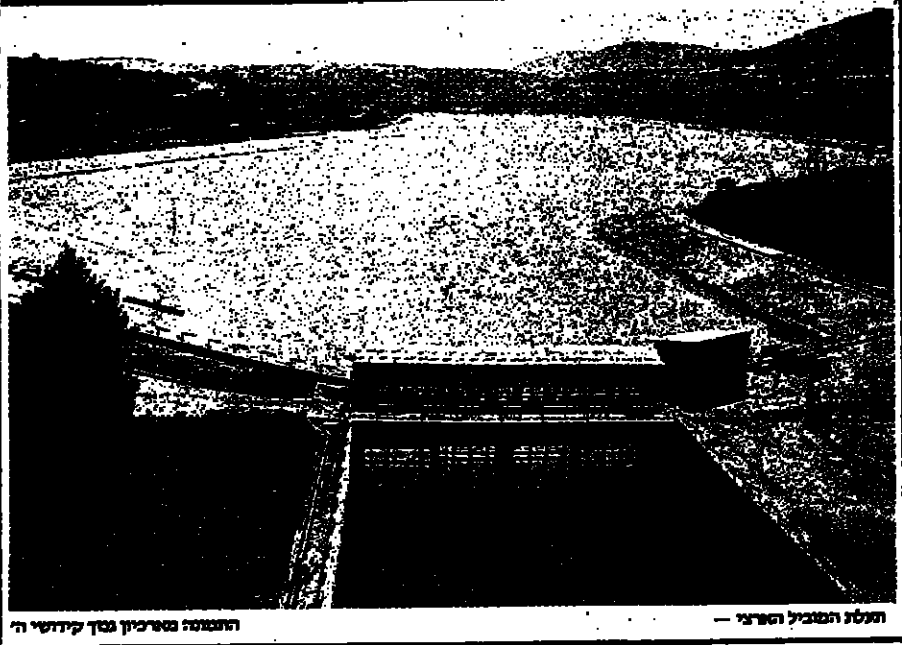
תעלת המוביל הארצי — התמונה: מארכיון [illegible]

מים מים בששון — אך הם עצמם זקוקים לישועה

על בעיית איכות מי השתיה בארץ

— מאת ישראל שרייבר —

זה לא נוח, מבין, לעתים קרובות, תיירים מתלוננים: הם באים לארץ ישראל לכמה שבועות, אך נאלצים לשכב חלק מזמנם במטה כשהם סובלים מכאבים חזקים וההתכווצויות בבטן. הם פשוט לא מסוגלים להתגבר על החיידקים הארסיים הנמצאים במי ברז הלא רתוחים או בפירות וירקות שהושקו במי ביוב. אבל, לעתים הם מתנחמים שחוסר הנוחיות הזמני יש לו יתרון אחד; הזדמנות לחשוב על בעיה זו שבכלל לא מתייחסים אליה.

מכיון שזרימת המים בברזים הוא מהפתוחים שבמותרות, אנחנו נוטים לקבל את האוצר היקר הזה הבא מהאדמה, כדבר המובן מאליו. מאז הצלחנו להיפטר מהתהליך המסורבל של שאיבת מים מהבאר, מהכביסה בנהר, ומנשיאת כדי המים, נזקקים אנו לשביתה של עובדי המים או ויכוח על נושא הפלואוריד, כדי להמחיש שבפיתוח תהליך זה ויתרנו בעצם על השליטה על אספקת המים שלנו. אולם, יכולה להיות לחוסר שליטה זו השפעה מרחיקת לכת על בריאותנו ושלומנו, ויש במים חומרים הרבה יותר מסוכנים מפלואוריד המאיימים על בריאותנו.

ההבטחה של ירידת גשם כשאנו ראויים לו, ועצירתו בזמן שאיננו זכאים לו, היא מרכיב ראשי בפרשת "הברכות והקללות", ואנחנו חוזרים עליה כל יום ב"קריאת שמע". מנהיגי עם ישראל עשו מאמצים כבירים כדי להתגבר על המחסור במים. משה רבינו הצליח על פי צווי אלוקי לספק מים לשתיה במדבר צחיח, אך באותו מעשה נענש עד כדי אבוד זכותו להכנס לא"י. שמואל הנביא המחיש מלכות שמים ע"י הורדת גשם שלא בעונתו, ואליהו הנביא הוריד גשם אחר שנות רעב — השיא של מאבקו הפומבי עם נביאי הבעל של אחאב בהר הכרמל. תלמידו אלישע תקן את המעיין ביריחו, ועד היום הזה הוא נובע מים מתוקים. וכמסופר בגמרא רבים מן התנאים הקדושים התפללו לה', המעניק היחיד של גשם חיים ורווחה.

הרמב"ן (בדברים פרשה י"א, פסוק י', ובספר איוב פרק ה', פסוק ט') מציין שהגשם הוא האות של השגחת הבורא על האדם, ויותר על כן ארץ ישראל שלא כמצרים, אינה יכולה לסמוך על נהרות. אלא היא תלויה בחסדי הבורא לגשם שנתי, כשם שהחולה או העני תלויים ברופא או בגומל החסד לעצם קיומם. כיום, מדינת ישראל יכולה לכלכל את עצמה במשך כשלש שנים, בלי כמות מספיקה של גשם, ע"י ניצול יעיל של המקורות, ע"י מיחזור המים ושמוש בטכניקות מתקדמות של זריעת עננים. השקיה בטפטוף. בכל זאת, ישנו סיכון של גרימת נזקים בלתי ניתנים לתקון להרכב הכימי של ים המלח, ולמשק המים הכללי, וכן יכולות להיות לכך משמעויות גיאו־פוליטיות חשובות.

הנסיונות בנגב להעתיק שיטות נבטיות מלפני אלף שנים, ולרתום את שטפונות החורף, נכשלו. ומכיון שכך היה הכרח לקשר את הדרום לרשת המים הארצית. נמצא שכל המדינה סמוכה לספק מים מרכזי אחד, שעד כמה שישתמשו בו בחסכון, יכול בקושי לענות על הדרישות הכבדות של חקלאות מודרנית ואינטנסיבית, בנוסף לכך ישנה התעלמות מהעובדה שחלק מהטכניקות של מיחזור המים עלולות להזיק לבריאות האזרחים.

בהקדימו את "חוג ידידי הארץ" בכשבע מאות שנה, כותב הרמב"ן בפרשת משפטים, פרק כ"ג פסוק כ"ה, ובפרשת בחוקותי, פרק כ"ו פסוק ד', ומדגיש את חשיבותו היסודית של הגשם, לשיווי המשקל העדין של האקולוגיה. כמקור לכל נוזל, הגשם (יחד עם אויר צח ונקי) משחק תפקיד חיוני בבריאות, ואורך חייהם של בני האדם וגם של בהמות. המדע הרפואי קובע, שהמים הם מרכיב חיוני של הדם, ושל מערכת העכול והחמום של הגוף. המים סכים את המפרקים, מפרידים בין איברים פנימיים ועוזרים לשמור על שווי משקל אלקטרוליטי בתוך התאים, ומחוצה להם.

הביורוקרטיה הישראלית האמורה להשגיח ולפקח על הנקיון וההגיינה של המים, אשר טופלו בחומרים כימיים והוחזרו לשימוש נראית מאויישת יתר על המידה ובלתי יעילה, בדומה לביורוקרטיה הפועלת מאחורי מסך הברזל. בירושלים למשל, המים לא מגיעים מהצינור הראשי, אלא מתיבות חלודות העומדות על גג הבית בחום המחניק. כל מפקח בריאות אנגלי היה מכריז על כל המערכת כבלתי ראויה לשמוש, ולו רק בגלל מצב האינסטלציה, או החומרים שבשמוש, כמו כן, קיים גם חוסר פקוח ובקורת על בתי חרושת וחקלאות, שפולטים מי ביוב ופסולת תעשייתית, לתוך ערוצי הוואדיות ולים. המגיפה של דיזנטריה שהיתה הקיץ בצפון, גילתה חוסר תיאום שערורייתי בין המפקחים הפועלים ברשות נציבות המים, לבין אלו ממשרד הבריאות והפקחים מטעם "מקורות". נציב המים מר צמח ישי אמר שדיווחים על בארות מזוהמים באזור החוף "מתקבלים כל כמה שבועות". זיהום מקורות המים "עבר מזמן את הקו האדום", הוא גילה עוד שמאיימת אותו האפשרות של התפרצות מגיפת חולירע. לדבריו, למרות שהתלונן כבר כמה פעמים במשרד הבריאות בעניין "שטחים חקלאיים המושקים במי ביוב, שבהם כמויות גדולות של ביוב הבאות מידי החוזרים הגדולים באזור נצרת, מתעלמים ממנו "וכבר הרבה שנים שלא השמדה הוצרת".

אולם, מומחי המים היו מעשיים יותר בנוגע לדיזנטריה, וחשבו שהפתרון הוא בהוספת עוד כלור למים. הכלור, מאוד פופולרי אצל האחראים על נושא המים ומשתמשים בו בשיטתיות להשמיד חיידקים הנמצאים במים מבחוץ, על מנת להפוך אותם לברי שתיה. למעשה הרבה פעמים לכוס מים ממוצעת בישראל יש ריח של בריכת שחיה עירונית. יכול להיות שכלור הוא חומר חיטוי יעיל, אבל יש לו השפעה צדדית לא ידועות.

לפי דברי הד"ר מ. תלדמן, מנהל מחלקה ביישות למחקר ופתוח", כשכלור בא במגע עם חומרים אורגניים מסויימים, התוצאה היא יצירת משקע כלורו־אורגני "שזוהה כמחולל סרטן אפשרי". המועצה כבר ניסתה בהצלחה אב טיפוס של מפעל לטפול במים, המשתמש בגז אוזון כאלטרנטיבה לכלור, אבל טפול זה עדיין אינו מעשי בקנה מידה גדול, משום "שדורשת הרבה אנרגיה".

יכול להיות שזה רק דמיון, אבל דומה שהרבה יותר אנשים צעירים מתים ממחלות קטלניות בישראל, ועל כן, למרות המחיר הגבוה שעולה לשנות את תהליך טהור המים, לא יכולה המדינה להרשות לעצמה שלא לעשות כן. אולי ראוי לקחת דוגמא מהעיר "לוס אנג'לס", שם הפעילו סיורים מיוחדים של "שוטרים נגד רעל" כדי לבדוק את רמת זיהום המים.

סכנה מזיהומים כתוצאה מצמצום אספקת מים

על היבט אחר של זיהום המים התריעו באחרונה מומחי משרד הבריאות והוא על רקע הצמצום באספקה. מי השתיה עלול לגרום להחדרת זיהומים למים ולהתפתחות מחלות מעיים בהיקף נרחב בארץ. התופעה חמורה במיוחד נוכח גילויי המשרד על הימצאות משקעים אורגניים במי המוביל הארצי.

מומחי משרד הבריאות הזהירו כי ההפסקות הקצובות בזרימת המים יגרמו לכניסת מזהמים שונים לקווי המים הריקים ולזיהום מי השתיה בקווים אלה.

מומחי משרד הבריאות מזהירים כי מים הנאגרים במיכלים ביתיים לזמן ארוך עלולים להזדהם, והדבר עלול לגרום למחלות מעיים.

מומחי המים של משרד הבריאות חשפו גם תופעה נוספת: המים המגיעים מהמוביל הארצי מכילים כמות גדולה של משקעים אורגניים, כלומר אצות מיקרוסקופיות ושרידים זעירים של צמחיה. משקעים אלה אמורים להיות מסוננים עוד בכניסה למוביל הארצי. לדברי המומחים, אין אמנם סכנה, שהאצות יגיעו לברזים בבית, אלא שהן שוקעות בצנרת ובמאגרי המים בדרך לביתו של הצרכן, ומהוות בדרך זו כר נוח להתפתחות חיידקים, העלולים לגרום למחלות מעיים.

ל. שטרן

תְּפִלַּת גֶּשֶׁם

"ויאמר שוב שבע פעמים... והנה עב קטנה ככף איש עולה מים" (מלכים א יח, מד)

[illegible]

נחלי דם נשפכו בארץ ישראל במלחמות על נחלי המים

משחר קורותיה של ארץ ישראל נקשרו מלחמות רבות באזור למאבק על בארות המים והנחלים. מימי אברהם שפלישתים גזלו ממנו את הבארות שחפר, דרך שנות כיבוש הארץ והתנחלות השבטים, עבור לימי השלטון הביזנטי, המוסלמי והבריטי היו באזור מלחמות על המים. מחקר שפורסם לאחרונה בארה"ב קובע שגם בעתיד יתפסו המלחמות על המים באזור מקום חשוב ויורוק הצידה את המלחמות על הנחל השחור, הנפט.

מאת א. פאר סופרנו הצבאי

הדם שנשפך בארץ ישראל ובמרחב הסמוך, במלחמות על מקורות המים, היה יכול למלא כמה נחלים. כך משחר ההיסטוריה היהודית בארץ ישראל ועד לימים אלו ממש, בהם פורסם מחקר רחב היקף על כמה אנשי מדע בארה"ב הצופים כי מלחמות העתיד במזרח התיכון לא יהיו עוד על הנחל השחור, הנפט, אלא על המים שהם מקור חיים לכל מדינה.

העובדה שארץ ישראל מצויה באזור שבו כמות המשקעים קטנה ואין מקורות מים משמעותיים כנהרות זורמים בכמויות משמעותיות הופכת את תלותו של האדם במרחב זה, במים, לבולטת במיוחד. כך בנגב ובדרום הארץ שם כל השנים והתקופות הורגלו המתיישבים לחסוך ולאגור וכך גם בצפון הארץ שיש בו מקורות מים אך בשנות בצורת הורגש המחסור גם שם.

מני אז, התיישבו כל אלו שחיו באזור ליד מקורות מים. עם בואם של אבותינו לארץ וראשית התנחלותם, כבר אנו עדים לראשוני המלחמות על בארות הבודדות אברהם אבינו ובנו יצחק היו שרויים בריב עם שכניהם הפלישתים בשל עימותים על בארות מים וחפירתן. עבדי אבימלך גוזלים בארות מים ואברהם מוכיח את אבימלך על הגזלה.

המלחמה הזאת עם הפלישתים על המים, לא הסתיימה אז, היא נמשכת עד היום. כבר בימי יצחק סותמים הפלישתים את כל בארות המים שאברהם חפר "וימלאום עפר".

ברבות השנים, בעת מלחמות תופסת ההערכות להשתלטות על מקורות מים מקום חשוב. בעיקר בולט הדבר בעת מצור על ערים. כשישראל צרו על ערים אחרות וכשהגויים צרו על ערי ישראל. דוד המלך כובש את ירושלים רק לאחר שהצליח להשתלט על המקור המספק מים לעיר ומנתק אותו ממנה. יודפת נופלת בידי צבא אספסיינוס אחרי שהוא תופס את מקורות המים של העיר.

אך לא רק במצור הפשוט. גם בקרבות פנים אל פנים בשטחים הפתוחים, תפסו המים מקום חשוב במלחמות ובעיקר בתקופת הקיץ החמה של ארץ ישראל.

נצחונם של המוסלמים על הצלבנים במרחבי קרני חיטין הושג אך ורק תודות להבנתם של המוסלמים אז, כי הצלחתם למנוע מים מהצלבנים, שבאו מהצפון הקר, היא שתביאם לנצחון ואכן הם סגרו בפניהם את הגישה לכנרת מכל עבר, הותירו אותם כמה ימים בשדות השדופים ובאחד הלילות החמים הקיפום, הדליקו את שדות הקוצים היבשים והעשן חנק מאות לוחמים צלבנים שלא היה להם מים, לא רק לכבות את השריפה, אלא אפילו להרוות גרונם הניחר.

שומרים על צנורות

בתיאורי המלחמות שהיו באזורנו תופסת בעית המים מקום רב. כמעט כל הצבאות ציידו את חייליהם ויחידותיהם במימיות מים גדולות ביודעם שהשגת מים באזורי המזרח התיכון אינם ענין של בטחון. במכתבי תל־עמרנה, מסופר על המלך מיתני שביקש ללכת (להלחם) עד העיר גבל אבל לא היו לו מי שתיה ולכן שב לארצו".

במלחמת יהורם מלך ישראל ויהושפט מלך יהודה במואב כמעט אבדו צבאותיהם במדבר מחוסר מים. הרשימה ארוכה.

כמעט בכל הערים שנבנו בארץ בתקופת מלכי ישראל, הותקנו סידורים הנדסיים משוכללים ביותר כדי לאפשר הספקת מים סדירה לתושבים. כך בגזר, בירושלים, ביבליאם ובמגידו. למרות שבכל המקומות האלו לא היו מקורות מים בתוך תחומי הערים, הועברו מים בדרכים שונות ותת־קרקעיות לתוך הערים ואפשרו גישת התושבים למקור־חיים זה בלא שיופרעו על ידי הצרים או המתקיפים מבחוץ. רבות מערי כנען לא הוכרעו במשך שנים רבות, רק בשל העובדה שהצרים לא הצליחו לנתק את מקורות המים של התושבים.

בכל רחבי ארץ ישראל פזורים אלפי בארות קטנים בודדות ובריכות אגירה לאיגום מי המעיינות החורפיים. יחד עמם נבנו מספר מובילי מים שהעתיק שבהם הוא מנהרת חזקיהו שבאמצעותה הועברו מי הגיחון לתוך ירושלים. אך היו גם מובילים במקומות אחרים. תעלת בירניקי העבירה את מי נחל יבניאל לטבריה. תעלת קיסריה העבירה מים מנחל התנינים לקיסריה ולישובי האזור והאקוואדוקט שהעביר מים ממעיינות כברית לאזור עכו.

גם בתקופה המודרנית, במלחמות החדשות, היו המים למקור חיים. במלחמת השחרור, הוטל מצור על ירושלים בנסיון למוטט את תושביה היהודיים שנותרו בלא מים. בנגב הוקמו כ־30 ישובים, כולם ליד עיינות מים. הערבים רכזו את עיקר פעילותם בניקוב צינורות המים שהובלו מהבארות לתוך הישובים האלו. חיילים רבים נדרשו כדי לערוך סיורי הגנה על הצינורות שבהשמדתם היה מגיע הקץ, להמשך קיומו של הישוב כולו. ליד הקיבוץ רוחמה שבדרום הותקפו 8 שומרי צינור יהודים, על ידי כפריים מהאזור ששה מהם נהרגו למחרת נשלחה יחידה אחרת לשמור על הצינור וגם מהם נרצחו חמישה.

ברבות השנים, אחרי הקמת המדינה התרכזו המאבקים על מקורות מים גדולים יותר המרכזי שבהם הירדן ונהר הירמוך המזרים מימיו לתוך הירדן ומשמש כאחד ממקורות המים העיקריים.

מעניין שבשנת 638, הגיעו הערבים לארץ, כבשו את מקורות המים וכך נכנסו לארץ והשתלטו על הביזנטים ששלטו בה. מאוחר יותר כשהבריטים הגיעו לאזור היתה אחת מנקודות הכיבוש הראשונות שלהם מערכת ההפעלה של המים והחשמל בירמוך ובנהריים. באזור זה היו מאוחר יותר עימותים קשים בין ישראל לירדן וסוריה שדומה כי לא תמו עד היום.

בצורת כעילה למלחמה

עשרות מלחמות בתולדות העולם פרצו כתוצאה מבצורת שפקדה ארצות שונות וכדי להציל את אוכלוסיהן יצאו לכבוש מקורות מים חדשים. גם בארץ, במהלך ההיסטוריה מוכרים לא מעט קרבות שהגרעין להתרחשותן טמון במעמקי־האדמה, בין הסלעים הנובעים וליד העיינות.

האם מלחמות מסוג זה ועל עילה זאת, הן נחלת העבר? — לשאלה זו משיבים בשלילה פרדריך פריי ותומאס נף, אמריקנים שערכו לאחרונה מחקר על בעית המים והקשר שבינם לסכסוכים מזויינים לדעתם, בדיקות שהעלו מומחים בעולם קובעים שאחת הסיבות לרצונה של ישראל להמשיך ולהחזיק בשטחים ברמת הגולן כמו גם ביהודה והשומרון, הוא בשל העובדה שמי ששולט שם, מחזיק את ידו על מקורות המים של כל האזור.

אך לדעתם בדיוק כמו שמחסור במים יכול לשמש עילה ליציאה למלחמה, הוא יכול גם לשמש כר לשיתוף פעולה בין ארצות ואפילו כאלו שקודם לכן נלחמו זו בזאת.

חוקרים אלו בדקו ומצאו 5 סיבות עיקריות המקנות למים מקום מיוחד במערכת היחסים בין מדינות.

ראשית, מדינה הסובלת ממחסור במים, חייבת להתייחס לבעיה זאת כאל בעיה בטחונית ממדרגה ראשונה והיא נושאת בחובה ניצני עימותים צבאיים.

שנית, משק מים מפותח הוא מרכיב חשוב באיכות החיים של מדינה. בהעדר מים נדונה אותה מדינה לנחשלות ותמיד תחפש דרך להגיע למקורות מים טובים יותר אם הם נמצאים במדינות שכנות.

שלישית, מדינות מתייחסות לבעיות המים שלהן כאל בעיה לאומית, פנימית ובעלת חשיבות ממדרגה ראשונה וההבטים השונים בתחום זה נבדקים כמו נושאים כלכליים פנימיים, כמשק חקלאי, תעשיה וכדומה. מדינות לא מטפלות בענינים אלו בהקף רחב, בינלאומי, בצורה שניתן היה לעתים לפתור את בעיות המים בצורה טובה יותר.

רביעית, מים כמו מינרלים אחרים יכולים ליצור שיתוף פעולה בין מדינות אפילו אויבות.

וחמישית, אומרים החוקרים אין כמעט התייחסות לנושא במשפט הבינלאומי, כך שנושאים רבים נכללים בחלק הבלתי ברור של החוק וניתנים לפרשנות חד צדדית של כל צד.

ארץ ישראל — מצטטים שני החוקרים האמריקניים את התורה, אינה כמצרים "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק. והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים".

הם מפנים איפוא את תשומת הלב למאבק על השגת מים באזורנו. מאבק שבו היו שותפים כל תושבי האזור, כל הדורות, והפרופסורים פריי ונף מציגים את מאזן המים באזורנו ועל בסיסו בונים הם את התאוריה ל"סבירות גבוהה" של מלחמות שיהיו במרחב שלנו כשהרקע יהיה השליטה על המים.

עימות המים הבלתי נמנע

"היכן יש מים בכמות משמעותית בישראל ובגבולותיה" שואלים הפרופסורים ומיד משיבים: "המקור החשוב ביותר הוא נהר הירדן. ישראל שולטת על חלקו הגדול, מאז 1967, דבר הנותן לה לדעתם עדיפות רבה מול הירדנים".

ולא רק זאת "השלטון הישראלי בתוך יהודה ושומרון יוצר מצב שבו לא ניתנים היתרים חדשים לקידוחי מים על ידי ערבים, ולעומת זאת כמעט כל הישובים היהודיים החדשים קדחו, לדבריהם, בארות מים עמוקים ומהם הם שואבים את כל צריכתם ויותר".

פריי ונף, קובעים שיש להם עדויות ברורות לגישתה המיוחדת של ישראל, לפיה נאסר על הערבים לחפור בארות בעומק של יותר מ־70 מטרים ולעומת זאת, המתנחלים ורשות המים חופרים בארות בעומק מאות של מטרים הגורמים לחדירת מים מלוחים לבארות הרדודים יותר. היהודים אומרים הפרופסורים שואבים גם כמויות אדירות של מים ביחס לתושבי הגדה, ומסקנתם: ירדן

(המשך בעמוד י')

מסעדה סינית ואירופאית
צ'יינה צ'ולנט
גלאט כשר
בואו לסעוד בחג בסוכת הענק
באויר צח המשקיף על נמל יפו והעיר העתיקה
שמחת בית השואבה בכל ערב בסוכה
לילדים — תפריט מיוחד (מחל)
גלאט כשר
פתוח רצוף מ־12 בצהרים עד חצות הלילה
יפו העתיקה. רח' פסטר 4. (על גג בנין התרויה הישראלית)
טל. 829595 ★ 829966 ★ חניה בשפע

هكذا من الأصل

ספרים ☆ סופרים ☆ ספרות

בצלאל לנדוי

"גנזי ישראל" — להאיר עולם ומלואו

להופעת 2 כרכי הספר עה"ת — תורותיו של האדמו"ר הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע

שבעים פנים לתורה והליכות שונות בדרכי החסידות. תורת החסידות נמשלה בפי ראשוני התנועה כנהר יוצא מעדן, ומטבעו של נהר במרוצתו לשנות את צורתו; בהתאם להבדלים גיאוגרפיים ופיסיים בדרך הילוכו ולאקלים השונה בכל מקום ומקום. ותורת החסידות יסודתה בקודש ממעין באר מים חיים: הבעש"ט הקדוש ותלמידו ממלא מקומו המגיד ממעזריטש, אולם, ברבות הימים, עם התפשטות והסתעפות בתי החסידות, נתלוו לה גוונים מיוחדים ואין בית המדרש בלא חידוש.

ומיוחדת היא דרך החסידות לבית רוז'ין, שחותמה של יוצרה, הוא הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין, אבי השושלת, טבוע עליה בכל הליכותיה. הוא שהניח את יסודותיה וקבע את עקרונותיה המרכזיים. הוא ששימש גם מופת לאורחות חיים והממשיכים אחריו הלכו בעקבותיו, ובולטים ביניהם אבות בית טשורטקוב, הרה"ק רבי דוד משה ובנו הרה"ק רבי ישראל זיע"א שתורתו צפונה בספרים שלפנינו, "גנזי ישראל" על התורה בשני כרכים, כשאנו מצפים עוד להופעתו בקרוב של הכרך השלישי על מועדים.

הרה"ק רבי ישראל שנסתלק מעמנו לפני למעלה מיובל שנים, המשיך את שרשרת הקודש לבית רוז'ין-טשורטקוב; ועוד לפני יציאתו לאור עולם דיברו עליו גדולות ונצורות, ויודעי דבר היו מספרים מפה לאוזן אותו סיפור מופלא על אחד הצדיקים הנסתרים, ר' אלתר שמו, שהיו אומרים עליו שהיו לו מחשבות קדושות וטהורות כבעל רוח הקודש, שיום אחד לפני לידתו של רבינו גילה: "זה היום ראיתי בחלום את רבינו הק' הרוז'ינער זצ"ל, בהיותו מכירו עוד בעלמא הדין, וראה שהיה הולך ונושא תינוק רך הנולד ואמר בפירוש הנני נותן לפניכם היום ברכה וזה יהיה לכם ממלא מקומי רועה נאמן, צדיק כביר", ואמנם בחמישים שנות מלכותו הנהיג רבינו את עדתו בחכמה ובתבונה, באמת וברחמים.

הוד מלכות היה שפוך על זיו איקוניו האציל ויצוק בכל אבריו, כולו שופע עדנה, נועם, חן וקסם אישי, כולו אומר כבוד. מזיו איקונין שלו זורח אור אצילות, שכן היה נצר מגזע הפרתמים, וממבט ראשון כבר יכולת להבחין ביחוסו כנצר לבית דוד ונתקיים בו הכתוב "ושפכתי על בית דוד רוח חן ותחנונים", כליל תפארת, תפארת שבמלכות.

במרכז ההנהגה ויושב אוהל

מו"ר ר' דוד זוריצקי תיאר בהזדמנות אחת את ידידותו של נשמה גדולה בשתי פנים: יש והקב"ה מוריד נשמה גדולה ובפירוש מייעד לה תפקיד של "יושב אוהל", ויש שהקב"ה מייעד מראש לנשמה תפקיד הנהגה, אם לשמש ולהנהיג עדה אחת או מנין אחד של יהודים, ואם להנהיג דור אחד או כמה דורות, כלומר מנהיג של עולמות. כאשר הקב"ה מטביע לנשמה חוש ותג של מנהיג, שופעת נשמה זו ובמרוצתה לרדת לעולם התחתון, היא סוחפת עמה עולמות עליונים, היא שואבת מהם את כל הרזין ומחלקת אותם בכל העולמות דלתתא ולכל האנשים המצויים בהם.

באישיותו של הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב נתמזגו שתי התכונות גם יחד: אחד מהבולטים בשרשרת ההנהגה של היהדות הנאמנה שהתלכדה ב"אגודת ישראל" ובשני הדורות שבהם חי ופעל. דור אחד שלפני מלחמת העולם הראשונה והדור שבין שתי המלחמות — היתה השפעתו ניכרת ובולטת, דברו, דברי מלכות, אך מאידך גיסא השתדל בכל כוחו להצטנע, אם כי מהיכלו, קודם בטשורטקוב ואחר-כך בוינה, הקרין אורו לכל אלה אשר נשאו אליו את עיניהם.

אמנם כן, האור הגדול יש והוא נסתר כאילו מעין רואים, ואין זה אלא שהוא מובלע ככבשן אש שחומו בפנים וכל כולו אינו עשוי אלא להתיך ולחמם את סביבתו. יש שאתה מבחין באור זעיר אולם הפרפרים נמשכים אל האור המופלא הזה והוא זורע דעת וקוצר אהבה, זורע חמלה וקוצר רחמים. הצדיק שזכה למעין האורה, משתמש במקור הרחמים ומשפיע מטובו לכולם, מגודל אהבתו לישראל, לרעים ולטובים גם יחד.

אהבת ישראל — מדה סגולית זו עיטורתו כשושן הוד, דורש טובתם של ישראל, כל הגיגיו נתונים תמיד להמשיך ישועות ונחמות לכלל ישראל. כשעמד לפני אדם וסיפר צרתו, צרת הפרט, השתתף בצער היחיד ולא היה גבול לקורת רוחו כאשר נמסר לו על הקלה במצבו של האדם. יכול היית להבחין על פניו שהרגיש הקלה, שהוקל לו כביכול,

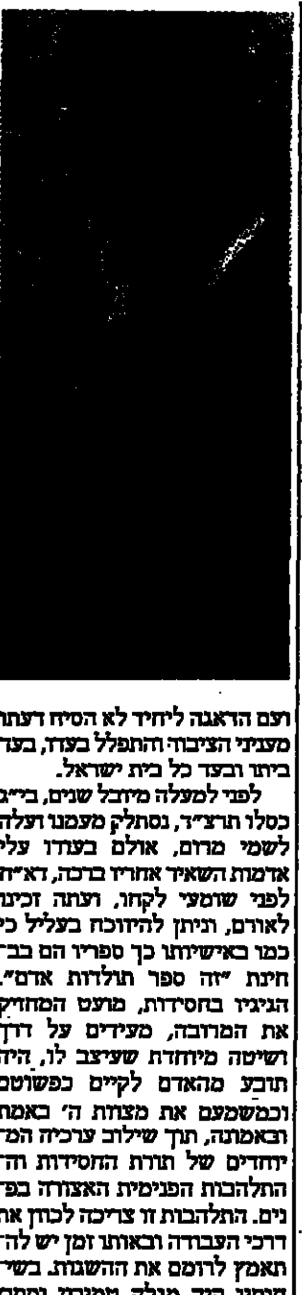

ועם הדאגה ליחיד לא הסיח דעתו מעניני הציבור והתפלל בעדה, בעד ביתו ובעד כל בית ישראל.

לפני למעלה מיובל שנים, בי"ג כסלו תרצ"ד, נסתלק מעמנו ועלה לשמי מרום, אולם בעודו עלי אדמות השאיר אחריו ברכה, דא"ח לפני שומעי לקחו, ועתה זכינו לאורם, וניתן להיווכח בעליל כי כמו באישיותו כך ספריו הם בבחינת "זה ספר תולדות אדם". הגיגיו בחסידות, מועט המחזיק את המרובה, מעידים על דרך ושיטה מיוחדת שעיצב לו, היה תובע מהאדם לקיים כפשוטם וכמשמעם את מצות ה' באמת ובאמונה, תוך שילוב ערכיה המיוחדים של תורת החסידות וההתלהבות הפנימית האצורה בפנים. התלהבות זו צריכה לכוון את דרכי העבודה ובאותו זמן יש להתאמץ לרומם את ההשגות. בשיחותיו היה מגלה טמירין וסתרי תורה, רמזים וסודות הקבלה שיש בהם כדי לקרוע חלונות אל הגבהים, אך באישיותו היה יורד אל העם, כביכול, נותן דוגמה לדרך הרצויה, שיהא אדם מטפח בקרבו את האיכות, את האוצר הפנימי, מתוך מאמץ, ואין זה מן הדברים הקלים כל עיקר, שלא לגלות זאת לעין רואים.

ספרי הרה"ק מטשורטקוב

[illegible] למעלה משמונים שנה, בשנת תרס"ד, הופיע ספרו הראשון של האדמו"ר הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע, הספר "תפארת ישראל", המכיל חלק מתורותיו שאמרן עוד לפני עלותו על כסא נשיאותו. ספר זה, שהיה עוד למראה עיניו של אביו האדמו"ר הזקן זי"ע, נערך והותקן לדפוס ע"י הגאון החסיד ר' ישראל רפפורט ז"ל, הרב דטשורטקוב. הופעת הספר עוררה אז רושם כביר בעולם החסידי והתורני, וכך סיפרו כי הגאון המפורסם רבי יצחק שמעלקיס ז"ל, אב"ד למברג ובעל שו"ת "בית יצחק", התבטא ואמר כשהגיע לידיו הספר: אם הצדיקים יודעים לומר תורות בגאונות כזאת — אנן מה נעני אבתריה...

ספר שני המכיל אף הוא חלק מתורותיו, בעיקר על מועדים, "ישמח ישראל", הופיע בערוב ימיו, בשנת תרצ"ג בוינה, והוא נערך והותקן לדפוס ע"י הגאון החסיד ר' דוד ויידמן ז"ל. ואולם, היבול המקיף ביותר של תורות האדמו"ר וחידושיו, נכלל בספר שלפנינו, "גנזי ישראל", אוצר בלום על כל פרשיות התורה ועל מועדים (שיופיע, כאמור, כחלק ג'). ספר זה הופיע לראשונה בשנת תשכ"ה בארה"ב, ע"י הרב החסיד הישיש ר' מיכאל הלוי שכטר ז"ל, ועתה הוא מופיע מחדש, אך בעריכה חדשה, מהודרת ומפוארת, בתוספת מקורות ומראי מקומות, ובסידור מדוייק לפי פרשיות התורה בשני הכרכים הראשונים, ועל מועדים — בכרך ג'.

על מלאכת ההידור והעריכה מנצח מיודענו ר' ישראל שפיגל, שאיתמחי גברא, ואמנם הספר שלפנינו כלול בהדרו ויופיו, הדר הוא מלבר ומלגו, מבחינה חיצונית ופנימית גם יחד.

בהרצאה המפוארת של ספרים אלה ניכר כי ר' ישראל שפיגל לא רק ממלא חובת כבוד לבית אביו, אלא ניכרת חיבת הקודש וחיקתו שלו לחסידות מפוארת זו ולרבותיה הגדולים. אביו, הרה"ח ר' דוד משה שפיגל ז"ל, נחשב לנאמן בית טשורטקוב באוה"ק מני אז עלה ארצה בשנת תרפ"ו בעצת ובברכת רבו הרה"ק ר' ישראל מטשורטקוב. הוא שימש במסירות רבה כפטרונו של ביהמ"ד של חסידי טשורטקוב במאה שערים בירושלים ובמרוצת השנים הוציא לאור את הספר "דרוש טוב" להאדמו"ר השלישי לבית טשורטקוב, הרה"ק רבי נחום מרדכי זצ"ל ואת הספר "דברי שלמה", להאדמו"ר הרביעי, הרה"ק רבי שלמה זצ"ל. מאוחר יותר, לאחר הופעת הספר "גנזי ישראל" בארה"ב, התמסר ללקט עוד משרידי תורותיו של האדמו"ר רבי ישראל זצ"ל ולערכם לדפוס, אך לא הספיק להוציאם לאור, ואלה נכללו בספר "גנזי ישראל". בצירוף תולדות חיי האדמו"ר, שי"ל בשנת תשמ"א ע"י בנו, ר' ישראל שפיגל.

להדריכנו באורחות-חיים

הספרים שלפנינו, "גנזי ישראל" מהודים מלאכת מחשבת ושילוב נדיר ומבריק של מחשבה והגות מעמיקה, הוראה והשקפה, צלילה במעמקי גנזיה של תורת ומחשבת החסידות, שהרי על כן הדברים הם דא"ח עפ"י דרכי החסידות, להדריכנו באורחות חיים למען ייטב לנו בזה ובבא. מתוך העיון בספרים אנו למדים עד כמה הרחיק ראות והדבריו שהשמיע לפני חסידיו הגיב תמיד על מאורעות הימים והדיהם היו מרובים.

בשעה שהציונות עלתה על במת היהדות התלבטו שומרי

המשך בעמ' ד' קובץ ב'

הרב משה הרשלר

רש"י השלם

מקורות הארות נוסחאות תוספת רש"י

יצירתו של אדם משמשת לו דמות יצירה, זיו וקומה, רוח ונשמה. וכך אמרו דורשי רשומות: רבי יהודה הלוי — לב האומה, הרמב"ם — מח האומה, רש"י — נשמת האומה.

פירושו של רש"י לתורה, אינו רק תפארת חן של הזהב ידיעותיו ונועם פשטותו וזוהר שכלו, אלא יש בה מנבכי הנפש ששואבת מרוח הקודש ומאור הגנה, וכך כותב השל"ה "...כי בכל דיבור ודיבור של רש"י יש בו נסתרים ענינים מופלאים, כי חיבר החיבור שלו ברוח הקודש".

וכך קבלה בידינו, כשם שהתפילה כוללת שאלת כל הדברים שהן אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הכלל כולם כדי שיהיו ערוכות בפי הכל (רמב"ם תפלה א ד), כך פשוטו של מקרא של רש"י כולל את כל הפירושים של מקרא, ומקפלים בתוכם כל הביאורים של תורה שבכתב בפשט בדרש באגדה ובהלכה, אב פרשן לתורה, וכמאמרו של הראב"ן: "תורה אמת היתה בפיהו, בשלום ובמישור הלך והעמיד לעולם רגל שלישי".

כל גדולי הדורות מרכינים ראשם, יחוד רש"י בחיבורו ונאמן בפירושו, הגר"א כותב: מה שאנו מתיגעים זמן הרבה, מוצאים אנו אחר כך שרש"י ז"ל הרגיש בזה ותירצו לפי דרכו בקודש במלים קצרות.

נר ישראל, רבן של כל בני פרשן דתא, אב התלמוד, כאלה, ורבים אין ספור הכתירו הדורות להמורה הגדול לרש"י הצעיר. וכך מספרת האגדה, לרש"י לא היו בנים כי אם בנות — בשעת פטירתו של רש"י יצאה בת קול ואמרה עתידים כל ישראל להיות בניך.

דור שלנו עסוק בדיסוטים אחר גנוזות, ובחישופים אחר תגליות, גילויים שהוסיפו לנו נסתרות מתורתן של הראשונים, שעצם מציאתם מביא שמחה וחדוות גילויים.

אכן טרם באו חדשות שיביאו מהפך במקובלות לנו, אפשר שמשום כך מנחו אפיקי עמל, אל המורשת שפרוסה לפנינו זה דורי דורות.

הפעם לפנינו נסיון מוצלח לפריצה לעומקם של פירושי רש"י, יצירה שעמלים עליה הרבה שנים חבר תלמידי חכמים של מכון "אריאל", שממשיך לצאת בעקבות הנצח של המורה לדורות, ובעקבות דורות רבים וגדולי הדורות אשר עמלו לבאר לפרש ולדון בפירושו של רש"י על התורה, כמאתים וחמישים פירושים לפנינו מקדמונים הרא"ם מזרחי, מהר"ל מפרג, הלבוש והט"ז, ואחריהם ולפניהם רבים וגדולים שדנים על כל תג וקוץ הוד הקודשים מתורתו של המורה, פירשו ולא השלימו, ומקום השאירו לדור שלנו, כך דרכה של תורה, ארוכה מארץ מדתה, ויש לה עוד מקום לתלות עליה ותקודי חכמה ואורה להאיר את פינות ההיכל.

ואנו עומדים מלאי הערכה והערצה על מלאכת המחשבת של החיבור שיצא זה עתה לאור עולם, שמנסה לעשות חלונות בשערי היכל הקודש של פירושי רש"י לתורה, כשהוא מנצל את האפשרויות הרבות העומדות לפנינו בעידן המתקדם שלנו, הנותן גישה אל מקורות רבים של מדרשים עלומים וחדשים, ואל כתבי היד המצויים בספריות פזורים במרחבי העולם, עם כושר ומאמץ נפלא של הקרבה ואמונה בחשיבות היצירה.

אין בידנו תבונה ועוז ואמת מידה להעריך את עומק תורתו ושיטתו של רש"י, הפשט הרמז, הדרוש והסוד לעומקה של תורה נגלו לו לרש"י מתוך דרישת התורה על כלליה ופרטיה, מכמני מסורותיה, דברי חכמים פשוטם ומדרשם ימה של התלמוד, ואוצרות עולם האגדה והמדרש, ובזה יחודו המופלא וסוד גדולתו לכפול ולקפל כל התורה כולה מקשה אחת לפרש פשוטו של מקרא, פירושה של תורה. אין ספק שרק התגלות ממרומים שהופיעה בבית מדרשו ובבית היוצר שלו. נתנה לו עוז ובינה ממשלה ותושיה לפרש את פירושו, אש אדומה של מסורות חכמים הדרש והמדרש; עם אש לבנה של פשוטו וישובו של מקרא.

ואכן משימה עליונה זו המרצה את חבר העמלים לבוא עד החקר והעיון עד מקום שתשיג השקפתם והבנתם, כדי לחקור את יצירתו של רש"י לתורה שבכתב, לעמוד על סוד פרטיה, יסודותיה, שורשיה. יניקתה, יסודות עיצובה ויציקתה. להסיט את פרוכת הפרגוד כדי להציץ אל החזון הפלאי ולחזות קרני ההוד הזוהרות מבעד הצעיף של העמל והרצון.

שני מניעים תפקידי יסוד בתכנית יצירתן, האחת, השואפת לגלות שורשי הגיגיו ומקורותיו שהם רבים, חשופים מכל אוצרות המדרש והתורה, הרכבתם של מספר מאמרים של הגדות חז"ל ויציקתם למסגרת אחת, מקשה אחת של מאמרות ולשתות מתוך מאמרים סותרים או חלוקים, ולבוא בהם עומק פשוטם ויישובם של המקראות. הכל לפי אמיתה של פסוק, יש שמוסרם במקורם, ויש שהוא בונה להם מטבע שהוא יוצק בדפוס שלו, ורק גילו מקורותיהם שהם לפרקים ממעינות שונים שכולם הולכים על הים אל ביאורה של תורה, אפשר לעמוד על רצון הדברים. זיהויים של המקורות על נוסחותיהם השונות והמדוייקות מאפשר להזות את משמעות העניין או הדרשה שרש"י מצא להביע בה את ביאורו.

הרבה נתחבטו גדולי הפרשנים של רש"י לעמוד על דבריו, ועל אמת תכנם דעות שונות נאמרו על ידם, יש והם חלוקים, עם תפיסות שונות אפילו רחוקות זו מזו. עם גילוי מקורותיו של רש"י אנו נעזרים לגלות על צפונות אמריהם.

כך נוכל גם לרדת אל שיתי סיגנונו שנזהר בהם להשתמש רק בלשונם של חז"ל, שבהם מצא יכולת לתת ביטוי אמין תואמן החופפות את רצון פירושו.

ומשימה אחרת נטלו עורכי החיבור לבקש ולתהות על מניעיו של רש"י לפרש כך את הכתוב, לדורשה בפנים אלו ולפרוש מפנים אחרות שיש להם מקום של סברות הפשט, את יעוד רצונו מביע רש"י: "ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא ולאגדה המיישבת דברי המקרא דבר דבור על אופניו". ולישב פשוטו של מקרא באתי". פשוטן של מקראות ע' פנים להם, הכוללים את כל הפשטים שישנם, מכאן שהוא יודע סוד היצירה, את צירוף כל הפשטים והביאורים, כדי לבוא בהם מעשה בראשית פשוטו של מקרא.

וכשאנו מסתכלים בקשה הנפלאה שלפנינו, של מציאות וחשיפת המקורות של רש"י אנו רואים חזיון נפלא שכל ה"פשוטו של מקרא" של רש"י יש להם מקורות בחז"ל ובדבריהם, מושתתים על יסודות מדרשי חז"ל, "פשוטו של מקרא" משל חז"ל הם; כשם ש"מדרשו של מקרא" משלהם הוא.

ורש"י ידע צירופן של אותיות בתיבה אחת או שתים, אוצר הוא תוכן רעיוני עשיר הגנוז במסתרים של דברים, הרים ושחקים של אוצרות תורה, שכל תיבה שלהם מתחלקות לכמה ניצוצות ולכמה טעמים.

ומה נכבדה המלאכה שעשו העמלים העורכים, לדקדק בנוסחאות הישנות של רש"י שבית אב ומקור להם ולפיהם מתפרשים הרבה דברים.

ומשנה טובה עשו עמנו, שהביאו המקורות ועמהם ציונים להשוואות רבות, כיון שברי להם שכל העלם של מסורה או מקור יכול לגרוע מתפיסת ביאור אדרותו של הקבלה והמסורה השזורות במסכת המורה.

ואל תהא מלאכת גילויי המקורות קלה בעינינו, הנה מאמר שגור בפי העם, ואינם מבחינים שהוא לקוח מביאורו של המורה (רש"י בראשית ב ב): "ויכל אלקים ביום השביעי, מה היה העולם חסר, מנוחה, באה שבת באה מנוחה כלתה ונגמרה המלאכה". מאמר שהראשונים מביאים מהמדרשים, ואינו נמצא לא בב"ר ראשית רבה ולא בירושלמי, ואין ספק שמקורם ברש"י, גם רש"י עצמו מזכיר (מגילה ט א ד"ה ויכל): מדרש חכמים שדרשו בו מה היה העולם חסר מנוחה באותה שבת באת מנוחה, ומובא בתוספות סנהדרין לח א. וראה בפנים את איסוף המקבילות והשערת המקור מאיר העניין.

וידועים הם להביא ממרחקים מקורות הגלויים לפני רש"י (שם ד ד): וישע ה' אל הבל ואל מנחתו. ירדה אש וליחכה מנחתו. והמקור בשה"ש זוטא ו ב: "ויהי יום לנו, ביום שירדה האש לקרבנו של הבל".

גם כשאין הכרח שמקור רש"י

(המשך בעמוד ט)

בהוצאת אריאל — מכון האדרי פישל ירושלים
עריכה ראשית הרב שאר-ישוב כהן. הרב בצלאל מעיני הרב שמואל יעקובוביץ

עיון לחג הסוכות

ה. אבן-שהם

גלות ושמחה בצל האושפיזין

בפרשת המועדים שאנו קוראים ביום הראשון של החג, בסדר "אמור", מזכיר הכתוב את מצות השמחה בחג הסוכות, אבל בקשר לארבעת המינים הניטלים בו, שכן נאמר: "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר... ושמחתם לפני ה' א-לקיכם שבעת ימים", הרי שקשר הכתוב את מצות הלולב עם מצות השמחה, ואף נענוע ארבעת המינים שאמרו בגמרא שהוא "כדי לעצור רוחות רעות וטללים רעים" (סוכה ל"ז:), זהו שכר המצוה, אבל כוונת מצות הנענוע הוא משום שמחה מן הכתוב (דה"א ט"ז): "אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ, הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", הרי שמפני המשפט ששופט הקב"ה את העולם בחג הסוכות על המים יש לנו לעצור רוחות וטללים רעים על ידי הרננה והשמחה שאנו עושים לפני ה' בארבעה מיני עץ, ובספר יוסיפון כתוב: "בחג הסוכות, כשישראל באים למקדש להלל לה' בארבעה מיני עצים", ומלשון הירושלמי (סוכה ג, א) שלולב היבש פסול משום "לא המתים יהללו"... (תהילים קט"ו), משמע שעיקר מצותו הוא לשמחה והילול. אבל אין זכר בפרשת "אמור" זו, שמצות סוכה היא משום שמחת החג, שאף שהוזכר בפרשה שחג הסוכות היא זמן שמחה, לא הוזכר הדבר לגבי מצות ישיבת סוכה, שלא נאמר שם על מצות "בסוכות תשבו שבעת ימים", אלא "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים". אבל בפרשת המועדות הנקראת ב"שמיני-עצרת" (בחוץ לארץ), זו שבסדר "ראה", מזכיר הכתוב את מצות ישיבת סוכה בקשר עם מצות שמחת החג, שכן נאמר שם: "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים, באספך מגרנך ומיקבך, ושמחת בחגך", כאן קשר הכתוב את מצות השמחה, והוסיף להזכיר ולהטעים "באספך מגרנך ומיקבך" כעיתוי וסיבה למצוות הסוכה והשמחה.

וכאן שואל השואל: תאמר שאסיפת גרנות ויקבים משמחת את הלב, בראות האדם את פרי עמלו וברכת א-לקיו, יבול שנתו ואסם מזונותיו מלא ומבורך, יראו עיניו וישמח לבו, למה אם כן תבא המצוה והפקודה לשמוח בעת שהשמחה מאליה עולה גדותיה יחד עם אסמי הבר ויקבי התירוש והיצהר? ויתר מכן: וכי הגלות המטלטלה מבית קבע בנוי ומוצל ומוגן טוב ויפה, מרוהט ומרוצף ומקורה ומואר במיטב היכולת, אל סוכת חדר דלה וארעית מסוככת "בפסולת גורן ויקב" (סוכה י"ב.), הכוכבים נראים בה מבין בדי סיכוכה, יש בה להסב שמחת לב, או להביע רגשי שמחה בזמן שמחה, יותר מבישיבת טורקלין שאננה?!

ויתרה על כולן: הכתוב מקשר את מצות סוכה ומצות שמחה אלו בימי אסיפת גורן ויקב אל מצות "ושמחת אתה... והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך", באמת יש קשר הדוק ומובן בין אסיפת יבול לבין המצוה לשמח לב עניים וגלמודים במתנות, אבל מה ענין זה לענין ישיבה בסוכה, וכי שורת הדין נותנת שבעל בית קבוע ובנוי יקבל את פני העניים מחוץ לביתו, בסוכת חדר ארעית?!

ועולה על כולנה: מסוד ה' ליראיו גילה לנו רבי אבא תלמיד הרשב"י בספר הזוהר (אמור ק"ג:), שבסוכתנו אנו זוכים לארח בשבעת ימי החג "אושפיזין" — אורחים נעלים קדושים ונכבדים מאד, הם הם: אבותינו הקדושים, השלשה, אברהם יצחק ויעקב; ואתם משה ואהרן, רועי ישראל הנאמנים הראשונים; ויוסף שכל בית ישראל נקראים על שמו "שארית יוסף" (ב"ר ע"א, ב.); ודוד, מלך ישראל; הם הנקראים בפינו "שבעת רועים", מה לאלו השבה לבוא להתארח לנו בימים אלו ובמצוה זו (עיין סוכה נ"ב: בהגדרת שבעה רועים, ואכמ"ל)? ומן התמיהה היא למה נקבל אורחים חשובים וחביבים אלו על פתח הבית מבחוץ בצל סוכת ארעי דלה?! ואף אתה אמור לו: השמחה אינה ראויה לשמה אלא כשהיא באה כתוצאה מהרגשת בטחה, שהרי בכל המקראות בכתבי הקודש אין אתה מוצא שמחה אלא כדבר הנסבב מאיזו סיבה: שמחה במה, שמחה ממה, — למה, לפני מה, — אל מה, — על מה, ואותו "מה" הוא מה שיש לבטוח בו כדי לשמוח בו, שאין השמחה ההוזה אלא במקום העוז והבטחה, כלשון הכתוב על הקב"ה: "עוז וחדוה במקומו" — העוז והבטחה בעוזו, כגורם לחדוה ולשמחה בו. אותה שמחת לב פנימית המפורצת ועולה על גדותיה עם ראות העין את העושר הרב, את האסמים והיקבים המלאים דגן ותירוש, היא שמחה יתומה שאין לה אב ואם והיא תפוג ותעלם ותתנפץ ברוח יחד עם מוץ הגורן, אם סיבתה מולידתה היא תבואת הגורן בלבד, שהרי אז היא שמחה שאינה סמוכה על שום בטחה, שמחה בגרגרי מזון כלים כחציר יבש, שמחה בכח העצמי של זורעים קוצרים ואוספים שהוא אמור לאכלם כדי לעצור כח ולזרוע מהם לשנה הבאה... שמחה של "כוחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", שאינה נסמכת אלא על כוחו של הבוטח עצמו — מעצמו, בעצמו, לעצמו, על עצמו, לפני עצמו, ולקראת עצמו, ואיך יבטח הבוטח באין מבטיח אלא הבוטח בלבדו, ואיך ישמח השמח כשאין המשמח אלא השמח בלבד! תוצאתה של "שמחה" זו היא מפח הנפש, הפחד והיאוש שיבאו אחריה למתבונן בסיבת שמחתו, או — במקרה הגרוע ביותר — גאות לב והתנשאות בגאון עד כדי שבר ומפלה.

וכאשר עלה ברצון בוראינו, נותן התורה, להגיב מגרעין שמחה זו שבלבנו פרי תבואה של שמחה אמתית וקיימת, באה פקודתו אלינו לקלף מגרעין זה את קליפת ההסתר של "כוחי ועוצם ידי" את כל ה"אני" ואת כל ה"שלי",

מגדלת לבדיקת האתרוג אינה המצאת זמננו — תמונה מפולין שלפני השואה
באדיבות ארכיון "גנזך קידוש השם" ב"ב

ולהגיע אל הנקודה הפנימית שבה, אל מקורה ושורשה, אל הבטחה בה' "הנותן כח לעשות חיל", השמחה בו, בטובו וחסדו, לצאת מבית התומה המקורה בארזים ולצאת אל "צילא דמהימנותא" — אל צל האמונה, אל סתר כנפי עליון, ולהכיר מתוך גלות זו את אפסיות הכח העצמי מסמא העיניים ומדאיב הנפש, ולהבין מתוך גלות זו שאין אנו אלא גולים בעולם השפל, אורחים פורחים לשעה בעולם עובר, בסוכת ארעי רעועה, ואין אנו נתונים אלא לחסדי יושב שמים, בו אנו בוטחים ועל חסדו אנו נשענים ואין אנו שמחים אלא בו ובצלו, כי על כן "עוז וחדוה במקומו", ולא על משענת קנה רצוץ אנו בוטחים ולא בקני שבלים וגפנים אנו שמחים אלא במי שאמר והיה העולם, בו בטחה בו שמחה.

ועל כן, "חג הסוכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך", בעת זו עשה לך חג בסוכה, למען תדע שאין לך כאן אלא "סוכה" בלבד, עזוב את התירוש והבר ושמח בפסולת המתיבשת תפוצה בשדה, כי על כן אין אנו כאן אלא בימי חציר, ושמח לב אלמנה גר ויתום אתך בצאתך לקראתם והבדיתך במצבם, נודד ומיטלטל גולה וסר, ואז — "ושמחת בחגך", שמתוך הגה שמחת "חג", שמחה מכוונת וערוכה ומחושבת, בטוחה וסמוכה במי שציוך לשמוח שהוא מי שנתן לך כח להגיע אל שמחה זו.

ובהגיעך שמחה זו, בשמחה שמתוך גלות הגוף והכרת האמת של גלות הנפש, והבטחה השמחה בסתר עליון ובצל שד-י, אין אתה מארח אלא את אבותינו הקדושים רועינו הנאמנים מאלפינו ומלמדינו שאין אנו בארץ אלא אורחים גולים בוטחים במי שמלא כל הארץ כבודו, חוסים בצלו ובסתר כנפיו סלה, כמו שכל אחד ואחד מהם קיים ויישם: אברהם — אזרח עובר אורח בארץ, יצחק ויעקב — גרים בארץ, משה ואהרן — מנהיגנו במדבר בארץ לא זרועה, יוסף — עונה בכבל רגלו, ברזל באה נפשו בארץ לא לו, ודוד — "גר אנכי בארץ, תושב ככל אבותי", איתם ובמסיבתם נבטחה ונשמחה בה', בצילו ובסתר כנפיו.

"ילקוט השמיטה"

ברכה בפני עצמה קבועה ושבדת ל"ילקוט השמיטה", פרי רוחו של המחבר הוותיק והחסיד, הרב חיים מנחם פייכטל, שההדיר את "ילקוטו" — בתוספות מבורכות — זו השמיטה השלישית.

הרב פייכטל הוציא לאור את המהדורה הראשונה של "ילקוט השמיטה" בשנת תשל"ב והתקבל באהדה ובברכה בין עוסקיה ומעייניה. טעמו וניחוחו עמו ולמרות עבודתו של הרב המחבר המהדיר את "משימת הילקוט — לשמש כקובץ לימודי, המקנה ידיעות רחבות ומקיפות בהלכות שמיטה ועניניה", שירטט לפנינו ידיעה רחבה ומעמיקה של תורת השמיטה, הליכותיה והלכותיה, טעמיה ומקורותיה, וציין כארבע מאות פרטי דינים מבוארים ומבוררים בסגנון קל וצח.

ידו הברוכה והנדיבה-רוחו של הרב המחבר, [illegible] החינוך הקנייה הלמדנית, ניכרים היטב על פני רוחב ועומק "ילקוט השמיטה" לשונו קלה ובהירה; סידורו והרצאתו — דבר דבור על אופניו; ידיעתו — רבת מושגים ודיעות; עיונו — ציון מקורות ומראה מקומות לעיון ולהעמקה.

ואם כי המחבר מסייג את ספרו מלהוות "תחליף לספרי הלכה המקוריים בחז"ל ובשו"ע וכו', כי אם מבוא להם, בבחינת פרוזדור וטרקלין וחוזרה עליהם" — נאמנים עלינו דבריו של הגאון רבי יהושע נויבירט שליט"א במכתבו להרב המחבר: "הנני בשמחה עברתי על ספרו החשוב על הלכות שמיטה, והנה אני מתפלא על הסדר הטוב, הסגנון היפה, בירור ההלכה עם כל המקורות, ואוכל להגיד — אתמחי גברא בחיבורו המועיל, ודאי הוא יהיה לתועלת רבה לכל המעיינים בו. הכל נעשה בכשרון רב ורוב התועלת לכל המבקש דבר ה' זו הלכה".

פרקים מיוחדים מקדיש המחבר ל"גבורי החיל — שומרי השמיטה"; על השפעת ברכת שנת השמיטה על יתר השנים; על הסגולה הנפלאה של שנת השמיטה לקבלת הניצוץ האלקי; על התלות היחידה המיוחדת שבשנת השמיטה ועל נס השמיטה שבימינו.

חן מיוחד של המחבר על ספרו, וכמידתו האצילית, נעימת המטבע ודרכת התבונה, באותה מידה הטביע את ספרו.

במדף ספרי השמיטה ניצב "ילקוט השמיטה" בגאון וביקר.

י.מ. טננבוים

מי שכבר קנה — הפסיד

מי שכבר קנה — הפסיד!, זו היתה הרגשתנו כשקיבלנו השבוע לידינו את הכרכים הראשונים של "יומן השבוע" לשנת תשמ"ז, שהו"ל מרכז איגוד הת"תים בירושלים. ובכן, מי שהזדרז ורכש לעצמו יומן לפני כן ואינו רוצה לרכוש יומן חדש, הפסיד. כי על כן היומן החדש פשוטו כמשמעו: חדש. כולו חידוש מרענן במדפי הלוחות, וכבר נמנו וגמרו כל הקרובים אל המקצוע "עוד לא בא כלוח הזה".

יחודו של הלוח הזה בהיותו מיועד לשימושם של התלמידים והתלמידות הסמוכים אל איגוד הת"תים, והמשתמשים בשירותי התחבורה המיוחדת של "אגד", להסעת התלמידים של הת"תים ותלמידות סמינר בית יעקב בירושלים. הסמינר גם הדפיס מהדורה מיוחדת לשימוש תלמידותיו ואנשי צוותו.

בפתיחת היומן, פירוט מלא ומפורט של כל קווי האוטובוסים המיוחדים ומסלוליהם המלאים. ברכה מיוחדת היא התוכנית השנתית המלאה של כל ימי הפעלת התחבורה, ימי הפגרא, ושינוייהם המתחייבים. בגוף הלוח עצמו מופנה הקורא בכל יום פגרא לעיין בשינויים המופיעים בפתיחה.

איגוד הת"תים קיבל על עצמו משימה נרחבת בהכינו לוח בעל אופי מיוחד, ובו פירוט הלימודים היומיים הקבועים כמו הדפים היומיים בתלמוד, בהלכה יומית וכו'. וכאן הערה לעורכי הלוח שיכלו לעשותו לשימוש עבור כלל ישראל, בהוספת פירוט יומי מלא של הזמנים המשתנים, הם לא היו יוצאים ניזוקים גם מבחינת התפוצה, ונקווה שידעו לתקן זאת בעתיד.

ברכה מיוחדת בפני עצמה דורש לו הפסוק השבועי המופיע בתחתית הדף, ספיהם ומכתבם של גדולי ישראל, של ראשונים, מדרשים וכד'. גם כאן יש לנו הערה. מדוע האנונימיות הזו של עורך הפתגמים. פרט זה חשוב מאוד לקורא הכללי ובוודאי כשהדבר נוגע לציטוט מדברי חז"ל וגדולי ישראל. עוד יש לציין את תקציר דיני שביעית שנערכו על ידי הרב דב לנדאו. וכן דברים שימושיים נוספים שצורפו כאן ללוח זה.

כמו כן העיצוב הגרפי והביצוע הנאים, ושותפים להם "פרסום מרכז" ו"גן אור הפקות", שחברו יחדיו עם מרכז איגוד הת"תים בהנהלתו של הרב יצחק גולדקנופף להוציא מתחת ידם דבר מתוקן.

יישר כוחם.

מודעה זו מזכה בכרטיס חינם★
בקניית 5 כרטיסים
בחוהמ"ס חוגגים בבני ברק בלונה פארק במגרש אליצור ליד ב"ח "אוסם" רח' השומר
עד יום א' אסרו חג סוכות כ"ג תשרי 26.10.86
ולקטנים שעשועים
מטיסים מטוסים
מסתחררים בצלחת מעופפת
מתנגשים במכוניות מתנגשות
לרשות הציבור סוכה בשטח
לפי הוראת רב העיר הרה"ג
רבי משה לנדא שליט"א
אב"ד בני ברק
מבקשים מציבור המבקרים בלונה פרק להגיע:
נשים לפה"צ
גברים אחה"צ
ולשמור על הופעה צנועה ותלבושת הולמת
כניסה חופשית לאתר
שעות הפתיחה מ־10.00 בבוקר — 22.00 רצוף.

יעקב ב. פרידמן

"קצתי בחיי מפני הרבנות..."

"... אתור דרך למצא ממה לפרוק עול הרבנות, כי מאסתי בה הרבה, אתה ה' ידעת! ומוצא אני לפני את הרבנות מר ממות... טבעתי במצולות הרבנות אשר לי לאבן נגף לרוחי ולנשמתי רח"ל... ה' יודע גודל צערי ומעוט חלבי ודמי בכל יום! קצתי בחיי מפני הרבנות!! באמונה! כי רוב תפלותי בימים הקדושים להוציא ממסגר אסיר... בוחר אני להיות שמש בביהכ"נ או שומר לילה... אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזקני, מעלה אני עליו כאלו קיים נפש מישראל!!!"

(קטעים מאגרותיו)

ליום הזכרון של מרן רבי עקיבא איגר זי"ע — י"ג תשרי

"איש תם וישר, מלובש בז'ופצע פשוט, ושטריימל של עלקע קרוע..." כך מתאר האדמו"ר רבי דוב בער מליובאוויטש את רבי עקיבא איגר, עמו נפגש בדרכו למעיינות קרלסבאד. אין כהגדרה החריפה הזו, כדי להקיף את דמות הנפילים של אותו "איש ישר".

"איש תם וישר — המנצל קשרים כדי להשיג את שאיוותה נפשו: משרת בלנות מתפנה; והוא מכריז בהזדמנות אחרת: "אין דעם דור — בין אין תורה!". "מלובש בזופצע פשוט" — ור' חיים מוולוזין מבקש לנדוד בעיירות ולהכריז כי רב גובריה של בעל ה"זופצע הפשוט" משל רבו הקדוש הגר"א... ז'ופצע פשוט, שכיסתה גוף שפ"ד משנותיו לא לעס את מזונו כדי לא להעביר את פיו ומתאיו... ו"שטריימיל של עלקע קרוע" — שכסה מוח כביר — שאלף קושיות הברזל שהותיר אחריו, יסעירו את מיטב מוחות העולם היהודי, לדור — דורים!

אין השורות מתיימרות להקרין אלומות על מסכת חייו. כאן נסיון קלוש להקריב למושגינו פרורות מגיציה של שלהבת האש — ששלל גווניה מנהירים את לבות הוגי שמועותיו — אף בעבי הענן המאפיל על תקופתנו, ואש משנתו תוקד עד קץ הימין על מזבחות היכלי התורה — לא תכבה!!!

שבת של קושיה...

פרשבורג התפכחה מזרם היין שנשפך בה בפורים תקצ"ד, כאשר מאורע כבד השרה יגון בלבבות. ארבעים שנה התהלכה שר'ל — בתו של רבי עקיבא איגר, את האלוקים — ואיננה.

קומתו הזקופה של רבי משה נכפפה תחת נטל התלאה. משא העם שהועמס ללא רחם על כתפיו, לא הותיר בידו שעה קלה להשתתח ביגונו. המולת המתדפקים על משכנו — צומת החיים של פזורת ההגריה, לא שככה. ספקות נתעוררו, ומועקות הכבידו על נפשות מבני ישראל — גם טרם מלאו שבעה למותה של שר'ל. הדוור — שמטען בפני עצמו נתייחד בצקלונו עבור רבי משה — לא פסח על דלת הבית אף בימיו העצבנים; והמשא ומתן עם קהלות ישראל בגולה, המשיך והתנהל כסדרו.

בהסכמה שבשתיקה נתקבלה החלטה נמרצת, לא לשתף בבשורה המרה את האב הגדול מפוזנא. רבי עקיבא איגר שאת משא גופו החולה והמיוסר, טענה אך רוחו הגדולה — לא יאצור כח לשבר הגדול.

כעבור ירחים אחדים נזדרזו בני המשפחה לקבל אגרת המבשרת על בקורו הקרוב של החותן. היו שסברו כי יש למהר ולבשר לפוזנא על האסון, קודם שיתקל בו האב השכול פנים אל פנים. הרב מפרשבורג התנגד בחריפות לרעיון: "ה' ילחם לכם — ואתם תחרישון!".

★

רבי משה עצמו, ללא מלוים נסע לבית הנתיבות לקראת חותנו. הפגישה נרגשת היתה, יותר משהיתה אי־פעם. לאחר החלפת ברכת־שלום; קודם שהיה סיפק בידי הרב מפוזנא לשאול דבר מה, נטל רבי משה את החריפה בקושיותיו והציגה בפני חותנו.

חותנו מרן החת"ס זי"ע

...ההמשך כולו — הרציף ההומה, המרכבה המשקשקת, וקבלת הפנים של נכבדי פרשבורג — אבד צורה... והשתקף לעיני הרב מפוזנא מבעד למשקפי הקושיה המופלאה... כאשר המנה היה כי תרוץ הענין הולך ונרקם, ואז רבי משה [illegible] ...זה שאין איש מן המשפחה טרח לקבל את פניו... זה שאין בתו ראה לנכון לדרוש בשלומו — שמץ תמיהה... אלא שמה השתאה בין תמיהה זו לקושיית חתנו... מוחו של רעק"א לא היה פנוי להתהוות נוספות.

והיתה השבת, שבת שכולה קושיה, ישוב ופרכא, בנין וסתירה. הרב מפרשבורג פתח לרווחה את אסמי האורים, השחיז ללא הרף את חריפותו, הקיף סביבו כחומה בצורה את כל חדרי התורה בהן היה "בן־בית" כדי למנוע פגיעה ב... קושיה המופלאה. היה מסתייע בתודת רבותיו, בחכמתו התודרית ובכח רצונו, בהתמודדות עם מוחו הכביר של חותנו. אתה ידע: אין להותיר מוח זה פנוי, אף לשעה קלה!!

במוצאי־שבת זימן עצמו רעק"א לשוב לבית — וקושיה לצעדים עומדת... בתו ושלומה, נכדיו... המשפחה כולה — מסרת בקורו, הוסטו לאי־שם, למקום שם אין קושיות מפולפלות מוצעות את המחשבה... ואף כשבתו ברכבת המוליכה לפוזנא, נזדמן למלויו לשמוע אותו הוגה בקול: "...כמדומה כך מתיישבים היו הדברים בלב חתני...".

כס מכבות לברית מילה...

בית הנכאת שבורשא — עיר גדולה לאלוקים, שמש בתקופה בה אנו עוסקים — מאה וחמישים שנה לאחור, אתר תיירות מרכזי באירופה. איש של צורה כי ייקלע לרגל המלאכה לבירת פולין, מצא עצמו מצווה ועומד להזין את עיניו בשכיות החמדה שהוצגו בו.

כורסא של זהב משובצת ומעוטרת להפליא היוותה את פנינת הכתר. על הכסא הזה — טען בית הנכאת — הסב מהמפורסמים בין נושאי־הכתר בפולין שלפני ארבע מאות שנה. איש לא הורשה להתקרב אל הכורסא רבת היוקרה.

לשם מה, סבורים אתם, עומדים אנו ומכלים את זמננו בחמודותיה של כורסא ורשאית עתיקה??!.

הטו איפה אוזן ולב.

★

השמועה על בקורו של זקן גאוני הדור, רכוה על־יד מעונו של רבי שלמה בנו את הקהלה הורשאית כולה זרזים מבין הקהל דלגו על הגדר החיה שהקיפה את החצר, ונסו להציץ מבין קפלי הוילונות בזיו פניו של האורח, חשובי הקהל נתקבצו, עוד טרם פורסמה הידיעה, בחדר למודו של רבי שלמה, והתקינו את לשונם לקראת השיחה עם האורח נשוא הפנים.

הראשון שהזכיר את רעיון ה...טיול, היה דוקא פרנסה החדש של הקהלה. עלה בדעתו, כי לגופו המיוסר ועמוס הטורח של רעק"א — שהבראתו, אף היא ממטרות בקורו, לא יזיק טיול במוזיאון הממלכתי... משא־ומתן הלכתי הן לא יקיים עם שומרי האוצרות... ינוח איפה מוחו, כגופו, מעמלו.

לאחר הפצרות רבות נעתר האורח להצעה המחודה, ושעה קלה לאחר מכן נדהמו ממוני המוזיאון הורשאי, למראה התהלוכה רבת־הרושם שעשתה דרכה אל רחבת המוזיאון.

מנהלו של המקום שהובא בסוד הבקור, ראה כבוד לעצמו להציג בפני האורח את המקום ופלאותיו. כאשר חלפו בקרבת כורסת הזהב כבדי המנהל — לתדהמת הנוכחים — את האורח בכבוד הנדיר, להסב על הכורסה העתיקה!

המראה הקסום הרהיב את העין. דמותו הפטריכאלית של שר התורה על רקע כורסת הפאר, נראתה חטובה מעולם האצילות... הכורסא תאמה ללא ספק את הקומה הצנועה, המעודנת, יותר משהשתלבה עם אר־מי ממלכיה הקדמונים של פולין.

ההתפעלות הרבה הסבה את אט פניה לקוצר רוח... הכל מבקשים להמשיך בדרכם ורעק"א אינו קם... מאז החל הטיול המוזר הזה, לא חש בצלילות כזו — שהשרתה עליו הכורסה הרפודה... עתה החל חש טוב יותר את תשובת הר"ן שבעמקיה החל דש, מאז נפתח מסע ה...נדודים.

הנאספים קצרי רוח, מתוחים... המנהל משלח עיניים בוהות... ורבי עקיבא איגר והר"ן מתנצחים בהלכה ורבי שלמה שהבין במה דברים אמורים, אזר עוז, ונתק את אביו מעולמו הפנימי. עליהם להמשיך...

רבי עקיבא איגר הביט סביבותיו בתמהון, משש בכסא המחזר שלא הסכין לו... וה"ענין" החל מתחוור: "יומה?.. כלום עוד לא הביאו את ה...תינוק?!...".

★ ★ ★

"דף" במחצית השעה

שלחנות הוצמדו זה לזה, וספסלים הכבדים של הקלויז הוסטו מן הירכתיים. ר' לייב השמש כבר היה נאנק תחת משא הגמרות. אל השלחנות הצטרפו בזה אחר זה אי־אלו מתפללי המנחה, שהשעור היומי, דחה לדידם את תרדיפת הפרנסה.

אחד מן המשתתפים החל מלמד לעמיתיו דברים כבת־בן... רב אשי, האמורא, כך אומר... והכל מתענגים, על כי אוזניים להם קשובות. למימרותו של האמורא הקדוש. מצרפים על לשון רש"י, וכבר ממתינה הפיסקה הבאה.

איש לא נתן את דעתו לדמות האלמונית, נמוכת הקומה, שהצטרפה ללומדים. לו היה נותן אליה מאן־דהו את לבו, היה מגלה רגליים צנומות, נתונות בערדליים מכוסות אבק דרכים; וגוף מסורבל מכתנם במעיל חורף; שעטף — ואת ודאי לא הכיר איש — את איצטלת רבנן של שר התורה ואמן הדורות, רבה של פוזנא.

האורח היה מכונס, כשאר המשתתפים, בתוך עצמו — ומקשיב רב קשב, לכל הסברה, לכל הברה שיצאה מפיו של מגיד־השעור. עיניו נצצו, מדושנות עונג. לבו, לב־הענק, הלם בצוותא עם התבורה התמימה, הנודסת את פירקה. וכי לא ממלמל עתה ר' שמריל האופה — שכנו לספסל — אותו דבור של רש"י, שבעמקו הגיף אך אמש [illegible] ...כאשר נגמלים השעה, ומשתתפיו נתפנו לברך את ההלך לשלום, התרגש רבי עקיבא איגר, ופנה אליהם כשדמעות נקוות בעיניו:

מקנא אני בכם אחים! כאשר אני שונה את פרקי, אין סיפק בידי לקרא שתי שורות כצורתן, ומוחי העיקש מקיף בחבילי קושיות... הענין מתערפל והולך. ונדרשים לו למוחי כבד־התנועה ימים ארוכים כדי להשיג משנה כצורתה... ואלו אתם, רואה אני, דף שלם גרסתם במחצית השעה: דף שלם!! אשריכם ישראל!!...".

★ ★ ★

צעדים באישון ליל...

חיים שלמה, הצעיר בחבורה, עוד היה מתיגע בכבדי העששית. שארית השלהבת נאבקה על נפשה, והותירה ניצים מפוחמים, כאשר צציו של ה"נדון" הזהו מכוון האנף השמאלי. הוא נחפז להצטרף לחבריו, ובפרוזדור האפלולי שורתה דממה. החריפה שבכל הדממות: זו שלפני הפורענות.

צעדיו של לייבליה — זה, שצייקנותו, אוילותו, ושאר "מעלות טובות" שהיה מבורך בהן, השניאוהו על שאר תלמידי הישיבה הפוזנאית — נשמעו משום מה כבדים מן הרגיל... לרגע נדמו הצעדים, והחבורה החלה חוששת, כי דבר מה נתגב לאזניו; אך עד מהרה שב קול הצעדים והלם על אריחי העץ. קטע שובה־לב של "חובת הלבבות" שהתיפה מכוון ביהמ"ד הלם לרגע בעצו רוחם... "וכי מה" — נסח מישהוא הרהור מתגונן — "וכי משום שמקפיד הוא, מי ממאחרי־השבת לסיים את יומו ב"חובת הלבבות" — שב אסור להם ללמד אותו שוטה לקח ראוי?!...".

בעל־הצעדים החל ממשש את ידית הדלת. כאשר ניתן האות... בסיועה הנדיב של החשיכה התנפלו על לייבלה (מסורבל... כבד מכפי גילו... — הרהר מישהוא בקול), והפליאו בו מכות נמרצות. ולייבליה המוכה מחשה... אף הגה. גדלות־נפש מהרה זו הביכה את רודפיו, והם החלו משתמטים. כאשר עזבוהו לנפשו, התרומם המוכה, ונמלט כחץ מקשת מן המקום. רק מחוץ לכותלי הבנין הניח רבי עקיבא איגר את גופו החבול על לבניו הצוננים של בנין סמוך. ורוחו החולה שבה אליו. ההכאות חלחלו כאוש בגופו התשוש, ואבריו המיוסרים חשבו להתלש ממקורם... אלא שעל כל אחד מהם הרעיפה תחיה, ההצלחה הנפלאה: איש מן המכים לא עמד על זהותו... לא נתבזה חלילה כבוד [illegible]

דעות חלוקות...

המודעה הצנועה, בחותמתו של המרא־דאתרא — על לוח המודעות בביה"מ הפוזנאי, שימשה מוקד לסערת רוחות שפקדה את העיר השלוה, והטילה נימה חרושה, לא נודעת, אל תוך חיי הקהלתיים.

לא היה זה ענין של מה־בכך. אחד משוחטי השחוטים, שפוזנא העיר הגדולה סמכה עליו את ידה, נכשל במעשים שזימנו את המודעה הרדעמה: "השוחט נפסל, מטעם הרב הדיינים. בשר משחיטתו — כבשר פגולים!".

בשר פגול! השוחט ככל בני הקהלה, הזדעזע מחריפות המהלומה; והוא זימן עצמו — בעזרת ידידים מקורבים למלכות — להשיב מלחמה שערה.

נשק כבד הוכן בטורקלינו של השוחט וידידיו. בבית הדין הפוזנאי נתקבלה כעבור ימים אחדים פקודה מלכותית, שהולידה התמרמרות עזה אצל הדיינים ופרנסי הקהל: "על פרידריך וילהלם השלישי ירי"ה, אין הסיבות שהניעו את הקהלה הפוזנאית לפסר את השוחט — מקובלות. הצר המלכותי הורה להשיב ללא שהות את השוחט הפסול על משמרת עבודתו...".

כתב שנחתם בטבעת המלך אין להשיב! נדרו על־כן רבי עקיבא איגר, ובבוקרה של השבת הקרובה, לפני קריאת התורה, טיפס על מעלות ארון־הקודש והכריז קבל עם ועדה את דבר הפקודה:

"...רבותי! אנוכי סבור הייתי, ועודני סבור, כי פלוני השוחט איננו ראוי למלאכתו, ובשר שחיטתו טריפה. עליכם לדעת, כי דעתו של מלכנו ירום הודו שונה... סבור הוא כי השוחט כשר למלאכתו!...".

★ ★ ★

ייקרא דאורייתא!

ורשא הבירה יצאה מכליה. רחובותיה הסואנים של העיר השחידו מאדם. המון נלהב, מריע גודש כל פסגת קרקע אפשרית, ואפשרית פחות. תאורה צבעונית מרהיבה — מתנת שלטונות העיר — שפכה ים של אורה על כל השדרות המרכזיות. רחובה הראשי של ורשא דומה היה יותר למצעד צבאי. גנראלים עדויי פאר, שרי ממשלה ומפקדי צבאות על תפאורתם, המתינו אף הם קצרי־רוח לאשר יתרחש. ליד ביתו הצנוע של רבי שלמה, הציבו השלטונות משמר כבוד, שהתפרס על נשקו לרוחב השער. עשרים וארבעה מנכבדי הקהלה הורשאית כבר השתלטו על הבית ומובאיו, והמתינו בחרדת גיל לכבוד הגדול שיפול בחלקם, לשרת את איש האלוקים בחמשת ימי בקורו.

כאשר חלפה הכרכרה ה"מלכותית", וההמון הנרעש הריע בתשואות נלהבות, עטו עליה אף שאינם־בני־ברית שנפעמו למחזה המרגש. כאן ציפתה אכזבה. קשה היה להסביר לערלים, המחכים שעות ארוכות לחזות ברבין הקודש, מה טמון מתחת למעיל הבלוי, וכובע הפרוה הצלוב שעטפו את הדמות הקטנה, שהתקפלה בירכתי העגלה.

ובארמון המלוכה הפולני גרמו השמועות על האירועים בורשא — נתיחות רבה. המשטר המעודער של אותם ימים, לא חבב התאספויות קולניות מן הסוג הזה. השר לענייני מדינה הובהל לבירה הפולנית, להוות על המתחולל ולדכא באיבה, אפשרות של מרד...

כאשר נודע לו מפי שלטונות העיר על המאורע ופשרו, התרגש עד עומק נפשו, ובקש לחזות במו עיניו ברבי הקודש. כאשר נמסר לו כי רבי עקיבא איגר עזב את העיר דלק אחריו בסוס מהיר מהלך שתי שעות... על אם הדרך, באכסה מינסק, פגש אותו, ורבי עקיבא איגר איצל לו ברכה...

עדות ראיה, נכדתו של רבי עקיבא איגר, מתארת בצבעים מרהיבים פרי עטה, עז ההבעה את שזכתה וראתה:

"מאות מאות יצאו אל הדרך לקבל את פניו. איש דל בשר; עטוף גלימת משי, כפת פרווה על ראשו, יושב כלו צנוע. עודני היום רואה את מראהו הפשוט, נתון באצילות של רוך; כאותו "דבר מה" שהוא נחלתם של הנולדים למשול, והעוטר את קומתם בבת זוהר — נשמתם העדינה. מאות מאות היו! וברדתו מן המרכבה, עלה על מדרגות האבן נוכח הפתח, ועל פניו צחוק רך כולו אומר אהבה. הכל הסו עצמם נוכחו ביראת כבוד עמוקה; אחד קרא בקול: "ברוך הבא!" ואחריו מאות קולות! הנשים הזניפוהו בקול לנגה המראה, ולחצו את ילדיהן אל בתיהן..."

כתום בקורו בורשא, כתב מכתב מרגש לחתנו (החת"ס), בו הוא מתאר את סבלו הנורא, ואת היסורים שגרם לו הבקור הרעשני, והוא מסיים: "...יראתי פן ירוע לי.. אך הודות לאל אנכי נוסע לביתי, ומשנה לא זזה ממקומה: "מאד מאד הוי שפל רוח!!!...".

★ ★ ★

רב בעיני עדתו...

חג לה' בניקלשבורג.

איש מבני הקהלה לא טרח לבית הכנסת, אותה שעה שנשותיהם כסו את השלחנות במפות צחורות מלובן; ואיש מהם לא חדל ממלאכה של אסור, שעה שאת גופם עטף בגד של שבת.

חג לה' לנקלשבורג בעצומו של מר־חשוון — ירח נטול חגים.

מכתב שנתקבל הבקר מאת רבי עקיבא איגר, רבה של פוזנה, מבשר, כי בדעתו לשבות בניקלשבורג. מקוה הוא כי הבקור לא יעמיס טורח רב מדי על רבה של העיר, רבי מרדכי בנט, ובני ביתו.

חג לה' בנקלשבורג. אף הרדיפות שאיתם מצויים כר־מרדכי בקושיותיו של הרב מפוזנא שהאירו שמי תבל ולא הכירו מה נתחדש בה בתורה שבע"פ שלא היה בה קודם שהשיל רבי עקיבא איגר את זרועו הגדולה — הבינו מה אומר בקור בעל שעור קומה כשלו בעיר ספוגת תורה ואהבתה כניקלשבורג.

משום כך החליפו מפות של חג — שבתיות מוכתמות, ואת עבודת יומה עשתה ניקלשבורג בשיראין של שבת. משום כך הפחיתו פרנסי העיר טפח מיהירותם, והמתינו לר' מרדכי מחוץ לחדרו, עד שיהיה נכון להלוות עמהם לקבלת הפנים. אלא שעתה היה רבי מרדכי ניצב רתת בחדר משכיתו, מתקן את בדק ביתו, מכוון את רעיוניו, למען לא ייכוו עיני רוחו בהביטן אל האש הגדולה!

★

טורים טורים של קפוטות האטלס שגדשו את ההיכל, צרפו ברק חגיגי לאוירה הנרגשת ששרתה כאן. מנגד, על דוכנו של המרא־דאתרא, ניצב היה אדם נמוך קומה, שפוף קמצא; מבעד לשתי גבות מכסיפות נצצו עיניים גדולות, תמימות, ותהיה היתה נשקפת מהן על התכונה שנרחשה סביבן.

צהרי שבת בניקלשבורג. רבי עקיבא איגר אורחה הגדול של העיר משמיע את מדברותיו. רבי עקיבא איגר צעד יצעד חרש בדרכו, בנתיב הסלול אך לו בין הפחתים וההמהמורות; צעד אחר צעד, נדבך על נדבך, ייכון הבנין, יעוצב ישוכלל, עד אשר יתעטר כליל־תפארה.

הקהל שהרגל להרצאה יוקדת האש — נוסח גליציא, התאכזב קמעא.

והחל ר' מרדכי אף הוא מדבר. קול רבי מרדכי בכח. משבר הרים ומפרק סלעים! היה נטול לבנים מאלו שהערים הרב מפוזנא, ומשמיטן מיסודות בניינו, עד שעלה בידו לקפח את ארי התורה בהלכה. בנין הפאר של רבי עקיבא איגר, קרס תחתיו.

רעק"א סגר את ערימת הספרים, התעטף במעילו, וזימן עצמו לשוב לאכסניתו. הקהל הנדהם החל מתפזר; אך מחוץ לכותלי ביהמ"ד הוסיפו להתגודד אגודות אגודות.

בנו ימ"מ הגר"ש איגר

דושו במשמעות ההפתעה המרעישה. עוד ימים לאחר מכן יתארו הניקלשבורג'אים בגאוה נרגשת, כיצד זה עלה בידו של רבם להשיבו לגאון הדור ממשנתו.

★

הרב מפוזנא לגם מעט מכוס המים שלפניו, בעוד הוא חוכך בדעתו, מה יאמר לו לר' מרדכי הניצב עליו, ומפיסו. על כי קטע את דבריו קבל עם ועדה. עצם לרגע עין, וספקותיו קבלו הכרע־בזק במבחנה הר' עקיבא איגרית החודה:

"...יודע רבי מרדכי מה אומר לו? משנתי סדורה בידי. ישוב הגון בידי לכל פרכותיו... אחר שמסכים אני בדעתי לדבר ברבים, הרי היא מבוררת ומתוקנת כל צרכה. אלא שאני כן אמרתי: מוטב תסבור נקלשבורג כולה — והלא אך אורח אני בה — כי אין בידי להשיב על השגותיו של רבה... ר' מרדכי, הן מרא דאתרא הוא כאן. רב בעירו — מוטב כי תרחוש לו הקהלה יקר!".

הרשיט ידו ושלף מערימת הספרים כרך מחשובותיו של הרשב"א; דפדף שעה ארוכה עד שעלתה בידו הפסקא המבוקשת; אחר הסיט את שימת לבו של רבי מרדכי אל השורות הצפופות:

"...הן יבין לרעי.. לא כהלכה הבין מר את לשון הרשב"א...".

ארכה לו לר' מרדכי השעה. לבו לא היה נותן לאזמל אבחנתו של רעק"א בקרנין מתגיד של הרשב"א. אחת ידע: יותר משלמדו אותו מערכותיו המופלאות של הגרעק"א, הגדילה ללמד אותו... שתיקתו!!.

★

למחרת נסיעתו של רבי עקיבא איגר, כנס רבי מרדכי את כל בני הקהלה ופרש באזניהם את פשר שתיקתו של האורח הגדול בעת ש"ההופך" משאו, ועל ...השקפותיו של הרב מפוזנא בדבר כבודו של רב בעיני עדתו...

★ ★ ★

סגנון כתיבה למכתבים...

חיים פוזנאי, מפשוטי עם. שדבר היה לו עם המרא דאתרא, קבל ביום מן הימים אגרת הרשומה על שמו, מאת רבי עקיבא איגר. מאחר וענין ה"עברי" לא נקלט כראוי במוחו, נטל את האגרת ובקש את שכנו להקריא באוזניו את תוכנה.

כאשר פתח ה"תורגמן" בהקראת המכתב, פרץ בצחוק גדול למקרא התוארים המופלגים בהם הכתיר הרב מפוזנא את שכנו החייט, שאף את... תואריו לא השכיל לקרא...

כאשר נזדמן מאוחר יותר החייט לקרבתו של הגרע"א התמרמר באזניו על העלבון הצורב שגרם לו בתוארים המשונים שקשר לראשו.

אין אלו תוארים! — מסביר לו ר' עקיבא איגר בפשטות. הראי לא ידע מר: הכל כותבים כך! נוסח כתיבה למכתבים... הבט — אף אלי כותבים בסגנון זה...

כרטיסי כניסה למלאכים...

מהני מילי מעלייתא של הרב מפוזנא

כאשר הוסתר בטורח של פוזנא, נדהם לשמוע על קבוצה מנכבדי הקהל, הקונה מבעוד יום כרטיסים להצגת התיאטרון של... ליל שבת.

כנגדם — אמר אז — כוונו חז"ל באמרם: "רוב גנבי ישראלי" (ביצה ט"ו). נכנסים יהודים לתי־אטרון בצוותא עם שני המלאכים המלוים אותם בלילות שבת, ואינם דואגים לשני כרטיסים נוס־פים

★ ★ ★

"אל תבטחו בנדיבים, בבן אדם שאין לו תשועה" — אל תבטחו בנדיב, שאין לו עצמו תשועה — רווח מן העסק...

★ ★ ★

כאשר נפרד, לאחר נשואי בנו מחותנו הגדול, המליץ רעק"א (לאחר שרבי משה הפציר בו להעכב עוד), "ילא לעולם חותן...".

★ ★ ★

בחגיגת נשואי בנו עם מרן החת"ס, פגש בר־חורש ברודיא, מחריפי אותו דור, והתנצח עמו בהלכה, ולנצחים נדמה היה כי גאוני ישראל מקנטרים, חלילה, זה את זה בהלכה.

באר לפניהם רעק"א את פשר הכתוב: "כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו כי שם חיל כיולדה". כאשר המלכים — מאן מלכי רבנן — נועדו, והנו־גחים בהלכה, שם — חיל כיולדה! כאשר שורית יולדת בחבליה קיימים ללא ספק רגעי ונוגה ומולד־קה כאשר היא מתנתלת בצירים. אך הכל מבינים כי אי"ז צער אמיתי; כי אם הכשרה לשמחה נפלאה, הכנת הנפלא במוצרים... אותו מצב קיים אצל ה"מלכים" ה"מועדים": חיל־כיולדה!!...

★ ★ ★

"מה דעלך סני, לחברך לא תעביד" — לעולם אל תהפוך את היצר השונא עליך — חבר לך!...

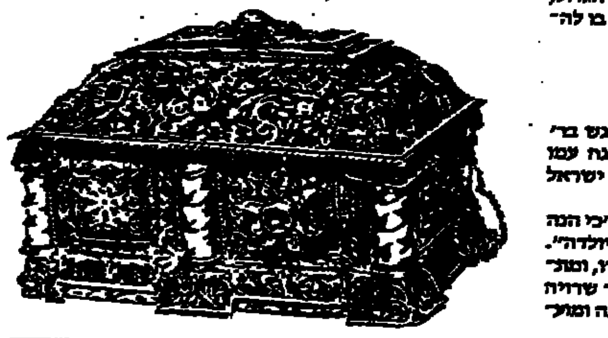

★ ★ ★

גביר צייקן, מלוה בריבית, נפטר בפוזנא. החו"ק מצאה מקום להפרע מהצייקן ומשפחתו, ותבעה סכום מופרז — דמי קבורה. סכסוך קשה פרץ, והגיע — עקב אבילת קורצא — לאזני השלטונות.

רעק"א שהוזמן לשבר את אזני השלטון על הפקעת המחיר, באר להם טעמו של דבר: משאר הקברים, נגבה מחיר זול, מאחר ועתידים הם לקום בתחיית המתים. לפרק זמן קצר אין להרבות במחיר. הגביר המדון מלוה בריבית היה, שאיננו קם לתחיית המתים — כמאמר חז"ל. קברו שנחכר לו לנצח, עולה ממון רב...

★ ★ ★

"ומוצא אני את האשה מר ממות" — כדי לשחרר את החותן מן הקללה הזו, נוהגים בסעודות נשואין, לחטוף ממנו "המוצא"...

★ ★ ★

"עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהן, וכו"א מראה בא מצבעו כו' הנה אלוקינו זה!" נהרא נהרא ופשטא. לעניו"ל יתגלה שכל צדיק וצדיק, היה קרוב לפי דרכו, לנקודת האמת, באותה מדה. ואף שבעוה"ז הם נראים כעלמות סותרים, בעלמא דקשוט, הם ינועו כמעגל סביב נקודת האמת, ואיש איש מזויתו שלו יצביע ויקרא: "הנה אלוקינו זה!!

"מוצא" מקום שלקחו משם ערבות בסוכות

שרגא וייס

בזמן שבית־המקדש היה קיים, היו מקיפים את המזבח בערבות בחג הסוכות. וכך נאמר במשנה (סוכות פרק דף): "מצות ערבה כיצד? מקום היה למטה מירושלים ונקרא מוצא, יורדים לשם ומלקטין משם מורביות של ערבה ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח...". ולמה ממוצא, כי הערבה מצויה שם; (ר"ע מברטנורא).

בגמרא (סוכה מ"ה.) מובאת תוספתא "תנא קלניא הוה", וכס־ביר רש"י תרגום המלה "קלניא" שהיא במקודה רומית, "בן חורין מן המס של המלך", דהיינו, בזמן המשנה נקרא המקום, קולניא, הגמרא מצאה קשר בין השם "קלניא" לבין השם "מוצא", כי היא מוצאת מהמס (כרגא) של המלך; די"א, פריווילגיה מיוחדת לדיירי המקום הזה, שיהיו משוחררים ממיסי המלך.

בגמרא לא מוסבר, מי שחרר את תושבי מוצא ממס, האם מלכי החשמונאים, או הנציבים הרומיים בסוף תקופת בית שני. ר"ע מב־רטנורא בביאורו למשנה, מוסיף, שלכן שחררה ממס, בגלל הער־בות שלקחו משם, ולכן קיבלו תושבי המקום "ג'סטה" מיוחדת. אין מכאן הוכחה, מי שחרר התושבים ממס, כי יתכן שהנציבים הרומיים רצו להחניף ולמצוא חן בעיני העם, בהראותם, כי חביב אצלם מקום, שיש לו קשר לעבודת בית המקדש, בענין לקיחת הער־בות.

יוסף בן מתתיהו מספר ("מלחמות, ד' ר' ו'") שאחרי החורבן הושיב אספסינוס חיל מצב ב"אמאוס" היא קולניא, ובינצר את העיר הזאת. אם נאמר, שגם הנציבים הרומיים ששכנו בארץ יהודה לפני חורבן הבית, החזיקו שם חיל מצב רומי, נוכל למצוא טעם נוסף לשם "קלוניא", המשוחררת ממס.

מוצא, היא מוצה המוזכרת בתנ"ך

בספר יהושע מוזכרת העיר "מוצה", בחבל נחלה בנימין: "והמצפה והכפירה והמוצה" (יהושע, י"ח, כ"ו). בספר "דברי הימים" מופיע השם "מוצא" כאחד מראשי בתי אב לשבט בנימין; (דה"י א', פרק ח', ל"ו). — גם אחד מבני כלב בן יפונה היה שמו "מוצא" (דה"י א' פ' ב, מ"ו).

בעל "תבואות הארץ" מזהה את "מוצה" של שבט בנימין, עם המקום מוצא, היא קלוניא ו"מוצא, הוא הכפר קולוניא, שעה וחצי מערבית, נוטה מעט צפונה לירוש־לים, והוא הנקרא במסכת סוכה פ"ד, מ"ה, מוצא". יש להוסיף, שבקרבת מוצא הידועה לנו, היה קיים עד למלחמת השחרור כפר ערבי, קולוניא, וכך גם דברי ר"ע מברטנורא: "מוצא... ששמו קל־ניא", ועד היום כך שמו".

גם בעל "אדמת קודש" מביא, שהגבול בין שבט בנימין לשבט יהודה עובר את מוצא (היא מוצה הנוכית): "...ומראש ההר שב־מערב ירושלים היינו ממצודת דוד שאצל שער יפו, הגבול בין יהודה ובנימין פנה למערבית צפונית, אל מי נפתוח, הוא המעין הגדול שאצל הכפר שהערביים קורין לו ליפתא ("ל" התחלף עם "נ") וכשם הגבול יסוב מערב והולך בצד נגב של העיר מוצא (היא קלוניא)... והולך לעיר קרית יע־רים...".

יש להוסיף, כי קולוניא הרומית היתה במקום שהיום מבשרת ירושלים. גם היום גדלים הרבה עצי ערבה בסביבה זו.

"על יד הגשר במוצא, על אם הדרך, נמצאים שרידים של בנין מקומר רומאי, ששימש כנראה חניה לאורחות העולות לירושלים. בצד הכביש נמצאים גם שרידים של מצודה רומאית, וגם נמצאו שרידים של מרחץ רומי.

מוצא וסביבותיה: מוצא ותחתית המוצא עילית, ארזה וקסטל. מפה משנת 1948

מוצא בעידן החדש

ראשית המושבה מוצא של ימינו הוא בשנת תרי"ס. בשנה ההיא נרכש שטח אדמה סמוך לקולוניא הערבית על ידי יהודי ירושלים מבני יוצאי בגדד.

השם מוצא

בכתב עברי קדום, טבוע בידית כד חרס, שנמצאה בחפירות מצפה, בסמוך לירושלים. מתקופת הבית הראשון

בחודש טבת תרי"ב יסד על השטח ההוא ר' שאול יהודה, ממ־שפחה שעלתה מבגדד, משק חקלאי קטן. אחותו של שאול יהודה היתה נשואה ליהושע ילין, מותיקי הייבוב. שאול יהודה גם התחיל להקים אכסניה צנועה במוצא, לעוברים בדרך מירושלים ליפו. בזה הוא כודר חמתו של השייח של אבו־גוש, מוססה, שראה את עצמו מושל על כל הסביבה. ההוא בא עם חבר מרעיו והרס את האכסניה. וכך מסופר בעתון "הלבנון" (א' אדר תרכ"ג): "...השייח השכן יצא מסבבו לשחת מפעל יקר אשר הקים איש יהודי אחד מילידי נשיאי בגדאד. שלח את גדודיו ויהרסו את מלון "קאפע־הויז" (בית קפה) אשר החל לבנות. אחר כך למדו אנשי "מוצא" לקח, ושילמו לשייח מר־ססה דמי חסות, ואז הוא נהיה למגינם. וכך מספר אחד מתושבי מוצא הראשונים: "...האג' מוס־טאפה, היושב בקרית אבו־גוש, היא קרית יערים, ...עבר עלינו בכל יום פעמים, הוא המושל על כל הכפרים סביבות ירושלים..." ("הלבנון", אב תרכ"ג). אחר כך התיישבו ב"מוצא" הצעירה, שנ־קראה גם קולוניה, כשם הכפר הערבי שהיה בקרבתה, קצת יהו־דים מעולי מרוקו. וכך נאמר ב"לבנון" (אלול תרכ"ג): "...עוסקים בישוב של ארץ־ישראל בקניתם שדות וכרמים בכפר קו־לוניא... ויש מבני קהילתנו בני ארץ המערב הפנימי (מרוקו) אשר באו לשם... ומוכשרים המה לע־בודת הקרקע...".

יהושע ילין בעצמו, גיסו של מיסד מוצא החדשה, התיישב במוצא ועסק שם בעבודת קרקע. וכך הוא כותב בעתון "חבצלת": "...ובעד הכסף הרב, אשר הואיל חותני לתת לי במוהר ומתן, קנה בעדי נחלת שדה וכרם... נטעתי לי אילנות, זרעתי גנים וגם בית־משתה קאפפע ובתי מלון לאור־חים...". (חבצלת, תרל"ב).

כלתו של יהושע ילין מספרת על נסיעתה בשנת תרמ"ד מירוש־לים אל יפו: "... התחנה הראשונה היתה מוצא... כשעה מירושלים, ושם נתנו כרבע שעה כדי לתת מספוא ומים לסוסים, שיחליפו כוח לעלות על הר הקסטל...".

גם לונץ מספר ב"מורה דרך לא"י" משנת תרנ"א, על האכסניה במוצא: "...והיא טובה וכל הנוסע יכול לשבת מעט ולנוח מעמלו. בקרבת בית־הקווה נמצאים שני מעינות מים, הם ישקו הגנות אשר בסביבותיה, ויושבי ירושלים יבואו פה לשוח ולשאוף אויר צח...".

בשנת תרס"ו נוסף לתושבי מוצא נכס חשוב, בית קטן בעל שתי קומות, בו פתחו בית כנסת, תלמוד־תורה ומקוה. הבית קיים בצד הכביש ובו בית כנסת גם בימינו.

גשר מוצא (וילסון 1880)

וכך נאמר בלוח ארץ־ישראל לשנת תרס"ו: "...נקנה בית בעל שתי מכפלות (קומות), הבית הג־דול יהיה לבית הכנסת וחדר אחד לתלמוד־תורה. גם מקוה יכינו במכפלה התחתונה של הבית, ובזה יותכנו במושבה הקטנה הזאת כל הצרכים, שבלעדיהם אי־אפשר לעדה בישראל להתקי־ים".

התחבורה בין מוצא לירושלים היתה ברכיבה על חמור או הליכה ברגל במשך יותר משעה במעלה ההר התלול. בשנת תרע"ב רווח לתושבים: אחד האיכרים רכש לו עגלת סוסים שהיתה נקראת "דיר־לידנס" ופתח שורות נסיעות ממוצא אל ירושלים וחזרה.

במאורעות של שנת תרפ"ט סבלה מוצא רבות מהשכנים הערבים. הם פרצו לתוך המושבה ורצחו ללא חמלה. בין הנרצחים היתה משפחת מקלב, מראשוני המתיישבים במוצא. רק הבן הקטן, מרדכי מקלב, אח"כ רמטכ"ל ניצל בנס.

אחרי המאורעות יסדו יישוב חדש במעלה ההר: מוצא עלית.

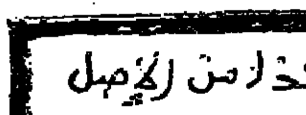

הסתדרות צעירי אגודת בא"י
סניף בני־ברק
איחוד בתי הכנסת של צא"י ב"ב

תכנית חג הסוכות תשמ"ז

בבית המדרש צא"י "קהל חסידים"
רחוב הרב סורוצקין רמת־אהרון
ביום א' דסוכות בשעה 4:45 אחה"צ
בסוכת בית המדרש
מסיבת סעודה שלישית
ישמיעו דברים מעינינא דיומא:
הגאון ר' **נסים קרליץ** שליט"א
רבה של רמת־אהרון
הרב הגאון ר' **חיים צבי שפירא** שליט"א
רב בית המדרש
הרב **אריה שכטר** שליט"א

* * *

בית הכנסת צעירי אגודת ישראל - המרכז, רח' ר' עקיבא 79
ביום א' דחג הסוכות בסוכת הסניף בשעה 5
מסיבת סעודה שלישית
ישא דברים:
הרב **יצחק זייבסקי** שליט"א
יום חמישי ליל הושענא רבה בשעה 8
קריאת משנה תורה
בשעה 9 בסוכת הסניף
מסיבת הושענא רבא

* * *

בביהכנ"ס "חניכי הישיבות - צא"י"
רחוב בן זכאי 50
בליל א' דסוכות לפני תפילת מעריב
שיחה מעינינא דיומא
הרב **זלמן דרורי** שליט"א
רב בית הכנסת

* * *

בית הכנסת צא"י - "בית אליהו"
רחוב הרב שפירא 15 שכון ה'
בש"ק א' דסוכות בסוכת בית הכנסת בשעה 5 אחה"צ
מסיבת סעודה שלישית
דברים ישמיע:
הרב **יהושע שוורץ** שליט"א

* * *

בש"ק א' דסוכות בסוכת ר' משה קליין הי"ו
רחוב נורוק 7
מסיבת סעודה שלישית
דברים ישמיע: הרב **יהודה שוורץ** שליט"א
רב "נחלת סירוקה"

בית המדרש חניכי הישיבות - צעירי אגודת ישראל
"חזון - יוסף"
ע"ש מרן ר' יוסף כהנמן גאב"ד פוניבז' זצוק"ל
קרית הרב אברמסקי — אשדוד

הננו להודיע לבני תורה והציבור הרחב שאי"ה ביום רביעי ד' דחוהמ"ס תשמ"ז בשעה 8 בערב בבית הכנסת קרית הרב אברמסקי

שמחת בית השואבה ועצרת חג

בסוכה הגדולה של הרב אברהם ישעי' זק
בקרית הרב אברמסקי
בהשתתפות:
מורנו הרב הגאון ר' **דב צבי קרלנשטיין** שליט"א
דברי פתיחה:
הרב **יעקב לבין** הי"ו
מנהל סמינריון בית יעקב אשדוד
חבר הועה"פ של צא"י
ציבור בני תורה מוזמן!

הסתדרות צעירי אגודת ישראל הנוער האגודתי בא"י המועצה וההנהלה הארצית

ביום שלישי ג' דחול המועד סוכות י"ח תשרי תשמ"ז בשעה 4 אחה"צ בסוכת חבר נשיאות התנועה הרב אברהם ריין הי"ו רח' טרומפלדור 66 פתח־תקוה תתקיים אי"ה

התיעצות מיוחדת

של חברי המועצה הארצית של התנועה

סדר היום מפורס בהזמנות

מילגות יד אבי הישוב

הננו מתכבדים להודיע כי בהתאם להחלטת ועדת בחירה מיוחדת שנתמנתה ע"י יד אבי הישוב, הוענקו מילגות למשך שלש שנים לאברכים מצטיינים המקדישים את זמנם המלא ללימוד תורה.

מקבלי המילגות הם:

לשנת תשמ"ו — תשמ"ח

יצחק אלטר	כולל גור
יצחק גבריאל כהן	כולל פורת יוסף
יצחק לוקסנבורג	כולל פוניבז'
אברהם חיים סגל	כולל מיר
יחיאל צבי קצנלבוגן	כולל קול תורה
יוסף שמואל שטרסר	כולל בית התלמוד
צבי שמשוני	כולל ברכת משה

לשנת תשמ"ז — תשמ"ט

דוד אברהם	כולל ישיבת מורשה
נריה גוטל	כולל מרכז הרב
מרדכי גלבר	כולל חכמי לובלין
יחיאל דזימיטרובסקי	כולל קול תורה
שמואל דינרי	כולל לומז'ה
דב היימפלד	כולל בית הלל
חונא מ. שיטלבאום	כולל תורה אור
אליהו ליפשיץ	כולל הר עציון
שמואל לפאיר	כולל מאור אליהו
אלחנן פרץ	כולל תורה אור
שלום קופרמן	כולל בית התלמוד

שנה טובה לכל בית ישראל

ה"חינוך העצמאי"
— יסודתו בהררי קדש

מרנן ורבנן גדולי תבל ומצוקיה זי"ע הניחו תשתיתו למען יהא שליח־ציבור לגדל נאמנה דור יראים ושלמים הממשיכים לרקום ולטוות את מורשת הזהב של עם ישראל.

החינוך העצמאי — הוא ערובת דור העתיד.
רבבות תלמידים העמיד משך עשרות בשנים.
רבבות תלמידים, בכל רחבי הארץ ופינותיה, מתחנכים גם היום במסגרתו לתורה ולתעודה.

החינוך העצמאי — הוא בית היוצר
בית יוצר לבית היהודי של דורות עתידים

החינוך העצמאי הוא שליח צבור
שליחה הנאמן של היהדות הנאמנה להנחלת תורת ה' לילדי ישראל

תן ידך - יד אחים נאמנה ומסייעת

לסייע למפעל כבירים זה להמשיך ולשאת ביעודו הגדול היה שותף לגדולה בשליחויות המוטלת על הציבור: להרבות תורה, להגדילה ולהאדירה

בפרוס ובבוא עלינו לטובה חג הסוכות, מועד בו כלל ישראל, לשבטיו ועדותיו נכנס בצילה של סוכה אחת עזור לנו להכניס ילדי ישראל תמימים ויקרים תחת כנפי השכינה, ללמדם תורה ודעת, אורחות תום חוך בדרך התורה והמסורה.

עמידתו של החינוך העצמאי והמשך קיומו והתפתחותו - תלויה בך, ידיד עוז יקר ונאמן.

מספרים ועובדות

החינוך העצמאי קיים ופועל ב־60 ערים תקודות ישוב ברחבי הארץ קרוב ל־40 אלף ילדים, כ"י, מתחנכים במאות מוסדותיו, החל מגילאי הגן ועד לכתות הגבוהות.

למעלה מ־3000 מורים ומורות, מטובי כחות ההוראה, מסורים ונאמנים, עובדים במסגרתו.

החינוך העצמאי מקיים ומחזיק למעלה מ־60 כתות טיפוליות.

2,700 שעות שבועיות, המיועדות לתוספת שעות תורניות בבתי הספר, ממומנות ע"י החינוך העצמאי בכחות עצמו ללא סיוע ממשלתי.

כדי לקיים את כל אלו זקוק החינוך העצמאי לגיוס 3 מיליוני דולרים מידי שנה אתה יכול לסייע לו במשימה זו

קום ועשה!

החינוך העצמאי

בברכת מועדים לשמחה
הנהלת מרכז חינוך עצמאי
המשרד הראשי: אורנשטיין הכהן 17 ירושלים
ת.ד. 6068
טל: 02־825311

עיצוב—מרכז—02־245044

השכרת רכב
בחול המועד
לפנה"צ
רח' מהרש"ל 1 בני־ברק

תזמורת
קול השמחה
סלפון חדש 700432
א.ת. חשין
יהלום

למנהלי
ישיבות ומוסדות
ארגנת כנס?
אתה צריך צלם?
צלם **להראתי** צלם
עריכה ופרסום רחוב יונה 8 ירושלים טל. 288050 בבית 854291 ביפר 532131/1297
צילום בשחור לבן צבע,
וידאו
שרות כפול
המטה מקצועית אמיתית לפרסום בעתונות החרדית

הסתדרות אגודת ישראל בני־ברק
רשת שעורי תורה שע"י אגודת ישראל - תורה ויהדות לעם

תכנית
מסיבות חג הסוכות

ביום הראשון של החג, בשעה 5.00 אחר הצהרים

בית הכנסת הגדול,
קרית אגודת ישראל
בהשתתפות:
הרב הגאון ר' נתן גשטטנר שליט"א
רב הקריה
הרב משה אירנשטיין
ראש העיר

בבית המדרש דחסידי
סרט ויזניץ ברח' חזון איש 32
בהשתתפות:
הרב פנחס הורוביץ הי"ו
יו"ר מחלקת הארגון של אגו"י באי"י

בית הכנסת "בית ציטרון"
רח' צאנז 9
בהשתתפות:
הרב אליהו צדקה
מגיד השיעור

בית הכנסת "שבטי ישראל"
רח' שבטי ישראל 32
בהשתתפות:
הרב יהודה אילן
מגיד השיעור

בית הכנסת המרכזי
קרית הרצוג
בהשתתפות:
הרב הגאון ר' יהוסף ת. שנפלד שליט"א
רב הקריה
הרב אברהם חיים הושקבויץ הי"ו
יו"ר הסניף

ביהכ"נ תפארת ישראל
רח' דן יוסף הנשיא 7
בהשתתפות:
הרה"ג אליהו טהרני שליט"א
רב ברמת־גן
הרב אבנר בינימינוב שליט"א
מגיד השיעור

בית הכנסת "נחלת יעקב"
ברח' שחל 14
בהשתתפות:
הרב אליהו כהן רחמני
רב בית־הכנסת
הרב יהודה שמש

בית הכנסת "ישורון"
רח' מבצע קדש 19
בהשתתפות:
הרב שמואל יונה
מגיד השיעור
הרב משה אירנשטיין
ראש העיר

בית הכנסת "אור החיים"
רח' דאי גאון 4
בהשתתפות:
הרב דחמים פרץ
מגיד השיעור

ביהכנ"ס תפארת ישראל
רח' יוסף חיים 6 פרדס־כץ
בהשתתפות:
הרב חיים חפוטה
מגיד השיעור

בית המדרש דחסידי ויזניץ
שדרות ר' טרפון
בהשתתפות:
הרב שלמה יעקב גרוס הי"ו
הרב שמואל שמלקע הלפרט הי"ו
חבר הנהלת הסניף

בית הכנסת "בית ראם"
ברח' הרב לוין 3 בשעה 4
בהשתתפות:
הרה"צ ר' אברהם יצחק ליכטנשטיין שליט"א
יו"ר רשת שעורי תורה בב"ב
הרב יצחק הלפרין שליט"א
מגיד השיעור

בית הכנסת "שובה ישראל"
מבצע קדש 24
בהשתתפות:
הרב מאיר סאלם
רב בית הכנסת
הרב הרצל חודד
מגיד השיעור

ביכנ"ס תפארת התורה
שלמה בן יוסף 11
בהשתתפות:
הרב פנחס גליק הי"ו
הרב סעדיה אברז'ל
מגיד השיעור
הרב שלמה משעלי
מגיד השיעור

בית הכנסת "עולי מצריים"
ברח' המכבים 62

המרכז הארצי הסיטונאי לגרבים

לבעלי חנויות

מבחר ענק של כל סוגי הגרבים מייצור מקומי ויבוא:

- גרבים וגרביונים לנשים וללדות • גרבי ילדים ותינוקות
- גרבי ברך (בירכוניות). מיבוא • גרבים לגברים • גרבים אופנתיות בדגמים חדישים
- גרבים מתוצרת המיפעלים תנה מרסי ועוד...

עכשיו אין כבר צורך להתרוצץ בין היצרנים והיבואנים - הכל תמצאו אצלנו במחירים זהים למחירי היבואנים, ובתנאי תשלום נוחים
וגרבים לא חסר - אצל אשכנזי יהודה הלוי 11 ת"א 656811 03־651781

★ המכירה לבעלי חנויות בלבד ★

דירה לענין קונים בחברת
עיר דוד

חברה
הבונה
ברמה
אחרת

חברת עיר דוד מכריזה על
מבצע "המטבח המושלם"
מקרר חשמלי (אמקור 16), תנור גז וארון ציוד **חינם**
לרוכשי דירות עד סוף חודש תשרי, בשני הפרויקטים הבאים:

לב הר־נוף

דירות בנות 4, 4½, 5, 6 חדרים ופנטהאוזים
משרד מכירות באתר הבניה: רח' קצנלבוגן פינת רח' שאולזון
בימי א, ג, ה, 9.30—14.30 ביום שישי: 9.00—12.00
פרטים גם בטלפון 662698, 02־521722

פסגת רמות

ליד רמות פולין
דירות בנות 3, 3½, 4, 4½, 5 עם גינה
משרד מכירות: ישרש, רח' חזנוביץ 3, טל' 233948, 02־224778
פתוח בשעות: 10.00—14.00, 17.00—19.00
בחול המועד א' ב' ג' ד', בשעות 10.00—12.30

המשרד הראשי: מעלות דפנה 49, ירושלים
טל. 810076, 02־812037

הרבנות הראשית לישראל

ב"ה ירושלים השלמה הי"ז תשרי תשמ"ז

קבלת אורחים בחוהמ"ס תשמ"ז

הרבנים הראשיים לישראל
מרן הרב **אברהם כהנא שפירא** שליט"א ומרן הראש"ל **מרדכי אליהו** שליט"א

יקבלו אורחים בסוכת היכל שלמה בירושלים

ביום ראשון ט"ז תשרי וביום שני י"ז תשרי א' וב' דחוה"מ בין השעות 10.30-12:30
בימים א-ב של חול המועד תהיה קבלת קהל גם בסוכתו של הראשון לציון בשעות 4-7 אחה"צ ברח' כנפי נשרים 4, קרית משה; י"ם

תזכו לשנים רבות נעימות וטובות.

בכל בית חרדי
המודיע - העתון של היהדות החרדית

הרב אברהם משה ברוק

הגאון הצדיק רבי חיים אליעזר בן ציון ברוק זצ"ל

ראש ישיבת נובהרדוק בית יוסף ירושלים — שנה לפטירתו

באחד ממפעלותיו הרבים להקמת ישיבות ולהפצת לימוד התורה, המוסר ועבודת האדם על תיקון מדותיו, הגיע הסבא זצ"ל מנובהרדוק לעיר הרגצוב. רבים האנשים, צעירים ומבוגרים, נערים ואנשי שיבה, שבאו לשמוע את דברי האש הלוהטת, חוצבת הלהבות היוצאת מפיו. הם התכנסו בבית הכנסת המרכזי של העיר, מטים אוזן לכל דבור הקורא להם להתחזק בלמוד התורה, להרבות בלימוד המוסר ותיקון המדות. עם תום השיחה נאנח אחד הזקנים ואמר: מי יתן תשמע פעם נוספת שיחה נפלאה זו. הדברים נשגבים אלו, לגודל ההפתעה קם נער כבן 12 קטן בגופו. צנום בבראהו, ועמד על השלחן וחזר על הדב־רים, על כל מילה, עם כל ההדג־שים. ועם כל הלב, ומאז לא יסף... את הסבא מנובהרדוק לא ראה עוד. אבל את דברי מוסרו, את שיטתו ודרכו בקדש לא פסק מיני אז להכריז ברבה, מעל כל במה ובכל מקום.

אבינו מורינו זצ"ל — היה "המוסרניק" של הדור במלא מובנה של המילה ובכל עצמתה, ואין מוסרו רק בפה, ולא רק בכתביו הרבים. מוסרו הוא חייו, וחייו הם מוסרו, אישיותו נבנתה בעמלו הרב והתמדתו העצומה בש"ס ובפרשיו, הראשונים ואח־רונים, ומיגיעתו הרבה בתורת חובת האברים וחובת הלבבות, בספרי רבינו יונה, רבינו בחיי, רמח"ל, בעל תומר דבורה ועוד, כשהוא כרוך בהם בעוז ובאהבה ושפתותיהם של המחברים דובבות — בתוכו דור נוסף ליראי ה' ולחושבי שמו.

נובהרדוק היתה כותרת חייו. הוא חי את הבירזעס ואת הוועדים, את השמועסים ואת הקבלות מאז ועד... כמה דקות לפני שעמד להשמיע שיחה מוסרית כנוהגו מדי שבת בשבתו במשך למעלה מיובל שנים, ובפרשת האזינו נדם הפה שהרעיד לבבות, שהעמיד על האמת, שתבע, וחזר ותבע שלמות בתורה וביראת שמים.

והכריז בקול אדיר ש"אהן מוסר טייגע דאס נישט!!!

הסבא מנובהרדוק זצ"ל, מצא שיש גרעין טוב להקמת ישיבה ברוגצ'וב ושלח לשם אחד מבחירי תלמידיו, את המתמיד העצום, הסטיפלער זצ"ל, לעמוד בראשה. והוא חיבב את הנער אבינו זצ"ל, ומצא בו תלמיד מובהק, לימים אמר עליו הסטיי־פלער זצ"ל, כי הוא מאד אהב ללמוד, בלשונו: "עהר האט זייער ליב גיהאט לערנען".

מרוגצ'וב עבר אבא זצ"ל לל־מוד בישיבה שבעיר גומל, עם הגיעו עמד ראש הישיבה מרן ר' אברהם יפהן זצ"ל, על טיבו של התלמיד שהגיע וצרפו לשעור עם התלמידים המבוגרים ממנו, ושפתו וגדלו תוך שימת לב מיוחדת.

באותה עת כשרבים וטובים נסחפו אחרי אידאות השקר של הקומוניזם, היתה זו מסירות נפש עצומה מצד הוריו תמימי הדרך וישרי לבב, לשולחו לישיבה לל־מוד תורה. הוא הגיע לישיבה כשהוא מצויד בבגדים נאותים וכר נוצות גדול, ומיד חילק את חפציו לכל חבריו, ואכן ארבעה בחורים ישנו על ארבעה קצוות של אותו הכר, אולם מי ישן ופניו אל הת־נור? והרי כל אחד מפציר ומבקש שחברו יהיה זה שיהנה קצת יותר מהחום, סוגיא קשה זו בעניני מדות הוכרעה ע"י גורל... לרבי יהודה בן אלפי קמו דורות נוספים של תלמידים — תלמידי נובהר־דוק — שלא רצו לעצמם כלום, שלא חסר היה להם מאום, ושדאגו אך ורק לחבריהם. "ארוחות הבקר" בישיבה היתה מורכבת מלחם שחום שנאסף מעט אצל האופה וקצת אצל נשות ישראל הכשרות, עם תה ללא סוכר, וזה חולק בין התלמידים וכשהיה אבא זצ"ל יוצא לסעוד והבחור האוסף עדיין לא חזר עם שללו, עלה חזרה להיכל הישיבה להשביע רעבונו באוכל מסוג אחר. אולם את החברותא שבא ללמוד עמו לא שכח לשאול האם סעד את לבו...

קרה וכשל איחור בחלוקת האוכל החלו הבחורים לרטון, דפק אבא זצ"ל על השלחן ואמר: כמה אפשר לדבר בעניינים גשמיים.

עם התבססות השלטון הקומו־ניסטי ורדיפות היבסקציה ימ"ש, בערה אדמת רוסיה תחת רגליהם של לומדי התורה ובני הישיבות, ובמיוחד מכלל תלמידי הישיבות הנובהרדוקאיות, שעסקו רבות בהקמת ישיבות בכל רחבי רוסיה. אופן פעילותם היה בלתי רגיל ומסוכן, הם נסעו ממקום למקום ללא רשיונות, על גגות, בין קרונות רכבות מהירות ובין גרים מוסתים, וזאת בשעה שסכנת מות מרחפת על כל העוסקים בלמוד התורה והפצתה. בעצת מרן החפץ חיים זצ"ל ברחו אלפי תלמידי ישיבות נובהרדוק שבמרחבי רוסיה ועברו את הגבול לפולין, כל בחור וספור גבורותו שלו, גם בעירות המרוח־קות עשרות ק"מ מהגבול אסור היה למי שאינו בן המקום להמצא. מעבר הגבול עצמו היה בין יערות עבותים, נהרות זורמים, וחילי המשמרות היו יורים לכל תנועה חשודה, ואבא זצ"ל יחד עם שלושה בחורים צעירים בני גילו המלוה הגוי, עברו חמקו לעברו השני של הגבול, ובכך עדיין לא תמה הסכנה, השלטונות הפולניים לא הססו מלהחזיר ולמסור לידי הרוסים את אותם פליטים שתפסו. בדרך לא דרך הגיע אבא לביא־ליסטוק אל המרכז הרוחני הגדול, בנשיאותו של מרן ר' אברהם יפהן זצ"ל, ושם מצא מקום להתגדר בו. תוך תקופה קצרה קיבל לידיו את קבוצת התלמידים המצוינים ביותר, והחל להשמיע בפניהם דברי מוסר, חיזוק ויראת שמים. עד מהרה הוטלו עליו משימות נוספות, ליסוע ברחבי פולין הג־דולה, ליסד ולחזק ישיבות גדולות וקטנות, להגדיל תורה ולהאדירה. בפקודת רבו נשלח להקים ישיבה בעיר לוצק, היה זה ימים אחדים לפני חג הפסח, הוא נסע לשם ללא מקום בו יוכל לחוג את חג הפסח, ואמנם עד לתפילת ערבית בליל החג עדיין לא הזמינו אדם, וכשהחזן, באמר לו שזה רק ללילה הראשון של הפסח, אך לאחר שמארחו התענג בליל הפסח עונג רוחני שלא טעם מימיו, הפציר בו ועמד על כך שיהיה אורחו התמידי כל ימי שהותו בלוצק.

בתקופה מאוחרת יותר הקים ישיבה בעיר גרייווע, בה נהג בלילות שבת לומר בפני המון העם שיעורים בפרשת השבוע. דבר זה היה לצנינים בעיני אחדים מצעירי העיר, נערים מנוערים מתורה ומצוות שאף איימו לפגוע בו פיזית אם לא יפסיק לומר שעוריו, הם באו באחד מלילות שבת לבצע את זממם, אך כשמעט טעם אמריו, ובהאזינם למתק שפתיו שינו תכניתם והצטרפו גם הם לשומעי לקחו.

בגרייווע נשא לאשה את אמנו הצדקנית מרת לאה ע"ה לבית גולדברג, בית אוהב תורה שתמך בישיבה, ועל שולחנם אכלו תל־מידים "ימים" כמנהג אותם ימים, לימים התבטא באזני ידידיו: "בג־רייווע הקימותי ישיבה וגם הקי־מותי את ביתי".

שאיפתו של אבא זצ"ל היתה לעלות לארץ הקודש, שהרי אין תורה כתורת ארץ ישראל, חדשים אחרים לאחר חתונתו, נענה להזמנתו של הגה"צ ר' הלל ויטקינד זצ"ל ועלה ארצה היה זה בעשירי בניסן שנת תרצ"ד, ואמנו הצדקנית לא בהתה בו ולא בקשה שישאר ולו לפחות עד אחרי חג הפסח בחוג המשפ־חה, שהרי מגמת פניהם ורצון שניהם עליה תרתי משמע...

עם הבעירה באירופה כשהא־פשרות היחידה בידי הנמצאים בא"י לעזור לאחיהם, היתה לש־לוח רשיונות עליה, (סרטיפיקאטים בלע"ז) שעלו בממון רב, לא הסס הדר' זצ"ל לנצל את כל כסף הנדו־ניא שהביאו עמם למטרה זו, ורבים הם החבים להם את עליתם ארצה והצלתם ממשרפות האש.

בתוך אותם רבבות אלפי ישר־אל מקדשי השם הי"ד שעלו על המוקד, היו רוב רובם של תלמידי הישיבות הנובהרדוקאיות, ורק אחדים מרצלים זכו להגיע בחסדי השי"ת לארצנו הרחבה. חלק מהם של התלמידים נתפסו ע"י הרוסים ונשלחו לסיביר, ארץ החושך והכפור, מקום רעב ומחסור. אחד מאותם תלמידים שלח גלויה קצרה לאבא זצ"ל, בה היה כתוב דבר אחד בלבד, כתובתו של השולח ושל כמה מחבריו, מיד החל אבא זצ"ל במלוא המרץ לשלוח להם חבילות עם מצרכי מזון ומיני סידקית ששוים בסיביר לאין ערוך, אבא זצ"ל היה מכניס לכל חבילה פתק קטן וכו מעט דברי חיזוק עידוד וחום, והעיד על כך אחד ממקבלי החבילות ואמר: "דברי הסדקית היינו מוכ־רים, ובכסף שקבלנו קנינו אוכל והחיינו את גופנו, אולם אותן מי־לים חמות ומעודדות החיו את רוחנו והעמידונו עד עתה".

מסירותו לתלמידיו הביאתו לסכנת נפשות ממש, היה זה באחד הימים לאחר פרוץ מלחמת העולם השניה, בין גדודי צבאו של הגנרל האנטישמי הפולני אנדרס, היה אחד מתלמידיו לשעבר, תלמיד זה הופיע יום אחד בביתנו, כשקם ללכת לחזור לגדודו, אמרו לו אבא ואמא: לא! אתה אינך חוזר לצבא, אתה נשאר אתנו, לא הועילו כל הסבריו שהדבר מסוכן מאד, הן לעצמו מאחר ונעשה עריק בשעת מלחמה, והן להם שמסייעים לו ודינם מות רח"ל, כל בגדיו וכל סימן חכר לצידוד הצבאי נלקחו ממנו והועלו באש, וחדשים רבים שהה בביתם כבן ממש, כיום הנו אחד מגדולי המחנכים שבדורנו.

אבא נסע לעיתים לארצות נכר כדי לגייס כספים עבור ישיבתו, אך לא פעם, הניח לאיסוף הכספים ובמקום זה עסק באמירת שיחות מוסר ובכנוסי תורה ומוסר, באחד מפנקסיו מצאתי רישום שיחות שאמר במשך שבועים, בעשרה מקומות שונים ברחבי אנגליה.

כבר במסעו הראשון לחו"ל הדגים זאת עצמתו הרוחנית הא־דירה, חוסן נפשו העשוי ללא חת. האניה בה נסע הגיעה לנמל הא־נגלי עם כניסת השבת. להשאר באניה אי אפשר היה.

במשך כל השבת ישב על מד־רכותיו ודוחתי, בין גויים משולהבי נקם ושואפי רצח — שכן באותו זמן נהרגו בא"י מספר חילים וקצינים אנגלים. ללא אוכל ושתיה, ללא שמיכה להתכסות בה, וללא חדר להכנס אליו, ואז גמלה בלבו החלטה שבע"ה הוא ירבה לדבר בעניני שבת, ואכן כאז — שבת היה הנושא המרכזי של השיחה בליל שבת.

ביתו היה פתוח לרווחה לכל אותם בני גולה שהיו פוקדים את ארצנו הקדושה. ולאותם יושבי הארץ, אשר היו ללא כל הודעה באים זמן קצר לפני כניסת השבת או החג, תמיד היו מתקבלים בסבר פנים יפות ובשמחה, ויכלו לשהות כמה זמן שרצו מבלי שהפריעו למאן דהו, וכל זאת בדירה קטנה ובתנאי הדחק של הימים ההם.

אבא בא בימיו, כל יום ויום, כל שעה ושעה, כל דקה ודקה נוצלה לעלות ולהתעלות בתורה וביראת שמים, בין הזמנים הנהוג בישיבות היה מושג זר לאופיו ולרוחו, וכך היה אומר וחוזר ואומר: "ענין בין הזמנים הוא כמה שרצו לעשות יום אחד ללא תא־ריך, וכי בשל כך יום זה לא יכנס לחשבון הימים הנגזרים לו לאדם לימי חייו? כן האדם העושה שבועות מספר כימים אשר אין חפץ בהם, וכאילו אין ימים אלו נכנסים אצלו במספר הימים, ואינו מרגיש אחריות עבודתו בהם ואינו זהיר בביטול הזמן, האם אמנם צודק הוא? האם על ימים אלו לא יתן דין וחשבון, ועל כל רגע ורגע שבהם?!".

בכהנו פאר כראש ישיבה שימש דוגמא אצילית ומקרינה אישית על תלמידיו ולא תבע מהם את אשר לא תבע מעצמו, ולכן יכול היה לתבוע מהם שלמות. וכשענה לו תלמיד הרי יש יצר הרע, ענה לו, שהוא מכיר את הפתרים ויודע את המכשלות, ורואה את המפריעים ומתגבר עליהם, ונתן בשיחות המוסר המלהיבות שלו את דרכי העבודה האמיתיות, להתגבר על כל אלו, לסקל הדרך ולפנות המסילה בדרך העולה בית קל.

אלול היתה גולת הכותרת על עבודתו המוסרית, הוא היה מתה־לך באחת פלצות מקול הקורא קדוש אלול, אם בכל השנה כמעט ולא היה מדבר שיחות חולין, והיה מהסה גם בנו על כך, הרי שבאלול כל מאמרו תורה ומוסר. ומה נהדר היה המראה ומה נאדר היה המחזה כשכל הדרכים המובילות לישיבתו היו סלאים בתלמידי ישיבות ומ־בקשי השם, צעירים עם מבוגרים, הבאים לשמוע את שיחות המוסר ודברי ההתעוררות המיוחדים לחודש אלול, חדש התשובה והר־חמים, וכהגיע שעת רעוא דרעוין, בנטות צללי ערב, הושלך הס בהיכל הישיבה ודממת קודש שררה בה, רק קולו חוצב הלבבות מרעיד נימי הנפש הולך וחזק, גובר ותובע "שובו בנים"... והתשובה בקול אדיר, קול ענות גבורה כשאמות הספים נעות... "השיבנו ה' אליך"... תפילת ערבית שלאחר השיחה של כל הצבור הגדול היתה עבודת לב צרופה.

עד בחודש אלול תשמ"ו ועשיית תשמ"ו זכו אותם יראי ה' וחושבי שמו לרחוץ ולהטהר לפני אביהם שבשמים מכח מוסרו הע־צום.

ובהעלותו את הנרות של שבת קדש פרשת האזינו נלקח מאתנו. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

הרב מרדכי קוקיס

משיירי כנסת הגדולה של אסכולת המוסר

הגה"צ ר' בן ציון ברוק זצ"ל, ראש ישיבת "בית יוסף" — נובהרדוק בירושלים, היה משיירי כנסת הגדולה של אסכולת המוסר הנובהרדוקאי.

ר' בן ציון זצ"ל היה מראשוני הנחשונים אשר עלו לארץ אבות כדי לתקוע יתד ולהניח אבן פינה לישיבות המוסר על פי הדרך ושיטתו של ר' יוסף יוזל הורוביץ זצ"ל, הסבא מנובהרדוק.

על דיגלם של הנובהרדוקאים היה חרות: זיכוי הרבים. האדמו"ר זצ"ל ותלמידיו הבכירים, השקיעו את כל אונם וכשרונם למען מימוש האידיאה של זיכוי הרבים. באמונות ובמסירות, בתבונה ובעוז, פשטו אלפי תלמידי ישיבת נובהרדוק ברחבי פולין ורוסיה, כדי להקים ישיבות. המסירות הרבה וההתלהבות הכנה של ר' יוסף יוזל זצ"ל ותלמידיו הצליחו לשבות אלפי צעירים אשר באו לחסות בצילה של הישיבה אשר מרכזה נבנה בנובהרדוק.

ר' בן ציון זצ"ל היה מבכירי תלמידיו של הגאון ר' אברהם יפהן זצ"ל חתנו של הסבא זצ"ל. ר' בן ציון זצ"ל היה מטובי התלמידים אשר הצטיין ביראת ה' טהורה, בפיקחות רבה, זריזות נפלאה, כשרונות מצויינים. וכושר ריטורי מיוחד במינו. ר' אברהם יפהן זצ"ל אשר ראה בכשרונותיו הברוכים של "בן ציון דרוגצ'בער", צירפו לסגל התלמידים אשר יצאו עם רבם למרחבי פולין, להקים ישיבות חדשות, לבסס את הקיימות ולעודד את הוותיקות.

הרב והתלמיד, ראש הישיבה וחניכו, הגאון הגדול והצעיר מרוגצ'וב, נעים ונדים מעיר לעיר, ממחוז אחד למשנהו, כדי להגדיל תורה ולהאדירה, למען הפצת תורת המוסר של ר' ישראל מסלנט זצ"ל, בעבור החדרת אסכולת המוסר הנובהרדוקאי בלבות הצעירים אשר באותה תקופה הטו אוזן לתנועות החדשות שקמו בפולין. הרב והתלמיד עשו רבות וגדולות כדי לנפץ את "המיתוס" הסוציאליסטי שהחל לקנות לבבות צעירים תמימים. הנובהרדוקאים לחמו מלחמת חורמה בתנועה הציונית אשר בקשה לקעקע את מסורת ישראל סבא.

החלוץ הראשון אשר עלה לארץ הקודש כדי לכונן ולהקים בה ישיבות לאור שיטת ר' ישראל סלנטר זצ"ל, היה הגה"צ ר' הלל ויטקינד זצ"ל. לאחר שר' הלל זצ"ל זרע את זרע נובהרדוק בתל אביב, לאחר שהוקמה ישיבת "בית יוסף" — נובהרדוק "בעיר העברית הראשונה", פעל ר' הלל זצ"ל אצל השלטונות הבריטים כדי לתת אפשרות כניסה למספר תלמידים מובחרים לעלות לארץ.

ר' בן ציון זצ"ל היה אחד מן החבורה הנבחרת אשר בו בחר ר' הלל זצ"ל, למען יעלה לארץ לעמוד לימינו כדי להקים ישיבות במושבות ובערים.

הנובהרדוקאים ר' בן ציון ור' אליהו מאיר קובנר זצ"ל ועוד, הקימו בצוותא ישיבות בבני ברק, חדרה, ירושלים, תל אביב, רחובות ועוד מקומות.

ר' בן ציון זצ"ל היה הרוח החיה אשר עמד על המשמר בקיום המצוה של זיכוי הרבים. אלקים חנן את ר' בן ציון בלשון לימודים. היה לו פה מפיק מרגליות, קול רועם ונעים, ידיעה מקיפה בדברי חז"ל, בקיאות בספרי מוסר ומחשבה, וכן נדד ממקום למקום והוא כבש לבבות, להקים ישיבות ולבססן.

ר' בן ציון זצ"ל היה ציר נאמן לשולחיו ראשי ומנהלי ישיבות נובהרדוק, בחבורתא ובאחדות דעים, הוא זכה לעזור לחבריו להקים ישיבות במושבות החדשות והוותיקות שהוקמו בארץ ישראל. לאחר שהישיבות החדשות הוקמו ועמדו על רגליהן, פנה ר' בן ציון להקים את ישיבת "בית יוסף" נובהרדוק בירושלים. יחד עם הגה"צ ר' זאב חפץ זצ"ל תלמיד ותיק של הסבא בנובהרדוק, זכה ר' בן ציון להקים את ישיבתו בירושלים.

כדי לבסס את הישיבה נאלץ ר' בן ציון לצאת לגולה. המצב הכלכלי של הישיבה היה קשה ור' בן ציון זצ"ל לוקח בידו את מקל הנדודים, נפרד ממשפחתו ומתלמידיו, כאשר פניו מועדות לעבר הגולה להתרים את אחינו היהודים לביסוס הישיבה.

לצד ההתרמות שערך ר' בן ציון אצל נדיבי עם, הוא דרש לפני הציבור הרחב בעניני מוסר ויראת שמים. ר' בן ציון זצ"ל היה מאוד מבוקש, וקהל רב ומגוון היה נוהר לשמוע את שיחותיו ודרשותיו. בכל מקום אשר הופיע, קבלוהו בסבר פנים יפות וכבדוהו להשמיע דברי התעוררות. שיחותיו המוסריות היו בנויות על אדני השיטה המוסרית של ר' ישראל סלנטר זצ"ל, ובבאוריהם של רבי המוסר הנובהרדוקאי. דבריו נאמרו בלהט רב ובהתלהבות גדולה. קולו היה מרעיד את הלבבות והגיגי מוסרו היו מלובבים ומבוססים על יסודות דברי ראשונים כמלאכים.

★

חז"ל דרשו על הפסוק: "ובניהו בן יהוידע איש חי רב פעלים מקבציאל" — "וכי כולי עלמא בני מתי ניהו? אלא בן איש חי שאפילו במיתתו קרוי חי" (ברכות יח) למה הצדיקים נקראים חיים אף במיתתם? מפרשים חז"ל: מה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש. איבע"א: שדבריהם מתקיימים ואינם בטלים. ואיב־ע"א: מפני שבניהם כיוצא בהם".

זכה ר' בן ציון והדברים הא־מורים מתאימים לאישיותו ולדר־כיו, בחיים חיותו היה ר' בן ציון "עומד ומשמש". כל חייו היו נתונים לעזור לזולת, לשמש את הבאים לביתו, לגמול טוב לחוסים בצל ישיבתו. הישיבה היתה משוש חייו, התלמידים היו יקרים ואהובים עליו כבנים ממש, דאג לכל מחסורם לא רק הרוחני אלא אף לצרכים גשמיים. הוא אהב כל יציר כפיו בכל לבבו ונפשו, וכל מהותו: "עומד ומשמש", תמיד מוכן לעזור ולסייע, בזריזות רבה ובאהבת עולם.

זכה ראש ישיבת "בית יוסף" להוציא לאור הדפוס ספרי מוסר יקרים מפז. הספר "הגיוני מוסר" עולה על שולחנם של מלכים — מאן מלכי רבנן. דבריו בספר נאמרו ברוב טעם ודעת. הסברו קל ופשוט. הרעיונות העמוקים, ההסברים החריפים סודרו והובאו לפני הקורא בצורה ברורה ונקיה, בלשון בהירה ובשפה נחה. דבריו ושיחותיו, רעיונותיו ותוכחותו נרשמו על ספר ועל לוח לבות התלמידים — "ואינם בטלים".

החוט השלישי, אבן החן השלישי בכתר מלכות "בית יוסף" — נובהרדוק, הוא: "שבניהם כיוצא בהם". זכה הגה"צ ר' בן ציון זצ"ל שבניו וחתניו, הנם תלמידי חכמים מובהקים וחשובים ההולכים בדרכי אביהם, בהפצת תורה ומוסר, בזיכוי הרבים ובה־הטבה עם כל נברא. לאור דרכו של ר' ישראל ובמסילתו של ה"סבא" מנובהרדוק זצ"ל.

תחבורה הלוך ושוב:

ירושלים "דרכי נועם" רח' יונה 17 טלפון: 02-381069. אוטובוסים יציאו כל יום בשעות 9.00, 10.00, 13.30, 14.30 במסלולים הבאים:
מסלול א: * גאולה, משרד "דרכי נועם" רח' יונה 17 * תחנה ליד "סופר אהרה" רח' עלי הכהן 22 * תחנת האוטובוס בקצה רח' עמרי בינה * התחנת האוטובוס שליד "קרית בנות" * רח' סורוצקין 33 * רח' סורוצקין 3 * רח' פנים מאירות 5 * ותחנה ביציאה מהעיר (צומת גבעת שאול) **מסלול ב:** * רחבת "בריכת המים" רח' הכסנה 60 בית וגן * התחנה נוספת ברח' הפסגה 20 * הר נוף במסלול קו מס' 11 * התחנת קו 14 ליד אנג"ל * ותחנה ביציאה מהעיר (צומת גבעת שאול)

בני ברק: * "דרכי נועם" רח' רבי עקיבא 98 טל. 03-787939 703296
* אוטובוסים קבועים יוצאים 4 פעמים ביום בשעות 9.00, 10.00, 13.30, 14.30 **מסלול האוטובוס:** * כן ותשה * רח' רבי עקיבא פינת רח' אלישע * רח' חזון איש פינת האדמו"ר מגור * רח' חזון איש 42 * רח' נחמיה פינת רח' עזרא * רח' עזרא פינת רח' השומר.

רש"י השלם

(המשך מעמוד ד')

ניתנה להדרשה כי בן משפט הלי־שון, וכמה נפלא מראה הציון להזהר (הי"א כו ב): אמר ר' אלעזר לך לך לגרמך. לאהתקנא גרמך. לאהתק־נא דרגא דילך.

וכן כהוצר הם מביאים הבקי־רות והקבילות להשוואה. הוזריכ הלשונות העומדים על נוסחותיהם.

וכך נפתחים לנו שערים ופתחים להסתכל אל ההיכל פנימה בזהר להיכנס לפשוטים ומדרשם של מקרא.

כפעל גדול זה שהחל להופיע בהם בכרך הראשון מבטיח לנו כליל וגשרים לגבכי פירושו הגדול של המורה לדורות, נותן לנו הפי־סה להבין מהו פשוטו של מקרא ומשמעו של מקרא, שרש"י מבחין להדגיש "פשוטו כמשמעו". או שהוא כותב: "לפי פשוטו זהו משמעו" וכן "פשוטו כמדרשו", שאי אפשר לעמוד עליהם בלא ידיעת מכלול כל המקורות, ודק־דוק סגנונו. "ציורו ושורשי הפנים המסבירות של רבן של כל בני הגולה.

עבודה גדולה, שיחודה בחי־דושה, גילוי אורו של יישוב המקרא מיצרים ודיוקם של דברים לנסות לרדת אל עומקן של פירושי של רש"י, חקר ועיון, מחייבים אותנו לתת להם הוקרה וכבוד.

ומשנה הוקרה על ברכה לעורכים שנועם מלאכתם על כל המערכת, הרב בצלאל מעיני הרב שמואל יעקובבין שכבר שקועים בהכנה של הכרך השני לדפוס. חן חן להם דרכן חיל להצליח להוציא את כל פירושי רש"י לתורה ולנ"ך בהצלחה כשם שהצליחו בביכורי הכרך הראשון.

ארנונה לשנת 1987

תושבים נכבדים,

מועצת עירית ירושלים, בישיבתה מיום 16.10.86, החליטה כי שיעורי הארנונה לשנת 1987 יחושבו על בסיס החיוב המקורי והמלא לשנת 1986, בתוספת הצמדה של המדדים מחודש אפריל ועד חודש דצמבר 1986. לאחר שיפורסם מדד חודש דצמבר 1986 (ביום 15.1.87), נודיע את שיעורי הארנונה המדוייקים.

הסדרי התשלום בשנת 1987 יהיו כדלקמן:

1. **המשלם מראש בחודש** מרץ 1987 יהנה מ־6.5% הנחה.
2. **המשלם מראש בחודש** אפריל 1987 יהנה מ־4% הנחה.
3. **המשלם בהסדר הוראת** קבע בבנק — חשבון הבנק שלו יחויב ב־12 תשלומים שקליים **צמודים** החל מחודש אפריל 1987 ויהנה מ־4% הנחה.
4. **המשלם בהסדר הוראת** קבע במשכורת (עובדי עיריה) — משכורתו תחוייב ב־12 תשלומים שקליים צמודים, החל ממשכורת חודש מרץ 1987. ויהנה מ־4% הנחה.
5. **המשלם בהסדר** תשלומים באמצעות הארגונים הכלכליים — ישלם ב־12 תשלומים שקליים צמודים ויהנה מ־4% הנחה.

הסדר מיוחד לתשלום הארנונה לשנת 1987 מראש

כנוסף להסדרים אלו, החליטה מועצת העיריה גם על הסדר מיוחד לתשלום הארנונה לשנת 1987 **בחודש נובמבר 1986.**

לפי הסדר זה ניתן לשלם את הארנונה לשנת 1987 מראש, בחודש נובמבר 1986, **לפי החיוב המקורי והמלא של שנת 1986**, ללא כל הצמדה ובהנחה של 5.55%!!

בשבועות הקרובים יישלחו לבתיכם הודעות ודברי הסבר לביצוע התשלום בחודש נובמבר 1986. ניתן לשלם בכל סניפי הבנקים, בבנק הדואר ובקופות גזברות העיריה.

לנוחיותכם,

גזברות העיריה, רח' הנביאים 67, תהיה פתוחה בחודש נובמבר משעה 7.00 בבוקר עד 7.00 בערב ברציפות.
בימי שישי משעה 7.00 עד 12.00.
הסדרי תשלום לגימלאים יפורסמו בקרוב.
זכאים לפטורים רשאים להגיש בקשות בגזברות העיריה בשעות קבלת קהל.

המשלמים בהוראת קבע בשנה השוטפת והמעוניינים לשלם מראש בשנה זו, מתבקשים שלא לבטל את הוראת הקבע בשנה זו. מי שישלם מראש בחודש נובמבר 1986 תופסק הוראת הקבע שלו, אוטומטית בסוף השנה, לאחר סיום התשלומים לשנת 1986.

נצלו את ההסדר המיוחד ושלמו את ארנונה לשנת 1987 בנובמבר 1986.
ארנונה — זה בעצם, בשבילך!

גזברות העיריה

האגף להסברה וליחסי ציבור

עירית ירושלים

נחלי דם נשפכו

(המשך מעמוד ה)

הפלשתינאים לא ישבו לעולם בחבוק ידיים על מצב זה ובעתיד צפויה מלחמה על המים.

לדעת הפרופסורים יכולה דווקא ארה"ב למנוע מלחמה זאת. הכיצד? — בצורת מתן סיוע כספי לצדדים שיפגעו מבצורות או ממחסור במים שתהיה לו השפעה על הכלכלה החקלאות. הם מדבירים את העימות על מי נהר הירמוך שהסורים ניסו להסיט את זרימתו לתוך פנים ארצם וישראל לא אחרה להגיב בהפגזה בלתי פוסקת לעבר אתרי ההפרדה שם ניסו הסרקטורים הסוריים להכין את התשתית לתעלה שתסה את המים ומלחמה כוללת כמעט פרצה באזור.

בעתיד צופים הם מלחמה על המים דווקא בין ישראל לירדן. שתי המדינות אומרים הם תעמודנה בפני משבר מים חריף ביותר. הירדן מורים מדי שנה 1850 מיליון מטרים מעוקבים מים שמהם 1400 אפשר לנצל. מדינת ישראל בלבד זקוק בדיוק לכמות המלאה (של 1850 מיליון מטרים מעוקבים) לשנה. אך ישראל מתחלקת עם מי הירדן עם הממלכה הירדנית ורק 30 אחוזים מהמים שלה באים מהירדן. 40 אחוזים נשאבים ממקורות תת קרקעיים בתוך יהודה ושומרון והיתר ממאגרים, מהמוביל, מאזור הגולן, מטיהור מים וכדומה. ב־1990 תגיע ישראל לצריכה של 2200 מיליון קוב מעוקבים ותוך קצר לאחר מכן תעלה ל־2500 מיליון קוב. לממלכה הירדנית דרושים היום 850 מיליון קוב של מים לשנה וב־1990 תצטרך קרוב ל־1100 קוב. מניין יקחו ישראל וירדן את המים להם יזדקקו? הפרופסורים משוכנעים שתפרוץ אז מלחמה על המים.

לא רק ישראל וירדן ישתתפו במלחמה כזאת שכן יהיו לה השלכות גם על סוריה, לבנון, עירק, ערב הסעודית ומדינות ערביות אחרות הקשורות בצורה זו או אחרת למקורות המים מאגן המזרחי של הים התיכון ולדעתם יש לצפות למלחמה קשה יותר בהשתתפות מדינות רבות שכל אחת תרצה להרחיב ולבסס את יכולתה לקיים חיים שוטפים תוך הספקת מים סדירה לאזרחיה.

מיני לונה־פארק מרכז כלל

■ גלגל ענק ■ טיסה על הירח ■ קרוסלה איטלקית ■ רכבת ■ ועוד ועוד

חוויה אדירה לילדים

הקוסם הדתי מוטי (זוכרים מפסח?) יופיע בכל ימות חוה"מ, פעמיים ביום בין השעות 16.00 — 13.00 חינם!!

פתוח בימים א — ה מ־10.00 בבקר עד 7.30 בערב
יום ו' מ־10.00 עד 14.30
בתאריכים 17.10.86 — 26.10.86
י"ד — כ"ג תשרי

1.5 ש"ח לכל מיתקן
פנקס של 8 כרטיסים 10 ש"ח בלבד

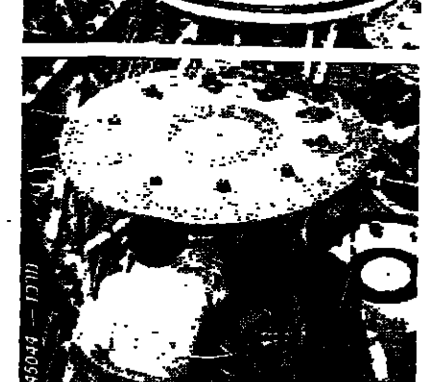

02-245044 — נורכו

בס"ד

מי שלא ראה בית המקדש בבנינו לא ראה בנין מפואר מעולם (סוכה נ"א)

החזיון הגדול
על המקדש ועל השמיטה
על התשובה ועוד... תכנית לילדים

הפתעת החג — תשמ"ז

דגם בית המקדש המפואר

☆ המתשים בגודלו עפ"י הת ארת ישראל
☆ המדהים ביופיו ובפארו המרהיב
☆ המרגש בהסבריו ובתאוריו על הפרטים המענינים במקדש. (תכנית חדשה)

• פאר היצירה של בונה הדגמים מזה 40 שנה הר' יצחק שטיגליץ הי"ו שזכה לברכתם ועידודם של מאור ישראל ובראשם הגאב"ד מטשעבין — ואחיו הגאון דאמבראווא.

שביעית בזמן הזה

הצגה מענינת לעולמם וחייהם של חקלאים שומרי שמיטה, ידיעות ומושגי יסוד בשביעית

בחלקה השני של השעה

תבנית עוצרת נשימה לילדים

ביצועים מהממים, עם מוסר השכל בצידם באולם הקטן — הפתעה!

תערוכת "שלא הזיק נחש ועקרב בירושלים"

תנינים צפרדעים סרטנים צבים ועוד ועוד.
תצוגת נחשים ועקרבים ארסיים (חיים)

בחלקה השני של השעה

הזיון סממני הקטורת

ובו השערות מבוססות על הסממנים השונים לפי השיטות השונות מאת

הרב מנחם בורשטין

הציבור יוכל לראשונה להרית ואולי אף לרכוש כמה מהסממנים.

המקום: אולמי ויזניץ המפוארים — הפרדה מוחלטת כל שעות היום.
הזמן: מיום ראשון עד יום חמישי דחול המועד סוכות מ־10 בבוקר עד 10 בערב (נסגר)
המחיר: כל תכנית — ילד - 3 ש"ח, נוער - 4 ש"ח, מבוגר - 5 ש"ח. (ילד חמישי חינם).
תערוכת נחשים - 1 ש"ח.

מזנון וסוכה יעמדו לרשות המבקרים.

הכנסות קודש ליד לחולה

חויות חינוכיות שאסור להחמיץ!!!

ספורטליין

אופנה עכשוית

יש מבצע!!

מבחר מרהיב של סריגי ליז בשלל צבעים מרהיבים

עכשיו ב־20% הנחה עד גמר המלאי

קולקציית סתיו־חורף 87

בגדים יפים... דגמים מעניינים... צבעים מרהיבים...

חתימה טובה

רח' יפו 56 פתוח רצוף

בית הכרם כפר־דניה

02-246044 — נורכו

אין תחליף לעוצמת הפרסום ב"המודיע"

מזל טוב באסותא

יקותיאל ומרגלית ברזילי	בת
אורי ואורלי אלון	בן
דוד ושמחה עובדיה	בת
אביגדור ורות קראוס	בן
אורי ומיכל גורלי	בת
אהרון ועופרה אליאס זדה	בן
שחר ודליה אולר	בן
אברהם והדרה זיתוני	בת
חיים והדס גרנדה	בן
דב וחוה שטרן	בת
משה ואילנה לבנברג	בן
דוד ודלית חבין	בת
ויקטור ויהודית ג'רבי	בת
יצחק ושרה מנחם	בן
אליעזר ושולה לרמן	בת
ליאור ויהודית שוגול	בן
דוד וצביה חייסין	בן
דניאל ויהודית שלב	בן
עודד מהובה אבולעפיה	בת
אשר שהלה אמיר	בת
יוסף ורחית שקלים	בן
דוד ומירי זמיר	בת
עזרא ויפה סמרה	בן
אהרן ואורי מרדכי ממן	בת
מנוצ'הר וחיה גבאיאן	בת
חיים ושושנה לוין	בן
שמעון ואריאלה שטראוס	בת
יוסי ובאוה ארדי	בת
עמירם ודורית עמר	בת

גם לך מגיע אסותא 220 155

הכל מכל כל
מדריך שיש בו הכל מתפרסם ברציפות עשרה שבועות — פרסום קשת 02.231061

אביזרי רכב
כולם קונים ב- צלילי אורנים
אביזרי רכב, רדיו וטייפים
בתחנת הדלק מפגש אורנים, מקרחים טל' 02-717122

אורטופדיה נעלים
של — בנין העמודים
★ מכלים נעלים אורטופדיות ★ מיקור רפואי
רח' יפו 50 ירושלים טל' 225016

אלומיניום
מנצר את רמי בע"מ
עבודות אלומיניום ופלסטיק וסגירת מרפסות
מבצע לקראת החגים
כולל מחלקת תיקונים בבית הלקוח שרות מהיר ואמין
ירמיהו 60 י־ם טל: 02-528307,527873

אלקטרוניקה תיקונים
אלפי הנדסת קול
מעבדה משוכללת לתיקון
★ טייפים ★ מערכות סטריאו
★ מגברים וכד'
כלי נגינה אלקטרוניים ★ מתוקי קלטות
רח' הגידם 1 י־ם טל: 02-232106

אפנה — מידות גדולות
"בלי עין הרע"
אופנה שתמיד חלמת ללבוש... במידות גדולות
רח' המלך דוד 19 ירושלים טל: 02-242190
(במבנה החדש ליד מלון המלך דוד)

בדים
בית בורדה הירושלמי
הגיע משלוח גדול של בדים אקסלוסיביים
מתחיל: מלונדון, פריז, רומא
★ קשמיר ★ משי ★ זיקרט וכו'
לפי שיטת בורדה
גיזרות מוכנות בורדה
בדים אקסלוסיביים
רח' יוסף דו נואס 4 (קומה ב')
ירושלים, טל: 02-226547

בתי ספר לפקידות
"מחשבנו" בית ספר חרדי לפקידות
קורסים בקבוצות נפרדות לגברים ולנשים
★ הנהלת חשבונות ★ כתיבה במכונה
★ מחשבים ★ אנגלית ★ הרשמה: 16:30—18:30
בב"ב ר' עקיבא 56, 702864, י־ם צפניה 41, 821311

גיטרות
חנות הגיטרות הגדולה בארץ
מרכז הגיטרות הירושלמי
יפו 97 מרכז כלל 265, י־ם 02-247590

דקורציה
אינטר דקור
אינטר דקור הלל 24, טל. 246688 ירושלים

הובלות
יוסי הובלות
העברת דירות, משרדים ופסנתרים
הובלות משולבות לכל חלקי הארץ
כולל ביטוח ואחריות
02-635243 ,02-630964

זיפות גגות
"קבוצת שמואל המשחרר"
• זיפות וסיוד גגות • צביעת חדרי מדרגות • בקורת חיתום ואיטום
שכטר ישראל 31, טל. 02-420277 ,265047

חותמות
"שלמה" שלטים וחותמות
ירושלים, רח' יהודית 2.
מול משטרת מחנה יהודה טל. 248829

כל־בו
למקצוען ולמתחיל כל עבודה חשמליים סקיל SKIL
לנוחיותכם פתוח־רצוף ואין בעיות חניה
החודש קונים — ב־2 תשלומים מקדחות "סקיל" בכל הדגמים
60438H הלהיט! מקדחה אלקטרונית במחיר חסר תקדים!
במבצע 59.50 ש"ח
2105H מברג חשמלי נטען
במבצע 27.50 ש"ח
480H "סקיל" משור אנכי (ג'יקסו)
במבצע 52 ש"ח
ש. גולדשמיד כל בו לבית ולגן
רח' פייר קניג 37 א.ת. תלפיות
טל' 710606, 711748 פתוח רצוף 7.00 בבקר 7.30 בערב.

"יריד גאולה" מאה שערים 2 י־ם.
מוצרי תינוקות, משחקים, מכשירי כתיבה

כל־בו
הכל לבית ולגן
כלי בית ומוצרי בניין, שכפול מפתחות, אבזרי חשמל, מבחר גדול במחירים זולים
שטראוס 9 ירושלים

כלי נגינה
"נבל וכינור" המרכז הגדול לכלי נגינה בירושלים
מתמחה "מהדר" במחירים זולים ובתנאים נוחים
נבל וכינור ממשיך
במבצעים מדהימים ...
רח' יחזקאל 8 ירושלים 02-272082

מוצרי חשמל תיקונים
נשר "ברק ואור"
שרות תיקונים ומכירה
• מאווררים • מיחמים •
פלטות שבת • טוסטרים • קומקומים וכו'.
★ שקיעות לשואבי אבק
★ עבודות חשמל בבתים פרטיים ומוסדות.
יפו 123 ליד שוק מחנה יהודה י־ם. 224679

מכון הרזיה ויופי
מכון שולי התבלת 5, טל. 02/224511
10 קילו ב־20 יום כ־40 יום
★ טיפול כולל ★ הדרכה שמירת לאחוז 100% הצלחה.

מכונות תפירה
מרכזי זינגר SINGER
• מכונות התפירה מס. 1 בעולם
• מכונות סריגה
• שואבי אבק אלקטרוניים
• אביזרי תפירה חלפים
• שרות הדרכה
ירושלים: יפו 50, טל. 02-245583
הנביאים 68 טל: 02-241886
ת"א: מלכי ישראל 19, טל. 03-239453
נחלת בנימין 61, טל. 03-624170
נתניה: שטמפפר 12, טל. 053-32495
חיפה: הרצל 32, טל. 04-663708
רח' שטראוס 32 י־ם טל. 02-224613

מסעדות
MILKYWAY החלביה
מסעדת דגים, ומאכלים חלביים ...
רח' המלך ג'ורג' 16 (ליד גלריה קוגל) י־ם, טל. 02-224420

מסעדה סינית גלאט כשר בהנהלה חרדית
שעות הפתיחה: 12.00 — 15.30, 19.00 — 24.00
ירושלים, שמעון בן שטח 5 טל. 02-226893
תל אביב רח' ... 03-421888

מספרות
"מספרה שאולי לגברים"
רח' דוד ילין 9 ירושלים

משחזות
רחו פז
★ השחזה ★ שרות ★ מכירה
רח' יפו 125 מול תחנת אגד
02/221967 טל.

משקאות
"משקאות ג'אני"
משקאות חריפים וקלים במחירים הכי זולים בעיר
(לפי תחקיר השוואה)
★ שוק הבוכרים, רח' דוד 2 ירושלים 823957
★ רח' צפניה 43 ירושלים 821327

משתלות
אנחנו ממשיכים לשרת אתכם גם בשמיטה:
עם פרחים רב שנתיים טריים יום יום
* פרחי משי, צמחי משי.
* צמחי בית הבשרים לשמיטה.
* עציצים דקורטיביים, כלי קרמיקה, נחושת ועוד.
המשתלה פועלת לפי דיני השמיטה!
משתלות טל־חן
02-821959 טל: 8.00-20.00

סוכות
קנה היום ושלם בשנה הבאה
סוכה וסכך לנצח
מהיצרן לצרכן
לקונים 20% הנחה בחודש אלול
מתקבלות הזמנות למידות מיוחדות בהכשר גדולי הרבנים בארץ ישראל ובארה"ב
ירושלים: שני נגרים מאי"ש 3 טל: 02 285877
בני־ברק: הכל לנוער ר' עקיבא 114 טל: 782721
ידיד המזרח חזון־איש 2 טל: 794049
חיפה: רח' מיכאל 2
צפת: מבן רח' ירושלים 73 טל: 70477
באר שבע: מלכא קרן קיימת 127 טל: 78648
רחובות: בית כנסת שונה הלכות רח' הרצל 141
הזמנות סיטונאיות בלבד טל: 03 — 932 7627

ספרים
עולם הספר התורני
ספרי קודש — ספרי לימוד
במחירים ללא תחרות
כדאי להגיע מכל חלקי העיר
רח' הפסגה 10 י־ם 02-422186

ספרי המרכז
02-248478

"כתר"
ספרים, תשמישי קדושה
מאה שערים 11 י־ם טל. 02-284742

סופר סת"ם
HASOFER הסופר
• בדיקה, תיקוני בתים, מכירה
תפילין, מזוזות, בתים מעור אחד.
רח' שטראוס 8, ירושלים 02-245723

פאות ותסרוקות
Sheva's wigshop
סלון פאות ותסרוקות
מכירת פאות מכל החברות
יבאי 3 י־ם טל. 02-245970

פרות וירקות
בית הפרי
פירות וירקות טריים יום יום
משלוח חינם מעל 25 ש"ח
זול יותר ממחנה יהודה
רח' יחזקאל 11 י־ם טל. 288160

צעצועים
צעצועי חבצלת
צעצוע, רצית — לחבצלת פנית
מבצע הנחות לערבים
על כל הצעצועים והמשחקים 20%-30% הנחה
רח' חבצלת 4 ירושלים, טל. 240223

קסטות
"נבל וכינור" המרכז הגדול לקסטות בירושלים
קסטות קודש בנבל וכינור נקודה
קסטות ממחיר של 4.5 ש"ח
רח' יחזקאל 8 ירושלים 02-272082

רדיו למכוניות
כולם קונים ב- צלילי אורנים
אביזרי רכב, רדיו וטייפים
בתחנת הדלק מפגש אורנים,
מקרחים טל' 02-717122

רפד
חדש! מרפדית אגריפס
בהנהלת אינדיג נפתלי
מבצע תיקונים וחידושים של רהיטי בית באחריות.
אגריפס 113 (בנין עיני) טל: 02-243164

מרפדיה אומנות
מבצע כל סוגי עבודות הריפוד
רח' בצלאל אשכנזי 1 בוכרים י־ם.
טל' 02-823148

שעונים
שעונים במחירי הקרן
"נבל וכינור" המרכז הגדול לכלי נגינה בירושלים
רח' יחזקאל 8 י־ם 02-272082

תקשורת קווית
צילומית בע"מ
סוכנות למערכות רב קוית
ממוחשבת מתוצרת גמא.

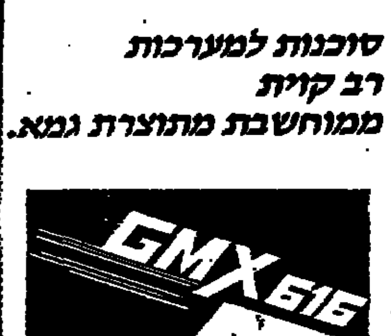

מכונות להעתקת מסמכים
מערכים טלפונים ממוחשבת GMX 616
מכונות כתיבה ומדפסות brother
הזמנות ★ מכירה ★ שרות
ירושלים, רח' שמאי 19, טלפון 221169 ,245662

אורגן 120 YAMAHA PSS 120 3X47 ש"ח
אורגן 160 YAMAHA PSS 160 3X80 ש"ח
אורגן שתי קומות VISCOUNT 6X237 ש"ח
אורגן שתי קומות עם אפשרות להוספת סינטסייזר 6X299 ש"ח
אורגן YAMAHA שתי קומות 6X450 ש"ח

מברך את כל בית ישראל בשנה טובה ומבורכת שנת ששון ושמחה.

נבל וכנור
המרכז הגדול לכלי נגינה
ירושלים
רח' יחזקאל 8
טלפון 272802

הסתדרות צעירי אגודת ישראל בארץ־ישראל
חוג בני תורה של צא"י — בני ברק

במוצאי יו"ט ראשון של חג הסוכות תשמ"ז, בשעה 8, בחצר התלמוד תורה — המרכז, רחוב אחיעזר

שמחת בית השואבה

דברים ישמיע:
הרב הגאון ר' יעקב גלינסקי שליט"א
ראש ישיבת חדרה.

דבר התנועה:
ר' יעקב ויכלדר הי"ו
ראש מחלקת הארגון

תזמורת "קול צהלה" תנעים את החגיגה

הציבור החרדי ובני תורה מוזמנים!

המשביר לצרכן אופטיקה
חדש באופטיקה
משקפי ראיה עם עדשות פלסטיק בכל המספרים עד 4
תוך שעה מרגע ההזמנה
ב־3 תשלומים שקליים ללא ריבית והצמדה
לכל קנייה מעל 100 ש"ח
המשביר לצרכן,
רשת האופטיקה מס' 1 בישראל

תקציר
תדריך לכשרות

גליון מס' 8 — **תשרי תשמ"ז**

מוגש ע"י מועצת הכשרות של אגודת ישראל

דבר מועצת הכשרות

בימים אלו בהכנס שנת השמיטה נמצאת מועצת הכשרות של אגודת ישראל בתנופת פעילות רבתי לארגון אספקת פירות וירקות בלי חשש שביעית להמוני בית ישראל המהדר בכשרות ברחבי הארץ. זאת בנוסף לפעילות המועצה בפיקוח והשגחה בעשרות מפעלי מזון העומדים תחת השגחת הגה"צ הבד"צ שליט"א.

מועצת הכשרות בהיותה מושתתת על העקרון שהמצרך העולה על שלחן הצרכן החרדי יהיה בתכלית ההידור והכשרות, משקיעה כעת מאמצים נרחבים לספק לצבור החרדי תוצרת חקלאית ללא כל חשש. דבר זה מצריך עבודה עיקבית ונמרצת של עשרות משגיחים ומפקחים הפרושים בשדות ובשווקים — הכל כדי להוציא מתחת ידם דבר מתוקן.

לשכת הבד"צ ומשרדי מועצת הכשרות משמשים בשבועות האחרונים כמעין מטה פיקודי, המפקחים וראשי צוותות ההשגחה יוצאים ובאים כשבאמתחתם שאלות ובירורים המחכים לפתרון, כן מגיעים למקום צרכנים רבים המבקשים לברר אי אלה פרטים או שאלות בעניני כשרות והם יוצאים עם תשובות ברורות על כל מבוקשיהם.

הארגון המדוקדק של מחלקת השמיטה על כל שלבי אספקת הפירות והירקות, ההשגחה החל מלקיטת הפרי בשדות ועד לשיווקו לצרכן, נעשה בעבודה מאומצת של צוות אנשים תלמידי חכמים ויראי שמים בראשותו של הרה"ח ר' שמעון צ'שינסקי במשך מספר חדשים, אשר לא חסכו כל מאמץ לארגון יעיל ונאה תוך הבטחת כשרות התוצרת שתהיה למהדרין.

מרנן הגה"צ הבד"צ שליט"א, קיימו ישיבות רבות, ארוכות ומתמשכות, משך תקופה ארוכה כדי ללבן ולהסדיר את כל פרטי ההוראות לראשי מחלקת השמיטה ומועצת הכשרות הן בנוגע לאספקת התוצרת החקלאית הטריה והן לגבי מפעלי המזון העומדים תחת השגחת הבד"צ, בכל הענינים הנוגעים לשנת השמיטה.

במסגרת זו של הדיונים עם הבד"צ נתקבלה שיטת רישום קפדנית ומפוקחת היטב, כדי לוודא שאכן הסחורה המשווקת לצרכן החרדי ע"י החנויות העומדות תחת השגחת הבד"צ, הינה אך ורק אותה סחורה שהובאה לחנות בפיקוחם של צוות המשגיחים, בשוק הסיטונאי מקבל המשגיח במקום רישום מדוייק מהמשגיח בשדה על הכמות שהביא מהשדה, וע"י רישום זה הוא יודע לשלוט על כמויות הסחורה וכל ירקן המגיע לרכוש תוצרת עבור חנותו נרשמת הכמות שלקח מכל פריט ופריט ובאמצעות רישום זה יכולים המפקחים בחנויות לעקוב אם אכן התוצרת הנמצאת בחנות תואמת את הכמות שרכש בשוק הסיטונאי בנוכחות המשגיח.

המשגיחים הפועלים בשדות ליחות הבד"צ עברו הכשרה מיוחדת וכן קבלו תדרוך מראשי מחלקת השמיטה על תפקידם האחראי, שיוכלו לעמוד במשימה הק' שהוטלה עליהם. לבל ימצאו עצמם מרומים ע"י בעלי השדות, וידעו לעשות מלאכתם נאמנה בהתאם להוראות שקבלו מהבד"צ שליט"א.

שליחי הבד"צ יוצאים לשדות הנמצאים במשולש הערבי, בשכם ובג'נין וכן בעזה ובפיתחת רפיח — בשעות המוקדמות של הבוקר והם חוזרים רק בשעות המאוחרות של הערב ביחד עם המשאית העמוסה לעיפה מכל סוגי הירקות שנקטפו במשך שעות היום תחת שמש יוקדת כשעיניו הפקוחות של המשגיח מפקחות על כל הנעשה, אין לתאר באיזה הרגשה של סיפוק מתקבל המשגיח ע"י אנשי מחלקת השמיטה בהגיעו לשוק הסיטונאי, כשהוא מצליח להגיע עם משאית עמוסה בתוצרת נקיה בלי כל חשש ביודעם שבכך הם ממלאים שליחות קדושה לספק צרכיו של היהודי השומר תורה ומצוות והמדקדק בקלה כבחמורה.

לעיתים תכופות קורה שמתעוררת בעיה בשדה שבו נמצא המשגיח אשר זקוק לתשובה מידית. השאלה מועברת על ידו באמצעות מכשיר הקשר שברשותו והיא מובאת בפני חברי הבד"צ שליט"א המחוים את דעתם — דעת תורה והוראותיהם מועברים אל המשגיח הפועל בהתאם להנחיות שקבל. כמו"כ נמצא תמיד בשטח משגיח מסוק לסייע בפעולת ההשגחה ולעמוד לעזר במדה ומתעוררת בעיה בפיקוח.

בהיערכות לקראת שנה שמיטה זו נתקלנו בבעיה קשה ומסובכת בארגון ההשגחה והפיקוח במטעים שהם בבעלות ערבית. מאחר והמצב הבטחוני מעורער ביותר, וראשי מועצת הכשרות היו צריכים להשקיע כוחות רבים עד שיכלו להביא לידי כך שלכל משגיח יתלווה איש אבטחה כדי להבטיח את שהותו הסדירה של המשגיח בשדה בעת הלקיטה והקטיפה ללא כל הפרעות.

כדי למנוע הפקעת מחירים בשנת השמיטה עמדו על כך חברי הבד"צ שליט"א בתוקף שהמחירים יהיו מחירי שוק רגילים ולא להביא למצב שהצבור החרדי ינוצל בגלל רצונו לשמור מצוות שמיטה כהלכתה. בצבור הרחב זכורים עדיין לטובה המאמצים המיוחדים שנעשו בשמיטה הקודמת בשנת תש"מ שמחירי הפירות והירקות היו שווים לכל נפש ובני התורה לא היו צריכים לחסוך מפי ילדיהם פרות וירקות בגלל מחיריהם הגבוהים.

האפשרות לספק התוצרת במחירים מוזלים הם תודות לארגון המוקדם הנאה והיעיל של מועצת הכשרות לקראת שנת השמיטה שדאגו מראש להבטיח שהסוחרים והסיטונאים שישווקו פירות וירקות בהשגחתנו יתחייבו לשווק הסחורה במחיר רגיל בלי כל שינוי וכן נבחרו עשרים חנויות ורשתות שיווק מתוך רשימה ארוכה של חנויות שבקשו אף הם לקבל את חסות הבד"צ למכירת פירות וירקות בשנת השמיטה, אולם על מנת להבטיח עקרון יסודי זה הושבו פניהם של רבים ריקם.

בימים הראשונים של שנת השמיטה הועמדנו בפני בעיות קשות של הפקעות מחירים מצד הסוחרים הערביים שבקשו לנצל את העובדה שהצבור החרדי חייב לרכוש תוצרת חקלאית מהם, אולם מיד נקטו ראשי מועצת הכשרות באמצעים שונים בקיום פגישה עם שר החקלאות ביחד עם יו"ר אגודת ישראל בירושלים הרב מנחם פרוש, וכן קיימו שיחות עם הגורמים המתאימים במועצת הירקות כדי להביא להורדת המחירים, מאמצים אלו התחילו להניב פרי ואכן המחירים החלו לרדת לאט לאט.

פעולות מיוחדות ננקטות ע"י אנשי מחלקת השמיטה להבטיח שאספקת התוצרת תהיה סדירה ומלאה. אין זו משימה קלה כלל וכלל — אבל אנשי המחלקה אינם חוסכים כל מאמץ שלא יורגש מחסור בשוק, בראשית הדרך צצה בעיה בגלל הגשם הרב שירד בערב ראש השנה שמנע אפשרות ללקוט כמות מספקת של [illegible] שביעית שבעטיו נגרם מחסור חמור בשיווק פריט חיוני זה, בימים אלה נעשים מאמצים לייבא גזר מאירופה לאחר שנתקבלו האישורים המתאימים.

מועצת הכשרות ומחלקת השמיטה עושים ככל שביכולתם לפתור הבעיות המתעוררות בעת מחסור ובעת שנתקלים בקשיים, מפעילים את הקשרים עם אנשי השלטון אשר נענים בחיוב לפניות אליהם על ידם במציאת פתרונות המתעוררות.

פעילות עניפה ומבורכת זו, מתקיימת ומשתלבת להפליא עם ההערכות המקיפה של מועצת הכשרות בהכוונת הבד"צ לפני שנת השמיטה. ההערכות זו, נועדה ללבן ולהסדיר את בעיות יצור המזון לגווניו, שימורי ירקות, חמוצים וכו' — העומדים בכל השנים תחת פיקוח הבד"צ וגם עתה, לקראת שנת השמיטה, קיבלו את כל ההנחיות ההלכתיות למען יוכלו להמשיך ולספק תוצרת כשרה למהדרין מן המהדרין לצרכן החרדי הסומך כערובה על חותמת הבד"צ.

אשר על כן, בחודשיה האחרונים של שנת השישית, הכינו המפעלים השונים העומדים תחת השגחתנו, אלפים רבים של טונות מוצרי מזון משומרים אשר יסופקו לקהל בשנה זו המתחדשת עלינו ועל ישראל.

מועצת הכשרות וועדת השמיטה שעל ידה, מקיימת קשר הדוק ומסועף עם ריכוזים חרדיים בכל רחבי הארץ באספקת פירות וירקות וכן כל תוצרת אחרת כשרה למהדרין, אשר שמעו וטיבו של הכשר הבד"צ של אגודת ישראל ומינותו יקרים בעיניהם ומודעים כי זו ערובת הכשרות של המוצרים והסחורה אותה הם רוכשים.

המלאכה אשר לפנינו היא רבה וקשה ואנו תקוה ותפילה לאבינו שבשמים שיהא בעזרנו שלא נוציא מתחת ידינו דבר שאינו מתוקן ונעמוד במשימה הק' שנטלנו על עצמנו לעמוד ולשרת את צבור הנאמנים לדבר ה' הרוצים לקיים את הציווי האלוקי של "ושבתה הארץ שבת לה'" בכל פרטיה ודקדוקיה.

זמני ישיבות הבד"צ

מרנן ורבנן הגאונים
הבית דין צדק יושבים על מדין, בימים:

שני — 4—2 אחה"צ
חמישי — 4—2 אחה"צ

בכל עניני הבד"צ נא לפנות
למזכירות במשרדי אגודת ישראל ירושלים
רח' פרס 2, בין השעות
12—9 לפנה"צ. טל' 227254, 227252

מיון ורישום מדוקדק של הסחורה המובאת לשוק הסיטונאי, ע"י המשגיח

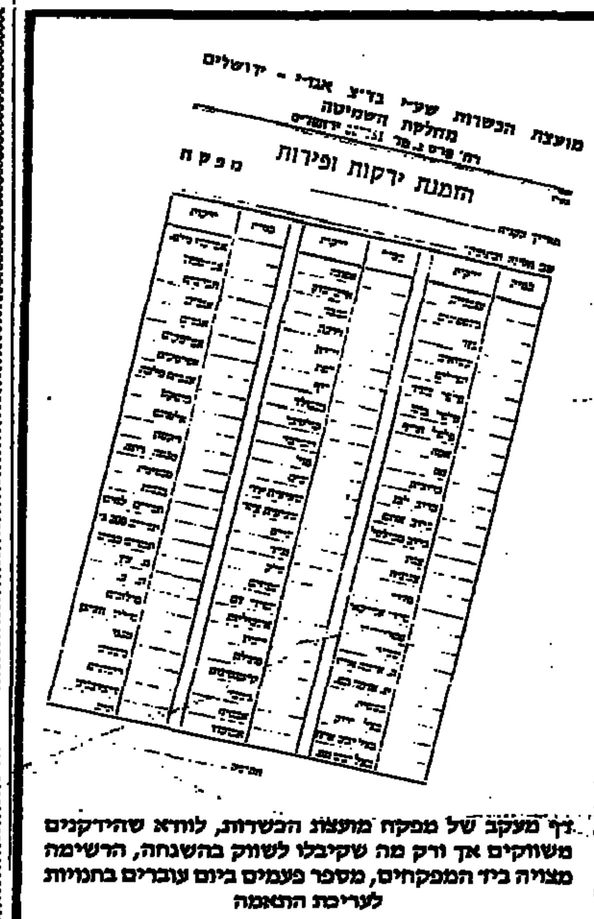

דף מעקב של מפקח מועצת הכשרות, לוודא שהירקנים משווקים אך ורק מה שקיבלו לשוק בהשגחה, הרשימה מצויה ביד המפקחים, מספר פעמים ביום עוברים בחנויות לעריכת התאמה

בדיקת מטעי כרמים בנוגע לחששות ערלה בליווי אגרונום חרדי

לתועלת הרבים!

מוגשת בזה ע"י מועצת הכשרות של אגודת ישראל טבלת ה"קוד ייצור" של השימורים, חמוצים וירקות מעובדים* שייצרו בעונת הייצור האחרונה שהתחילה ב־כ"ב ניסן תשמ"ו 1.5.86 ועד כ"ט אלול תשמ"ו 3.10.86 לפני שנת השמיטה תשמ"ז

ע"י בדיקת והתאמת קוד הייצור ע"ג המכסה של קופסת השימורים לתאריך שבטבלה זו תוכלו לוודא באם המוצר שבידכם הוא ללא חשש שביעית.

דוגמת מכסה קופסת שימורים, אותיות מוטבעות קוד יצרן: K519
קוד תאריך ייצור: 6-265

* פרט לזיתים ותפו"א

תשמ"ו	קוד ייצור	1986
כ"ב ניסן	6-121	1.5
כ"ג ניסן	6-122	2.5
כ"ד ניסן	6-123	3.5
כ"ה ניסן	6-124	4.5
כ"ו ניסן	6-125	5.5
כ"ז ניסן	6-126	6.5
כ"ח ניסן	6-127	7.5
כ"ט ניסן	6-128	8.5
ל' ניסן	6-129	9.5
א' אייר	6-130	10.5
ב' אייר	6-131	11.5
ג' אייר	6-132	12.5
ד' אייר	6-133	13.5
ה' אייר	6-134	14.5
ו' אייר	6-135	15.5
ז' אייר	6-136	16.5
ח' אייר	6-137	17.5
ט' אייר	6-138	18.5
י' אייר	6-139	19.5
י"א אייר	6-140	20.5
י"ב אייר	6-141	21.5
י"ג אייר	6-142	22.5
י"ד אייר	6-143	23.5
ט"ו אייר	6-144	24.5
ט"ז אייר	6-145	25.5
י"ז אייר	6-146	26.5
י"ח אייר	6-147	27.5
י"ט אייר	6-148	28.5
כ' אייר	6-149	29.5
כ"א אייר	6-150	30.5
כ"ב אייר	6-151	31.6
כ"ג אייר	6-152	1.6
כ"ד אייר	6-153	2.6
כ"ה אייר	6-154	3.6
כ"ו אייר	6-155	4.6
כ"ז אייר	6-156	5.6
כ"ח אייר	6-157	6.6
כ"ט אייר	6-158	7.6
א' סיון	6-159	8.6
ב' סיון	6-160	9.6
ג' סיון	6-161	10.6
ד' סיון	6-162	11.6
ה' סיון	6-163	12.6
ו' סיון	6-164	13.6
ז' סיון	6-165	14.6
ח' סיון	6-166	15.6
ט' סיון	6-167	16.6
י' סיון	6-168	17.6
י"א סיון	6-169	18.6
י"ב סיון	6-170	19.6
י"ג סיון	6-171	20.6
י"ד סיון	6-172	21.6
ט"ו סיון	6-173	22.6
ט"ז סיון	6-174	23.6
י"ז סיון	6-175	24.6
י"ח סיון	6-176	25.6
י"ט סיון	6-177	26.6
כ' סיון	6-178	27.6
כ"א סיון	6-179	28.6
כ"ב סיון	6-180	29.6
כ"ג סיון	6-181	30.6
כ"ד סיון	6-182	1.7
כ"ה סיון	6-183	2.7
כ"ו סיון	6-184	3.7
כ"ז סיון	6-185	4.7
כ"ח סיון	6-186	5.7
כ"ט סיון	6-187	6.7
ל' סיון	6-188	7.7
א' תמוז	6-189	8.7
ב' תמוז	6-190	9.7
ג' תמוז	6-191	10.7
ד' תמוז	6-192	11.7
ה' תמוז	6-193	12.7
ו' תמוז	6-194	13.7
ז' תמוז	6-195	14.7
ח' תמוז	6-196	15.7
ט' תמוז	6-197	16.7
י' תמוז	6-198	17.7

תשמ"ו	קוד ייצור	1986
י"א תמוז	6-199	18.7
י"ב תמוז	6-200	19.7
י"ג תמוז	6-201	20.7
י"ד תמוז	6-202	21.7
ט"ו תמוז	6-203	22.7
ט"ז תמוז	6-204	23.7
י"ז תמוז	6-205	24.7
י"ח תמוז	6-206	25.7
י"ט תמוז	6-207	26.7
כ' תמוז	6-208	27.7
כ"א תמוז	6-209	28.7
כ"ב תמוז	6-210	29.7
כ"ג תמוז	6-211	30.7
כ"ד תמוז	6-212	31.8
כ"ה תמוז	6-213	1.8
כ"ו תמוז	6-214	2.8
כ"ז תמוז	6-215	3.8
כ"ח תמוז	6-216	4.8
כ"ט תמוז	6-217	5.8
א' אב	6-218	6.8
ב' אב	6-219	7.8
ג' אב	6-220	8.8
ד' אב	6-221	9.8
ה' אב	6-222	10.8
ו' אב	6-223	11.8
ז' אב	6-224	12.8
ח' אב	6-225	13.8
ט' אב	6-226	14.8
י' אב	6-227	15.8
י"א אב	6-228	16.8
י"ב אב	6-229	17.8
י"ג אב	6-230	18.8
י"ד אב	6-231	19.8
ט"ו אב	6-232	20.8
ט"ז אב	6-233	21.8
י"ז אב	6-234	22.8
י"ח אב	6-235	23.8
י"ט אב	6-236	24.8
כ' אב	6-237	25.8
כ"א אב	6-238	26.8
כ"ב אב	6-239	27.8
כ"ג אב	6-240	28.8
כ"ד אב	6-241	29.8
כ"ה אב	6-242	30.8
כ"ו אב	6-243	31.8
כ"ז אב	6-244	1.9
כ"ח אב	6-245	2.9
כ"ט אב	6-246	3.9
ל' אב	6-247	4.9
א' אלול	6-248	5.9
ב' אלול	6-249	6.9
ג' אלול	6-250	7.9
ד' אלול	6-251	8.9
ה' אלול	6-252	9.9
ו' אלול	6-253	10.9
ז' אלול	6-254	11.9
ח' אלול	6-255	12.9
ט' אלול	6-256	13.9
י' אלול	6-257	14.9
י"א אלול	6-258	15.9
י"ב אלול	6-259	16.9
י"ג אלול	6-260	17.9
י"ד אלול	6-261	18.9
ט"ו אלול	6-262	19.9
ט"ז אלול	6-263	20.9
י"ז אלול	6-264	21.9
י"ח אלול	6-265	22.9
י"ט אלול	6-266	23.9
כ' אלול	6-267	24.9
כ"א אלול	6-268	25.9
כ"ב אלול	6-269	26.9
כ"ג אלול	6-270	27.9
כ"ד אלול	6-271	28.9
כ"ה אלול	6-272	29.9
כ"ו אלול	6-273	30.9
כ"ז אלול	6-274	1.10
כ"ח אלול	6-275	2.10
כ"ט אלול	6-276	3.10

גזור ושמור טבלה זו ותיעזר בה במהלך שנת השמיטה .... גזור ושמור.............. גזור ושמור

סמל ההידור
סמל הכשרות

בהשגחת הבד"צ
אגודת ישראל

ערובה להידור
ערובה לכשרות

בשורה טובה

לתושבי שכונות צפון ירושלים
עזרת תורה, צאנז, אונסדורף

הננו שמחים להודיעכם על

פתיחת חנות מרכזית
למכירת פירות וירקות

ללא חשש שביעית
ברמת סיב גבוה
בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל
ברח' סורוצקין 46 ירושלים.

מחיר שוק מפתיעים ☆ משלוחים לבית חינם

בברכה
אמנון את שבתי

מרכז אגודת ישראל, ירושלים — CENTRAL AGUDATH ISRAEL JERUSALEM
קרן התרבות דגל ירושלים — DEGEL YERUSHALAYIM CULTURAL FUND
רחוב פרס 5 • ת.ד. 5130, ירושלים • טלפון 227251 • 5 Press Str. • P.O.B. 5130, Jerusalem • Tel. 227251

בס"ד, תשרי תשמ"ז

לאור דרישת הציבור הרחב בארץ ובתפוצות הגולה

הננו להודיע בזה
שהופיע במהדורה חמישית — כמתכונתו בראשון —

ספר דיני שביעית

שיצא לאור ע"י ספריית דגל ירושלים שבמסגרת אגודת ישראל בירושלים לקראת מבחן ההלכה העולמי על הלכות שמיטה שיתקיים בעזה"י בחורף שנת השמיטה תשמ"ז

הספר המקיף כל דיני שביעית לפרטיה והלכותיה

נערך ע"י הרה"ג **יוסף אפרתי** שליט"א — הרה"ג **משה מאיר הינזלר** שליט"א
ראש מכון לחקר החקלאות ע"פ התורה — ר"מ בישיבה לצעירים ובחון אליהו שע"י קרית הילד

ונתקבל בכל שדרות הצבור התורני ובמוסדות החינוך לכל גווניו בארץ ובגולה הספר נערך בצורה קלה ושוטפת השווה לכל נפש הודפס עם ניקוד מלא בצורה נאה ובכריכה מהודרת ודקה הספר כולל ל"א פרקים ב־ג' חלקים: א. דיני מלאכות שביעית ב. פירות שביעית וקדושתן ג. שמיטת כספים.

במפתח הענינים כלולים 433 ערכים של דיני שביעית

ראשי ישיבות, מגידי שעורים מנהלי מוסדות, ארגונים, המעונינים להשיג הספר בהזמנות מרוכזות מתבקשים לפנות:

ישראל: משרדי דגל ירושלים במרכז אגודת ישראל רחוב פרס 2 ירושלים. טלפון: 02/227251

ארצות הברית: BINYAMIN DASKAL-BOOKS — 225 DIVISION AVENVE BROOKLYN, N.Y. 11211 U.S.A — TEL. 718. 3873133

אנגליה: AVAILABLE FROM KEREN HATORAH — 97, Stamford Hill, N16 — 35a, Northumberland St, Salford 7 — 6, Ashgrove Terrace, Gateshead

שווייץ: RABAI W. VERESHNER — AGUDATH ISRAEL ELIZA BATON STR. 12, ZURICH 8004 SWITZERLAND TEL. 2423566—2427170

צרפת: C.L WAGSCHAL — 3, RUE DE L'INDUSTRIE 68300 ST. LOUIS FRANCE — TEL. 89. 694795

ובזכות קיום הציווי האלוקי "ושבתה הארץ שבת לה'" בכל פרטיו ודקדוקיו נזכה בעזה"י שיקוים בנו הפסוק "וצויתי את ברכתי".

בברכת התורה,
ההנהלה

תבלין
בית הרושת לשמנים בע"מ

שמן סויה מזוכך

לטיגון
לבישול
ולסלטים

להשיג ברשתות השיווק ובחנויות המכולת

מכיל 1000 סמ"ק

בהשגחת הבד"צ — אגודת ישראל

למבין רק שמן "תבלין"

כתובת המפעל: "תבלין" אזור התעשיה הישן ראשל"צ טל. 948224—03

ברכות לשנה החדשה
לכבוד הרבנים ולכל בית ישראל
שנה טובה — חג שמח

כתובת המפעל:
"ארומה" שד' הרצין 17 ת"א
טל. 03-382663
סוכנות בירושלים: "אמי־גל" טל. 02-866017

בברכת חג שמח

هكذا من الاصل

ארבעת המינים בשביעית

אתרוג — א. אתרוג שחנט בששית ונקטף בשביעית — מחלקי הפוסקים: יש אומרים, שאין בו קדשת שביעית; ויש אומרים, שיש בו קדשת שביעית. לכן יש להדר ולקנות אתרוג שנקטף לפני ראש־השנה של שמטה.

ב. אתרוג שחנט בשביעית — יש לנהג בו קדשת שביעית. לכן לקראת סכות של שמינית יש לקבל אתרוג מאוצר־בית־דין, שהמשלם עליו הוא רק עבור הוצאות בית־הדין (עין פרק "אוצר־בית־דין").

ג. הרוצה לקבל אתרוג שלא על־ידי אוצר־בית־דין — יעשה שאלת חכם, משום שדבר זה כרוך בשאלות רבות (כגון: נעבד בשביעית, סחורה בפרות שביעית, מסירת דמי שביעית לעם־הארץ ועוד).

ד. באתרוג שיש בו קדשת שביעית יש להקפיד על כל הדינים הנהגים בפרות שביעית, כלומר, להשתמש בו כדרך הרגילה, להזהר שלא להוציאו לחוץ־לארץ (ראה עוד פרק "דיני שביעית לבן חוץ־לארץ").

ה. דרך אוצר־בית־דין יש שהתירו לשלח אתרוגים לחוץ־לארץ.

ו. מן ה"חזון־איש" התיר לשלח אתרוג מהארץ לחוץ־לארץ במקום שיש חשש שתבטל מצות ארבעת המינים.

ז. העושה מרקחת של אתרוגים — חיב לבערה.

ח. זמן הבעור באתרוגים. יש אומרים שהוא בחדש שבט; אבל הואיל וקשה לקבע בכך דבר ברור (כפי שבארנו בדיני הבעור), לכן לכתחלה יפקיד את המרקחת לפני חדש שבט בשמינית, ויכניסנה לביתו מתוך כונה שלא לזכות במרקחת.

לולב — ט. יש האומרים שאין בלולב קדשת שביעית, ויש האומרים שיש בו קדשת שביעית.

י. בלולב נקבעת קדשת שביעית על־פי חנטת הלולב. לפיכך לולב הנלקט בתחלת שנת השמטה — אין בו קדשת שביעית, ורק בלולב הנלקט בתחלת שנה שמינית יש מחלקת אם הוא קדוש בקדשת שביעית.

הדס — יא. יש אומרים שבהדס אין קדשת שביעית, ויש האומרים שיש בו קדשת שביעית, ככל צמחי־ריח.

יב. בהדס הולכים אחר הלקיטה. לפיכך לכל הדעות מתר לקנות הדס בתחלת שנה שביעית, והמחלקת הנזכרת היא בהדסים שנלקטו בשביעית המיעדים לחג הסכות שבשנה השמינית.

ערבה — יג. אין בערבה קדשת שביעית.

מתוך ספר "דיני שביעית" שהו"ל ע"י "דגל ירושלים" במסגרת אגודת ישראל בירושלים

בפיקוח על קטיפת הירק בשדה

"סנוקרסט 1980"
תעשית גלידות ושלגונים
איזור התעשיה קרית אריה, פתח תקוה

הודעה

הננו להודיע בזה כי ההכשר המוענק על מוצרי "סנוקרסט" ע"י הבד"צ של אגודת ישראל היא אך ורק על אלו שמופיע עליהם חותמת הבד"צ

שאר סוגי המצרים שאין עליהם חותמת הינם בהשגחת הרבנות פתח תקוה

גלידות "גלידה שייק" בגביעים, הם בהשגחת הרבנות, ובגלל טעות טכנית השתרבבה החותמת על חלק מהגביעים

מאחלים לכל בית ישראל
ברכת חג שמח

עוף חלק למהדרין
★ עופות
★ בשר הודו
★ נקניקיות
מהשחיטה המהודרת
בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל

להקפיד על הופעת חותמת הבד"צ

"עוף חלק למהדרין"
אספקה לכל חלקי הארץ
מאחל ללקוחותיו ולכל בית ישראל חג שמח

שנה טובה ומתוקה
דבש שלי, שלך ושלכם
הוא **"דבש שלנו"**
הוא טבעי (לא מחומם) רדוי מיערות בשלות
ארוז בצנצנת דמוי מכוורת
עם פטנט בלעדי לשחרור תוכנו ע"י לחיצת אצבע בלבד ללא צורך בכפיות וכדו'
בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל
מכוורת **"דבש שלנו"**
נס ציונה לטלפון 08-474287
להשיג בכל חנויות המזון ורשתות השיווק

מועצת הכשרות של אגודת ישראל
מחלקת השמיטה
רח' פרס 2 ★ ירושלים ★ טל. 227254 — 02-241636

רשימת חנויות שומרי שמיטה
בהשגחת בד"צ אגודת ישראל ירושלים

מחנה יהודה
חנות "מרכזית" לפירות וירקות
יעקב כהן ובניו, רח' עץ חיים 8
גאולה
יחזקאל אליאסן, יעקב מאיר 9
ברוך שבתאי, מלכי ישראל 12
זכרון משה — יגיע כפים
איוב פרחי, פרי חדש 33
קרית צאנז — אונסדורף
חנות "מרכזית" אמנון שבתי
רח' סורוצקין 46
מטרסדורף — איתרי
קו־אופ ירושלים — סופרמרקט איתרי
רח' סורוצקין 12
גבעת שאול — והסביבה
פנחס רקובסקי בן ציון 28
הר נוף
אליעזר מזרחי, שאולזון 77

מעלות דפנה
ינוי ישראלי, מעלות דפנה 128/1
מאה שערים והסביבה
מנשה מזרחי, רח' המוניר 3
בוכרים, נוה צבי
מרי את ניסן, אדוניהו הכהן 7
אברהם יעקב, בוכרים 12
רחמים דגן, אדוניהו הכהן 37
רמות א' והסביבה
ברוך מרזוף, שירת הים 10
תפארת רמות — רמות ג'
משה שבתאי, תפארת רמות
גבעת מרדכי
משה בן חמו, הלר 22
קרית משה
קו־אופ ירושלים — סופרמרקט ריינס
רח' ריינס 6
בית ישראל והסביבה
משה פנחסי מוסיוף 7
פנחס שבתאי מוסיוף 12

בחנויות הנ"ל ישנו שלט מיוחד המעיד על הפקוח לגבי שמיטה
העדר השלט — פרושו: הוסרה ההשגחה
כל הפירות והירקות הנמכרים בחנויות שבהשגחתנו
אין בהם משום קדושת שביעית
★ ★ ★ ★ ★
על הפרשת תרו"מ מהפירות או מהירקות שנלקטו בששית ישנו שלט נפרד עם תאריך יומי המעיד על ההפרשה היום יומית, ונא לדייק על התאריך המופיע בשלט. כמו"כ אין השגחה זו כוללת פיקוח בעניני ערלה, אשר לכך ישנו שלט מיוחד לגבי סוגי הפירות המפורסים בשלט

ועד השמיטה

בס"ד
יעקב כהן ובניו
פירות וירקות בהשגחת הבד"ץ של אגודת ישראל
רח' עץ חיים 8 שוק מחנה יהודה

לציבור החרדי!
שמחים אנו להודיע כי נמשיך בעז"ה
בשיווק פירות וירקות טריים
ללא חשש שביעית, טבל וערלה
בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל
במחיר השוק
אספקה טריה יום יום ★ סיב סחורה מעולה

10 יחידות ופל בטעם שוקולד (60 גר')

בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל
כתובת המפעל: "עדין" אזור התעשיה עידנים — הוד השרון טל. 052-38826
להשיג אצל סוכני המזון בכל חלקי הארץ
בברכת חג שמח

TASTE OF ISRAEL LTD. טעם ישראל בע"מ
ראשון לציון, ישראל
OLD INDUSTRIAL ZONE
טלפון 2-993211 — 03 ת.ד. 3006

ביח"ר לייצור שוקולד וממתקים בהשגחת הבד"צ של אגו"י
קיימת הפרדה מוחלטת בין ייצור ה"פרווע" ו"חלבי"
בפיקוח מיוחד של משגיח מטעם הבד"צ
על כל מוצר חותמת הבד"צ כזה

למעלת כבי הרבנים, הבית דין צדק של אגודת ישראל
ראשי ומנהלי מוסדות הכשרות וצוות המפקחים
ולכל בית ישראל
חג שמח

שימורי "שלומי" בע"מ
מפעל לייצור כבושים וחמוצים
בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל
על האריזות מופיע חותמת הבד"צ
איזור התעשיה בי רמלה ת.ד. 25 טל. 08-220036
למוסדות ישיבות וצרכניות חסד במחירים זולים

מלאי מיבולי שנה שישית לציבור שומרי שמיטה
לקראת השנה החדשה
ברכותינו
לכבוד הרבנים ראשי בית דין צדק של אגודת ישראל
ולכל בית ישראל
בשנת ברכה והצלחה

חותמת זו מעידה
על נאמנותם ומסירותם
של המשגיחים והמפקחים
בענין כשרות המוצר

"הדר" אתרוגים לייצוא בע"מ
הגר"א 23 תל־אביב טל. 03-376808

הודעה
על מנת לאפשר לכל יהודי המדקדק במצוות לקנות לעצמו
אתרוג בחזקת בלתי מורכב
בהכשר הבד"צ של אגודת ישראל
מזנים המיוחדים כבלתי מורכבים ***במחיר השווה לכל נפש***
החליטה חברתינו לארוז כמות של אתרוגים בקופסאות מיוחדות.
על הקופסא מוטבע מחיר.
על הצבור להקפיד לא לשלם יותר מהסכום המופיע.
כן ניתן להשיג אצלינו מבחר גדול של אתרוגים מהודרים לסיטונאים וליחידים

"פרימה"
ביח"ר לייצור ביסקויטים ועוגיות בע"מ
בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל
איזור התעשיה רח' המנופים הרצליה טל. 052-558748

מבחר גדול
של כל סוגי
ביסקויטים ועוגיות
להשיג בכל חנויות המזון בכל חלקי הארץ

אל מעלת כבוד
הרבנים חברי הבית דין צדק
הרב הראשי לעיר הרצליה
ולכל בית ישראל
ברכת חג שמח — גמר חתימה טובה

קפה לארו
בת־ים רח' נסבאום 25 אזור התעשיה
טלפונים: 03-5516383 5513026
★ קליית קפה
★ קאקאו
★ אבקת שוקו
★ קמח תפו"א
על כל אריזה חותמת הבד"צ
בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל
להשיג בכל חנויות המזון בארץ
מאחלים ללקוחותינו ולכל בית ישראל
חג שמח ושנת שגשוג והצלחה

"מעיין" תעשית מזון בע"מ
איזור התעשיה קרית אריה, פתח תקוה, טלפון 03-9232530
מחלקה נפרדת ל"חלבי"
פיצה משובחת קפואה
בורקס גבינה
הגבינות הם ממחלבת "טרה" מחלקת מהדרין בהשגחת הבד"צ
★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★
בצק עלים למוסדות ושירותי קייטרינג
בלוקים של 6 ק"ג מוכן למילוי ולאפיה
בצק עלים באריזות ביתיות 400 גר'
בצק מלווח 600 גר'
בורקס תפו"א
הכל בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל
להשיג בחנויות המזון המובחרות וברשתות השיווק
מאחלים לכל בית ישראל
שנת גאולה וישועה — חג שמח

חלב טרה חלב טרה חלב
מחלבת "טרה"
המחלבה הפרטית הגדולה בישראל
נחלת יצחק — תל אביב
מחלקת "מהדרין" של אגודת ישראל
על כל האריזות מופיע מהדרין
מאחלים ללקוחותינו
ולכל בית ישראל
חג שמח ושנה טובה

י.צ. פימור בע"מ
אריזת מוצרי מזון
בהשגחת הבד"צ של אגודת ישראל
רחוב הסדנא 2 ק. ארי' פתח תקוה ת.ד. 4073 טל. 9233053
הננו להודיע לציבור הרחב כי ניתן להשיג אצלנו
כל סוגי תבלינים ברמת טיב גבוה
וכן מבחר גדול של קטניות
על האריזות מופיע חותמת הבד"צ
מאחלים לכל בית ישראל חג שמח

חג הסוכות ט"ו-כ"ב תשרי תשמ"ז

יום החודש	יום השבוע	עלות השחר	עטיפת טלית	נץ החמה	סו"ז ק"ש למג"א	סו"ז ק"ש להגר"א	סו"ז תפילה למג"א	סו"ז תפילה להגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
טו	ז	4.13	4.49	5.41	7.48	8.33	9.00	9.29	11.23	11.53	2.46	3.56	5.07
טז	א	4.13	4.49	5.42	7.49	8.33	9.00	9.30	11.23	11.53	2.45	3.55	5.06
יז	ב	4.14	4.50	5.42	7.49	8.33	9.01	9.30	11.23	11.53	2.45	3.54	5.05
יח	ג	4.15	4.51	5.43	7.49	8.33	9.01	9.30	11.22	11.53	2.44	3.53	5.04
יט	ד	4.16	4.51	5.44	7.49	8.33	9.01	9.30	11.22	11.52	2.43	3.52	5.03
כ	ה	4.17	4.52	5.44	7.50	8.34	9.01	9.30	11.22	11.52	2.43	3.52	5.02
כא	ו	4.17	4.53	5.45	7.49	8.34	9.01	9.30	11.22	11.52	2.42	3.51	5.01

לפי אופק ירושלים

מתוך לוח דבר יום ביומו

כדאי לדעת

כיצד להפוך כפפות גומי בן רגע

מסתבר שההוראות כיצד להפוך כפפות בן רגע שנתנו בשבוע שעבר לא היו מספיק מדויקות. אין צורך לנשוף לתוך הכפפה, מספיק לגלגל אותה מכיוון כף היד אל האצבעות. גלגול זה גורם לאויר להצטמצם בשטח קטן יותר ונופח את אצבעות הכפפה ולשלפן החוצה בלי שום מאמץ מיוחד.

ארוחה משאריות ארוחה

הכנת ואת מכינה והכיני עוד הרבה שניצלים לכבוד החג ובמהלכו? מה את עושה עם הבשר והעצמות שנשארים אחרי שהורדת החלקים העיקריים המיועדים לשניצל? הנה הצעה שתתן לך רעיון לארוחה נוספת.

בשלי את כל העצמות שנותרו לך, ורצוי הרבה ככל האפשר במשך כשעתיים יחד עם הרבה גזר בצל וירקות למרק. סנני את העצמות והשתמשי במרק שנותר כבזיל להכנת תוספת טעימה של אורז בטעם עוף (לכל כוס אורז שתי כוסות נוזלים, כף מחוקה מלח, כף שמן במקרה והמרק אינו שמן, ברוב המקרים מספיק בהחלט השומן שבעוף. הרתיחי שוב את המרק, וכשירתח הוסיפי את המלח, (ואם צריך שמן) האורז, הביאי לרתיחה. בשלי על אש נמוכה ככל הניתן עד שהנוזלים יספגו. כבי את האש וכסי במגבת את הסיר למשך עשר דקות נוספות).

כעת נטפל בעצמות. נשארו עליהן הרבה פיסות בשר טעימות, הפרידי ביניהן לבין העצמות. קצצי את פיסות הבשר שאספת לחתיכות שוב פעות או יותר, במחבת טגני בצל גדול בשמן, כשיזהיב הוסיפי את חתיכות הבשר, תבלי בשפת פלפל שחור וכשהכל ישחים הוסיפי ביצה עד שלוש — לפי הכמות שיש לך. — קיבלת חביתת בשר טעימה ומזינה שכל פרוסה ממנה תהווה מנת בשר נאה לצדה של מנת האורז. אם תוסיפי לזה את הירקות שנותרו מן המרק ותפתחי קופסא של אפונה או תירס — (לא הכרחי) הארוחה מושלמת.

המטבח שלנו

עוגיות קצף חגיגיות

הכנת עוגת גבינה ונשארו לך חלבונים, או שאת סתם כך רוצה להכין משהו חגיגי לחג ומוכנה למצוא כבר עצה לחלמונים שישארו לך — הנה משהו טוב:

החומרים הדרושים:

5 חלבונים מביצים גדולות או שש מקטנות, לא מהמקרר כוס אבקת סוכר.

אופן ההכנה:

הקציפי את החלבונים במהירות החזקה ביותר בקערת המערבל עד שתקבלי קצף נוקשה. הוסיפי רבע כוס אבקת סוכר על הקצף והקציפי במשך שלוש דקות נוספות, הוסיפי את הסוכר הנותר לאחר שתנתקי מזרם החשמל, קפלי אותו כך לתוך הקצף בתנועות של עטיפה.

שמני ניר אפיה ורפדי בו תבניות, צקי כפות גדושות של קצף במרחק של 2-3 ס"מ. אחת מן השניה. אם יש לך מזרק עוגה תוכלי ליצור תלוליות מעוצבות.

לאפות במשך 60-70 דקות מקסימום בחום נמוך 120°.

זרקור

פוטו גאולה
תוך שעה
ליד בית המרקחת
פתוח בחול המועד

מבצע מצלמות
מבחר ענק
ב"פוטו גאולה"
מלכי ישראל 14

מבצע פיתוח תמונות
תוך שעה
ללא תוספת מחיר
בפוטו גאולה
מלכי ישראל 14

הבית שלנו

שבח, בקורת והתחשבות

או / משמעת אצל ילדים/ות מתבגרים

"לאתי המקסימה
ברכות חמות ליום הולדתך ה־10
מאבא ומאמא"

האם הוריה של אתי גמלו לה טובה גדולה בכנותם אותה "אתי המקסימה"?

האם אינכם מכירים ילדים אשר הוריהם כינו אותם בשמות מפרצים מגיל צעיר, והללו נתקערו באיזה שלב בחייהם, מצפים לכל העולם שיכיר בשעור משקלם הסגולי?

רובנו מניחים שכל שבח כן עוזר לילדים. אנו מאמינים שהשבח יכול להגביר את החשק ואת הבטחון, לעודד את היזמה ולדרבן להישגים.

כנראה שלא הכל שפיר בשבח, לעתים אין הוא עושה את שליחותו נאמנה.

אצל ילדים מתבגרים אנו מוצאים שלעתים תכופות הם מתייחסים לשבח בביטול ובהכחשה. "את רק אומרת כך" "הוא סתם מחניף לי" "לא, אין זה נכון"

בעוד שאצל ילדים קטנים שבח כן וקצר מתקבל בשמחה הרי שאצל ילדים גדולים אנו צריכים לחשוב פעמיים. למה?

ר. בת 13 כתבה שיר

המורה: את משוררת טובה.

ר. הלואי והייתי אולם אני יודעת שאינני כזאת. כשאומרים לילדה צעירה שהיא "משוררת גדולה" היא נבהלת. היא מיד משווה את עצמה למשוררים מפורסמים ומרגישה נחותה.

המורה היתה מיטיבה לעשות אם היתה משבחת את השיר ולא את הכותבת.

אם אומר לילד "את תמיד כה טובה" "אתה תמיד כה נדיב" אני מזמינה דחיה. הוא חושש שאני מטילה עליו חובה בלתי אפשרית. אין הוא מאמין (הוא צודק) שהוא יוכל תמיד להיות כה טוב וכה נדיב.

עדיף, בכל מקרה, גם אצל ילדים קטנים, לשבח את הפעולה ולא את האישיות.

"עשית עבודה טובה".

"המטבח נראה מצוחצח כמו יהלום", תודה, ולא: "אתה ממש גאון, עשית עבודה מצוינת".

או: איני יודעת איך היה נראה המטבח בלי עזרתך.

או: אני תמיד יכולה לסמוך על טוב ליבך. את בת נפלאה.

ילדים קטנים וקל־וחומר כל שהם גדלים, מרגישים מהר מאד אם השבח בא מכל הלב והם מצפים ל"תודה רבה" עבור עזרה שהם מגישים או להערה כל־שהיא עבור עבודה טובה שהם מבצעים.

מכאן עד לביטויים של "בתי המקסימה" ארוכה הדרך ורבות המכשלות.

בקורת עניינית ופוריה

הורים ומורים סופקים כפים לעתים קרובות, ביאוש. הם חשים שהבקורת שהטילו זה עתה בבניהם (תלמידיהם) היא חסרת תועלת. התגובה הראשונה היא כעס ואחריה באה התנגדות של ממש. מי שמעמיק יכול לגלות תוצאות גרועות יותר.

בקורת תכופה מורידה את האמונה של התלמיד בעצמו ומורידה את ההערכה שלו כלפי מחנכיו.

הבה נשתמש במשל הבא כדי להסביר את הבעיה שבבקורת.

כשנהג פונה פניה לא נכונה בכביש ומאבד את דרכו, בקורת היא הדבר האחרון הדרוש לו. אין הוא זקוק שמישהו ישאל אותו: מדוע פנית במקום הלא נכון?

— האם לא ראית את השלט?

— אתה נוסע כמו...

הוא זקוק לאדם מתמצא שיתן לו הנחיה ברורה ומהירה איך לחזור לדרך המלך.

בקורת מועילה

לבקורת מועילה יש משימה עיקרית אחת: להצביע על מה שיש לעשות במצב מסוים. בקורת מועילה אינה פוגעת באישיות היא עוסקת במקרה. היא אינה תוקפת את האדם אלא דנה במצב.

כאשר ילדך נכשל במבחן x בפעם ה־x התרכזי בנקודה אחת: מה אוכל לעשות כדי לסייע לו במקצוע זה?

אנו חייבים ללמוד לדבר בלי לעג, אין מקום להערות עוקצניות בשיחות בינינו לבין ילדינו. לעג יוצר התנגדות ויותר מזה.

בת שמכנים אותה 'טפשה' 'לא יוצלחית' וכו' מקבלת לאט לאט הערכה זו ברצינות. היא מתחילה להשתמט ממבחנים, זונחת את שעורי הבית ומתחילה לפני בחינות בגמר. אין ספק שהמחיר ששולם עבור הלעג עלה בהרבה על זה ששולם עבור תקון שגיאות.

במקום לומר: שלומיאל, תראה כמה דבק נשפך על השולחן!

נוכל לומר: קח את המטלית ונגב את הדבק. היה זהיר כשאתה מתעסק בדבק וכו'.

כל אדם סובל כאשר קוראים לו ב"שמות" וכינויים, גם אם הוא מצליח להעמיד פנים שהדבר לא אכפת לו, ובעיקר. התיחסות כזו אינה מניבה פרות טובים.

התחשבות

בפרק זה אתיחס בעיקר לבני / בנות העשרה, לגיל בו עוברים הילדים מילדות לבגרות דרך ההתבגרות. בגיל זה בונה המתבגר את אישיותו, הוא משתחרר בהדרגה ממאפייני הילדות והוא מחפש את הזהות שלו.

בגיל זה נראה שהילד דוחה את המקובל והמוסכם, הוא שואל את עצמו: מי אני? מה אני רוצה וצריך להיות? אין הוא מודה בכך אבל דרושה לו מאד עזרתנו. עזרה זו צריכה להנתן ביותר הזהירות ותבונה.

לא קל לראות ילד נחמד ונוח ההופך למתבגר חסר מנוחה. במיוחד קשה לסבול הופעתן של תופעות מרגיזות כמו: כרסום צפרנים, פזילה, מצמוץ, עוויות וכו'. מלחמות ישנות מתחדשות, הקימה בבקר וההליכה לישון הופכות שוב לנשא ויכוחים, התחמקות מחובות הבית, תשומת־לב לחברה יותר מאשר ללמודים וכו'.

אין זה מועיל לשאול: מה אתך? מדוע אינך יכול לשבת בשקט? אלו שאלות שאין הוא יודע להשיב עליהן. אין הוא יכול להסביר מה עובר עליו. חוסר בטחון, ספקות וחששות, התעסקות בבעיות החברה, סתירות וניגודים, הם חלק ממאפייני הגיל הזה.

בני־נוער רבים מתעסקים בבעיות היחיד והחברה כאילו הם הראשונים לחוש ולהבין אותן ואין הם יודעים כי דאגותיהם ולבטיהם אוניברסליים. דרוש זמן ודרושה חכמה כדי להבין כי מכאובי היחיד הם מכאובי הכלל וכי כולם עברו או עוברים את זה.

הורים יכולים לעזור אם יזכרו את עצמם בגיל זה, יתיחסו בסבלנות לחוסר השקט, יכבדו את הבדידות וישלימו עם אי שביעות הרצון, (זה אולי העיקר). הם יכולים לעזור במיוחד אם לא יהיו סקרנים. אינך עוזרת להם אם את אומרת: אני יודעת בדיוק מה את מרגישה גם אני בגילך הרגשתי כמוך. זה פוגע בהם. הם מרגישים עצמם כיחידים וראשונים.

הביטוי "כשהייתי בגילך" מביא לתחושות מידית לבני העשרה. הם אינם מעונינים כרגע לשמוע כמה טובים היינו וכמה רעים הם בהשואה. אף אם הם שומעים אותנו קשה להם לתפוס שאנו היינו כ"כ חרוצים, נבונים וחסכנים... למעשה קשה להם בכלל לתפוס שגם אנו היינו פעם צעירים.

אל תותרו על אבני יסוד ועקרונות בבית ובחנוך אך נסו להמעיט בויכוחים ואל תשמיעו בקרת, שמות גנאי ועלבונות. הציגו את השקפותיכם ותעזרו להם להגיע ולהשלים עם כל אלה בעזרה שקטה, עקיפה ועם הרבה הרבה תפילה.

נסו להקשיב בתשומת־לב, הראו להם שאכפת לכם מחשבתם בזכות. ותנו להם לראות שאתם חשים את הקושי שהם רואים בבצוע דברים מסוימים אך אל תנסו לומר: אין זה קשה כלל! אל תעשו עסק מכל דבר! להיפך — קשה לצאת מן המיטה בשעה כ"כ מוקדמת, אולי תעזור לך כוס שתיה חמה?

או: היה זה ארוך בשבילך, יש לך באמת הרבה עבודה.

עזרה ראשונה רגשית היא כוחה המיוחד של האמא. יש ללמוד לעמוד בפני הפיתוי של מסירת שעור מוסר בכל מקרה של התפרצות ותקלה.

אסור לנו לרדת עמ"נ להוראות לילדינו הגדולים שאנו איתם, עלינו להשאר הורים, להתנהג כהורים ולדבר כהורים מבינים ולחכות בסבלנות שהם יגיעו אלינו. הם לא יגיעו אלינו אם נעמיד מקלות בגלגל ההתבגרות שלהם ע"י הערות־שבח או בקורת — לא מוצלחות ולא מתחשבות.

לעתים נוהגים הורים בילדיהם כאילו היו חרשים. הם מדברים עליהם בנוכחותם כאילו לא היו. הם מעריכים את עבודתם ומבקרים את כשלונותיהם ומנבאים את עתידם.

ב. נולד פסימי, תמיד היה ותמיד יהיה כזה.

א. קמצן מלידה.

ל ג. חן מיוחד, היא מצליחה בכל.

שמרו את השבח והבקורת בלבבכם ותנו לילדכם דרך להתפתח. ולא לשחק את התפקיד שאתם מאמינים כי נועד לו.

לסיכום, ילדינו ותלמידינו לומדים מאתנו איך לכבד את הזולת, איך לדבר עם קטנים וגדולים, איך לקבל ואיך להתיחס לתופעות שונות. את מה לשבח ואת מה לפסול.

עלינו להיות זהירים מאד מאד!!!

חיה כהנא

"תזונה נכונה" לא אוכלים

קטניות הן תחליף טעים וזול לחלבון מן החי ומחירן כרבע ממחירו

אנו אוכלים מאכלים ולא "תזונה נכונה" לכן חשוב מאוד לתרגם את הידע המצטבר בנושא התזונה הנכונה לשמוש נח ומזין לעקרת הבית. לא מספיק שאת יודעת את ערכן התזונתי של הקטניות, חשוב שתרכשי לך הרגל יומיומי וקל בשמוש בהן. יש מתכונים נפלאים לסלטים קציצות ומרקים מצוינים מקטניות ובכל זאת, כמה עקרות בית יודעות למשל, שארוחה, הכוללת מרק קטניות עם ירקות לסלט פירות היא ארוחה מלאה? אם הכנת לילדיך ארוחה כזו את יכולה להיות מרוצה מעצמך הן כאם והן ככלכלנית, כי ב־25 אחוז ממחיר בשר השגת אותן התוצאות.

נקח לדוגמא עדשים שמחירן נע בין 2.60 שקל בשווקים ועד למעלה משלושה שקלים כשהן ארוזות בחנות השכונתית. במאה גרם מהן יש 310 קלוריות (לעומת 240 בבשר בקר או 150 בבשר עוף) 6 מ"ג ברזל (לעומת 3 מ"ג בבשר בקר ומ"ג אחד בבשר עוף). שומן יש בהן רק עקבות (ואלו בבשר בקר בכמות זו יש 18 גרם ובבשר עוף 11 גרם שומן) ההשואה, אם כך, לא נותנת לך סיבה מדוע לא לבשל קציצות עדשים במקום קציצות בשר. ברגע שתכירי את אופן הכנת הקציצות מעדשים תוכלי לנסות את הרעיון בקטניות נוספים כמו — פולי סויה, בורגול, בוטנים, אפונה ירוקה, חיטה. שעועית לבנה ועוד ועוד.

לפני שניתן לך דוגמא כיצד מכינים קציצות עדשים, עוד כמה מלים על הקטניות.

רבים טוענים שאין הם מסוגלים לצרוך קטניות משום שהן גורמות לגזים ולכובד בדרכי העיכול. טענה זו נכונה אלא שאין היא חלה על כל סוגי הקטניות. יש אדם הרגיש לחומוס ויש לשעועית והשלישי דוקא לפולי סויה. כדאי לכל אדם לנסות את כל המינים ולהמנע מאלו שמזיקים. אך מדוע לא להנות ולצמצם בלי נזק את ההוצאה החודשית על מזון?

ועוד — הדגנים למיניהם — גם הם נכללים ב"קטגוריה הקטנית". ובהם הגריסים למיניהם. הבורגול למיניהו, הכוסמת, הדוחן, וכמובן החיטה והשעורה.

הקטניות עשירות בתאית, העוזרת לעיכול ומונעת עצירות. יש חוקרים הסבורים אפילו, כי חולי סוכרת הצורכים קטניות ידקקו לפחות אינסולין, שלא לדבר על הברזל והויטמינים שיש בקטניות.

קטניות בצרוף דגנים נותנות לגוף את הצרוף המתאים כדי לבנות חלבון חדש המהווה תחליף לחלבון הבשר, יש בהן אחוז גבוה של חומצות שומן בלתי רוויות שהן חיוניות מאוד לילדים וגם למבוגרים, יש סברה שחומצות אלו מועילות להוריד את הכולסטרול שבדם.

והנה הוראות הכנה לקציצות עדשים, אותן ניתן לאכול חמות או קרות, אפשר להקפיאן, לחמם שוב ולהגיש עם רטבים טעימים. ממש בשר אבל צמחי.

החומרים הדרושים: 20 גרם עדשים אדומות, 2 כפות שמן, 2 בצלים גדולים קצוצים, 4 כפות פטרוזיליה קצוצה (אפשר להשתמש בפטרוזיליה יבשה שהיא נקיה מאוד ומתכרת בחנויות טבע), 4 כפות קמח או 100 גרם פרורי לחם. (כף מרק בצל — לשפור הטעם אך לא הכרחי), 3 ביצים, תבלינים לפי הטעם. מלח, פלפל, כמון, שום כתוש.

הוראות הכנה: ברורי את העדשים ושטפי היטב, בשלי בסיר עם שלוש כוסות מים קרים במשך כרבע שעה, או עד שהעדשים תתרככנה. אל תכסי את הסיר לגמרי כי המים "עולים" או ומלכלכים הכלי. סנני את כל הנוזלים דרך מסננת דקה. טגני את הבצל עד שיזהיב (אם ברצונך לחסוך קלוריות תוכלי לאדות את הבצל במעט מים) והכיני עיסה מכל החומרים. צרי לביבות נאות בעזרת כף וטגני עד שתשחמנה. הוציאי והניחי על מגבת נייר לספיגת עודפי השמן.

אפשר לטגן קציצות כנ"ל גם מעדשים חומות אלא שאז יש להשרותן במשך כשעה במים, רצוי חמים ולבדוק אם אין צורך בזמן ממושך יותר לבשול.

הקסטה
החדשה
נגוני מלכות סדיגורא
"רחם בחסדך"
להשיג בגל־פז ירושלים

הפתרון — קורס תפירה!

רציתי להגיב על דברי אחת האמהות בהקשר לבגוד היקר של בנותינו.

הפתרון המצלח ביותר לבעיה כאובה זו, שכל נערה מגיל 16 ומעלה תלמד תפירה ואז כולן תוכלנה ללבוש שמלות מפוארות בשליש מחיר.

אך אולי יש להפנות קריאה זו למנהל־לות סמינרים שיאפשרו (מבחינת הזמן) לבנות ללמוד תפירה.

הרי הן כ"כ עסוקות בלמודים ובפעילויות שלא נשאר להן זמן ללמוד מקצוע כה חשוב לחייהן בהוה ובעתיד.

בכבוד רב
א. רוזנברג

חולצה ישנה לחבישה

בבית מתגלגלים הרבה סמרטוטים שתפקידם הנכבד כעוזרי נקיון שמור להם, יש אבל אריגים שאינם מתאימים לעבודות נקיון, ואלה הם הדיאולנים, שהחולצות בנות ימינו עשויות מהם. באלה משתמשים לעזרה מסוג אחר, חולצה מכובסת ונקיה יכולה לשמש במקום גזה על פצע ואם גוזרים רצועה ארוכה, הרי התחבושת, ואם כי מחיר גזה או תחבושת אינו יקר במיוחד, הרי תמיד קורה שהילד נפצע כשאין משהו כזה בסביבה הקרובה, או בחול המועד, כשבכלל כל בתי המרקחת סגורים להם.

הורים יקרים!
בטרם תביאו את בניכם בברית ... [illegible] ... מחלות קנסיות ח"ו האגודה פועלת ע"פ ברכתם של גדולי הדור בארה"ב ובארץ
ביניהם: הגרש"ז אויערבך שליט"א הגרי"ש אלישיב שליט"א הגר"ש וואזנר שליט"א והגר"נ קרליץ שליט"א
טל: 02/864274 02/520369 03/792352

הולכים על נעל נכונה:
בנעלי גיל
חדש
לנוחיות תושבי השכונות בצפון ירושלים פתחנו חנות במרכז המסחרי רמת־אשכול
מבחר דגמים מרהיבים
לילדות ולילדים — ממספר 18-45
נעלים מתוצרת הארץ ומתוצרת חוץ
★ דגמים בלעדיים —
★ לבריאות הרגל ביצוע תיקונים אורטופדיים לפי מרשם רופא
★ שירות מקצועי ואדיב כמיטב המסורת של נעלי גיל

40 שנות מוניטין והתמחות בהתאמה נכונה
גיל GIL
נעלי ילדים ונוער
★ רח' יפו 51 טל. 234674 ירושלים
★ מרכז מסחרי רמת־אשכול, פארן 15 טל. 813016

ב"סופרסטייל"
מבצע חסר תקדים!!!
במוצש"ק ט"ז תשרי בלבד!
עד 50% הנחה!!!
לבגדי נשים וילדים
סנדלי "לימור" בכל הגדלים
29 ש"ח בלבד!
"סופר סטייל" — חזון איש 9 בני ברק

מבצע לחגים!
תכשיטי סיגול
בהנחה מיוחדת ובתשלומים!
באולם התצוגה בחנות המפעל,
תמצאו את הדגמים הבלעדיים והחדישים של "סיגול" לשנת 1987
גם לך מגיע תכשיט איכות מבית "סיגול", התכשיט שכבש את חנויות היוקרה בארה"ב ובאירופה.
חנות המפעל:
SIGOL סיגול
ירושלים, גבעת שאול, מרכז ספיר בנין א', קומה ב' (ליד אולמי "קשת")
אוטובוסים: 15, 11, 70 ,528254 ,02-525296, פתוח רצוף: א — ה' 9.30–17.30 ו' 9.30–13.00

מידות גדולות לנשים
לאשה החרדית האלגנטית
הגיעו מבחר דגמים
לחגים ולסתיו ממיטב היצרנים
★ דגמי שרינה במחירי המפעל
★ דגמי יורם ירדני
★ דגמי ורדה
★ דגמי מתוקה
אפשרות ל־2 תשלומים
שליסל XL מרכז כלל חנות 104־א' ירושלים.
טל: 02-231279
חג שמח

קריאת עזרה למשפחה במצוקה

המלצות הרבנים הגאונים שליט"א כבר התפרסמו בעיתון

אחים יקרים!

אנו פונים אליכם בקריאה נרגשת: אנא! הענו לקריאת הרבנים הגאונים שליט"א! והושיטו יד רחבה ונדיבה להצלת המשפחה החסרה קורת גג!

תרומות אפשר למסור בירושלים:
הרב יהושע נויבירט שליט"א, בית וגן נוה עוזר 8
הרב אליהו ליכטנשטיין שליט"א, קרית צאנז דברי חיים 5
הרב ישראל גנס שליט"א פנים מאירות 2
הרב אשר זליג הבינשטיין שליט"א סורוצקין 9ד'
הרב אהרן לסקר שליט"א פנים מאירות 17

בני ברק:
הרב יצחק הלברשטט שליט"א ראב"ד 17
הרב ישראל אליהו וינטרויב שליט"א רשב"ם 17
הרב גבריאל לוד שליט"א רשב"ם 29
הרב מרדכי שולינגר שליט"א השל"ה 18
הרב מרדכי עמרם יעקובזון שליט"א דונולו 15
הרב ישראל זלושינסקי שליט"א סמטת יבנה 3
הרב יצחק ברנר שליט"א בעש"ט 13
הרב צבי גרינהויז שליט"א רש"י 29
בנק דיסקונט סניף גאולה ירושלים חשבון מספר 711349
בנק מזרחי, סניף גאולה ירושלים חשבון מספר 337178
בנק הדואר מס' חשבון 6־38680־4
(נא להדגיש עבור משפחה במצוקה)

סלון פאות
רח' עזרא 3 רחובות
מבחר פאות במגוון אדיר יותר מ־100 דגמים ממיטב היצרנים בעולם.
עשרות דגמים של מטפחות
וכן כובעים אופנתיים
וכובעים על פאות
לנוחיות לקוחותנו הסלון פתוח בחוהמ"ס לפנה"צ
בברכה
חג שמח

למבחר העשיר של
פאות ג'ורג'י
נוספו דגמים חדישים
ניתן להשיג
בכל הסלונים המובחרים
Georgie
ראשונה באיכות מובילה בעיצוב
חג שמח
ציפי
סוכנות
לפאות
ג'ורג'י
בני ברק רח' ר' טרפון 14
טל 704253
הסלון יהיה סגור מיום שישי 17.10.86 עד יום ראשון 26.10.86
1986

תוכננה בבגדד

(המשך מעמוד ג')

הפלשתינאים שמעמדם הפוליטי בעולם חזק או מתחזק הם מוניחים את מאבקיהם הטירוריסטיים ולהיפך.

אנו מצויים עתה בתקופה שבה אש"ף שב ומתדרדר בעולם. מתוניסיה, שם היו לו בסיסי אימון ופיקוד הוא גורש. סוריה מכה ללא רחם באנשי ערפאת בלבנון ובכל מקום. גם בעולם הרחב, אחרי אירועי וינה ורומא, הפיגועים בפריז, החטיפות בביירות, הפיגוע באיסטנבול, התכנון לרצח במרוקו, כל אלו הביאו את מדינות העולם, כמעט כולן, להתייחס לאנשי אש"ף בחשדנות.

לגלות בכל מחיר

האם כל הפעולות מתוכננות לפרטי פרטים במפקדה כלשהי בבגדד או בתימן? — התשובה לשאלה זאת שלילית.

הפעולות מסוג זו שהיתה השבוע בירושלים, היא פרי החלטה מקומית של אנשים שנשלחו לבצע פיגוע רצחני בירושלים. לא נאמר להם בדיוק כזה או אחר, כך מעריכים גורמי הבטחון, שעליהם להמתין ביום רביעי בערב, שעה 8.20 לסיום מסוד של אנשי "גבעתי" ברחבת הכותל. לאנשים מסופקים אמצעי פיגוע וההנחיות הכלליות מדברות על פיגוע שיגרום להרג רב ככל האפשר.

התסריט האפשרי למה שקרה בירושלים השבוע הוא לפיכך פשוט; שני מחבלים ואולי יותר שצויידו ברימוני יד מתוצרת בריה"מ, תפשו ריכוז של יהודים שלעברם יוכלו להשליך את הרימונים ולגרום למרוץ דמים. הם נתקלו במסדר אנשי גבעתי, המתינו עד שהאנשים הגיעו מרחבת הכותל לאזור שער האשפות, מקום חשוך יחסית ושממנו ניתן לברוח במהירות, השליכו את הרימונים ונמלטו בסיוע רכב שהמתין להם במקום.

להציג זאת כפיגוע נגד חיילים.

בפעולה, אולי בניגוד לדברי שר הבטחון, יש בהחלט משום העזה, שכן לא מדובר בהסמכת מטען עם שעון שיפעיל אותו זמן רב אחרי שהם כבר יגיעו למקום מסתור, אלא בהשלכת שניים עד שלושה רימונים ממרחק של 30 מטרים לערך ואת לעבר חיילים המצויידים בנשק ושיכלו להגיב לו הבחינו בהם בעוד מועד.

הדבר מוכיח על העזה רבה יותר. על קיומו של נשק מוברח שלמרות כל החיפושים בבשרים, מגיע לאזור ועל אחר פעולה חדש, סמוך לכותל, שבו נמנעו המחבלים בעבר מלפעול בידעם את הרגישות הישראלית למקום. רגישות דתית, תיירותית והקרבה להר־הבית.

הפעולה תחייב הגברת השמירה, לצד פעילות מודיעינית רחבת היקף בנסיון לגלות את המבצעים שכן אי גילויים מותיר בשטח חוליה מסוכנת שעצם ההצלחה עלול לדחוף אותם למעשים דומים בעתיד.

יעקב
אינסטלטור
תיקוני
מים וביוב
שירות אדיב ואמין
טל' 03/79965

בס"ד
אך שמח
בפעם הראשונה בבני ברק
מרכז החגיגות והשמחה לציבור החרדי על טהרת הקודש
(הפרדה מוחלטת בין ילדים וילדות)
בבנין החדש של "אם וילד" ליד ביה"ח מעייני הישועה – רמת אלחנן. ב"ב
הכניסה מרח' מצדה
בואו בחג הסוכות!!!
לחגוג, לשמוח, להנות להשתעשע ולבלות במתקנים ובאטרקציות המלהיבות, ובמופעים הנפלאים
הכל בכרטיס אחד בלבד
רק 10 ש"ח לכרטיס
כרטיסים במקום.
כרטיסים במכירה מוקדמת: פיצוחי המרכז, ר' עקיבא 119 בני ברק, ליד ביהכנ"ס איצקוביץ
● מכוניות ואופנועים מתנגשים
● בריכת סירות מתנגשות
● מזרון קפיצה ענק
● קרטינג – מכוניות מתנועעות
● בריכת כדורים
● חיות מתנועעות
● משחקי וידאו
● הופעות ליצנים
● סרטים שונים מרתקים (בדוקים)
● הגרלות
● מתנות וחלוקת דברי מתיקה
● שירי חג
● ועוד ועוד...
שימו לב לזמנים!!!

הזמן	ילדים (כולל ילדות עד גיל 5)	ילדות (כולל ילדים עד גיל 5)
מוצאי סוכות ט"ו תשרי		מ־7.00–10.00 (22.00–19.00)
יום א' א' דחוהמ"ס ט"ז תשרי	מ־12.00–15.00 מ־18.00–21.00 (9.00–6.00)	
יום ב' ד' דחוהמ"ס י"ז תשרי	מ־12.00–15.00 מ־18.00–21.00 (9.00–6.00)	מ־9.00–12.00 מ־15.00–18.00 (6.00–3.00)
יום ב' ב' דחוהמ"ס י"ח תשרי	מ־9.00–12.00 מ־15.00–18.00 (6.00–3.00)	מ־9.00–12.00 מ־15.00–18.00 (6.00–3.00)
יום ד' ד' דחוהמ"ס י"ט תשרי	מ־12.00–15.00 מ־18.00–21.00 (9.00–6.00)	מ־12.00–15.00 מ־18.00–21.00 (9.00–6.00)
יום ה' ה' דחוהמ"ס כ' תשרי	מ־9.00–12.00 מ־15.00–18.00 (6.00–3.00)	מ־9.00–12.00 מ־15.00–18.00 (6.00–3.00)
יום ו' ו' דחוהמ"ס ערב שמחת תורה		מ־12.00–15.00 מ־18.00–21.00 (9.00–6.00)
		מ־10.00–13.00
מוצאי שמחת תורה כ"ב תשרי		מ־19.00–22.00 (10.00–7.00)

סוכה למהדרין ומזנון לרשות החוגגים
3 שעות של חוויות ושמחה שלא תשכחו לעולם!!!
אוטובוסים: 56, 45, 1, 69, 400
מי שלא בא... אין אחד כזה!!!
ושמחת בחגיך והיית "אך שמח"!!!

תשבץ/ מס' 37 חג הסוכות

מאת אבינועם שולב

תשבץ מוגדל לכבוד חג הסוכות ובין הפותרים נכונה יוגרלו פרסים במספר כפול מן המכסה השבועית הרגילה. על הפתרונות להגיע למערכת תוך שבועיים. המען למשלוח פתרונות: "המודיע" – תשבץ מס' 37, ת.ד. 1306, ירושלים 91012.

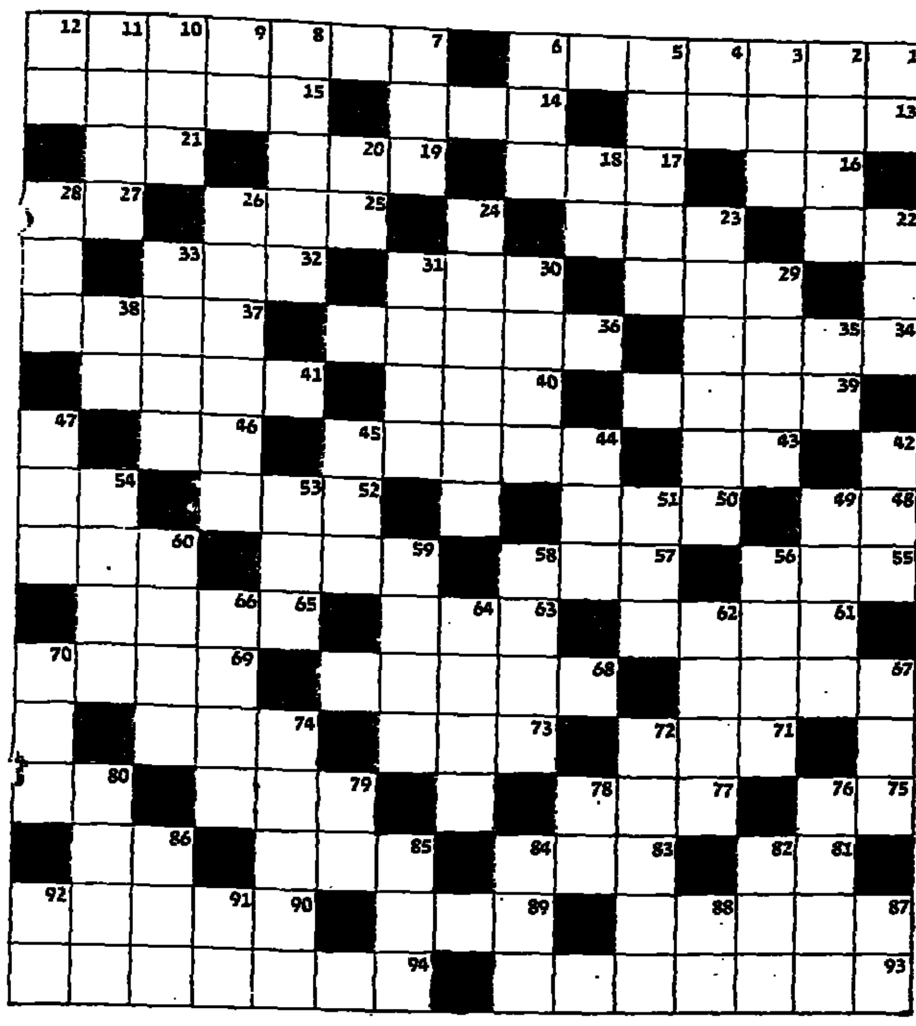

מימין לשמאל:

1. מפרקי ההושענות; 7. תפלה הנאמרת בשמחת תורה, פסוק פסוק; 13. ירושה, נחלה; 14. משבעת האושפיזין; 15. בעל חיים הדומה לצפרדע; 16. תל, קיר; 17. טחן בשנים; 19. בחלת, ניצוץ; 21. נרגז ועצוב; 22. משנים עשר השבטים; 23. בליטה מתוך בנין; 25. כזב, שקר; 27. חדר, לשכה; 29. עיר בשומרון; 30. גָּבַה, נגד; 32. אמצע, מרכז; 34. מזגו, ערבבו משקה במשקה לשתיה; 36. פרי עץ הדר; 37. אדם מְשֻׁמָּר בהשקפותיו; 39. שלם, שאין חסר בו כלום; 40. עובד, פועל; 41. צפון, טמון; 43. כלל מים וקמח; 44. סטיה מדרך הישר, התנהגות רעה; 46. קָם; 48. נע; 50 רסיסי מתכת שבקליעי הכדור; 52. עץ יער גדול וחזק; 54. צד־מערב; 55. תָּוֶךְ, פְּנִים; 57. נוזל נטול צבע, דליק מאוד; 59. שקר, מרמה; 60. אבנים מנופצות; 61. ספל, קערית; 63. הרבה, הגדיל בכמות; 65. תבלין שמורידים על משהו; 67. מגילה הנקראת בסוכות; 68. בשמים שנשרפו באש להעלאת ריחם הטוב; 69. החלק שהאתרוג מחובר בו אל העץ; 71. נדב, נתן מתנה; 73. שאינה קָשָׁה; 74. מכשיר להצתת אש; 75. מתכת מרוקעת ללוח דק; 77. וכי? שמא?; 79. מיתר המקשר את השריר לעצם; 80. אדון; 81. קריאת כאב; 83. מין פרוה; 85. מָתוֹק, טוב; 86. שאינו מבריק; 87. משבעת האושפיזין; 89. פתיתים של גרעיני תבואה; 90. עיר בירה באדומה; 93. מרוצה, שיש לו סיפוק מלא מדבר; 94. שם כולל לפרקי תפלה הנאמרים בסוכות.

מלמעלה למטה:

1. במקרה ש־, כאשר; 2. אגרת מלוה; 3. צמח בשם ריחני המוזכר במקרא; 4. מין שיש; 5. מספרי נ"ך; 6. מארבעת המינים; 7. מחודשי השנה; 8. כינוי לרקודים עם ספרי התורה בשמחת תורה; 9. גוש אדמה המתנשא לגובה; 10. היה רופף וחלש; 11. מעיל עליון רחב; 12. משקה עממי; 18. בהמה דקה טהורה; 20. מין אריג לבן, דק ומובחר; 22. תפלה הנאמרת בשמחת תורה; 23. ההקפה השלישית בשמחת תורה; 24. אדם המשתייך לאחת הכתות המסיונריות המסוכנות; 26. אורות (כתיב מלא); 28. בסיס, יסוד לעמוד או לקיר; 29. שיפר, השלים; 30. שפחתה בר תעשיה (מקום); 31. מארבעת המינים; 33. כָּלָה, נובל; 35. קהל רב, המון; 38. מזמר; 42. רב כח, אמיץ; 44. נסיון, מבחן; 45. הידד, מה טוב; 47. קצת, משהו; 49. מארבעת המינים; 51. גג הסוכה; 53. פקיד העוסק ברישום אנשים או סחורות; 54. משבעת האושפיזין; 56. סלע וולקני אפור או שחור; 58. יחידת נפח לנוזלים; 59. תמורה, חילוף; 60. ענף דקל; 62. שארית, עודף; 64. דירת ארעי; 66. כלי להקצעת קרשים ולהחלקתם; 67. כעס, חמה; 70. שער כבשים; 72. שנתקבל כבן במשפחה; 74. תְּמָרָה; 76. אוהב, מתחוס בחיבה; 78. שאינו מתוק; 79. המכסה העליון של הבית; 80. כנוי לרכבת תחתית; 82. יפגע, יזיק; 84. שם כללי לתבואות השדה; 85. משבעת האושפיזין; 86. נתן, מסר; 87. להבה; 88. כנוי מקובל לאדם גדול; 91. בית הבליעה; 92. חק האמונה והמצוות.

ובחג נידונין

(המשך מעמוד ד')

כשאנו שמחים אין אתם שמחים. אימתי אנו ואתם שמחים? ה' הולה השיב לו בירידת גשמים, מה טעם "לבשו כרים הצאן" מה כתיב אחריו "הריעו לה' כל הארץ" מה כתיב אחריו "הריעו לה' כל הארץ" (בראשית רבה דרשה יג).

לדברי בעל "מדרש תלפיות" דומים ימי החג לאומות העולם, (ראה להלן בקשר לשבעת פרים) שנמשלו למים, שעל כן היה ניסוך המים בחג, לכן אין אנו שואלין המים עד שיעברו כל הד' ימים, שלא יתנו לנו המים בעוד שהן שולטין, שיהיה מים זדונים".

במדרש (ב"ר י"ג) מסופר על ירידת מים עליונים "אמר רבי לוי מים העליונים זכרים והתחתונים נקבות, והם אומרים אלו לאלו קבלו אותנו, אתם בריותיו של הקב"ה ואנו שלוחיו, מיד הם מקבלים אותם ההד"ר (ישעיה מ"ה ח) הרעיפו שמים ממעל ושחקים יזלו צדק, תפתח הארץ ויפרו ישע, שהן פרין ורבין "וצדקה תצמיח יחד", זו ירידת גשמים, אני ה' בראתים לתיקונו של עולם ולישובו.

בעל "שער החצר" מוסיף מדברי חז"ל שבכל שנה ושנה בימי תקופת תמוז, הקב"ה מטיף טיפה אחת, כמו כדור, ממים זכרים לתוך הנילוס, אותה טיפה היא כמו שאור שבעיסה, ונעשים כל מי נילוס מים זכרים ואינה צריכה למי גשמים, וזאת הטיפה אינה נמנעת מלבוא בכל שנה ושנה, שכן ניתנה למצרים בשביל תפילת אברהם, ולפי שמצרים היא שניה לארץ ישראל, בבחינת "זה לעומת זה עשה אלקים", ולעומתה ארץ ישראל היא בתכלית הטהרה והקדושה, לזה היא ניזונה תמיד ממים זכרים, אפילו בזמן הזה אותה התמצית שמקבלת היא ממים זכרים.

אל יתערב זר בשמחתנו

בפירושו על הפסוק (זכריה י"ד י"ז) "והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלים להשתחוות למלך ה' צבקות, ולא עליהם יהיה הגשם", מסביר רש"י "ומה ראה לגזור עליהם עצירת גשמים, לפי שמצוות החג על הגשמים הן: ארבע מינים שבלולב תיסוך המים, לרצות על המים. שהחג זמן גשמי שנה הוא", ואילו אומות העולם המפקפקים בחג הסוכות. "לא עליהם יהי הגשם" ורש"י מסיים "כך למדתי בתוספתא דסוכה".

ישראל דואגים לשלום בעולם כולו, כולל אומות העולם, וכנגדם מקריבים שבעים הפרים בחג הסוכות, בהתאם לגמרא (סוכה נ"ה ע"ב). רש"י מסביר גשם "כנגד שבעים אומות לכפר עליהם, שירדו גשמים בכל העולם, לפי שנידונים בחג על המים".

בחג שבו נידונים על המים, ואנו מתפללים לגשמים היורדים לכל באי עולם, שוב הוכח מה בינינו לבינם: לפי בקשתם של אומות העולם, ואין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו (אומות העולם); קיבלו מצוה קלה וסוכה שמה, וכל אחד ואחד נוטל והולך ועושה אותה בראש גגו, אולם גם במצוה קלה זו הם בועטים בה, לאחר שהקב"ה מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר עליהם חמה.

ספרי החסידות מסבירים שכל אחד ואחד מבין הגויים עושים הסוכה "בראש גגו" כלומר דהיינו בגדלות ובגאוה יתירה, והקב"ה שונא בעל גאוה "תועבת ה' כל גבה לב", ולכן הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה וכו'.

בעקבות הגמרא (שם) מסבירים חכמי המקובלים כי בסוכות מקריבין שבעים פרים, כדי להחליש כחם של אומות העולם. ביום האחרון, הושענא רבה, הם בתכלית המיעוט, והד"ר הוא רמז למלחמת גוג ומגוג, כמבואר בכתבי האר"י. את שבעים השרים מכניעין ע"י שבע הקפות הלולב, והשרים בגלותינו, עיקר כחם בעוה"ז, כי המסים וארנוניות נועדו למצוץ דמן של ישראל הכשרים, ולכן מביאים את הערבה ממקום "קלניא", בן חורין מהמס, שע"י ערבה והושענא רבה מכניעין תפטרין מן המס ורשעתם.

בילקוט מצאנו מדרש מופלא "ויהי בשלם סוכו" מתחלת ברייתו של עולם עשה לו הקב"ה סוכה בירושלים, וכביכול הוא מתפלל בתוכה וכו'. בעל "אוהב ישראל" מבאר ה"מקום" שעשה לו הקב"ה זו ירושלים, בבחי' ע'ולם ש'נה נ'פש, כל עוד אנו בגלות ואנחנו על אדמה טמאה, נוכל לתקן רק בחי' שנה נפש משא"כ בחי' מקום היינו עולם, אי אפשר לתקן רק בבנין הבית "כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים" והוא 'המקום' "כי אם במקום אשר יבחר ה'", בסוכה שעשה הקב"ה בירושלים כנד' שזהו בית יעקב, ויבוא יעקב שלם.

המאמר הבא: הושענא רבה יום חיתום הדין

ה"כימיה"

(המשך מעמוד ג')

סוסטנת של המערך".

● **חשש מדיחה "מעל הראש"**

הויכוח על איוש תפקיד השגריר בוושינגטון, היה מהותי, לא רק שאלה פרסונלית. יצחק שמיר מבקש לראות כשגריר בארה"ב את חנן בר־און, המשנה למנכ"ל משרד החוץ. כל הנסיונות להסביר לשמעון פרס, שמינוי זה הוא מוצלח בהרבה ואדם בעל נסיון, 35 שנה דיפלומט, בעל קשרים מצויינים בממשל האמריקני) לעומת מינויו של ביילין חסר הנסיון בתפקיד דיפלומטי כלשהו — לא הועילו.

לא כל כך משום שפרס חשש שבר־און יעבוד "מעל לראשו" וידווח הישר לראש הממשלה. כמו בגלל ה"כימיה" שאינה עוברת עוד בין פרס ושמיר. אך כשם שהוא חושש — כך בדיוק קורה גם לעמיתו, יצחק שמיר, החושש שיוסי ביילין ידווח "מעל לראשו" ל"בוס" שלו, שיהיה אז שר החוץ. בדרך שמי שלא דווח באמנות ובדייקנות, ייצא "מחוץ לתמונה" בכל הנוגע ליחסי ישראל — ארה"ב.

זה המצב בשעת כתיבת שורות אלו, ביום חמישי בצהרים, כשבדקע המשבר הפוליטי נוסף הפיגוע החמור ליד הכותל המערבי, נושא במתח מדרגה ראשונה, שהשכיח לרגע את הבכיינה הבינמפלגתית והאישית.

מקורביהם של שמעון פרס ויצחק שמיר אמרו אתמול: "רק אם ה"כימיה" תחזור לעבוד ביניהם — תהיה ממשלה. בלעדיה — חבל על המאמצים להקימה. היא פשוט תתפרק תוך זמן קצר"!

כחש!...

(המשך מעמוד ג')

עליך רוח ממרום של טהרה וקדושה ושמר את משמרת יום הכיפורים. העובדה שכך היה אינו מחייב דיווח. המציאות שיש יום אחד בשנה שבו מתאחד כל עם ישראל על סגולתו ומתייחד עם בוראו בבתי הכנסת, מחזיק "מחזור" ומתפלל, כן, מתפלל לישב מרום — מציאות זו אינה מחייבת לראותה מרוחות מעל העיתונות הישראלית. זו מעדיפה לדווח על כל הרע והמכוער לפרטיו ופרטי פרטיו — קיטורג ובלע על עם ישראל.

הניצוץ האלקי שמתגלה בהודו ההדרו בכל איש בורע ישראל ביום מחילת עוונות, מפחיד את החילוניות הישראלית, המוצאת ביטויה בעיתונות החילונית, עד כדי — כחש!

אמר לא מזמן אחד מגדולי הדור: "כל זמן שהם מפחדים מגילוי של ניצוץ יהודי, של דייק־קט של אמונה הנטוע בלבו של בר־ישראל — סימן שהוא קיים!... ואם הוא קיים, והם מפחדים ממנו — בוודאי שהנותן יד לפושעים יקבל גם את הפחדנים האלה"...

בית מרקחת
אליסון
הצוות מאחל לכם שנה טובה והרבה בריאות
רפואה שלמה
פרות אדיב
רח' ישעיהו 10 YESHAYAHU STR.10
טל. 232553 TEL.232553
כאן ההפנה בלבן
יום ו' FRI. 8.30-14.00
פתוח כל יום OPEN EVERY DAY 8.30-13.30 15.30-19.30

"גלאט כשר"
הפרפר LE PAPILLON
רח' שמאי 9 ירושלים טל' 02-218956
היחודית במסעדות היוקרה בירושלים
● אווירה אינטימית ואלגנטית
● תפריט עשיר במבחר מעדנים
● מחירים נוחים
ארוחות צהריים יוקרתיות תפריט יומי רק 20 ש"ח או לפי התפריט הרגיל בימים א'-ו' 15.00-12.00
ארוחות ערב א'-ה' 23.00-18.00 ובמוצאי שבת
המחירים המוצגים כשרים למהדרין מן המהדרין
גלאט כשר בהשגחת הרבנות ירושלים

מדיסן
אפנה עילית בני ברק
רח' ר' עקיבא 90
אופנה לאירועים חגיגיים
ללקוחותנו ובית־ישראל
ברכת גו"ט ומועדים לשמחה
פתוח בחול המועד סוכות
עם דגמי חורף וסתיו

מכנסיים
"מהודר"
ביחוד למכנסים לגברים ילדים
רחוב השלושה 26 ב"ב
03-789326
הקץ לסלאי הברכיים!

שיפוצים כלליים
★ ביצוע עבודות
★ שיפוצים כלליים
★ תוספות בניה והרחבה
★ מטבחים וצבע כללי
★ צוות מקצועי
כל עבודות הבניה באחריות
ספול ברוסיבות בחומרים מיוחדים ואסום גגות
24 שעות ביממה
טל. 02-234454

לחול המועד סוכות
להשכה סרטים
ומכוניות הקרנה
טלפון 02-766415
02-233171 פייג'קול
מנוי 4953

מצעי היוקרה של
בנימין ברבר
עכשיו!!!
במחירים מיוחדים
לישראלים המבקרים
בבורו־פארק
אצל
LUXURY LINEN

למכירה
ספר תורה
חדש אשכנזי
כתב בית יוסף
טל. 03-786783

הידעתם אמהות?
כי לאחר שתקראו לילדכם את 5 ספרוני
"החינוך הטהור"
מס' 1
תקבלו עזרה עצומה מילדכם בסידור הבית המבולגן ושמירה על הפעוטים, ועוד!

"הנה ימים באים"
הקסטה החסידית
מבית בעלזא
להשיג בגל־פז ירושלים

רשת שעורי תורה שע"י אגודת ישראל ירושלים ת"ו
תורה ויהדות לעם

בס"ד תשרי תשמ"ז

תושבי ירושלים והפרברים מוזמנים בזה להשתתף במסיבות **"שמחת בית השואבה"** שתתקיימנה אי"ה בימי חג הסוכות ובזמנים דלהלן:

מורת תלפיות ביום שב"ק א' דסוכות בשעה 3 בביהכנ"ס תפארת משה רח' עולי בבל 7 בהשתתפות: הרה"ג ר' אברהם דרזק רב השכונה ומגיד השיעורים הר' בנימין סיוג	**נחלאות** ביום שב"ק א' דסוכות בשעה 1 בביהכנ"ס "אהליאב" בהשתתפות: הרב נפתלי פרוש מגיד השיעור הרב יצחק כהן גבאי ביהכנ"ס	**קרית מנחם** ביום שב"ק א' דסוכות בשעה 3.30 בביהכנ"ס "אשכנזי מרכזי" רח' איסלר 22 בהשתתפות: הרה"ג ר' ישראל יעקב הספיש רב השכונה הרב חיים מחוש מגיד השיעור	**קרית יובל** ביום שב"ק א' דסוכות בשעה 3 בביהכנ"ס "תפארת ישורון" רח' גוואטמלה 14 בהשתתפות: הרב חיים פרוש מגיד השיעורים ר' שמעון רייקן גבאי ביהכנ"ס
עיר גנים במוצאי שב"ק א' דסוכות בשעה 7.30 בביהכנ"ס "תפלה למשה" רח' הנורית בהשתתפות: הרה"ג ר' מרדכי ויספיש משפיע רוחני ברשת הרב מסעוד איתאח מגיד השעור	**תל ארזה** ביום שב"ק א' דסוכות בשעה 1 בביהכנ"ס "אור התורה" אלקנה 5 בהשתתפות: הרב יעקב צבאורי רב ביהכנ"ס הרב שמעון הכהן מגיד שיעור	**רמות** ביום ראשון א' דחוהמ"ס בשעה 5.30 בביהכנ"ס "אברכים ספרדי" רמות ג' 23/9 בהשתתפות: הגאון ר' דוד אליאך שליט"א הרב מאיר ארביב רב ביהכנ"ס ומגיד השיעורים	**גילה** ביום ראשון א' דחוהמ"ס בשעה 5.30 בביהכנ"ס "מרכזי ספרדי" מבוא הרואה בהשתתפות: הרב אברהם רבינוביץ מנהל רשת שעורי תורה בירושלים הרה"ג משה בן אבו רב השכונה ומגיד השיעורים
מעוז ציון ביום ראשון א' דחוהמ"ס בשעה 5.30 בביהכנ"ס "עזרא הסופר" מעוז ציון ב' בהשתתפות: הרב זאב יעקובוביץ מגיד השיעור הרב צמח ברזאני רב ביהכנ"ס	**קטמון ח'** ביום שני ב' דחוהמ"ס בשעה 7 בביהכנ"ס "עוד יוסף חי" רח' דוב הוז 7 בהשתתפות: הרב יהודה פרוש ראש ישיבת אור ירושלים הרב שלום שם טוב מגיד השעור	**נוה יעקב - דרום** ביום שני ב' דחוהמ"ס בשעה 6 בביהכנ"ס "סולם יעקב" רח' אחימאיר בהשתתפות: הרב משה מן ר"מ ישיבת מהרי"ל הרב לוי בקשי רב ביהכנ"ס ומגיד השעורים	**סנהדריה** ביום שני ב' דחוהמ"ס בשעה 5.30 בביהכנ"ס "נוה משה תשלום" רח' שאול המלך בהשתתפות: הרב יצחק אוחנה מגיד השיעור הרב אביגדור קנוק ראש ישיבת מהרי"ל
בית ישראל ביום שני ב' דחוהמ"ס בשעה 6 בביהכנ"ס "בית אהרן" רח' חיים עוזר בהשתתפות: הרב מאיר פרוש חבר מועצת העיר הרב בנציון מושאל מגיד השיעורים	**רוממה מורחבת** ביום שלישי ג' דחוהמ"ס בשעה 6 בביהכנ"ס "שארית ישראל" רח' ראשון לציון 2 בהשתתפות: הרב יואל סטנצקי ר"מ בית התלמוד הרב רפאל זק מגיד השעור	**בקעה** ביום שלישי ג' דחוהמ"ס בשעה 6 בביהכנ"ס "רבי מאיר בעל הנס" רח' בן יפונה 10 בהשתתפות: הרב מרדכי ויספיש משפיע רוחני ברש"ת הרב יצחק טולידאנו מגיד השעור	**מוסררה** ביום שלישי ג' דחוהמ"ס בשעה 5 בביהכנ"ס "היכל פנחס" רח' החומה השלישית בהשתתפות: הרב יהושע פולק יו"ר הרש"ת בירושלים ומ"מ ראש המועה"ד הרב יהודה האיר מגיד השיעורים
קטמון ו' ביום שלישי ג' דחוהמ"ס בשעה 7 בביהכנ"ס "שערי רחמים" רח' נקנור 76 בהשתתפות: הרה"ג מרדכי דוד לוזמיר מנכ"ל תורה ויהדות לעם הרב נתן גולדנטור מג"ש ברש"ת הרב סעדיה בן דוד מגיד השיעורים	**נוה יעקב - צפון** ביום שלישי ג' דחוהמ"ס בשעה 6 בביהכנ"ס "אברהם אבינו" רח' בלבן בהשתתפות: הרב שלמה סנדר מגיד השיעור הרב שמעון פרידמן משפיע רוחני ברש"ת	**שמואל הנביא** ביום רביעי ד' דחוהמ"ס בשעה 5.30 בביהכנ"ס "בית שמואל" רח' מגן האלף בהשתתפות: הרה"ג יצחק כהן רב השכונה ומגיד השיעורים הרב יהושע פרידמן ר"מ זכרון אליהו	**תלפיות** ביום רביעי ד' דחוהמ"ס בשעה 5.30 בביהכנ"ס "תפלה למשה" דרך בית לחם בהשתתפות: הרב משה מן ר"מ ישיבת מהרי"ל הרב יהודה הגיל מגיד השיעורים

בברכת חג שמח
ההנהלה

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ בהזדמנות 3 בזכרון יעקב ק"ק + דוד"ש + ארונות מטבח (02)534991

★ בהר נוף 6 חדרים נוף, גינה, "אנגלו סכסון" $100,000 (02)221161 (מלד"ן)

★ בהר־נוף, 4, דרומית, נוף, מיידי, 76,00 "גולדיס" (02)412321, בערב (02)533208

★ בבית וגן, רח' בודיאר, 3 + פ"א, ק"ג, ארונות, טלפון, דוד"ש (02)424107, (02)434568

★ מציאה!!! בסנהדריה 4 מפוארת דרומית + ארונות + סוכה 85,000 "ההב" (02)827646

★ ברמות, 3, ק"ב, יפיפיה + כיוונים 48.000 מיידי, 272710

★ ברמות 3 40,000 !!! ברמות 3½ + מרפסת 51,000 !!! ברמות ג' 3½ + מרפסות 56,000, ברמות 4½ 63,000 249141

★ בהר־נוף דירות מוכנות 4 חדרים מ־69.000 עם גינה 80,000 פנטהאוז 105,000 5 חדרים 90,000 לופיאן ושרי"ת (02)521038

★ בבית וגן 4 חדרים + גינה ומרפסת לסוכה כניסה נפרדת כותלי שמש (02)420426

★ באונסדורף 3 חדרים הול דרום מזרח קומה ה' (מעלית) (02)815238

★ בהזדמנות ברוממה 4 כניסה נפרדת + חצר + מחסן + נוף $59,000 (02)522580

★ בהזדמנות! חייבת להמכר מיידית! בקרית משה ק"ד 3 + הול ומטבח גדולים מרווחת (02)535974 בחול

★ בית וגן בהזדמנות 3½ עבקית (אפשרות ל־4 חדרים) + מרפסות "שביט" (02)232333/4

★ רוממה (הכרוז יעקב) 3 + פ"א משופצת להפליא ק"ב בערב (02)525544

★ 2 חדרים הול מעבר, מטבח אמריקאי + דוד"ש + מרפסות (02)821967 49,000

★ ברחוב רש"י 2 גדולים + מרפסות ק"ק, מסודרת מיידי 55,000 תוך (02)668082

★ במקור ברוך 3 חדרים + דוד"ש + פלדלת + הסקה דירתית משופצת + מרפסות (02)380462

להשכרה

★ בגאולה 3 מרוהטים קומפלט ק"א + טלפון והסקה לשנה (02)819861, (02)824073

★ מקסימה אמריקאית בסנהדריה מרוהטת ק"ב נוף הסקה וטלפון לחודשיים (02)812806

★ 2½ חדרים מרוהטים מקסימה + טלפון בקרית משה לתקופה ארוכה להתקשר (02)520378

★ בית וגן במיכלין, 4, מרוהטת, טלפון, מיידי "גולדיס" (02)412321 בערב 533208

★ בהר נוף להשכרה/למכירה 5½ חדרים ק"ב מיידי, מנחם 232004 667171

★ בבית וגן במרכז, להשכרה חדר לבחורה + טלפון להתקשר (053)28147

★ בגבעה 2½ ק"ב לזוג מרפסות, דוד"ש, טלפון כותים, לתקופה ממושכת (02)868036

★ בבלוי 3 חדרים ק"ב, הסקה, + טלפון, דוד"ש (02)227942

★ דירות מפוארות בגאולה להשכרה לתקופה קצרות או ארוכות (02)423547 שמואל

ביקוש דירות

★ דרושה דירה לגנה בקומת קרקע בלי מדרגות טלפון (02)814647 (02)699803

★ מעונין לשכור 2 + טלפון מתשרי־חשון • גם מוכר 2½ בב"ש (02)531952

בדמ"פ

★ בדמ"פ, חנות 60 מ"ר, כמאה־שערים טל. (02)343298

★ חנויות להשכיר בכל אזור שוק החדש בית ישראל (02)662266 מיידי

קבלנים

★ הר־נוף קוטג' 5 דירות 4 ר"5 בכל איזור ובכל שלבי בניה פנו למומחים ב"מיכאל סטאר" 228371 (מלד"ן)

★ בהר נוף פנטהאוז 4 חדרים ק"ב מיידית, נוף, הסקה דירתית (02)664861

עסקים

★ למסירה או לשותפות פעילה עסק בעל מוניטין למוצרים יוקרתיים בירושלים (גאולה) ההשקעה הדרושה $45,000-25,000 ת.ד. 6243

בני ברק

למכירה

★ בבני ברק בהרי יהודה 15, 3 חדרים 90 מ"ר נסו על מגרש 360 מ"ר ע"י וידניץ (03)894238 מ־210.00

★ בבני ברק 2½, ק"ב ברחוב יהודה הנשיא, מסודרת טל: 741595

★ בבני ברק 3 ק"ג + דוד"ש עם אפשרות בניה על הגג (03)706555

★ בשדרות וידניץ 4 + ½ + תוספות ק"א עורפית 110 מ"ר (03)776144

להשכרה

★ 5 בעצמון ק"ב גם לזמן מסר שך לפנות יונה הנביא 27 דירה 1

ביקוש דירות

★ מעונין לקנות בבני ברק קומה עליונה מעלית וגג 241386

★ דרושה דירה להשכרה לתקופה ממושכת בסורוצקין או בסביבתה (02)823314, (02)272305

בערי הארץ

ערד

★ למכירה 3 חדרים, ק"ב, בהלמיש, פנוי בעוד חודשיים, (03)952174, (057)958471

★ למכירה דירה בעוד ברח' אלעזר בן יאיר 48 3 חדרים (052)450307

צפת

★ בהזדמנות למכירה בית מהודר בפסגת הר כנען (03)9362378, (067)50264, (03)653996

מטפלות

★ דרושה מטפלת לתינוק 6 ימים בשבוע מלאחר סוכות (03)705103

שעורים

★ מורה מוסמך מכין תלמידים לבר מצוה טל: (03)794827

מכונות תפירה

★ מכונת תפירה מקולקלת צלצל לטל: (03)785569

רהיטים

★ המדף ספריות לספרי קודש ומיטות מתקפלות עמק יזרעאל 25 ת"א 829375

עבודה

★ דרושה מזכירה דוברת אנגלית + הדפסה למשרה מלאה + נסיון 02־420321 ולבקש את בר פול

★ אצל אישה מכובדת בבני ברק דרושה אשה ללינה תמורת תשלום 03־709653

★ לישיבה בבני ברק דרוש מלצר וגיו לחדר האוכל משרה מלאה 03־782541

★ אברך צעיר המעוניין להמשיך ללמוד בכולל ולעסוק בעבודה חינוכית עם תלמידים בפנימיה המועמד המתאים יקבל דיור במקום בפרטים לפנות בשעות הערב 03־792993 04־645524

★ לישיבת התפוצות דרוש מלמד לגילאי 5 טלפון 02־720395 בשעות אחה"צ ובערב

★ דרושה גננת לתלמוד תורה באזור הדרום 051־883661

מטפלות

★ למורה, דרושה מטפלת לתינוק בביתי בסנהדריה־המורחבת 4-5 ימים. רצוי + עבודות קלות 02־817702

★ דרושה מטפלת במקור־ברוך 4 פעמים בשבוע טל: 02־539888

להשכרה
במרכז בני ברק
מינימום שנה, דירה מרווחת בת 4 חדרים ק"א על־עמודים מרוהטת־קומפלט כולל מכונת יבוש, מזגן וטלפון
פרטים בטלפון 03־799703 783751

★ למורה דרושה מטפלת 19 שעות בסביבת יהודה הלוי 03־707301

★ דרושה מטפלת בבית 6 שעות + עבודות בית קלות 03־794332

מכירות

★ יצרני אופנה מפריז מיצגים את הקולקציה החדשה של שמלות לאישה האלגנטית הדתית והמהדרית לפי תאום מראש בלבד טל: ביום: 02־246312 ערב: 02־763783

★ אורגן קומתיים ימהה FG70 במצב חדש בהזדמנות לרגל נסיעה 02־413156

★ למכירה אורגן פרפיסה רהיט, שתי קומות, 7.5 אוקטבות, בס רגל, ליזרי תופים 14 03־798247

★ דרוש ארון קיר 2־3 דלתות 2 קומות 02־341730 02־343586

★ למכירה מסרטת וידיאו נשיונל 3־נח חדשה באריזה עם תיק אורגינל בהזדמנות 02־826033

★ כודל קוש! חלוקים וכותנות לילה במבחר עשיר המכירה בימי חול המועד מ 10־8 בערב רח' סורוצקין 53/1 ירושלים

הלבשה

★ בגדי הריון, תצורות, לחדריות, יבוא מאירופה "הלבשה מלכה" המלך ג'ורג' 14 ירושלים

שידוכים

★ משרד לשדכנות לשם מצוה עם השתתפות בהוצאות לכל העדות והגילים וייס אברהם 03־794719

אבידות

★ תמונה נדירה 1.5×2 מטר של אושפיזין לסוכות נפלה ממכונית ואבדה בסביבות גאולה המוצא יפנה דוקוביטש, מלכי ישראל 20, טל. 02־381523

כוס תנחומין
לנכבדנו
מר **אורי לביא**
סגן מנהל דפוס ג'רוזלם־פוסט
ולמשפחתו
משתתפים אנו בצערם ובאבלם הכבד
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
מינהלת "המודיע"

תערוכה מחשמלת

* דגם בית המקדש מונע בחשמל המדויק ביותר מבין כל הדגמים הקיימים
בהסכמת גדולי התורה שליט"א.
* כלי המקדש מופעלים בחשמל
* כיפין ע"ג כיפין שבהר הבית
*כסא שלמה המלך
*דגמי סוכות שבמשנה
למעלה מ־30 מופעל בחשמל
*תיבת נח השמלית
התערוכה מתקיימת בעיה בהזדמנות סוכות באולמי קונטיננטל רח' בן יעקב 21 בני ברק
זמני הביקור:
[illegible] 7.00-8.30
8.30-10.00
[illegible] 10.00-16.00 לבנים
[illegible] 16.00-22.00 אדרים
[illegible] 10.00-16.00 לבנים
[illegible] 16.00-22.00 אדרים

הבנק הבינלאומי הראשון

הודעה

החל מיום א' 19.10.86 יעלה שיעור הריבית (החוח) הבסיסית השנתית על חשבונות עו"ש בחובה ב־4% ויהיה 19% לשנה, המהווה ריבית מתואמת שנתית 20.71%,

הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ
בנק פועלי אגודת ישראל בע"מ

טרד... טרד...
... מי מתקשר כל כך מוקדם?
האלו!
פרסמתם מודעה
ב"לוח המודיע"!
אפשר לקבל פרטים?
אין תחליף
לעוצמת הפרסום
בהמודיע

בס"ד
כנס ארצי
לבוגרות ב.מ.ל. גייטסהעד
בהשתתפות הרב א.ד. כהן ורעיתו לאוי"ט
והרב מ. מילר ורעיתו לאוי"ט
יתקיים אי"ה ביום ד' דחוהמ"ס י"ט תשרי בשעה 8.30 בערב.
באולם תל־תלפיות, ככר הדוידקה ירושלים
(נא להביא 5 ש' לכסוי ההוצאות - ירושלמיות בלבד)
★ תחבורה מאורגנת מבני ברק תצא מרחבת בנק פא"י, רח' חזון איש, בשעה 7.30 בדיוק.
נא להרשם מראש בטל. 782571
בברכת חג שמח
המארגנות

הפתרון
לשמחות בסוכות
לבעלי השמחות
מזל־טוב!
הכנו עבורכם סוכה גדולה
ב"היכל החזה" (עד 200 מקומות)
שירות אישי ויחס אדיב
03־799135, 03־795049
רחוב הירדן (פינת השומר) בני ברק

אשל
עזרו לנו להאיר להם את החשכה.
ארגון שיקום לאסיר בדרך היהדות
רח' עזרת תורה 27, ת.ד. 7877, ירושלים, טל. 02־812322, 02־245848
ניתן לשלם בבנק הדואר 0—48881—4

יריד פרחים ענק
בחול המועד סוכות
במשתלה ראובני
רח' עמק רפאים 65 ירושלים
מכירת כל סוגי הצמחים והשתילים
במחירים מיוחדים
(שתילים מיוחדים ללא חשש שמיטה)
פתוח:
מוצש"ק מ־18.30 עד 22.30
ובימים א', ב' ר"ג' חול המועד סוכות
בין השעות 16.00 — 20.00 בערב.
משתלת ראובני ע"ש ר' עקיבא ז"ל
רח' עמק רפאים 65. טל. 02־634971

סוף סוף הגיעה הקלטת "צליל־ילדות 2"
הקלטת שהכל מצפים לה!!!
שירי חינוך לילדים: ★ רופא כל חולים ★ המקל ★ שבת חג ומועד ועוד...
קלטת שתוסיף שמחת חג לכל בית, לגדולים ולקטנים
קלטת שאין לה מתחרים!!!
מאת המוזיקאית צ. אינר בהוצאת מפעלי חינוך "אור לאור"
בבני ברק: אלי ביתן הצילום ר' עקיבא 102 03־700105
להשיג בירושלים: צבי הבוגר, המרכז לקסטות [illegible] 02־273862
מרכז — 02־245044

דפוס הדס

חדש

כל שרותי הדפסה!
* מודעות רחוב בשלל צבעים
* פרוספקטים צבעוניים
* חוברות
** ספרים
* מודעות משפחתיות
*שרות 24 שעות ביממה

תכנון ועיצוב גרפי מעולה
ביצוע מהיר, יעיל וזול
דפוס לשרותך!

** שרות מיוחד לספרים
מסור כתב יד וקבל ספר כרוך

רח' בעש"ט 9 בני־ברק טל. 789790
איתורית: 03־7549111 מנוי 4998

10% הנחה!!! — 10% הנחה!!!

באטרפליס
מסעדה סינית
השגרירות הסינית בישראל!
百蝶樓
לשומרי [illegible] בני ברק

גלאט כשר
משגיח צמוד
בשר וינברגס
בהשגחת הרב לנדא ב"ב

10% הנחה!!!
למביא תלוש זה
ככר דיזנגוף ת"א
מול המזרקה
טל' 03־246332

חניה חינם בחניון דיזנגוף סנטר
(לאורחינו בזמן התשלום זיכוי עבור החניה)

10% הנחה!!! — 10% הנחה!!!

בס"ד
לשכת ברכה
שקות מידע (אינפורמציה) לדיור באזורים הדתיים-מאות הצעות
מציע דירה!
קניה * השכרה *
עשרות מבקשי דירות מחכים לדירתך
ללא דמי תיווך
מאגר הדירות הגדול ביותר באזורים הדתיים
גאולה, לבנון סורוצקי 6
02־285676, 282770, 282352
בברכת חג שמח

בית המדרש וכולל
"מוהר"ל אשלג – עטרת התלמוד"
נוסד ע"י
כ"ק אדמו"ר מרן רבי שלמה בנימין הלוי אשלג זצוקללה"ה
בנשיאות בנו
הרב הגאון רבי שמחה אברהם הלוי אשלג שליט"א
בני־ברק, רח' שד"ל 4 (כניסה מרח' ירושלים 24-26)

שמחת בית השואבה
בליווי תזמורת
תתקיים אי"ה ביום שלישי ג' דחוהמ"ס
בשעה 8 בערב
(אושפיזא דאהרן הכהן)
ב"סוכת אשלג"
רח' שד"ל 4 בני ברק
ציבור ידידנו, בני תורה מוזמנים לבוא ולקחת חלק בשמחה של מצווה
בברכת מועדים ל...
ההנהלה
הסוכה פתוחה למבקרים מיום א-ה
בין השעות 5-7 בערב

אופנת
אלקה
חג שמח
רחוב מלכי ישראל 1 ירושלים
לכבוד החג
מחלקה נפרדת לבגדי נשים ונערות
קבלנו מלאי חדש של חולצות,
חולצות סרוגות שמלות וחצאיות
וכן לבנים, חליפות עם דקט תוצרת חוץ
במבצע גיל 6-10
כל הקודם זוכה עד גמר המלאי
מתנות במבחר גדול
חג שמח

למכור או לקנות
לשכור או להשכיר
דירה ללא דמי תיווך
שרותי ערי"ד ומשכנתאות
"מעון": רח' פינס 9
ק"ב 233913, 233266

"מדפי־ירושלים"
רח' דוד הראובני 19, ג.שאול, י־ם טל' 524405
ייצור, הספקה והרכבת מדפי מתכת בצבעים שונים
* למחסנים
* משרדים
* חנויות
* ספריות
* ארכיונים
* מחסני תעשיה
* בנקים
* מכולות
* ולצרכי בית שונים
* גם לחדרי קירור, מנירוסטה ומאלומיניום
שירות מהיר ואדיב בכל חלקי הארץ
הנחות מיוחדות לבני ישיבות ומוסדות ציבוריים

הביקור משתלם!
השקל אצלנו שווה יותר!!!
"ביד לישראל קנית כסף וזמן חסכת!"
בן יעקב 27 בני־ברק

בס"ד
חיים של חילוץ עצמות
התעמלות נכונה ונבונה
לבני תורה

לאור תקופת פעילות של כשנתיים בחוגים החרדיים, הננו שמחים להודיע על המשך פתיחת קורסים נפרדים לגברים ולנשים "להתעמלות נכונה ונבונה"

לשחרור הגוף, להרפייה, חיזוק הגוף וגמישותו, שיפור היציבה, שיפור הנשימה, הגברת הריכוז והערנות, שחרור ממיתושים שונים, ולהנהגה נכונה ובריאה.

מטרת הקורס היא להביא את הגוף למצב שיהא כלי־טוב, מתוקן, חזק ובריא, בתפקוד היום יומי ובעבודת השם.

"מה שראוי שתתחיל בו בהנהגת הבריאות, היא ההתעמלות ואחריו המאכל והמשתה" (רמב"ם)

הטיכה קלה, נעימה, ויעילה מאד, פיקוח והתאמה לצרכים האישיים.
הקורסים מודרכים ע"י מורים מנוסים ויר"ש
לפרטים להתקשר: "צומל־נפשר" ע"י "יד לחולה"
טל: 02־420068

פנטזיה 1
מתנות, תכשיטים עבודות יד, וצמחים
רח' מיוחס 1 (יפו 114 מול מחנה יהודה) ירושלים
★ מתנות לבית, חרסינה, פורצלן, ועוד.
★ תכשיטים עבודות יד, עגילים ושרשראות.
★ צמחי נוי.
★ לרגל הפתיחה מחירי הכרות
למביא מודעה זו 10% הנחה
בברכת חג שמח

מוסס אם
אופנה עלית לנשים
רח' עקיבא 115 ב"ב טל: 790987
* מבחר עשיר ומגוון
* בגדי הריון
* מידות גדולות
* שירות אישי ואדיב
הגיעו דגמים חדשים לקראת החגים
לכל ידידינו ולקוחותינו ברכת
חג שמח

לוח היום

בס"ד יום ד', ערב חג הסוכות
י"ד תשרי מ"ז
הדף היומי בבלי: בבא קמא כ"ה
ירושלמי: יבמות ט"ו
משנה יומית: נגעים י', א-ב
הלכה יומית: אר"ח רכ"ד, ד־ו

סוף זמן 7.48
תפילת השחר 8.32
שקיעת החמה 5.08
מחר
עלות השחר 4.13
נץ החמה 5.41

קול הדף
לשמיעת השעור בדף היומי טל. 02—243121 02—241112. השעור מתחיל בכל תחילת שעה.

תורנות בתי מרקחת
ירושלים: ליל שבת — מרפאת הבבה, רח' הנביא 28. שבת — הר הצופים, רח' הר הצופים. מוצ"ש — מרפאת הבבה, רח' הנביא 28.
תל־אביב: ליל שבת, שבת, ומוצ"ש — זיוה, רח' אבן גבירול 52, שכונת התקוה, שדה דב, רח' האחים 3 [illegible]
בני־ברק: ליל שבת — הרצל, רח' הרצל 52. מוצ"ש — חן, רח' ז'בוטינסקי 99
חיפה: ליל שבת — נוה שאנן, רח' התיכון 37. מוצ"ש — הנביא, שד' הנביא 33
[illegible]: ליל שבת — קופ"ח כללית, רח' [illegible] 31. מוצ"ש — גבע
אשדוד: ליל שבת, ומוצ"ש — קופ"ח כללית
פתח תקוה: ליל שבת — קופ"ח כללית, רח' חיים עוזר.
שעת הפתיחה של בתי המרקחת [illegible] כרגיל עד 10 בלילה.

תורנות בתי חולים
ירושלים: יום ד' וליל שבת: ילדים, פנימית — שערי צדק
יום שבת ומוצאי שבת: ילדים, נשים — ביקור חולים.
שאר המחלקות בהדסה עין כרם

המודיע
עתון יומי — ירושלים
המו"ל: הסתדרות אגודת ישראל העולמית — הועד הפועל
העורך הראשון: ר' י' ל' לוין ז"ל
•
אזור התעשיה מקור ברוך
רח' יהודה המכבי 5
טל' 8־539255 • ת.ד. 1306
•
דפוס "הדי", בע"מ
•
הדפסה: ג'רוזלם פוסט
•
סניף ת"א: אלנבי 132, ת"ד 1869
טלפון 624363
בשעות הערב: טלפון 614950
•
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות וסגנונן
•
סוכנות בארצות־הברית:
R. LICHTENSHTEIN
324 Ave. I
Brooklyn, N.Y. 11230
U.S.A.

هكذا من الأصل

בעקבות מידע שהגיע לנציג אגו"י בעירית ירושלים

בריון חילוני הודה במשטרת ירושלים ששרף תחנת אוטובוס ברמת אשכול

יו"ר אגודת ישראל בירושלים: גילוי המצית הראשון שאינו דתי מסיר את העלילה ומסע ההכפשה שנוהל נגד היהדות החרדית

— מאת סופר "המודיע" — בעקבות בירור שהגיע מידי עובד במשרד חקירות פרטי לנציג אגודת ישראל בעירית ירושלים, הרב פרוש, ואשר הועבר למפקד משטרת ירושלים, הודה צעיר חילוני בן 17 שהוא שרף תחנת אוטובוס במקום מגוריו שבשכונת רמת אשכול בירושלים.

כזכור, לפני שלושה חודשים הכריזה מזכירות אגודת ישראל בירושלים על מתן פרס כספי של 3,000 דולר למי אשר ימסור מידע על מצית תחנת אוטובוס בירושלים ואשר המשטרה אכן תאשר זאת.

בעקבות הכרזה זו העביר כאמור עובד במשרד חקירות פרטי מידע לחבר העיריה הרב פרוש על צעיר חילוני בן 17, אשר שמו המלא שמור במערכת, שהצית את תחנת האוטובוס הראשונה, אשר היתה ממוקמת בשכונת רמת אשכול.

מפקד משטרת ירושלים, מר ח. אלבלדס, שכיהן בעת העברת המידע כמפקד המרחב, הטיל על צוות חקירות לבדוק את המידע ולהתחקות אחר המצית. זאת עקב הקשיים שנתגלו בגביית עדויות מאנשים נוספים שיעידו על הצתת התחנה.

לפני מספר שבועות חקרה המשטרה שניים מחבריו של המצית, אשר היו עדים למעשה ההצתה, ובעקבות החקירה שהתנהלה במשטרה נגד שני חבריו של המצית הופיע המצית במשטרת ירושלים והודה בהצתת התחנה.

כתבנו מציין, כי בכל הזמן שנוהל מסע הסתה נגד הציבור החרדי, כאשר נשרפו תחנות אוטובוסים, התריעו ראשי ונציגי אגודת ישראל בירושלים נגד הקביעה השרירותית על ציבור שלם שהוקיע את שריפת התחנות.

יו"ר אגודת ישראל בירושלים, חה"כ הרב מנחם פרוש, אמר אמש, כי הגילוי שהמצית הראשון של תחנות האוטובוסים הינו חילוני, הסיר את העלילה ומסע ההכפשה שנוהל נגד היהדות החרדית.

הרב פרוש אף הוסיף, כי יש לקוות, שכל אלה המכפישים שמה של היהדות החרדית ואף הטילו את האשמה של שריפת תחנות האוטובוסים על הציבור החרדי, ילמדו לקח מגילוי זה, אשר הוכיח, כי יתכן וישנם פרובוקטורים המבצעים מעשי חוליגניזם וללא בדיקה יסודית מטילים אנשים אינטרסנטים האשמות על הציבור החרדי.

כתבנו מוסיף, שמידע נוסף שהועבר לראשי אגודת ישראל בירושלים מצביע על כך, שאותו בריון חילוני ניסה להצית תחנה נוספת אך ללא הצלחה, אולם מידע זה עדיין לא נחקר במשטרת ירושלים.

הנשיא ביקר את פצועי הפיגוע בבית החולים "ביקור חולים"

"אני בטוח, שהממשלה תעשה הכל להלחם בטרור" — אמר אתמול נשיא המדינה, חיים הרצוג, בעת שביקר אצל פצועי הפיגוע בשער האשפות המאושפזים בבית החולים "ביקור חולים" בירושלים.

הנשיא התעכב ליד מיטתו של כל אחד מהפצועים וקיבל הסברים מפורטים מפי הצוות הרפואי על מצבם.

הילד צחי שרור מבת ים, בן ה־10, סיפר לנשיא באריכות את כל מה שעבר עליו מרגע ההשבעה של אחיו ליד הכותל המערבי ועד שהגיע לביה"ח פצוע בגבו מרסיסים.

אותה שעה ביקר מ"מ ראש הממשלה יצחק שמיר את הפצועים המאושפזים בביה"ח "הדסה" הר הצופים. מר שמיר התעכב ליד מיטת כל אחד מהם ושמע על מצבם. בצאתו אמר לכתב עתי"ם: "אני חושב שידינו תשיג בקרוב את עושי הפשעים ונפסיקם כשם שהפסקנו אותם בעבר". (עתי"ם)

הרצוג יטיל היום על שמיר

(המשך מעמ' ראשון)

ב"קול ישראל" פנייתו של יו"ר סיעת המערך ר. אדרי אל שמיר, להרכיב את הממשלה עם 23 שרים, כפי שהיתה עד להתפטרותו של פרס, בתוספת הרגשה כי המערך לא יזוז מעמדתו. "אנחנו לא נטיל וטו על הצעותיך בתנאי שגם אתם לא תתנגדו בצורה עיקשת לכל הצעותינו" — טען.

באותה שעה כבר החלו המגעים בין נציגי המערך והליכוד. הח"כים אדרי וברעם (מערך) נועדו עם מרידור ואולמרט (ליכוד), לנסח נוסחת פשרה לגשר על הניגודים ביניהם ולאפשר את ביצוע הרוטציה כלומר הטלת תפקיד ראשות הממשלה על מר שמיר. כפי שנודע הסכים שמיר למעשה שמינוי השגריר באוה"ב יבוצע ע"י פרס בתפקידו כשר החוץ יציג לשמיר רשימת מועמדים שהימנה יבחר שמיר את השגריר, תוך שלושה חודשים. הסכם זה נוסח עם ח"כ דן מרידור ויוסי ביילין מזכיר הממשלה.

בעייתו של יוסי ביילין שפרס הועיד אותו כשגריר באוה"ב, ואשר לאחר עינן מודעי היתה אבן הנגף השניה וחזיית מינויו הרגיזה ביותר את פרס, נפתרה לאחר שהליכוד הסכים לתמוך בהצעת חוק מיוחדת שתאפשר ליוסי ביילין לכהן כסגנו של שר החוץ, גם אם הוא איננו חבר כנסת. היועץ המשפטי הוזמן לפגישת פרס שמיר וכבר החל אתמול אחה"צ בניסוח הצעת החוק, שתוגש לאישור הכנסת מיד לאחר כינון הממשלה.

הכנסת תתכנס ביום השני לאישור ממשלה חדשה

מיד לאחר שהוגשה הבנה בין המערך והליכוד החל בהכנות לכינוס הכנסת לישיבה מיוחדת בימי חול המועד שלפניה יציג שמיר את ממשלתו החדשה.

לדברי מזכיר הכנסת מר שמואל יעקבזון היה מקובל עד כה שהכנסת לא נתכנסה בימי שב"ק, שישי וראשון שהם ימי החגא למוסלמים ולנוצרים ועל כן נראה כי רק ביום שני של חול המועד תתכנס הכנסת לישיבה המיוחדת. ח"כ רפי אדרי יו"ר הסיעה הבטיח לחייב את כל חברי הסיעה בעד הממשלה החדשה.

רוב חברי הכנסת תומכים במינוי שמיר לראשות הממשלה

נשיא המדינה, שקיבל שלשום בערב את ראש הממשלה ש. פרס וכפי שמניחים שכנע אותו לרכך את עמדתו התקיפה ולהסכים לפשרה, אמנם בפגישת שרי המערך טען פרס כי שמיר התייחס בצורה צינית לבקשותיו וטען ששום בקשה שהגיש לפניו לא התקבלה על ידו.

שרי המערך טענו כי למעשה מוביל אותם פרס בתקיפותו, אולם למעשה הצליח הנשיא לרכך את עמדתו, ואף הליכוד הסכים להצעת החוק שתאפשר את מינויו של ביילין כסגן שר החוץ, אם כי שלשום בערב דחה שמיר על הסף כאשר הועלתה ע"י השר נסים. בשעות הצהריים הוזמן שמיר אל נשיא המדינה ובצאתו כבר היתה בפיו הבעת תקוה שהסכם הרוטציה יבוצע.

בשעות הבוקר המשיך נשיא המדינה בשיגרה של קבלת המשלחות וקיבל את נציגי אומץ וש"ס שהציעו לפניו להטיל את הרכבת הממשלה על שמיר.

לאחר שסיעות אלו הביעו תמיכתם במר שמיר נוצר למעשה רוב של ששים ושלוש ח"כים שתמכו בהטלת התפקיד על מר שמיר אולם נשיא המדינה המשיך לפעול מאחורי הקלעים וכאמור עסקו כבר הח"כים של שני הצדדים לנסח את ההצעות להפשרת הקפאון.

בשעה ארבע אחה"צ נועד ראש הממשלה שמעון פרס עם שר החוץ י. שמיר והפגישה שנמשכה קרוב לשעה הסתיימה בהבנה לגבי מירב הבעיות שנראו עד עתה כבלתי ניתנים לפתרון.

היועץ המשפטי סגר את תיק "קרן טדי"

היועץ המשפטי לממשלה, יוסף חריש, החליט לסגור את תיק החקירה נגד ראש עירית ירושלים, מר קולק, מאחר שלא מצא שהוא עבר עבירות פליליות בניהול קרן הכספים, שכונתה "קרן טדי".

עם זאת החליט היועץ המשפטי לפעול להקמת צוות, לבדיקת השאלות של קיום קרנות מסוג זה וקביעת כללים ועקרונות ממוסדים לדרכי פעולתן.

מחומר החקירה עולה, כי בשנים האחרונות קיים מר קולק קרן מכספים שנתרמו ברובם על ידי תורמים מחו"ל וניתנו לו על מנת שיעשה בהם שימוש לפי שיקול דעתו. כספים מקרן זו חולקו למטרות שונות ומגוונות אשר מר קולק היה סבור, שיש בהן כדי לקדם את ענייני העיר או לסייע לאנשים.

מר חריש הגיע למסקנה, כי קיומה של קרן זו ודרכי פעולתה טומנות סכנות, כי בנסיבות מסוימות עלולה הקרן להיות מנוצלת שלא על פי סדרי מנהל תקין. אולם כאמור לא מצא מר חריש, כי בקיומו את הקרן ובפעולתו עבר ראש העיריה עבירות פליליות או עשה שימוש שלא בתום לב בכספים. (עתים)

בג"צ מבקר רישום "מתגייר" בת.ז.

שופטי בית המשפט הגבוה לצדק לא הסתירו אתמול את דעתם הביקורתית על החלטת שר הפנים לרשום מתגיירים מכל זרם כיהודים, בצרוף הסימון "מתגייר".

את דעתם הביעו שופטי בג"צ — נשיא ביהמ"ש העליון מאיר שמגר, המשנה לנשיא מרים בן פורת והשופט מנחם אלון — במהלך דיון משפטי בעתירתה של שושנה סחן מילר נגד שר הפנים. כתב עתי"ם דוד פרידמן מזכיר כי העותרת, עולה חדשה מארה"ב, טענה, כי משרד הפנים מסרב לרשמה כיהודיה על סמך תעודת רישום רפורמית שניתנה לה בארה"ב.

ב"כ המדינה עו"ד רנאטו יאראק טען, כי רישום הסימון "מתגייר" נועדה למנוע מצב שרשות־מדינה אחת תכשיל רשות אחרת.

נשיא בית המשפט העליון מאיר שמגר הגיב על דברים אלה ואמר: "רישום כזה יתן גושפנקא לרישום סוגי יהודים. מחר ירשמו יהודים אשכנזים או יהודים ספרדים. זו תוצאה של ההקלה על הרשות מבחינה מנהלית". המשיך הנשיא שמגר ואמר: "חל שתי בשנים האחרונות בפסיקה בחוקה, ומטרת החקיקה החדשה היא אחדות העם היהודי. אם יהיו סוגי יהודים שונים הדבר יפגע באחדות. אין מקום ליצור פיצול".

החלטת בבג"צ תינתן במועד אחר. (עתי"ם)

המחבלים

(המשך מעמ' ראשון)

מחקירת המשטרה מתברר כי המחבלים זרקו את הרימונים בקשת רחבה לעבר מגרש החניה. מאחר וזה מגרש מרוצף באספלט, הם התגלגלו מעט ואז התפוצצו. שני רימונים התפוצצו יחד מתחת לאוטובוס, אשר ספג את מרבית רסיסיהם, חבלני המשטרה סבורים, כי בכך נמנע אסון גדול יותר.

בידי המשטרה נותרו עדיין 20 מבין 31 החשודים שנעצרו מאז הפיגוע, מרביתם תושבי הכפר סילוואן והסביבה.

להסיר מכשול

נמצאו בשוק לולבים שהתיר מות (העלה) האמצעית נתחכה כוה ע"י המוכרים ולא ניכר הדבר היטב והלולב פסול. מי שיש לו חשש ישאל לחכם.

הרה"ג יוסף קרביץ זצ"ל

אמש נפטר בירושלים הרה"ג רבי יוסף קרביץ זצ"ל, שהיה ראש ישיבה והרביץ תורה בירושלים ובפרדס חנה. נפטר אחרי יסורים קשים בן ע"ו שנים.

נודע כדמות מופת לעמלה של תורה. לא מש מאהלה וגדל בקיאותו בש"ס ופוסקים התפרסמו בקרב לומדי התורה. היה עניו ורחוק מכבוד. נחבא אל הכלים בפשטות מופלאה, כשהוא לומד תורה מתוך הדחק.

נולד לפני 77 שנה לאביו הרה"ח ר' אהרן מאיר קרביץ ז"ל, בעיירה רוטקי בפולין, שמסר נפשו לגידול ילדיו לתורה ויר"ש. בצעירותו למד בביאליסטוק אצל הרב יוכט ולאחר מכן בישיבת "אהל תורה" אצל הגה"ק רבי אלחנן וסרמן בברנוביץ, שם היה מבחירי הישיבה. אח"כ למד בקמניץ אצל הגרב"ד ליבוביץ זצ"ל, שם נחשב לאחד מהאריות שבחבורות הלומדים והמפלפלים.

עם עלותו לישראל למד בישיבת פתח תקוה כשהוא לומד בחברותא עם הגרי"א דושניצר זצ"ל. לאחר נישואיו לרעיתו תחי', בת הגאון רבי נפתלי מנחם הוטנר זצ"ל, גאב"ד איישישוק, למד בכולל למצויינים "אהל תורה" בירושלים ואף למד בחברותא עם מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א. שימש כראש ישיבת קמניץ לצעירים ור"מ בישיבת "מקור חיים" בירושלים ובפרדס חנה.

בשנה האחרונה חלה במחלה קשה והיה רתוק למיטתו ביסורים קשים. השאיר את רעיתו תחי', ובניו — הרה"ג נפתלי קרביץ, ראש ישיבת תפארת התורה, הרה"ג נחום קרביץ, ר"מ ישיבת אור ההלכה, ושני אחים — הגאונים רבי יהודה ורבי שאול קרביץ שליט"א.

בית החולים בקור חולים ירושלים
ברכות מזל־טוב
להולדת הבנים/הבנות

אוחנה חביבי ומירי	בן	מזרחי אשר ושושנה	בן
איכנברונר מיכאל וסיכל	בן	מסלוב יהודה ודליה	בת
אלברט שלמה ומלכה	בת	מלכה ציון ומרים	בן
ארלי נסים ורחל	בת	מימון משה ורילה	בת
אוזן כמוס ובתיה	בן	נגר רמי וחמה	בן
ארליך אלימלך ואידל	בת	סואמה דרור וניצנה	בת
אוחיון מכאל ועליזה	בן	סאור אלי וסובה	בן
אליהו אמנון ורבקה	בת	סויסה חזר וחנית	בן
ברוק חיים ומרים	בן	פיקארד ברנרד אסתר	בן
בן עזרא משה ורחל	בת	פנחס אבנר ואסתר	בת
בר נתן שלום וחגית	בן	פרוש מרדכי וסויבה	תאומים
בורנשטין מנחם ואהובה	בת	פללי יצחק ורבקה	בן
בן זכרי דוד ובתיה	בן	פילבר צפניה ואהובה	בת
ביר משה ושילה	בת	קורניצר חיים ומלכה	בת
ברלינגר אהרן ותנה	בן	קליין שלום ומלכה	בן
גוספרב יוסף וחיה	בת	קוסקובסקי יצחק וחמדה	בת
גרינפלד יצחק ודבורה	בת	קרסן יעקב ובת שבע	בן
דנה יוסף וכוכבה	בן	קופילוביץ ישכר ויוכבד	בת
דיין מסעוד ומרגלית	בת	קופרסן אהרן ויפה	בן
דרוק בנימין ותמר	בן	רוזנבוים יקותיאל ומרים	בן
הלאלי יהודה ותנה	בת	רוזנברג יוסף ועדה	בן
ורסלסקי אהרן ועליזה	בת	ראובן משה וצפורה	בת
וינגוס יצחק ורחל	בן	רוזן יוסף ודית	בת
וינברג מרדכי ומרים	בן	ראסה דוד ורבקה	בן
זינגר יוסף ואסתר	בן	רמתי אהרן ומלכה	בת
זמיר דוד ורחל	בן	רוסקין שמואל ושרה	בת
חייס גילברט וניקול	בן	רוס משה ואילנה	תאומות
חסון שלמה ולאה	בת	שינדלר גל וצביה	בן
כץ ישראל ונחיה	בן	שינפלד יצחק וחיה	בן
כץ ניקולאי ואגנסה	בן	שמאי שלום ושושנה	בת
כהן אהרן ואילנה	בן	שטרן בנימין ועטי	בן
כהן יונתן ורבקה	בן	תשובה צור וחיה	בת
כהן יהודה ויוכבד	בן	לוי מאיר ודלילה	בת
כהן רפאל ופנינה	בן	מזרחי יחזקאל ושולמית	בן

בברכת שנה טובה
כתיבה וחתימה טובה
יזכו ההורים לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

משחקי ערכים
טל. 824103, 223988
הצץ במדף המשחקים
האם מכיל הוא את כל ה"ערכים"
★ משכן בקנין
★ מספרים ביהדות
★ מלאכת מחשבת
★ לוטו ערכים
★ דומינו ערכים
★ אורות החיים
★ הישר והטוב
★ אותיות מחכימות

הכונו לפתיחת הסניף החדש החנות המחודשת ברח' חזון איש בבית חובבי ציון 13 הפתיחה בעז"ה ביום שלישי בחוה"מ סוכות בבקר
נעלי קנגרו
Kangaroo Shoes
ר' עקיבא 7 ב"ב
03-789780 הדס
המרכז הגדול ביותר לקנית נעלי נשים ונערות מהפירמות הידועות והאלגנטיות ביותר בארץ
בשיטת נציגות מפעל במחירי מפעל
דוד, מירל, רוזי, רודה, ברמה ועוד.
מבצע 2 תשלומים
בחול המועד חנותנו פתוחה עד השעה 2.00 בלבד

"פוטו - רון"
למזל־טוב, ולזיווג בר־קיימא.
לרשות הלקוחות עם שרות אמין, לפי המסורת שלו מתמיד. בצילום והסרטת שמחות.
רמת־גן. מול המשטרה. זבוטינסקי 127, טלפון־חדש 7513775

חדש בב"א!
הבלינצ'ס ההונגרי
...לשבת מול המיזרקה בדיזנגוף ולהנות מטעמו הנפלא של בלינצ'ס כשר למהדרין!
הבלינצ'ס בכיכר דיזנגוף!
היחיד המתאים לדרישות הציבור החרדי
חלבי כשר למהדרין
כל המוצרים טרה ובהשגחת הבד"צ משגיח צמוד
29 סוגי בלינצ'ס! מתוק מלוח קר או חם
מבחר גלידות איכות בטעמים:
חלב פירות קצפת ועוד... ועוד...
מבצע החודש 15% הנחה!
ככר דיזינגוף 94 (ליד בא סרפלים) טל. 03-232366
פתוח: בימי חול מ־11 עד 1 בלילה במוצ"ש עד 1 בלילה
לשומרי שמיטה למהדרין: טל' 03-233466
— הירקות מוועדת השמיטה בבני ברק

"סלע" — הדברת מזיקים, תשוון משרד הבריאות 197, עם ריח ובלי ריח ללקוחות ללא הוצאת כלים 03-494936.

"הופמן־זבוניר"
ירושלים — בני ברק
לכל לקוחותינו ולכל בית ישראל
שנה טובה וחג שמח
★ ★ ★
בחוה"מ יהיו משרדינו פתוחים לפנה"צ בלבד
בימים בשעות 9-12 בב"ב 2-10
טל. למקרים דחופים 03-797580
02-272222, 02-221744
טיולים מיוחדים אחרי סוכות
פרטים יבואו!!!

צדקה גדולה
להצלת אלמנה
לתרומות
הרב שמואל שמעלקא הלפרס, זכריה 5 בני ברק
הרב אלחנן ארנטרוי יו"ר מועצה דתית רכסים
הרב עוזיאל 3 רכסים
הרב משה סירר, רמת וידניץ חיפה
חן 102685 בבנק 12/533

מיוחד בשבילך
יפה, מקורי, אופנתי,
והכי חשוב זול!!!
פנינים ואבני חן ישר מהיבואן:
פוקס רח' בצלאל 48 (ליד בורסת היהלומים)
קומה א' חדר 15 טלפון 7513760 שרות אישי זול במיוחד
השווי והווכחי!!!

עזרת תורה דאמריקה בישראל
מתכבדת להודיע על קיום
הדינר השנתי
שיתקיים אי"ה ביום שני ד' טבת תשמ"ז (5.1.87)
במלון רמדה קונטיננטל תל אביב
אורח הכבוד:
איש החסד ורב הפעלים
הרה"ח ר' יעקב לסלוי הי"ו
יו"ר מועצת המנהלים של בנק המזרחי המאוחד בע"מ
ויו"ר החברה קדישא של תל אביב יפו
מוקירי תורה ואנשי חסד, ידידי עזרת תורה וידידי אורח הכבוד הגדול מוזמנים
הרב העשיל א. רייזמן ורעיתו — המארחים
פנחס שינמן — יו"ר ועדת הדינר
להזמנות נא להתקשר
עזרת תורה, ת.ד. 6228 ירושלים — טלפון 02-810714

בצרכנית "יד לישראל"
הירקות במחירי הקרן
לפי מיטב ההידורים — שכר טרחה וכדומה
וכן מוצרי מזון ונקיון
בשר, עופות (וינברגס), דגים (דגסון)
במחירים זולים ביותר!
שירות רדיב, משלוחים הביתה
בן יעקב: 27 בני ברק

ישיבת אתרי ירושלים
הישיבה הגדולה — הישיבה לצעירים
שמחת בית השואבה
הננו מתכבדים להזמין
את תלמידי הישיבה, בוגריה, והציבור הרחב
לשמחת בית השואבה
שתתקיים אי"ה במוצאי החג הראשון (אור לט"ז תשרי)
בשעה 9.00 בהיכל הישיבה
בברכת חג שמח

מוסדות אהל נחמן ספינקא
נוסד ע"י כ"ק הגה"צ מרן רבי נחמן כהנא אדמו"ר מספינקא זצוקלה"ה
בנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א
הננו מתכבדים בזה להזמין את ציבור הרחב
לסעודת שמחת בית השואבה
וסיום הש"ס
לכבוד יומא דהילולא
של כ"ק הגה"צ המפורסם עמוד התורה והעבודה
מרן רבי נחמן כהנא אדמו"ר מספינקא
זצוקללה"ה זי"ע ועכ"י
שתתקיים בעז"ה מחר מוצאי יו"ט דראשון דסוכות בשעה 8.00 בערב בסוכה הגדולה ברחבה שע"י ביהמ"ד, רחוב רבי יהושע 9 בני ברק
בברכת מועדים לשמחה

שיק מודל
לא שעטנז
בית חרושת למעילים וז'קטים
חליפות צמר ומעילי גשם
גם במידות גדולות
ניתן להזמין לפי מידה
תל־אביב רח' קלישר 64 ליד מגדל שלום
טלפונים: 03-657186, 03-659118

שמחת בית השואבה
בישיבת "אור שמח"
תתקיים אי"ה ביום שני
(אור לג' חוה"מ סוכות)
בשעה 8.00 בדיוק

הכל תחת קורת גג אחת
"שפיגל את הלפרין"
כלים סניטאריים ★ קרמיקות ★ שיש ★ ברזים ★ מראות
הסוכנות בירושלים למוצרי
"עליה"
ALLIA
כלים סניטרים מתוצרת צרפת

תצוגה מתמדת ומרשימה
סוכנות בלעדית
וצמן מרצפות בע"מ
40 שנות נסיון בענף המרצפות
מבחר עשיר של שיש גרניט איטלקי למבודים ולריצוף ושיש מקומי
מחירים מיוחדים
היתר מס' 848-847
שיש בית ישראל בע"מ
המספק ישירות לצרכן במחירי המפעל
אמינות ★ טיב ★ שירות ★ איכות
חניה בשפע
שמואל הנביא
רח' בית ישראל
מאה שערים
"שפיגל את הלפרין"
בתוך מפעל שיש בית ישראל קו 40
רח' בית ישראל 14 (ליד מאה שערים)
טל' 02-272273 – 02-287644
פתוח־רצוף בין השעות 7.00–19.00
יום ג' 7.00–17.00
מבצע
שיש טיבעי לריצוף
שיש סנטטי רובד

אולם נהדר
עזר לשמחות
בהשגחת הרב לנדא שליט"א אב"ד ב"ב
בני ברק רח' אור החיים 19 טל. 795342
האולם האידאלי לשמחות משפחתיות
★ תפריט טעים עשיר ומגוון ★ שרות אדיב
★ מחירים נוחים ★
ניתן לערוך שמחות בכלים נאים ומיוחדים
ניתן להזמין קוגל וסשולנט לשמחת תורה, לבית הלקוח

מהיר ירושלים
מא"ש 83 285103 285104
טיולי חוהמ"ס באוטובוסים ממוזגים
★ מערת הנטיפים בלבד וכמו"כ במסלולים שונים
★ חברון קבר רחל והסביבה
★ לאזור מדבר יהודה
★ סדום הר חברון עיר
★ מירון צפת סבריה עמוקה
★ מצדה עין גדי יריחו
★ לאזור ת"א והסביבה
★ לאזור חיפה ראש הנקרה
חדש חדש
טיולים מיוחדים לילדים באזור ירושלים
1. שדה התעופה עטרות, פרק רמות נבי סמואל בכל יום שעה 9.30
2. שדה התעופה עטרות פרק גילה בכל יום שעה 2
פרטים והרשמה במשרדים פתוח עד 10 בלילה
היום עד 2.00 ובמוצאי חג עד 10.30

חגיגה בגל־פז
כל הילדים שיקנו קסטות של גל־פז בחול־המועד סוכות יקבלו מתנה מיוחדת מתנת גל־פז
ושמחת בחגך
מבחר גדול של קסטות חדשות לכבוד החג
★ הנה ימים באים
★ רחם בחסדך...
★ באהלי צדיקים
★ פרחי מונסי
★ על הר גבוה
★ צליל וזמר 2
★ ממקומך
★ ראש מס' 3
★ זהר
★ תמיד תהלתו בפי
★ זכל נתיבותיה שלום
★ גם אני אודך
הכנו עבורכם מבחר גדול של
שעונים, מחשבים, טיפים, ועוד עשרות מוצרי חשמל במחירים הזולים ביותר
חג שמח
להתראות ב"גל־פז"

הנהלת חשבונות וכתבנות לומדים
ב"מחשבת"
בי"ס חרדי לפקידות
ב"ב: ר' עקיבא 56 טל. 03-702864
ירושלים: צפניה 41 טל. 02-821311
חיפה: רמות ויזניץ טל. 04-661534

פנטסטיק פלסטיק
שמירת הריהוט לשנים
ציפויי ניילון
לספות, כורסאות וכסאות
עבודה מומחית
02-810072
02-525701

ב"יריד גאולה"
חגיגה של ממש
כל הקישוטים במחירי הסיטונאי

תכנות מחשבים ואנגלית לומדים
ב"מחשבת"
בי"ס חרדי לפקידות
ב"ב: ר' עקיבא 56 טל. 03-702864
ירושלים: צפניה 41 טל. 02-821311
חיפה: רמות ויזניץ טל. 04-661534